

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**ΣΧΟΛΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ**

**ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΕΘΝΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

**Χορήγηση Ιθαγένειας στα Κράτη – Μέλη της Ε.Ε.
μετά το 2000**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
Δήμητρα Οικονόμου (Α.Μ. 1213Μ095)

Τριμελής εξεταστική επιτροπή:
Ε. Συρίγος, Επίκουρος Καθηγητής, Επιβλέπων
Α. Μαστρογιάννης, Επίκουρος Καθηγητής
Γ. Στασινόπουλος, Επίκουρος Καθηγητής

Αθήνα, Μάιος 2015

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΚ: Αστικός Κώδικας

ΑΠ: Αριθμός Πρωτοκόλλου

αρθ. άρθρο

αριθ.: αριθμός

βλ.: βλέπε

ΔΣ: Διεθνής Σύμβαση

ΕΔΔΑ: Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΟΧ: Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος

επιμ.: επιμέλεια

ΕΣΣΔ: Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών

ΗΠΑ: Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

ΚΕΙ: Κώδικας Ελληνικής Ιθαγένειας

ΚΕΠΑ: Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς

Κεφ.: Κεφάλαιο

ΜΚΟ: Μη Κυβερνητική Οργάνωση

Ν.: Νόμος

ΝΔ: Νομοθετικό Διάταγμα

ΟΗΕ: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

Ολομ.: Ολομέλεια

παρ.: παράγραφος

ΠΔ: Προεδρικό Διάταγμα

σελ.: σελίδα

ΣτΕ: Συμβούλιο της Επικρατείας

τ.: τεύχος

ΥΑ: Υπουργική Απόφαση

ΦΕΚ: Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως

EUDO: European Union Democracy Observatory

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα καταρχάς να εκφράσω τις ιδιαίτερες ευχαριστίες μου στον επιβλέποντα Επίκουρο Καθηγητή κ. Ευάγγελο Συρίγο για τη δυνατότητα που μου έδωσε να συνεργαστώ μαζί του, καθώς και για την καθοδήγηση και υποστήριξη που μου προσέφερε κατά τη συγγραφή της παρούσας εργασίας. Ευχαριστώ επίσης τον Επίκουρο Καθηγητή κ. Αναστάσιο Μαστρογιάννη και τον Επίκουρο Καθηγητή κ. Γεώργιο Στασινόπουλο για τη συμμετοχή τους ως μέλη στην τριμελή εξεταστική επιτροπή της εργασίας.

Τέλος, οφείλω να ευχαριστήσω τους ανθρώπους από το οικογενειακό, φιλικό και επαγγελματικό μου περιβάλλον που με στήριξαν, καθένας με τον τρόπο του, σε αυτή την προσπάθειά μου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η εξέταση της διαχρονικής εξέλιξης του καθεστώτος χορήγησης ιθαγένειας σε πέντε κράτη – μέλη της ΕΕ και συγκεκριμένα την Ελλάδα, την Αυστρία, τη Γαλλία, τη Γερμανία και τη Σουηδία, κατά την περίοδο 2000 – 2015, καθώς και η μεταξύ τους συγκριτική ανάλυση.

Για κάθε χώρα εξετάζεται το ισχύον νομικό πλαίσιο χορήγησης ιθαγένειας ως προς το μέρος που αφορά τους τρόπους, τις προϋποθέσεις και τις διαδικασίες κτήσης της ιθαγένειας αλλά και η διαχρονική του εξέλιξη κατά την περίοδο 2000 – 2015. Η επιλογή των υπό εξέταση χωρών έγινε με βάση δύο κριτήρια: την ομοιογένεια και την αντιπροσωπευτικότητα.

Η σύγκριση των καθεστώτων χορήγησης ιθαγένειας των πέντε χωρών πραγματοποιήθηκε σε δύο επίπεδα: α) ως προς τις ομοιότητες και τις διαφορές των πολιτικών και πρακτικών που εφαρμόζουν οι υπό εξέταση χώρες κατά τη χορήγηση ιθαγένειας, βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων που έχουν επιλεχθεί και β) ως προς τις τάσεις φιλελευθεροποίησης ή αυστηροποίησης αυτών των πολιτικών και πρακτικών, κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Τα κριτήρια που επιλέχθηκαν για τη συγκριτική ανάλυση ήταν η ύπαρξη κανόνων *ius soli* στο Δίκαιο Ιθαγένειας της κάθε χώρας, οι απαιτούμενες προϋποθέσεις ενσωμάτωσης, οι ακολουθούμενες διαδικασίες πολιτογράφησης και η ανοχή της διπλής ιθαγένειας.

Προέκυψε ότι η Ελλάδα και η Γερμανία, χώρες που χαρακτηρίζονται παραδοσιακά ως βαθιά συντηρητικές ως προς την πολιτική χορήγησης ιθαγένειας, προχώρησαν, κατά την εξεταζόμενη περίοδο, σε ριζικές τομές στο Δίκαιο Ιθαγένειάς τους, επιδεικνύοντας τις εντονότερες τάσεις φιλελευθεροποίησης μεταξύ των πέντε υπό εξέταση χωρών. Η Γαλλία υπήρξε ιστορικά και κατά την έναρξη της περιόδου αναφοράς, η χώρα με το πιο φιλελεύθερο Δίκαιο Ιθαγένειας μεταξύ των πέντε χωρών, ωστόσο κατά την εν λόγω περίοδο παρατηρήθηκαν τάσεις αυστηροποίησης, κυρίως αναφορικά με τις προϋποθέσεις ενσωμάτωσης. Η Αυστρία παρέμεινε η χώρα με τις πιο αυστηρές διατάξεις περί χορήγησης ιθαγένειας, προωθώντας κατά την εξεταζόμενη περίοδο μικρής σημασίας αλλαγές, είτε προς την κατεύθυνση αυστηροποίησης είτε φιλελευθεροποίησής τους. Τέλος, η Σουηδία, μια παραδοσιακά «μεσαία» χώρα ως προς τον φιλελεύθερο και ανοιχτό χαρακτήρα του καθεστώτος χορήγησης ιθαγένειας, προχώρησε κατά την περίοδο αναφοράς σε περαιτέρω φιλελευθεροποίηση των σχετικών διατάξεων, γεγονός που την κατατάσσει πλέον ως μια από τις πιο φιλελεύθερες ως προς την πολιτική χορήγησης ιθαγένειας, μεταξύ των υπό σύγκριση χωρών.

ABSTRACT

The aim of this study is to analyse the evolution of the framework of citizenship acquisition between 2000 and 2015, in five member states of the EU, namely Greece, Austria, France, Germany and Sweden. A comparative analysis between them is also included in the study.

In this context, we analyse the current legal framework for citizenship acquisition for each country, concerning the modes of acquisition, the conditions and the naturalisation procedures, and we present its evolution over the years of 2000 to 2015. The choice of the countries was based on two criteria: homogeneity and representativeness.

The comparison of the five countries' legal framework for citizenship acquisition concerns the policies and practices' similarities and differences applied by the countries, based on specific criteria and the liberalising or restrictive trends of those policies and practices, during the period 2000 to 2015. The criteria that have been chosen for the comparative analysis were: a) the existence of *ius soli* rules, b) the integration requirements, c) the naturalisation procedures followed by each country and d) the tolerance of dual citizenship.

Our analysis shows that Greece and Germany, two countries traditionally characterized as deeply conservative concerning the policy of citizenship acquisition, have significantly liberalized their legal framework over the specific time period. France has historically been the country with the most liberal Citizenship Law among the five countries. Nevertheless, notable restrictive trends have been observed during the specific time period, especially regarding the assimilation requirements. Austria remained the country with the strictest rules concerning the citizenship acquisition. Austria introduced minor changes in both directions – liberalization and restrictiveness – during the reference period. Finally, Sweden, a traditionally “medium” country concerning the liberal character of citizenship acquisition policies, evolved its legal framework for citizenship acquisition to a more liberal one. As a result, Sweden has now one of the most liberal Citizenship Law among the countries we examined.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	8
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ.....	12
Κεφάλαιο 1: Ορισμοί - Βασικές Έννοιες	13
1.1. Ιθαγένεια – Υπηκοότητα – Ιδιότητα του Πολίτη.....	13
1.2. Λαός και Έθνος	14
1.3. Ιθαγένεια - Εθνικότητα.....	15
1.4. Ημεδαπός – Αλλοδαπός	15
1.5. Ομογενής - Αλλογενής	16
1.6. Ανιθαγενής - Πολυϊθαγενής	17
Κεφάλαιο 2: Η Ιθαγένεια ως Δικαίωμα.....	18
Κεφάλαιο 3: Οι Διαστάσεις της Ιθαγένειας.....	22
3.1. Η νομική διάσταση της ιθαγένειας.....	22
3.2. Η πολιτική διάσταση της ιθαγένειας	23
3.3. Η κοινωνική διάσταση της ιθαγένειας.....	25
Κεφάλαιο 4: Οι θεωρητικές Αρχές της Ιθαγένειας.....	28
4.1. Η αρχή της εθνικότητας.....	28
4.2. Η αρχή της χωρικής κυριαρχίας	28
4.3. Η αρχή της ατομικής βούλησης.....	28
4.4. Η αρχή της ενιαίας ιθαγένειας των μελών μιας οικογένειας	29
4.5. Η αρχή της ατομικότητας ή της ανεξαρτησίας της ιθαγένειας.....	29
4.6. Η αρχή της κτήσης της ιθαγένειας από τη γέννηση	29
4.7. Η αρχή της μίας ιθαγένειας	29
4.8. Η αρχή της διπλής ή πολλαπλής ιθαγένειας	29
Κεφάλαιο 5: Συστήματα Κτήσης Ιθαγένειας	31
5.1. Τρόποι κτήσης ιθαγένειας από τη γέννηση	31
5.1.1. Το σύστημα του δικαίου του αίματος (ius sanguinis)	31
5.1.2. Το σύστημα του δικαίου του εδάφους ή του τόπου γέννησης (ius soli).....	31
5.2. Τρόποι κτήσης ιθαγένειας κατά τη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου	33
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ ΣΤΑ ΚΡΑΤΗ – ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΕ ΜΕΤΑ ΤΟ 2000	35
Κεφάλαιο 6: Χορήγηση Ιθαγένειας σε Ελλάδα, Αυστρία, Γαλλία, Γερμανία και Σουηδία....	36
6.1. Χορήγηση Ιθαγένειας στην Ελλάδα	38
6.1.1. Ιστορική αναδρομή.....	38
6.1.2. Χορήγηση Ιθαγένειας μετά το 2000	40
6.2. Χορήγηση Ιθαγένειας στην Αυστρία.....	62

6.2.1. Γενικά	62
6.2.2. Νομικοπολιτικές εξελίξεις από το 2000	62
6.2.3. Ισχύον πλαίσιο.....	65
6.2.4. Διαδικασία πολιτογράφησης	70
6.3. Χορήγηση Ιθαγένειας στη Γαλλία.....	72
6.3.1. Γενικά	72
6.3.2. Νομικοπολιτικές εξελίξεις από το 2000	72
6.3.3. Ισχύον πλαίσιο.....	74
6.3.4. Διαδικασία πολιτογράφησης	78
6.4. Χορήγηση Ιθαγένειας στη Γερμανία	80
6.4.1. Γενικά	80
6.4.2. Νομικοπολιτικές εξελίξεις από το 2000	80
6.4.3. Ισχύον πλαίσιο.....	84
6.4.4. Διαδικασία πολιτογράφησης	90
6.5. Χορήγηση Ιθαγένειας στη Σουηδία.....	92
6.5.1. Γενικά	92
6.5.2. Νομικοπολιτικές εξελίξεις από το 2000	92
6.5.3. Ισχύον πλαίσιο.....	93
6.5.4. Διαδικασία πολιτογράφησης	95
Κεφάλαιο 7: Συγκριτική Ανάλυση των Καθεστώτων Χορήγησης Ιθαγένειας.....	97
7.1. Μεθοδολογία	97
7.2. Συγκριτική Ανάλυση	98
7.2.1. Κανόνες ius soli.....	98
7.2.2. Προϋποθέσεις ενσωμάτωσης.....	101
7.2.3. Διαδικασίες πολιτογράφησης	112
Κεφάλαιο 8: Συμπεράσματα.....	120
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ.....	124
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΚΩΔΙΚΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ.....	135

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός και στόχοι

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η εξέταση της διαχρονικής εξέλιξης του καθεστώτος χορήγησης ιθαγένειας σε πέντε κράτη – μέλη της ΕΕ και συγκεκριμένα την Ελλάδα, την Αυστρία, τη Γαλλία, τη Γερμανία και τη Σουηδία, κατά την περίοδο 2000 – 2015, καθώς και η μεταξύ τους συγκριτική ανάλυση.

Ο σκοπός αυτός επιτυγχάνεται αρχικά με την περιγραφή του υφιστάμενου καθεστώτος χορήγησης ιθαγένειας σε κάθε χώρα αλλά και την εξέταση της διαχρονικής εξέλιξης και των τάσεων που διαμορφώνονται κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Σε δεύτερο επίπεδο, επιχειρείται μία συγκριτική ανάλυση των καθεστώτων αυτών καθώς και των παρατηρούμενων τάσεων, βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων που έχουν επιλεγεί για το σκοπό αυτό.

Μεθοδολογία

Για κάθε χώρα εξετάζεται το ισχύον νομικό πλαίσιο χορήγησης ιθαγένειας ως προς το μέρος που αφορά τους τρόπους, τις προϋποθέσεις και τις διαδικασίες κτήσης της ιθαγένειας αλλά και η διαχρονική του εξέλιξη κατά την περίοδο 2000 – 2015. Σημειώνεται ότι δεν γίνεται απλή παράθεση της νομοθεσίας αλλά επιχειρείται μία κριτική ανάλυση των διατάξεων και των τάσεων που διαμορφώνονται διαχρονικά κατά την περίοδο αναφοράς. Παράλληλα γίνεται αναφορά στις πολιτικές ζυμώσεις και στον πολιτικό και νομικό διάλογο που προηγήθηκε ή προκλήθηκε από την εισαγωγή κάθε σημαντικής νομοθετικής καινοτομίας, καθώς και στις κοινωνικές συνθήκες που υπαγόρευαν κάθε φορά τις στρατηγικές επιλογές και τη διαμόρφωση του νομικού πλαισίου της ιθαγένειας.

Η επιλογή των υπό εξέταση χωρών έγινε με βάση δύο κριτήρια: την ομοιογένεια και την αντιπροσωπευτικότητα. Πιο συγκεκριμένα, για την εξασφάλιση της ομοιογένειας αποφασίστηκε η επιλογή των χωρών να είναι μέσα από τα 15 πρώτα κράτη - μέλη της ΕΕ, καθώς παρουσιάζουν, καταρχήν, μεγαλύτερη εσωτερική συνοχή ως προς το θέμα της ιθαγένειας. Αυτό συμβαίνει κυρίως για δύο λόγους. Πρώτον, επειδή αποτελούν, κατά κανόνα, χώρες υποδοχής μεταναστών και ως εκ τούτου αντιμετωπίζουν παρόμοιες πιέσεις και προκλήσεις σε θέματα μεταναστευτικής

πολιτικής και χορήγησης ιθαγένειας. Ο δεύτερος λόγος είναι ότι παρουσιάζουν μια μακρά πορεία δράσης στο κοινό θεσμικό και νομικό πλαίσιο της ΕΕ και προσπάθειας σύγκλισης και εναρμόνισης με αυτό.

Από την άλλη πλευρά, μέσα στο κοινό αυτό πλαίσιο δράσης, υφίσταται ένα ικανοποιητικό εύρος διαφοροποίησης και αντίθεσης στις ακολουθούμενες πολιτικές και τις πρακτικές των κρατών - μελών, που προσφέρεται για εξέταση, ανάλυση και σύγκριση. Έγινε επίσης προσπάθεια επιλογής ενός αντιπροσωπευτικού δείγματος αυτών των αντιθέσεων και των διαφορετικών προσεγγίσεων της κάθε χώρας σε θέματα χορήγησης ιθαγένειας. Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιήθηκε ο Δείκτης Πολιτικής Ιθαγένειας (Citizenship Policy Index) του M.M. Howard (2006).

Τέλος, επισημαίνεται ότι δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην περίπτωση της Ελλάδας, καθώς αποτελεί μια περίπτωση χώρας όπου μόλις πρόσφατα ξεκίνησε (2010) και ολοκληρώθηκε (2015) μια σημαντική νομοθετική μεταρρύθμιση του Δικαίου Ιθαγένειας και η οποία παρουσιάζει, κατά τη γνώμη μας, ιδιαίτερο νομικό και πολιτικό ενδιαφέρον.

Η σύγκριση των καθεστώτων χορήγησης ιθαγένειας των πέντε χωρών πραγματοποιήθηκε σε δύο επίπεδα: πρώτον, ως προς τις ομοιότητες και τις διαφορές των πολιτικών και πρακτικών που εφαρμόζουν οι υπό εξέταση χώρες κατά τη χορήγηση ιθαγένειας, βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων που έχουν επιλεχθεί και δεύτερον, ως προς τις τάσεις φιλελευθεροποίησης ή αυστηροποίησης αυτών των πολιτικών και πρακτικών, κατά την εξεταζόμενη περίοδο.

Η έρευνα για τη συγγραφή της εργασίας βασίστηκε καταρχάς στη νομοθεσία που διέπει το Δίκαιο Ιθαγένειας της κάθε εξεταζόμενης χώρας. Ειδικότερα για την ελληνική περίπτωση, υπήρξε δυνατότητα πρόσβασης και σε μια σειρά από κανονιστικές πράξεις και διοικητικά έγγραφα που εξειδικεύουν τα θέματα χορήγησης ιθαγένειας. Για την περιγραφή και ανάλυση του καθεστώτος χορήγησης ιθαγένειας σε κάθε χώρα υπήρξε επίσης πολύτιμη η πρόσβαση στις εκθέσεις και τις μελέτες του Προγράμματος EUDO – Citizenship για τις πολιτικές και τις διαδικασίες χορήγησης ιθαγένειας στα κράτη – μέλη της ΕΕ. Επιπλέον, η έρευνα στηρίχθηκε σημαντικά στην πρόσφατη ελληνική και ξένη σχετική βιβλιογραφία (βιβλία και επιστημονικά άρθρα).

Για την εκπόνηση της συγκριτικής ανάλυσης μελετήθηκαν, ελήφθησαν υπόψη και αξιοποιήθηκαν τα αποτελέσματα άλλων ερευνών και συγκριτικών αναλύσεων των καθεστώτων ιθαγένειας που έχουν διενεργηθεί τα τελευταία χρόνια σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ωστόσο, η συγκριτική ανάλυση που διενεργήθηκε στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας εμπεριέχει πρωτότυπα στοιχεία και θεωρούμε ότι δίνει προστιθέμενη αξία στο σχετικό πεδίο έρευνας.

Δομή της εργασίας

Η εργασία διαρθρώνεται σε δύο μέρη. Το πρώτο μέρος αποτελείται από τα Κεφάλαια 1, 2, 3, 4, και 5 και περιλαμβάνει την ανάλυση εισαγωγικών εννοιών. Πιο αναλυτικά, στο πρώτο Κεφάλαιο γίνεται παράθεση, ανάλυση και αποσαφήνιση βασικών εννοιών που θεωρούμε απαραίτητες για την κατανόηση του υπόλοιπου κειμένου, όπως η ιθαγένεια, η υπηκοότητα, η εθνικότητα, η έννοια του αλλοδαπού κτλ. Στο δεύτερο Κεφάλαιο συνδέεται η έννοια της ιθαγένειας με τα ανθρώπινα δικαιώματα και ιδίως με τα ατομικά, πολιτικά και κοινωνικά δικαιώματα. Στο τρίτο Κεφάλαιο επιχειρείται η διάκριση και η ανάλυση τριών βασικών διαστάσεων της ιθαγένειας: της νομικής, της κοινωνικής και της πολιτικής. Στο τέταρτο Κεφάλαιο αναλύονται οι βασικές θεωρητικές αρχές που διέπουν το Δίκαιο της Ιθαγένειας, ενώ στο πέμπτο Κεφάλαιο παρουσιάζονται τα συστήματα κτήσης ιθαγένειας, δηλαδή οι τρόποι με τους οποίους ένα φυσικό πρόσωπο αποκτά ή μπορεί να αποκτήσει την ιθαγένεια ενός κράτους.

Το δεύτερο μέρος της εργασίας αποτελείται από τα Κεφάλαια 6 και 7, όπου εξετάζεται το καθεστώς χορήγησης ιθαγένειας στα κράτη – μέλη της ΕΕ μετά το 2000. Ειδικότερα, στο έκτο Κεφάλαιο παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη του καθεστώτος χορήγησης ιθαγένειας από το 2000 έως το 2015 στην Ελλάδα, την Αυστρία, τη Γαλλία, τη Γερμανία και τη Σουηδία. Για κάθε χώρα αναλύονται, κατά την εξεταζόμενη περίοδο, οι νομικοπολιτικές εξελίξεις σε θέματα ιθαγένειας ως προς το μέρος που αφορά τους τρόπους, τις προϋποθέσεις και τις διαδικασίες κτήσης της, καθώς και το υφιστάμενο πλαίσιο χορήγησης ιθαγένειας.

Στο έβδομο Κεφάλαιο διενεργείται μία συγκριτική ανάλυση των καθεστώτων χορήγησης ιθαγένειας των πέντε υπό εξέταση χωρών, βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων που έχουν επιλεγεί. Η σύγκριση πραγματοποιείται σε δύο επίπεδα: πρώτον, ως προς τις ομοιότητες και τις διαφορές των πολιτικών και πρακτικών που εφαρμόζουν οι πέντε χώρες κατά τη χορήγηση ιθαγένειας, βάσει συγκεκριμένων

κριτηρίων που έχουν επιλεγθεί και δεύτερον, ως προς τις τάσεις φιλελευθεροποίησης ή αυστηροποίησης αυτών των πολιτικών και πρακτικών, κατά την περίοδο 2000-2015. Τέλος, στο όγδοο Κεφάλαιο παρουσιάζονται τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την ανάλυση των παραπάνω. Η εργασία ολοκληρώνεται με το Παράρτημα, όπου παρατίθεται ο Κώδικας Ελληνικής Ιθαγένειας του 2004, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ:

ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ

Κεφάλαιο 1: Ορισμοί - Βασικές Έννοιες

1.1. Ιθαγένεια – Υπηκοότητα – Ιδιότητα του Πολίτη

Κατά τον προσφιλέστερο στην ελληνική βιβλιογραφία ορισμό, ιθαγένεια είναι «ο Δημοσίου Δικαίου δεσμός ενός ατόμου προς την πολιτεία στο λαό της οποίας ανήκει».¹ Προσδίδεται στο άτομο κυριαρχικά από το κράτος και καθορίζεται από το εσωτερικό Δίκαιο κάθε πολιτείας. Στο ίδιο πνεύμα, το European Union Democracy Observatory on Citizenship (EUDO Citizenship) ορίζει την ιθαγένεια ως «το νομικό καθεστώς που συνδέει το άτομο με μια εδαφική πολιτική οντότητα».²

Οι παραπάνω ορισμοί προσεγγίζουν την ιθαγένεια υπό την παραδοσιακή, στενή νομική έννοια, που αφορά αποκλειστικά τον τυπικό δεσμό που ενώνει το άτομο με το κράτος. Ωστόσο, ευρύτερες κανονιστικές και κοινωνιολογικές προσεγγίσεις, κυρίως στη διεθνή βιβλιογραφία, αποδίδουν στην ιδιότητα του πολίτη ένα πραγματικό καθεστώς πρόσβασης σε δικαιώματα, ανάληψης υποχρεώσεων και συμμετοχής στα κοινά, που ξεφεύγει από τον καθαρά νομικό χαρακτήρα του όρου.

Ένας πιο συμβατός με τις εν λόγω προσεγγίσεις ορισμός, είναι αυτός του Richard Bellamy, σύμφωνα με τον οποίο:

«η ιθαγένεια είναι μια κατάσταση πολιτικής ισότητας. Συνίσταται από τη συμμετοχή σε μια πολιτική κοινότητα όπου όλοι οι πολίτες μπορούν να καθορίζουν τους όρους της κοινωνικής συνεργασίας σε ισότιμη βάση. Αυτό το καθεστώς όχι μόνο εξασφαλίζει ίσα δικαιώματα στην απόλαυση των συλλογικών αγαθών που παρέχονται από την πολιτική ένωση αλλά προϋποθέτει και ίσες υποχρεώσεις για την προώθηση και τη διατήρησή τους – συμπεριλαμβανομένου και του αγαθού της ίδιας της δημοκρατικής ιδιότητας του πολίτη».³

Στην Ελλάδα η έννοια της ιθαγένειας θεωρείται ταυτόσημη με αυτή της *υπηκοότητας*⁴ και της *ιδιότητας του πολίτη*. Αντίστοιχα, *υπήκοος ή πολίτης* ενός κράτους είναι εκείνος που κατέχει την ιθαγένεια (ή υπηκοότητα) του κράτους αυτού και αποτελεί μέλος του λαού του.⁵ Ωστόσο, το επίθετο *ιθαγενής*, στην ελληνική γλώσσα σημαίνει αυτόχθονας, δηλαδή αυτός που κατάγεται από την χώρα στην οποία μένει, και δεν χρησιμοποιείται ως συνώνυμο του υπηκόου ή του πολίτη. Επίσης, συχνά αποφεύγεται

¹ Παπασιώτη – Πασιά 2011, σελ.2

² <http://eudo-citizenship.eu/databases/citizenship-glossary/terminology>

³ Bellamy 2008, σελ. 17

⁴ Εγκύκλιος ΑΠ: Φ.822115/18303/9.7.2013 «Παροχή διευκρινίσεων σχετικά με τον εννοιολογικό προσδιορισμό των όρων Ιθαγένεια και Εθνικότητα», Υπ. Εσωτερικών, σελ. 1

⁵ Κρίσπη – Νικολετοπούλου 1965, σελ. 19, Χριστόπουλος 2012, σελ. 35

η χρήση των όρων *υπηκοότητα* και *υπήκοος* λόγω της συμβολικής σύνδεσής τους με αυταρχικά και μοναρχικά καθεστώτα.⁶

Παρά τις σημασιολογικές διαφορές που μπορεί να υποστηρίξει κανείς ότι εντοπίζονται στους όρους *ιθαγένεια*, *υπηκοότητα* και *ιδιότητα του πολίτη*,⁷ για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας, οι τρεις όροι νοούνται και χρησιμοποιούνται ως ταυτόσημες.

1.2. Λαός και Έθνος

Συστατικό στοιχείο της έννοιας της *ιθαγένειας* είναι ο *λαός*. *Λαός* είναι το σύνολο των ατόμων τα οποία ανήκουν σε ένα κράτος κατά τη βούληση αυτού,⁸ σε αντίθεση με τον *πληθυσμό* που είναι το σύνολο των κατοίκων που διαμένουν σε δεδομένη στιγμή σε ορισμένη χώρα.⁹

Η έννοια του λαού δεν πρέπει να συγχέεται με την έννοια του έθνους, καθώς η πρώτη έχει νομική σημασία ενώ η δεύτερη εκφράζει ένα κοινωνικό/ ψυχολογικό φαινόμενο που έχει κοινωνιολογική σημασία.

Παρότι η έννοια του έθνους δεν είναι δυνατό να προσδιοριστεί με σαφήνεια, έχει επικρατήσει στη θεωρία, ότι *έθνος* είναι το σύνολο των ανθρώπων που συνδέονται με κάποια κοινά χαρακτηριστικά, τα οποία μπορεί να είναι η κοινή φυλετική καταγωγή, η κοινή ιστορία και παράδοση, οι κοινές αξίες, η κοινή γλώσσα, η κοινή θρησκεία και κυρίως η κοινή εθνική συνείδηση.¹⁰ Κοινή εθνική συνείδηση υφίσταται όταν μια ομάδα ανθρώπων έχει κοινά σημεία ψυχικής συναντήσεως που αναφέρονται στο παρελθόν (ιστορία, παραδόσεις) ή στο παρόν (γλώσσα, θρησκεία) ή στο μέλλον (τάσεις, ιδανικά).¹¹

Επιπλέον, το έθνος δεν ταυτίζεται με το κράτος επειδή το κράτος έχει γεωγραφικά όρια ενώ το έθνος εξαπλώνεται πέρα από αυτά. Και ενώ το κράτος το διακρίνει η ιδέα της πολιτικής ενότητας, το έθνος το διακρίνει η ιδέα του ηθικού δεσμού. Επειδή η

⁶ Ο όρος *υπηκοότητα* (υπό + ακοή) υποδηλώνει την υποταγή του πολίτη και έχει μοναρχική προέλευση.

⁷ Περισσότερα για την εννοιολογική διαφορά των όρων *ιθαγένεια* – *υπηκοότητα* – *ιδιότητα του πολίτη* βλ. Δημούλης & Lunardi 2012, στο Κουζέλης & Χριστόπουλος (επιμ.), σελ. 200-201

⁸ Κρίσπη – Νικολετοπούλου 1965, σελ. 18

⁹ Κρίσπη – Νικολετοπούλου 1965, σελ. 22, Παπασιώτη – Πασιά 2011, σελ. 2

¹⁰ Κρίσπη – Νικολετοπούλου 1965, σελ. 24, Παπασιώτη – Πασιά 2011, σελ. 5

¹¹ Κρίσπη – Νικολετοπούλου 1965, σελ. 25, Παπασιώτη – Πασιά 2011, σελ. 5

ιθαγένεια είναι η ιδιότητα του προσώπου ως μέλους του λαού ενός κράτους, έπεται ότι η ιθαγένεια προσδίδεται στο άτομο μόνο από το κράτος και όχι από το έθνος.¹²

1.3. Ιθαγένεια - Εθνικότητα

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η *εθνικότητα* αναφέρεται στο μη νομικό δεσμό ενός ατόμου προς ένα έθνος, ενώ η *ιθαγένεια* στο νομικό δεσμό ενός ατόμου προς ένα κράτος. Οι δύο αυτές έννοιες, στην Ελλάδα τουλάχιστον, δεν είναι σε καμία περίπτωση ταυτόσημες.¹³ Ωστόσο, δεν ισχύει το ίδιο για όλα τα ευρωπαϊκά κράτη, όπου συχνά αποδίδεται στους δύο όρους το ίδιο νόημα. Μάλιστα, στο Διεθνές Δίκαιο και στην εθνική νομοθεσία πολλών ευρωπαϊκών κρατών ο όρος εθνικότητα (nationality) χρησιμοποιείται αντί του όρου ιθαγένεια (citizenship).¹⁴

1.4. Ημεδαπός – Αλλοδαπός

Ως *ημεδαπό* εννοούμε το άτομο εκείνο που συνδέεται προς ένα κράτος με το νομικό δεσμό της ιθαγένειας. Αντίστοιχα, *αλλοδαπός* ως προς κάποιο κράτος, είναι κάθε άτομο που δεν έχει την ιθαγένεια του κράτους αυτού.¹⁵ Επομένως, αυτό που έχει σημασία για το χαρακτηρισμό του ημεδαπού δεν είναι η καταγωγή ή η εθνικότητα του υπό κρίση ατόμου αλλά η ιθαγένεια που κατέχει τη δεδομένη στιγμή.¹⁶ Για παράδειγμα, Έλληνας ημεδαπός είναι ο έχων την ελληνική ιθαγένεια ή υπηκοότητα, ο πολίτης της Ελλάδας, σε αντίθεση με τον *αλλοδαπό* που δεν έχει την ελληνική ιθαγένεια ή που δεν έχει ιθαγένεια.¹⁷

Η ιδιότητα του ημεδαπού έχει καταρχήν πολιτικό περιεχόμενο γιατί παρέχει στα άτομα που έχουν την ιθαγένεια του υπό κρίση κράτους δικαιώματα, όπως του εκλέγειν και εκλέγεσθαι, της πρόσβασης στη δημόσια διοίκηση, της εισόδου, διαμονής και ελεύθερης κυκλοφορίας στην επικράτεια της χώρας, της άσκησης επαγγέλματος, την ελευθερία τύπου κ.α. Έχει όμως και περιεχόμενο Ιδιωτικού Δικαίου, καθώς μόνο οι ημεδαποί απολαμβάνουν πλήρως των αστικών

¹² Παπασιώτη – Πασιά 2011, σελ. 2 & 6

¹³ Γραμμένος 2000, σελ. 30, Κρίστη – Νικολετοπούλου 1965, σελ. 23, Παπασιώτη – Πασιά 2011, σελ. 7, Εγκύκλιος ΑΠ: Φ.822115/18303/9.7.2013 «Παροχή διευκρινίσεων σχετικά με τον εννοιολογικό προσδιορισμό των όρων Ιθαγένεια και Εθνικότητα», Υπ. Εσωτερικών

¹⁴ Το EUDO Citizenship διενήργησε μια καταγραφή σχετικά με την έννοια και τη χρήση των όρων εθνικότητα και ιθαγένεια, όπως αποτυπώνεται στην εθνική νομοθεσία και στο δημόσιο διάλογο των ευρωπαϊκών κρατών. Η επιλογή των χρησιμοποιούμενων όρων από κάθε κράτος είναι πολλές φορές ενδεικτική για την ερμηνεία των πολιτικών τους και της παράδοσής τους σχετικά με την ιθαγένεια. Η σχετική πηγή μπορεί να αναζητηθεί στο <http://eudo-citizenship.eu/databases/citizenship-glossary/terminology>.

¹⁵ Κρίστη – Νικολετοπούλου 1965, σελ. 20

¹⁶ Παπασιώτη – Πασιά 2011, σελ. 29

¹⁷ Άρθρο 1(α) του Ν. 3386/2005 «για την είσοδο, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην ελληνική επικράτεια», Εγκύκλιος ΑΠ: Φ.822115/18303/9.7.2013 «Παροχή διευκρινίσεων σχετικά με τον εννοιολογικό προσδιορισμό των όρων Ιθαγένεια και Εθνικότητα», Υπ. Εσωτερικών

δικαιωμάτων.¹⁸ Τέλος, σε επίπεδο Διεθνούς Δικαίου, η διάκριση μεταξύ ημεδαπού και αλλοδαπού έχει σημασία κυρίως για θέματα διπλωματικής προστασίας του ατόμου από την πολιτεία.

1.5. Ομογενής - Αλλογενής

Στη συστατική διάκριση ημεδαπού – αλλοδαπού, το Δίκαιο της Ελληνικής Ιθαγένειας εισάγει την επιπρόσθετη τομή ομογενούς – αλλογενούς.¹⁹

Ο όρος *ομογενής* ή *ομοεθνής* χρησιμοποιείται κυρίως για να χαρακτηριστεί ένα άτομο που δεν έχει την ελληνική ιθαγένεια αλλά έχει την ελληνική εθνικότητα. Πρόκειται δηλαδή για αλλοδαπό που συνδέεται όμως με το ελληνικό έθνος με κοινή συνήθως καταγωγή, γλώσσα και θρησκεία, με κοινές παραδόσεις και κυρίως με κοινή εθνική συνείδηση. Στη θεωρία επικρατούν δύο θέσεις ως προς το περιεχόμενο του όρου ομογενής. Η μία τάσσεται με την άποψη ότι ομογενής είναι εκείνος του οποίου η καταγωγή είναι ελληνική ενώ η άλλη δέχεται ότι ο όρος δηλώνει όσους έχουν αποκτήσει ελληνική εθνική συνείδηση. Η πρώτη άποψη υιοθετεί, δηλαδή, τη φυλετική καταγωγή ως το κύριο χαρακτηριστικό γνώρισμα του ομογενούς ενώ η δεύτερη την εθνική του συνείδηση. Με την πρώτη άποψη συντάσσεται σχεδόν πάντα η ελληνική νομοθεσία ενώ με τη δεύτερη άποψη φαίνεται ότι συντάσσεται ένα μέρος της σχετικής νομολογίας του Συμβουλίου της Επικρατείας και το Συμβούλιο Ιθαγένειας του Υπουργείου Εσωτερικών κατά τις σχετικές γνωμοδοτήσεις του.²⁰

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η έννοια του ομογενούς δεν είναι αυστηρώς νομικά ορισμένη, αλλά πρόκειται περισσότερο για μια ιδεολογικά ευέλικτη, μη στατική ιστορικά έννοια, η οποία μπορεί να αναπροσδιορίζεται ανάλογα με τη συγκυρία και τις πολιτικές προτεραιότητες των καιρών.²¹

Ιδιαίτερη κατηγορία των ομογενών αποτελούν οι *παλιννοστούντες*, δηλαδή άτομα που διέμεναν παλαιότερα στην Ελλάδα και σήμερα επιστρέφουν σε αυτήν. Στην πράξη, ο όρος χρησιμοποιείται κυρίως για την κατηγορία των ομογενών που προέρχονται από τις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ και για τους οποίους η ελληνική πολιτεία έλαβε και

¹⁸ Παπασιώτη – Πασιά 2011, σελ. 3

¹⁹ Χριστόπουλος 2012, σελ. 38

²⁰ Παπασιώτη – Πασιά 2011, σελ. 36-38, Παπασιώτη – Πασιά 2007, σελ. 9-10

²¹ Μπαλτσιώτης 2004, στο Χριστόπουλος & Τσαπόγας (επιμ.), σελ. 88

λαμβάνει ειδικά νομοθετικά μέτρα ρύθμισης του νομικού καθεστώτος τους στη χώρα.²²

Ο αλλογενής ή αλλοεθνής είναι εκείνος που δεν έχει την ελληνική εθνικότητα, δηλαδή δεν κατάγεται από το ελληνικό έθνος. Ο αλλογενής διακρίνεται στον αλλογενή ημεδαπό και στον αλλογενή αλλοδαπό, ανάλογα με το αν έχει την ελληνική ιθαγένεια ή όχι.²³ Στην πράξη ο όρος αλλογενής ημεδαπός αναφέρεται στα πρόσωπα τα οποία ανήκουν σε μειονότητες στην Ελλάδα και σε πολιτογραφημένους ως Έλληνες.²⁴

1.6. Ανιθαγενής - Πολυϊθαγενής

Ανιθαγενής ή άπολις ή άπατρις είναι το άτομο που στερείται ιθαγένειας, ήτοι το άτομο εκείνο που δεν θεωρείται ως πολίτης οποιασδήποτε πολιτείας, σύμφωνα με το δίκαιό της. Κάποιος μπορεί να είναι ανιθαγενής από τη γέννησή του, εφόσον γεννιέται από ανιθαγενείς γονείς ή μπορεί να καταστεί ανιθαγενής μεταγενέστερα, επειδή απώλεσε την ιθαγένεια που είχε χωρίς να αποκτήσει άλλη.

Η ανιθαγένεια αποτελεί νομικό αλλά και πολιτικό και κοινωνικό ζήτημα, καθώς αποτελεί ένα πρόβλημα που αγγίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα. Επηρεάζει την κατάσταση του ατόμου, καθώς έχει αρνητικές επιπτώσεις στην περιουσία του, στο δικαίωμά του να εκλέγει και να εκλέγεται, στην πρόσβασή του στα συστήματα υγείας και κοινωνικών ασφαλίσεων, στην εργασία του, στο δικαίωμά του να εγκαταλείπει τη χώρα του και να επιστρέφει σε αυτή.

Πολυϊθαγενής είναι το άτομο που πληροί συγχρόνως τις προϋποθέσεις κτήσης της ιθαγένειας περισσότερων της μίας πολιτειών. Ένα άτομο είναι δυνατόν να αποκτή διπλή ιθαγένεια ή πολλαπλή ιθαγένεια είτε από τη γέννησή του επειδή γεννιέται από γονείς διαφορετικής ιθαγένειας, είτε μεταγενέστερα.²⁵

²² Παπασιώτη – Πασιά 2007, σελ. 10-11

²³ Παπασιώτη – Πασιά 2011, σελ. 37, Παπασιώτη – Πασιά 2007, σελ. 9

²⁴ Χριστόπουλος 2012, σελ. 38

²⁵ Παπασιώτη – Πασιά 2011, σελ. 33 και 35

Κεφάλαιο 2: Η Ιθαγένεια ως Δικαίωμα

Η σύνδεση των ανθρώπινων δικαιωμάτων με την ιδιότητα του πολίτη έγινε με συστηματικό τρόπο, το 1950, από τον Βρετανό κοινωνιολόγο T.H. Marshall, στο κλασικό πλέον έργο του *Ιδιότητα του Πολίτη και Κοινωνική Τάξη (Citizenship and Social Class)*.²⁶ Ο Marshall μελέτησε και συνέδεσε τη διαχρονική εξέλιξη της ιδιότητας του πολίτη με την ανάπτυξη των ατομικών, των πολιτικών και των κοινωνικών δικαιωμάτων σε τρεις διαδοχικές ιστορικές περιόδους, στη Μεγάλη Βρετανία.

Αρχικά, κατά την περίοδο του 17^{ου} και του 18^{ου} αιώνα, καθιερώθηκαν τα ατομικά δικαιώματα, ήτοι η προσωπική ελευθερία, η ελευθερία του λόγου, της σκέψης και της θρησκευτικής πίστης, το δικαίωμα της ατομικής ιδιοκτησίας και το δικαίωμα προσφυγής στη δικαιοσύνη. Το δικαίωμα προσφυγής στη δικαιοσύνη και η ισότητα των πολιτών απέναντι στο νόμο ανάγεται σε δικαίωμα ειδικής βαρύτητας, καθώς εξασφαλίζει τη δυνατότητα του ατόμου να υπερασπιστεί και να διεκδικήσει όλα τα υπόλοιπα δικαιώματα ενώπιον των δικαστηρίων. Επομένως, κατά την πρώτη αυτή περίοδο, η ιδιότητα του πολίτη συνδέεται άμεσα με τη θεσμική προάσπιση των ατομικών δικαιωμάτων και προσλαμβάνει μια εξέχουσα νομική διάσταση.

Στη συνέχεια, κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα, η έμφαση δόθηκε στην εδραίωση των πολιτικών δικαιωμάτων, δηλαδή στο δικαίωμα συμμετοχής στην άσκηση πολιτικής εξουσίας μέσω του εκλέγειν ή/και του εκλέγεσθαι. Με τον τρόπο αυτό, προσδόθηκε το πολιτικό στοιχείο στην έννοια της ιδιότητας του πολίτη.

Όμως, κατά το Marshall, η πιο καθοριστική περίοδος για την κοινωνική ισότητα και τη συνοχή των καπιταλιστικών κοινωνιών επήλθε τον εικοστό αιώνα, με την εμφάνιση και τη θεσμοθέτηση των κοινωνικών δικαιωμάτων, δηλαδή το δικαίωμα πρόσβασης σε κοινωνικές παροχές όπως η παιδεία, η υγεία, η κοινωνική ασφάλιση κτλ, και το δικαίωμα σε ένα βασικό επίπεδο οικονομικής ευημερίας και ασφάλειας. Η πρόσβαση του πολίτη στα κοινωνικά δικαιώματα, η οποία επιτυγχάνεται μέσω του κράτους πρόνοιας, εξασφαλίζει την κοινωνική ισότητα των πολιτών, η οποία είναι ασυμβίβαστη με την ταξική ανισότητα που δημιουργεί το καπιταλιστικό σύστημα.

²⁶ Marshall 1950. Βλ. επίσης: Armstrong Kelly 1995, στο Beiner (επιμ.), σελ. 95-96, Bellamy 2008, σελ. 45-51, Delanty 2000, σελ. 14-21, Heater 1999, σελ. 12-24, Howard 2006, σελ. 444-445, Oliver & Heater 1994, σελ. 20-22 & 33-36, Procacci 2001, στο Crouch et al (επιμ.), σελ. 51-59, Turner 1990, σελ. 190-192, Turner 1993, σελ. 6-12

Η θεωρία του Marshall στηρίχθηκε στην αξίωση ότι τα δικαιώματα, ατομικά, πολιτικά και κοινωνικά, απορρέουν άμεσα από την ιδιότητα του πολίτη. Πέραν όμως από τον Marshall, έχει συχνά υποστηριχθεί ότι το να έχει κανείς την ιθαγένεια ενός κράτους, αποτελεί ίσως την πιο θεμελιώδη εγγύηση ασφάλειας των όποιων δικαιωμάτων του, καθώς χωρίς αυτό τα άλλα δικαιώματα στερούνται του στοιχειώδους πραγματικού αντικρίσματος ή αξίας τους. Η ιδιότητα του δικαιώματος αυτού να αποτελεί όρο για την απόκτηση άλλων θεμελιωδών δικαιωμάτων, προσδίδει στην αξίωση για ιθαγένεια το χαρακτήρα δικαιώματος ειδικού τύπου: αποτελεί ένα μεταδικαίωμα, το «δικαίωμα να έχει κανείς δικαιώματα».²⁷ Τη διαπίστωση αυτή έκανε πρώτη η Γερμανο-αμερικανίδα πολιτική επιστήμονας Hannah Arendt το 1967, η οποία παρατήρησε, μετά το μαζικό κύμα παραγωγής ανιθαγενών της περιόδου του Μεσοπολέμου, ότι η μη κατοχή ιθαγένειας ισοδυναμούσε όχι απλώς με τη μη πρόσβαση στην πολιτική συμμετοχή αλλά και με την αναίρεση θεμελιωδών δικαιωμάτων ατομικού χαρακτήρα.²⁸

Η άποψη αυτή φαίνεται να έχει δικαιωθεί εν μέρει μόνο από την εξέλιξη της ιδιότητας του πολίτη στις σύγχρονες κοινωνίες, καθώς η ιθαγένεια εξακολουθεί να είναι κρίσιμη για την πρόσβαση σε κάποια ανθρώπινα δικαιώματα, ωστόσο τα περισσότερα έχουν αποσυνδεθεί πλήρως από αυτή. Ειδικότερα, τα ατομικά δικαιώματα, λόγω της καθολικής αναγνώρισής τους σε όλους τους ανθρώπους από τις διεθνείς συμβάσεις, εμπίπτουν στην περίπτωση που έχουν αποσυνδεθεί από την ιδιότητα του πολίτη μιας χώρας. Για ορισμένα κοινωνικά δικαιώματα, όπως κάποιες κρατικές παροχές, εξακολουθεί να αποτελεί η ιθαγένεια απαραίτητη προϋπόθεση για την απόκτησή τους, ενώ άλλα, όπως τα εργασιακά δικαιώματα και η κοινωνική ασφάλιση δεν υπόκεινται σε περιορισμούς για αλλοδαπούς. Αντιθέτως, η ιθαγένεια εξακολουθεί να αποτελεί βασική προϋπόθεση για την πρόσβαση του ατόμου σχεδόν σε όλα τα πολιτικά δικαιώματα.²⁹

Το δικαίωμα στην ιθαγένεια ως πανανθρώπινο δικαίωμα, αναγνωρίστηκε στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΟΗΕ 1948). Ειδικότερα, στο άρθρο 15 παρ. 1 ορίζεται ότι «κάθε άτομο έχει το δικαίωμα μίας ιθαγένειας». Αν και η εν λόγω διάταξη δεν έχει δεσμευτικό χαρακτήρα, στις σχετικές μελέτες που

²⁷ Arendt 1967, σελ. 269

²⁸ Χριστόπουλος 2012, στο Κουζέλης & Χριστόπουλος (επιμ.), σελ.101, Τάκης Α. 2012, στο Κουζέλης & Χριστόπουλος (επιμ.), σελ. 123-124, Bellamy 2008 σελ. 87

²⁹ Δημούλης & Lunardi 2012, στο Κουζέλης & Χριστόπουλος (επιμ.), σελ. 210-211, Howard 2006, σελ. 445

καταρτίστηκαν μετά το 1948 στο πλαίσιο του ΟΗΕ σχετικά με τη θέση των ανιθαγενών και του φαινομένου της ανιθαγένειας, προτάθηκαν δύο αρχές με σκοπό να έχουν παγκόσμια εμβέλεια και να τύχουν της διεθνούς αναγνώρισης και εφαρμογής. Οι αρχές αυτές, οι οποίες ενσωματώθηκαν σε πολλά διεθνή κείμενα,³⁰ ήταν οι εξής: α) κάθε παιδί θα πρέπει να λαμβάνει μία ιθαγένεια από τη γέννησή του και β) κανένα άτομο κατά τη διάρκεια της ζωής του δεν θα μπορεί να χάνει την ιθαγένειά του, χωρίς να έχει τη δυνατότητα να αποκτήσει μια άλλη.³¹

Ως συνταγματικό δικαίωμα, το δικαίωμα στην ιθαγένεια μπορεί να αναγνωρίζεται άμεσα ή να συνάγεται έμμεσα από το Σύνταγμα ενός κράτους. Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα συνταγματικής ρήτρας που αναγνωρίζει άμεσα το δικαίωμα υπαγωγής σε μια ορισμένη πολιτική κοινότητα είναι η 14^η Συνταγματική Ρήτρα των ΗΠΑ (XIVth Birthright Citizenship Clause), που αναγνωρίζει το δικαίωμα στην αμερικάνικη ιθαγένεια σε όποιον γεννιέται σε αμερικάνικο έδαφος. Κατά κανόνα όμως, στα περισσότερα κράτη παγκοσμίως, ο συντακτικός νομοθέτης εναποθέτει στον κοινό νομοθέτη το καθήκον να προσδιορίσει τα κριτήρια και τις διαδικασίες υπό τις οποίες κάποιος μπορεί να αποκτήσει την ιδιότητα του πολίτη.³² Το ελληνικό Σύνταγμα, φερ' ειπείν, προβλέπει στη διάταξη του άρθρου 4 παρ.3 εδ. α'Σ, ότι «Έλληνες πολίτες είναι όσοι έχουν τα προσόντα που ορίζει ο νόμος», δηλαδή «δεν θεμελιώνει καθεαυτό, ατομικό δικαίωμα κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας, ούτε όμως και αφήνει το ζήτημα εν λευκώ στον κοινό νομοθέτη. Αντιθέτως, θεσπίζει καταρχήν ένα ατομικό δικαίωμα διατήρησης της, με οποιονδήποτε τρόπο, αποκτηθείσας ιθαγένειας».³³

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι το δικαίωμα στην ιθαγένεια αποτελεί ένα θεμελιώδες δικαίωμα του ανθρώπου, το οποίο όμως περιορίζεται στο δικαίωμα καθενός να έχει κάποια, οποιαδήποτε, ιθαγένεια, δηλαδή να είναι μέλος κάποιας πολιτείας. Το ανθρώπινο αυτό δικαίωμα δεν εξειδικεύει ποια είναι η πολιτεία αυτή ή με τι κριτήρια μπορεί να προσδιοριστεί, δεν προσδιορίζει δηλαδή ποιιάς χώρας την

³⁰ Η Δ.Σ. του ΟΗΕ του 1961 για τη μείωση των ανιθαγενών, η Δ.Σ. 1954 του ΟΗΕ για το νομικό καθεστώς των ανιθαγενών, η διάταξη του άρθρ. 24 παρ. 3 του Διεθνούς Συμφώνου του 1966 του ΟΗΕ για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, η διάταξη του άρθρ. 7 παρ. 1 της Δ.Σ. για τα δικαιώματα του παιδιού, η διάταξη του άρθρ. 9 παρ.1 εδ. β της Δ.Σ. 1979 του ΟΗΕ για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών, η διάταξη του άρθρ. 11 της Δ.Σ. του Συμβουλίου της Ευρώπης του 1967 περί υιοθεσίας ανηλίκων, η διάταξη του άρθρ. 29 της Δ.Σ. 1990 του ΟΗΕ για την προστασία των δικαιωμάτων όλων των μεταναστών εργατών και των μελών της οικογένειάς τους, κτλ.

³¹ Παπασιώτη – Πασιά 2009, σελ. 814 -815

³² Χριστόπουλος 2012, στο Κουζέλης & Χριστόπουλος, σελ.101

³³ Χρυσόγονος 2006, σελ. 173

ιθαγένεια έχει κάποιος αξίωση να πάρει.³⁴ Η κυριαρχική αρμοδιότητα του προσδιορισμού των κριτηρίων χορήγησης ιθαγένειας και της απόφασης πολιτογράφησης, παραμένει στην εξουσία της εκάστοτε πολιτείας. Άλλωστε, στον ευρωπαϊκό συνταγματικό χώρο, οι διατάξεις του Δικαίου της ΕΕ και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου καθώς και η νομολογία των δικαιοδοτικών οργάνων αυτών, δεν αναγνωρίζουν *per se* ένα δικαίωμα απόκτησης ιθαγένειας με μόνη τη δήλωση βούλησης των ενδιαφερομένων.³⁵

Ωστόσο, από το αναγνωρισμένο δικαίωμα κάθε ανθρώπου σε κάποια ιθαγένεια απορρέουν σοβαρές συνέπειες που δεσμεύουν το νομοθέτη και όλα τα όργανα μιας δημοκρατικής έννομης τάξης. Καταρχάς, το δικαίωμα αυτό κωλύει την ακούσια αφαίρεση της ιθαγένειας εφόσον έτσι καταλήγει κάποιος να στερείται οποιασδήποτε ιθαγένειας. Επίσης, το ίδιο δικαίωμα, επιβάλλει να ρυθμίζονται τα θέματα ιθαγένειας στα παιδιά που γεννιούνται σε μια χώρα και, για οποιονδήποτε λόγο, δεν παίρνουν από τη γέννηση την ιθαγένεια κάποιας χώρας.³⁶ Στο πνεύμα αυτό κινείται εξάλλου και η νομολογία σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Όπως παρατηρεί σχετικά ο Παπαστυλιανός:³⁷

[ο]ι πρόσφατες νομολογιακές εξελίξεις (σ.σ. Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και Δικαστήριο της ΕΕ) διαμορφώνουν εντός του ευρωπαϊκού συνταγματικού χώρου μια τάση υπαγωγής της κυριαρχικής αρμοδιότητας του κράτους ως προς την απονομή της ιθαγένειας σε κάποιες δικαιοκρατικές εγγυήσεις, οι οποίες θέτουν κάποια όρια στην διακριτική ευχέρεια των πολιτειακών οργάνων σχετικά με αυτά τα ζητήματα. Πρόκειται όμως για εγγυήσεις οι οποίες δεν απολήγουν σε αναγνώριση ενός δικαιώματος «επιλογής ιθαγένειας», αλλά κυρίως στη θέσπιση κάποιων διαδικαστικών προϋποθέσεων, υπό το πλαίσιο των οποίων η «σιωπή» και αδράνεια της διοίκησης δε δικαιολογείται από το χαρακτήρα της πολιτογράφησης ως πράξης που θεωρείται αποκλειστικά κυριαρχικό «δικαίωμα» του κράτους.

³⁴ Τάκης 2012, στο Κουζέλης & Χριστόπουλος (επιμ.), σελ. 124

³⁵ Παπαστυλιανός 2011β

³⁶ Τάκης 2012, στο Κουζέλης & Χριστόπουλος (επιμ.), σελ. 124 - 125

³⁷ Παπαστυλιανός 2011β

Κεφάλαιο 3: Οι Διαστάσεις της Ιθαγένειας

Η έννοια της ιθαγένειας προσεγγίστηκε και αποτέλεσε αντικείμενο μελέτης και έρευνας διάφορων επιστημονικών πεδίων, κυρίως της νομικής, της πολιτικής φιλοσοφίας και της κοινωνιολογίας, γεγονός που προσδίδει στην ιθαγένεια διαφορετικές εννοιολογικές διαστάσεις. Στο Κεφάλαιο αυτό επιχειρείται η διάκριση και η ανάλυση τριών βασικών διαστάσεων της ιθαγένειας: της *νομικής*, της *κοινωνικής* και της *πολιτικής*.

3.1. Η νομική διάσταση της ιθαγένειας

Η ιθαγένεια είναι κατεξοχήν νομικός δεσμός μεταξύ ενός ανθρώπου κι ενός κράτους. Ο ενωτικός αυτός δεσμός δημιουργείται από το εσωτερικό δίκαιο κάθε πολιτείας.³⁸ Η ιθαγένεια προσδίδεται στο άτομο κυριαρχικά από το κράτος και κάθε κράτος έχει τα δικά του νομικά κριτήρια, σύμφωνα με τα οποία την αποδίδει. Τα θεμελιώδη κριτήρια που διατρέχουν τη σύγχρονη ιστορία της ιθαγένειας είναι, όπως αναλυτικά αναφέρεται παρακάτω (Κεφ. 5.1), το δίκαιο του αίματος (*ius sanguinis*) και το δίκαιο του εδάφους (*ius soli*). Η διαμονή σε ένα κράτος, ανεξαρτήτως της γέννησης ή μη στην επικράτειά του, δημιουργεί επίσης αξιώσεις κτήσης ιθαγένειας από ανθρώπους που κατοικούν σε αυτό χωρίς να είναι πολίτες του. Κάθε μία από τις παραπάνω περιπτώσεις θεμελιώνεται σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο κανόνων – το *Δίκαιο της Ιθαγένειας*, που εντάσσεται στους εκάστοτε Κώδικες Ιθαγένειας.

Δίκαιο Ιθαγένειας είναι το σύνολο των νομικών κανόνων που ορίζουν τον τρόπο με τον οποίο αποκτάται και απόλλεται η ιθαγένεια μιας πολιτείας. Ο καθορισμός των κανόνων αυτών ανήκει καταρχήν, όπως προαναφέρθηκε, στην αποκλειστική δικαιοδοσία (*domaine reservé*) κάθε πολιτείας.³⁹

Παρά τις διαφωνίες στη σχετική βιβλιογραφία, η κρατούσα άποψη⁴⁰ είναι ότι το Δίκαιο της Ιθαγένειας υπάγεται στο Δημόσιο Δίκαιο και όχι στο Ιδιωτικό Δίκαιο, εφόσον καθορίζει ποια άτομα αποτελούν τα μέλη της πολιτείας. Υπάγεται επίσης στον κλάδο του Διεθνούς Ιδιωτικού Δικαίου υπό την ευρεία έννοια ή του Δικαίου

³⁸ Παπασιώτη –Πασιά 2011, σελ. 2

³⁹ Γραμμένος 2000, σελ. 31, Παπασιώτη –Πασιά 2011, σελ. 11, Κρίσπη – Νικολετοπούλου 1965, σελ.38-39 και 49, Μπεντερμάχερ – Γερούσης 1976, σελ. 9

⁴⁰ Μπεντερμάχερ – Γερούσης 1976, σελ.13-14, Βάλληνδας 1943, Παπασιώτη –Πασιά 2011, σελ.12, Κρίσπη – Νικολετοπούλου 1965, σελ.53-56

Συγκρούσεως Νόμων, παρότι αφορά και τους κλάδους του Συνταγματικού και του Διοικητικού Δικαίου.

3.2. Η πολιτική διάσταση της ιθαγένειας

Η πολιτική διάσταση της ιθαγένειας επικεντρώνεται στην ικανότητα συμμετοχής στο πολιτικό σώμα, που απορρέει από την ιδιότητα του πολίτη. Δηλαδή στην άσκηση της πολιτικής εξουσίας δια του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι.

Η πολιτική όψη της ιθαγένειας έχει συνδεθεί κυρίως με δύο ρεύματα της σκέψης: τον *πολιτικό ρεπουμπλικανισμό (civic republicanism)* και τον *φιλελευθερισμό (liberalism)*. Παρακάτω γίνεται μια σύντομη περιγραφή της αντίληψης περί ιδιότητας του πολίτη, έτσι όπως εκφράστηκε ιστορικά μέσα από τα δύο αυτά ρεύματα.

α) Πολιτικός Ρεπουμπλικανισμός

Η ρεπουμπλικανική θεωρία περί ιδιότητας του πολίτη έχει τις ρίζες της στην ελληνική κλασική αρχαιότητα με κυριότερο εκφραστή τον Αριστοτέλη, ο οποίος στο τρίτο από τα οκτώ βιβλία του έργου του *Πολιτικά* (335-323 π.Χ.), πραγματεύεται την έννοια του πολίτη. Κεντρική θέση στην αντίληψη του Αριστοτέλη έχει ο *ενεργός πολίτης*, κατεξοχήν γνώρισμα του οποίου είναι η άμεση συμμετοχή στην άσκηση της εξουσίας. Βασική προϋπόθεση συνετής άσκησης της εξουσίας αποτελεί η εναλλαγή του πολίτη στους ρόλους του άρχοντος και του αρχομένου. Για το λόγο αυτό, ο πολίτης θα πρέπει να κατέχει και να επιδεικνύει *πολιτική αρετή*, δηλαδή την απαιτούμενη γνώση και ικανότητα – τη λεγόμενη αριστεία - να ασκεί την πολιτική εξουσία, ανάλογα με το ρόλο που του αποδίδεται κάθε φορά.

Άλλη βασική αρετή του πολίτη είναι η ανάγκη να αποβλέπει στο συμφέρον της πολιτείας. Βασική προτεραιότητα είναι η αναφορά στην πολιτική κοινότητα της οποίας ο πολίτης είναι μέλος. Από αυτήν απορρέουν τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά του. Ο πολίτης δεν είναι αυτοτελές υποκείμενο αναφοράς παρά μόνο υπό την προϋπόθεση της ενεργής συμμετοχής στα κοινά. Επίσης, ο Αριστοτέλης τονίζει ιδιαίτερα τη σημασία των νόμων, τους οποίους οι άρχοντες οφείλουν με κάθε τρόπο να διασφαλίζουν και να υπηρετούν.⁴¹

⁴¹ Σπανού 2000, σελ. 32-35, Oliver & Heater 1994, σελ. 10-11 & 114-116

Η ρεπουμπλικανική σχολή εξελίχθηκε από μεταγενέστερους πολιτικούς στοχαστές, οι σημαντικότεροι εκ των οποίων ήταν ο Κικέρων στην Αρχαία Ρώμη (1^{ος} αιώνας), ο Niccolò Machiavelli την πρώιμη εποχή της Αναγέννησης (16^{ος} αιώνας) και ο Jean – Jacques Rousseau την εποχή του Διαφωτισμού (18^{ος} αιώνας). Παρά τις διαφοροποιήσεις που μπορεί να εντοπίσει κανείς στη σκέψη των παραπάνω πολιτικών φιλοσόφων, διακρίνονται ορισμένα κοινά και σταθερά σημεία αναφοράς που συνιστούν το πολιτικό ρεπουμπλικανικό πρότυπο περί ιδιότητας του πολίτη. Αυτά είναι τα εξής: α) Ο πολίτης είναι επιφορτισμένος με το *πολιτικό καθήκον* να είναι πιστός στην πολιτεία που ανήκει και να σέβεται τους νόμους, β) σε αντάλλαγμα, η πολιτεία θα πρέπει να κυβερνάται με συνταγματικούς κανόνες και όχι αυθαίρετα ή δεσποτικά. Θα πρέπει δηλαδή να υφίσταται *κράτος δικαίου*. γ) Το άτομο οφείλει, όταν χρειάζεται, να βάζει το *δημόσιο συμφέρον* πάνω από το ιδιωτικό όφελος.⁴²

β) Φιλελευθερισμός

Η κλασική ρεπουμπλικανική σχολή πολιτικής σκέψης και ερμηνείας της ιδιότητας του πολίτη επικράτησε έως το 19^ο αιώνα, όπου οι ιδέες του φιλελευθερισμού άρχισαν να κερδίζουν έδαφος. Η φιλελεύθερη σχολή, η οποία θεωρείται κυρίαρχη έως και σήμερα, δίνει έμφαση στην ατομική ελευθερία και στα δικαιώματα που απορρέουν από την ιδιότητα του πολίτη έναντι των καθηκόντων και των υποχρεώσεων προς την πολιτεία. Η ελευθερία διασφαλίζεται με την πολιτική ισότητα, ως ελάχιστη προϋπόθεση συμμετοχής στην άσκηση της εξουσίας. Ο πολίτης δεν επιφορτίζεται με την υποχρέωση συμμετοχής στα κοινά και οι υποχρεώσεις του περιορίζονται κυρίως στην πληρωμή φόρων, ως αντάλλαγμα για την προστασία των δικαιωμάτων του από το κράτος. Αντίστοιχα, το κράτος έχει τη λιγότερη δυνατή ανάμειξη στη ζωή του πολίτη.

Επιπλέον, οι πολίτες διατηρούν την αυτονομία τους, χωρίς να υπάρχει η αντίληψη του κράτους ως οργανική ύπαρξη που συνδέει τους πολίτες με το κράτος και μεταξύ τους. Επίσης, η απόδοση της ιδιότητας του πολίτη δεν αποτρέπει το άτομο από την επιδίωξη του ατομικού συμφέροντος. Υπό αυτό το

⁴² Oliver & Heater 1994, σελ.115

πρίσμα, η φιλελεύθερη ιδιότητα του πολίτη (liberal citizenship) συνδέθηκε με την πολιτική έκφραση του καπιταλισμού.⁴³

Παρά την αναμφισβήτητη επικράτηση των ιδεών του φιλελευθερισμού αναφορικά με την αντίληψη περί ιδιότητας του πολίτη, οι ιδέες του ρεπουμπλικανισμού έχουν πρόσφατα αναβιώσει κυρίως λόγω της πολιτικής απάθειας (πχ αποχή από εκλογές) και της εξασθένησης του αισθήματος «συμμετοχής σε μια κοινότητα», που φέρεται να έχει δημιουργήσει ο φιλελευθερισμός.⁴⁴

Ειδικότερα, η φιλελεύθερη προσέγγιση έχει υποστεί κριτική ότι αντιλαμβάνεται τη σχέση πολίτη-κράτους ως *εξωτερική*, δηλαδή το άτομο παραμένει εκτός κράτους, συμβάλλοντας μόνο με ορισμένο τρόπο στην αναπαραγωγή του, σε αντάλλαγμα των οφελών που απορρέουν από την ιδιότητά του ως μέλους.⁴⁵ Μεταγενέστεροι αναλυτές (J. Habermas, C. Taylor, B. Turner) επανέφεραν στη συζήτηση την *ενεργή ιδιότητα του πολίτη* (active citizenship), η οποία έχει τις ρίζες της στην κλασική αρχαιότητα (βλ. Κεφ. 3.2) και εστιάζει στην ηθική – κατά κύριο λόγο - υποχρέωση του πολίτη να συμμετέχει ενεργά στη διακυβέρνηση, στη διαμόρφωση των πολιτικών αποφάσεων και των νόμων και στη διεκδίκηση των δικαιωμάτων του. Η ικανότητα του πολίτη έγκειται δηλαδή στην ενεργό συμμετοχή στην *αυτοκυβέρνηση*.⁴⁶

Στο πνεύμα αυτό, ο B. Turner,⁴⁷ προέβη στη διάκριση μεταξύ *ενεργής και παθητικής ιδιότητας του πολίτη*. Στην πρώτη περίπτωση ο πολίτης είναι ενεργός φορέας αιτημάτων έναντι της κοινωνίας μέσω του κράτους ή διαφορετικά φορέας δικαιωμάτων που έχουν κερδηθεί *εκ των κάτω*, δηλαδή μέσα από κοινωνικούς αγώνες και διεκδικήσεις. Αντίθετα, στη δεύτερη ο πολίτης είναι παθητικός φορέας δικαιωμάτων που του έχουν παραχωρηθεί *εκ των άνω*, δηλαδή από το κράτος, προς εξομάλυνση των κοινωνικών συγκρούσεων.

3.3. Η κοινωνική διάσταση της ιθαγένειας

Η ανάδειξη της κοινωνικής διάστασης έγινε, όπως είδαμε παραπάνω (Κεφ. 2), από τον T.H. Marshall⁴⁸ ο οποίος ενέταξε το κοινωνικό στοιχείο στην έννοια της ιδιότητας του πολίτη, ως βασικού συνθετικού στοιχείου αυτής. Ο Marshall, αν και

⁴³ Heater 1999, σελ. 4 & 6-7, Bellamy 2008, σελ. 43

⁴⁴ Heater 1999, σελ. 69-70, Kymlicka & Wayne 1995, στο Beiner (επιμ.), σελ.293-294

⁴⁵ Habermas 1994, στο Beiner (επιμ.) 1995, σελ. 260-261 και στο Steenbergen (επιμ.), σελ. 24-28

⁴⁶ Taylor 1989, στο Rosenblum (επιμ.), σελ. 179

⁴⁷ Turner 1990, σελ. 200

⁴⁸ Marshall 1950

φιλελεύθερος, προσπάθησε να συμβιβάσει τις ιδέες του φιλελευθερισμού με την ισότητα και την κοινωνική δικαιοσύνη. Στη διαμόρφωση της σκέψης του είναι προφανές ότι συνέβαλε ο διάχυτος σκεπτικισμός της μεταπολεμικής εποχής σχετικά με την αποτελεσματικότητα των μηχανισμών της ελεύθερης αγοράς.

Κατά τον Marshall, η ιδιότητα του πολίτη είναι ένα κοινωνικό καθεστώς που απονέμεται σε όλους όσους είναι πλήρη μέλη μιας πολιτικής κοινότητας. Όλοι όσοι την κατέχουν καθίστανται ίσοι ως προς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το καθεστώς αυτό. Επομένως, η ιδιότητα του πολίτη βασίζεται σε μια θεμελιακή ισότητα η οποία όμως έρχεται σε σύγκρουση με την ταξική ανισότητα που είναι εγγενής στο καπιταλιστικό σύστημα. Η εξασφάλιση της νομικής και πολιτικής ισότητας δεν επαρκεί για να αντιμετωπιστούν οι κοινωνικές ανισότητες που δημιουργούνται στις καπιταλιστικές κοινωνίες. Η διεύρυνση της ιδιότητας του πολίτη με τα κοινωνικά δικαιώματα προτείνεται ως πολιτικός τρόπος επίλυσης ή τουλάχιστον μετριασμού αυτής της αντίφασης, και το κράτος πρόνοιας (παιδεία και κοινωνικές υπηρεσίες) ανάγεται σε πρωταρχικής σημασίας θεσμό για την επίτευξη του σκοπού αυτού.⁴⁹

Η θεωρία του Marshall άσκησε σημαντική επιρροή, προκάλεσε πλήθος κριτικών αναλύσεων στο χώρο της πολιτικής κοινωνιολογίας και προώθησε σε μεγάλο βαθμό τη συζήτηση περί ιδιότητας του πολίτη. Αποτέλεσμα των παραπάνω, ήταν η καθιέρωση του όρου *κοινωνική ιδιότητα του πολίτη (social citizenship)*⁵⁰ ως η αναγνώριση του δικαιώματος του πολίτη σε ένα ελάχιστο βιοτικό επίπεδο, μέσω της πρόσβασης σε κρατικές κοινωνικές υπηρεσίες, προκειμένου να αντισταθμιστεί η κοινωνική ανισότητα που δημιουργούν οι δυνάμεις της ελεύθερης αγοράς. Υπό την έννοια αυτή, η ιδιότητα του πολίτη συνδέεται αναπόφευκτα με την κοινωνική ανισότητα, την ταξική διαφοροποίηση και την άνιση κατανομή του εισοδήματος.⁵¹

Ωστόσο, η προσέγγιση του Marshall και γενικότερα η κοινωνική ιδιότητα του πολίτη αμφισβητήθηκε από την ιδεολογία της νεοφιλελεύθερης νέας δεξιάς ή της «νομικής δημοκρατίας» που άρχισε να διαμορφώνεται στο τέλος της δεκαετίας του 1960, κυρίως στις ΗΠΑ και στη Μεγάλη Βρετανία. Σύμφωνα τους υποστηρικτές της, η ατομική ελευθερία έχει απόλυτη προτεραιότητα έναντι άλλων αξιών. Η πεποίθηση

⁴⁹ Σπανού 2000, σελ. 124, Turner 1990, σελ. 191

⁵⁰ Heater 1999, σελ.2, Oliver & Heater 1994, σελ. 10 & 34

⁵¹ Turner 1993, σελ.2-3

της ανωτερότητας των μηχανισμών της ελεύθερης αγοράς έναντι της κρατικής παρέμβασης έρχεται σε σύγκρουση με την έννοια του πολίτη, έτσι όπως ορίστηκε από τον Marshall. Το δικαίωμα της ιδιοκτησίας προτάσσεται των άλλων δικαιωμάτων ενώ τα κοινωνικά δικαιώματα εκλαμβάνονται ως περιορισμός της ατομικής ελευθερίας και παραμόρφωση της επιθυμητής τάξης πραγμάτων, όπως ρυθμίζεται από τους μηχανισμούς της αγοράς. Το κράτος θεωρείται ότι υπερβαίνει τα αποδεκτά όρια όταν γίνεται εργαλείο προώθησης της ισότητας. Τα δικαιώματα του πολίτη γίνονται λοιπόν δεκτά στο βαθμό που συμβιβάζονται με την αγορά και αφορούν το δικαίωμα ψήφου και τα νομικά δικαιώματα. Αντίθετα, τα οικονομικά και τα κοινωνικά δικαιώματα απορρίπτονται συλλήβδην.⁵²

Αξίζει να σημειωθεί ότι η έννοια της κοινωνικής ιδιότητας του πολίτη καθίσταται σήμερα πιο σύνθετη, με την εμφάνιση νέων κοινωνικών κινημάτων όπως ο φεμινισμός, οι μειονότητες, η οικολογία κτλ. Τα κινήματα αυτά, προβάλλοντας τις ανάλογες απαιτήσεις για αναγνώριση των δικαιωμάτων τους, συνέβαλαν στην επέκταση της συζήτησης και εν τέλει στη διεύρυνση της διάστασης της ιδιότητας του πολίτη.⁵³

Η σημασία της κοινωνικής διάστασης της ιθαγένειας σε σχέση με τη νομική και πολιτική της διάσταση, συνίσταται κυρίως στην έμφαση που δίνεται στο *τι σημαίνει στην πράξη η ιδιότητα του πολίτη* ή με άλλα λόγια σε τι ωφελείται πραγματικά το άτομο από το να είναι πολίτης μιας χώρας. Αντιθέτως, η κλασική προσέγγιση του θέματος επικεντρώνεται στο *ποιός είναι πολίτης* δηλαδή στη νομική και πολιτικοφιλοσοφική ανάλυση των κριτηρίων για τη χορήγηση της ιθαγένειας.⁵⁴

Η παρούσα εργασία εστιάζει στον τυπικό δεσμό της ιθαγένειας, δηλαδή στον τρόπο κτήσης της, χωρίς ωστόσο να παραβλέπεται η πολιτική ερμηνεία των αποφάσεων που οδηγούν κάθε φορά στη διαμόρφωση του κανονιστικού πλαισίου κτήσης της ιθαγένειας αλλά και των κοινωνικών επιπτώσεων που επιφέρουν.

⁵² Σπανού 2000, σελ. 74-77, Heater 1999, σελ. 24-25

⁵³ Σπανού 2000, σελ. 133-134, Delanty 2000, σελ. 36-47, Steenbergen 1994, στο Steenbergen (επιμ.) σελ. 141-151

⁵⁴ Δημούλης & Lunardi 2012, στο Κουζέλης & Χριστόπουλος (επιμ.), σελ. 199-200

Κεφάλαιο 4: Οι θεωρητικές Αρχές της Ιθαγένειας

Το Δίκαιο της Ιθαγένειας διέπεται από ορισμένες βασικές θεωρητικές αρχές, των οποίων τα θεμέλια ανάγονται στην κοινωνιολογία και στη διεθνή νομοθετική πολιτική. Οι αρχές αυτές είναι:⁵⁵

4.1. Η αρχή της εθνικότητας

Σύμφωνα με την αρχή αυτή, η ιθαγένεια θα πρέπει να συμπίπτει με την εθνικότητα έτσι ώστε να επιτυγχάνεται η εθνική ομοιογένεια του κράτους. Αν και η αρχή αυτή αποτέλεσε ιδανικό πολλών πολιτειών, δεν είναι δυνατόν να εφαρμοστεί καθολικά, εφόσον σχεδόν πάντα, σε κάθε κράτος υπάρχουν *μειονότητες*, δηλαδή ομάδες ανθρώπων που διαμένουν μόνιμα σε ορισμένη πολιτεία ενώ ανήκουν σε άλλο έθνος, όπως επίσης υπάρχουν και άτομα αλλοδαπής καταγωγής τα οποία απέκτησαν την ιθαγένεια της χώρας διαμονής τους, αργότερα, κατόπιν πολιτογράφησης. Στην πράξη, λοιπόν, εμφανίζεται αδυναμία απόλυτης σύμπτωσης της ιθαγένειας και της εθνικότητας των ατόμων που διαβιούν σε ορισμένο κράτος.

4.2. Η αρχή της χωρικής κυριαρχίας

Σύμφωνα με την αρχή αυτή, οι νόμοι του κράτους ισχύουν για όλους όσους βρίσκονται στην επικράτειά του, ανεξαρτήτως καταγωγής. Έτσι και η ιθαγένεια προσδίδεται από μια πολιτεία σε κάθε άτομο που γεννιέται στο έδαφός της.

4.3. Η αρχή της ατομικής βούλησης

Σύμφωνα με την αρχή αυτή, η οποία προβλέπεται και στο άρθρο 15.2 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου,⁵⁶ η ατομική βούληση αποτελεί ουσιώδη παράγοντα για την κτήση ή απώλεια της ιθαγένειας και δεν πρέπει να προσδίδεται ή να αφαιρείται χωρίς τη θέληση του ατόμου. Αναφέρεται κυρίως σε περιπτώσεις κτήσης ή απώλειας της ιθαγένειας σε μεταγενέστερο χρόνο από τη γέννηση του ατόμου και αποτελεί τη βάση του θεσμού της πολιτογράφησης. Στην πράξη, η αρχή αυτή υπόκειται σε περιορισμούς από τα δίκαια των περισσότερων κρατών, με σκοπό το άτομο να μην καθίσταται ανιθαγενές ή εύκολα πολυϊθαγενές.

⁵⁵ Κρίσπη – Νικολετοπούλου 1965, σελ. 57-85, Μπεντερμάχερ – Γερούσης 1976, σελ. 15-23, Παπασιώτη –Πασιά 2011, σελ. 15-27, Σπυριδάκης 2015, σελ. 16-19

⁵⁶ «Κανείς δεν μπορεί να στερηθεί αυθαίρετα την ιθαγένειά του ούτε το δικαίωμα να αλλάξει ιθαγένεια».

4.4. Η αρχή της ενιαίας ιθαγένειας των μελών μιας οικογένειας

Η εν λόγω αρχή βασίζεται στο σκεπτικό ότι τα μέλη μιας οικογένειας θα πρέπει να έχουν την ίδια οικογένεια (μία οικογένεια μία ιθαγένεια) γιατί έτσι εξασφαλίζεται η εθνική ενότητα της οικογένειας. Ως εκ τούτου, σε περίπτωση σύναψης γάμου μεταξύ υπηκόων διαφορετικών πολιτειών, ο ένας από τους συζύγους – παραδοσιακά η γυναίκα - θα πρέπει να αποκτά την ιθαγένεια του άλλου και να αποβάλει την ιθαγένεια που είχε κατά τη σύναψη του γάμου. Με την καθιέρωση της ισότητας των φύλων, η αρχή αυτή στα περισσότερα κράτη εγκαταλείφθηκε, παραχωρώντας έδαφος στην αρχή της ατομικότητας ή της ανεξαρτησίας της ιθαγένειας.

4.5. Η αρχή της ατομικότητας ή της ανεξαρτησίας της ιθαγένειας

Κατά την αρχή αυτή κάθε πρόσωπο έχει την ιθαγένεια που επιθυμεί, ατομικά προσδιοριζόμενη και μη συναρτώμενη με την ένταξή του σε κάποια οικογένεια. Συνεπώς, ο γάμος δεν επηρεάζει την ιθαγένεια των συζύγων και έτσι δεν αποτελεί τρόπο κτήσης ιθαγένειας.

4.6. Η αρχή της κτήσης της ιθαγένειας από τη γέννηση

Η αρχή αυτή, η οποία προβλέπεται και στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (άρθρο 5.1),⁵⁷ υπαγορεύει την καθιέρωση ρυθμίσεων, ώστε κάθε άτομο να αποκτά ιθαγένεια αυτοδικαίως, με τη γέννησή του. Με τον τρόπο αυτό αποφεύγεται το φαινόμενο της ανιθαγένειας. Η αρχή της κτήσης της ιθαγένειας από τη γέννηση εκφράζεται με τα συστήματα του δικαίου του αίματος και του δικαίου του εδάφους (βλ. Κεφ. 5.1).

4.7. Η αρχή της μίας ιθαγένειας

Σύμφωνα με την αρχή αυτή κάθε άνθρωπος θα πρέπει να έχει μία μόνο ιθαγένεια, έτσι η κτήση νέας ιθαγένειας συνδυάζεται με απώλεια/ αποβολή της προηγούμενης. Σκοπός είναι η αποφυγή του φαινομένου της πολυϊθαγένειας. Στην πράξη, στα περισσότερα σύγχρονα κράτη η εν λόγω αρχή δεν εφαρμόζεται.

4.8. Η αρχή της διπλής ή πολλαπλής ιθαγένειας

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η τάση στα περισσότερα κράτη είναι να εγκαταλείπεται η αρχή της μίας ιθαγένειας και να ακολουθείται η αρχή της διπλής ή

⁵⁷ «Καθένας έχει το δικαίωμα μιας ιθαγένειας».

πολλαπλής ιθαγένειας, σύμφωνα με την οποία κάθε άτομο δύναται να έχει περισσότερες από μία ιθαγένειες.⁵⁸

Οι παραπάνω θεωρητικές αρχές συναντώνται στις νομοθεσίες των περισσότερων κρατών, όχι απαραίτητα αυτούσιες αλλά και σε συνδυασμούς, ανάλογα με τις κοινωνικές συνθήκες, τις πολιτικές και το συμφέρον κάθε χώρας.⁵⁹ Οι μεταξύ τους συγκρούσεις καταδεικνύουν και τις δυσχέρειες που ανακύπτουν για τη νομοθετική ρύθμιση του Δικαίου της Ιθαγένειας.⁶⁰

⁵⁸ Εγκύκλιος ΑΠ: Φ.822115/18303/9.7.2013, Υπ. Εσωτερικών, σελ. 2

⁵⁹ Μπεντερμάχερ – Γερούσης 1976, σελ. 22, Παπασιώτη –Πασιά 2011, σελ. 26

⁶⁰ Σπυριδάκης 2015, σελ. 19

Κεφάλαιο 5: Συστήματα Κτήσης Ιθαγένειας

Ως *συστήματα κτήσης ιθαγένειας* νοούνται οι τρόποι με τους οποίους ένα φυσικό πρόσωπο αποκτά ή μπορεί να αποκτήσει την ιθαγένεια ενός κράτους. Διακρίνονται σε συστήματα αυτοδίκαιης κτήσης της ιθαγένειας από τη γέννηση και σε συστήματα κτήσης της ιθαγένειας κατά τη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου.⁶¹

5.1. Τρόποι κτήσης ιθαγένειας από τη γέννηση

Υπάρχουν δύο βασικά συστήματα ή θεμελιώδη κριτήρια κτήσης της ιθαγένειας από τη γέννηση του ανθρώπου, το *σύστημα του δικαίου του αίματος (ius sanguinis)* και το *σύστημα του δικαίου του εδάφους ή του τόπου γεννήσεως (ius soli)*.

5.1.1. Το σύστημα του δικαίου του αίματος (ius sanguinis)

Το σύστημα αυτό βασίζεται στην αρχή της εθνικότητας, σύμφωνα με την οποία η ιθαγένεια θα πρέπει να συμπίπτει με την εθνικότητα, ούτως ώστε να επιτυγχάνεται η ομοιογένεια του έθνους.⁶² Έτσι, στο σύστημα *ius sanguinis*, η ιθαγένεια αποκτάται λόγω καταγωγής, δηλαδή από γονείς που έχουν την εν λόγω ιθαγένεια, ανεξάρτητα από τον τόπο γέννησης του ατόμου (στην αλλοδαπή ή στην ημεδαπή). Σύμφωνα με την αρχή του αίματος, η εθνική συνείδηση μεταφέρεται από τους γονείς στα τέκνα καθώς αυτά, ανατρεφόμενα μέσα σε μια οικογένεια, οπουδήποτε κι αν γεννιούνται, υιοθετούν τα εθνικά γνωρίσματά της.⁶³ Το δικαίο του αίματος εφαρμόζεται κατά κανόνα από εθνικά κράτη που αποβλέπουν στη διατήρηση της ομοιογένειας του λαού τους. Εφαρμόζεται, επίσης, από κράτη, οι πολίτες των οποίων μεταναστεύουν, ώστε να διατηρείται ο λαός τους, έστω και σε διασπορά.⁶⁴

5.1.2. Το σύστημα του δικαίου του εδάφους ή του τόπου γέννησης (ius soli)

Το σύστημα *ius soli* στηρίζεται στην αρχή της χωρικής κυριαρχίας και, σύμφωνα με αυτό, κάθε άτομο που γεννιέται στο έδαφος ορισμένης πολιτείας έχει την ιθαγένεια της πολιτείας αυτής.⁶⁵

⁶¹ Σπυριδάκης 2015, σελ. 11

⁶² Παπασιώτη –Πασιά 2011, σελ. 15

⁶³ Μπεντερμάχερ – Γερούσης 1976, σελ. 16, Παπασιώτη –Πασιά 2011, σελ. 16

⁶⁴ Σπυριδάκης 2015, σελ. 12

⁶⁵ Παπασιώτη –Πασιά 2011, σελ. 17

Περαιτέρω, το σύστημα αυτό μπορεί να πάρει τις ακόλουθες μορφές:⁶⁶

α) Άνευ όρων εφαρμογή της αρχής του *ius soli*, όπου ανεξαιρέτως, κάθε άτομο που γεννιέται σε ένα κράτος αποκτά αυτοδίκαια την ιθαγένεια του κράτους αυτού.

β) Εφαρμογή της αρχής του *ius soli* υπό όρους, όπου η κτήση της ιθαγένειας εξαρτάται από τη διαμονή των γονέων στη χώρα.

γ) Εφαρμογή της αρχής του διπλού *ius soli*, όπου η ιθαγένεια αποκτάται αυτοδίκαια από το τέκνο αλλοδαπών που γεννιέται σε μια χώρα, εφόσον τουλάχιστον ένας από τους γονείς έχει γεννηθεί στην εν λόγω χώρα. Αφορά δηλαδή την τρίτη γενιά μεταναστών.

Η αρχή του *ius soli* ακολουθήθηκε κατά κανόνα από κράτη με αποικιοκρατικό παρελθόν και πολυεθνικά κράτη που διέπονται κυρίως από το αγγλοσαξονικό Δίκαιο (π.χ. ΗΠΑ, Καναδάς, Αυστραλία κ.α.). Τα κράτη αυτά απέβλεπαν στην έμμεση δημιουργία έθνους ή στην αύξηση του λαού - και όχι απλώς του πληθυσμού τους - καθώς, σύμφωνα με την αρχή του εδάφους, με την κοινή ιθαγένεια διαμορφώνεται σταδιακά και κοινή εθνική συνείδηση.⁶⁷

Τα περισσότερα κράτη παγκοσμίως έχουν υιοθετήσει το σύστημα *ius sanguinis*, ωστόσο πολλά έχουν αναπτύξει συστήματα δικαίου που περιλαμβάνουν έναν συνδυασμό των δύο. Για παράδειγμα, το σύστημα *ius soli* ακολουθείται και από χώρες που εφαρμόζουν κατά βάση το σύστημα *ius sanguinis*, με σκοπό τη μη δημιουργία ανιθαγενών ατόμων.⁶⁸

Στην Ευρώπη, το σύστημα του δικαίου του αίματος υποστηρίχθηκε ιστορικά από τη Γερμανία η οποία υπήρξε παραδοσιακά απρόθυμη να παραχωρήσει αστικά δικαιώματα σε μετανάστες, ενώ το σύστημα του δικαίου του εδάφους από τη Γαλλία, η οποία ακολούθησε πολιτικές αφομοίωσης των μεταναστών. Ειδικότερα, στη Γαλλία η εποχή που σηματοδότησε την εφαρμογή της πολιτικής αυτής ήταν το 1880, όπου οι μη γαλλόφωνοι πληθυσμοί της επαρχίας και οι μετανάστες οποιασδήποτε εθνικότητας έγιναν Γάλλοι πολίτες με πλήρη δικαιώματα. Επιπλέον, το 1889 η κτήση της ιθαγένειας με το σύστημα *ius soli* επεκτάθηκε στους μετανάστες δεύτερης γενιάς,

⁶⁶ Honohan 2010, σελ. 5

⁶⁷ Δίκαιος Ε. 2012, σελ. 52, Μπεντερμάχερ – Γερούσης 1976, σελ. 18, Παπασιώτη –Πασιά 2011, σελ. 17, Σπυριδάκης 2015, σελ. 12

⁶⁸ Μπεντερμάχερ – Γερούσης 1976, σελ. 18, Παπασιώτη – Πασιά 2011, σελ. 17

από τους μετανάστες τρίτης γενιάς που ίσχυε ως τότε. Με τον ίδιο τρόπο αντιμετωπίστηκαν και οι λαοί των γαλλικών αποικιών, ιδίως μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Αντιθέτως, στη Γερμανία αναπτύχθηκε εθνική συνείδηση πριν ακόμη δημιουργηθεί κράτος και όταν αυτό συνέβη, η πολιτική του Bismarck άφησε μεγάλο μέρος του πληθυσμού εκτός της Γερμανικής Αυτοκρατορίας. Το σύστημα *ius sanguinis* θεσπίστηκε με νόμο το 1913 και η τάση αποκλεισμού μη Γερμανών από τη γερμανική ιθαγένεια κορυφώθηκε το 1935, με την ψήφιση των Νόμων της Νυρεμβέργης, με τους οποίους απέκτησαν θεσμική ισχύ πολλές από τις φυλετικές θεωρίες που κυριαρχούσαν στη ναζιστική ιδεολογία. Οι μεταπολεμικές γερμανικές κυβερνήσεις έκαναν προσπάθειες να εξαλείψουν τις φυλετικές διακρίσεις του ναζισμού, εντούτοις μέχρι και τη δεκαετία του 1990, με το νόμο του 1913 ακόμη σε ισχύ, περίπου το ένα δέκατο του πληθυσμού της Γερμανίας δεν είχε την ιδιότητα του πολίτη.

Το γερμανικό πρότυπο κτήσεως ιθαγένειας τροφοδότησε την αντίληψη του *πολίτης γεννιέσαι* ενώ το γαλλικό πρότυπο την αντίληψη του *πολίτης γίνεσαι*.⁶⁹

5.2. Τρόποι κτήσης ιθαγένειας κατά τη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου

Τα δύο συστήματα *ius sanguinis* και *ius soli*, αποτελούν συστήματα αυτοδίκαιης κτήσης της ιθαγένειας από τη γέννηση του ανθρώπου. Όμως και κατά τη διάρκεια της ζωής του το φυσικό πρόσωπο μπορεί να αποκτήσει ιθαγένεια είτε για πρώτη φορά αν είναι ανιθαγενής, είτε παράλληλα με άλλη, ήδη υπάρχουσα ιθαγένεια. Τέτοιοι τρόποι μπορεί να είναι η αναγνώριση τέκνου γεννηθέντος εκτός γάμου, η υιοθεσία, η ανάληψη δημόσιας υπηρεσίας, η διαμονή και εκπαίδευση σε μια χώρα, η πολιτογράφηση κτλ.⁷⁰

Πολιτογράφηση, είναι η πρόσδοση της ιθαγένειας ενός κράτους με ατομική κρατική πράξη, ύστερα από αίτηση του ενδιαφερόμενου.⁷¹ Δεν αποτελεί σύμβαση μεταξύ πολίτη και κράτους επειδή δεν υπάρχουν δύο ισότιμες βουλήσεις αλλά υπάρχει η κυριαρχική εξουσία του κράτους, καθώς η ιθαγένεια αποτελεί δημοσίου δικαίου δεσμό.

⁶⁹ Heater 1999, σελ. 106-107

⁷⁰ Σπυριδάκης 2015, σελ. 13

⁷¹ Βάλλινγκας 1957, σελ. 83, Παπασιώτη – Πασιά 2011, σελ. 18

Η πολιτογράφηση λαμβάνει χώρα συνήθως με δύο τρόπους: βάσει θεμελίωσης *έννομης αξίωσης* ή βάσει *διακριτικής ευχέρειας* της διοίκησης. Στην πρώτη περίπτωση, το αίτημα δεν δύναται να απορριφθεί αν ο υποψήφιος πληροί κάποιες τυπικές προϋποθέσεις που τίθενται από τη νομοθεσία για τη θεμελίωση της *έννομης αξίωσης*. Αντίθετα, στη δεύτερη περίπτωση η απόφαση για την πολιτογράφηση λαμβάνεται από τη διοίκηση με βάση τη διακριτική της ευχέρεια, ύστερα από εξέταση των γενικών (ή ουσιαστικών) προϋποθέσεων που προβλέπει η νομοθεσία.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ:

**ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ ΣΤΑ ΚΡΑΤΗ –
ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΕ ΜΕΤΑ ΤΟ 2000**

Κεφάλαιο 6: Χορήγηση Ιθαγένειας σε Ελλάδα, Αυστρία, Γαλλία, Γερμανία και Σουηδία

Στο Κεφάλαιο αυτό εξετάζεται η εξέλιξη του καθεστώτος χορήγησης ιθαγένειας από το 2000 σε πέντε κράτη – μέλη της ΕΕ. Οι χώρες που επιλέχθηκαν προς εξέταση είναι η Ελλάδα, η Αυστρία, η Γαλλία, η Γερμανία και η Σουηδία.

Ειδικότερα, για κάθε χώρα εξετάζεται η εξέλιξη του εσωτερικού Δικαίου Ιθαγένειας ως προς το μέρος που αφορά τους τρόπους, τις προϋποθέσεις και τις διαδικασίες κτήσης της. Σημειώνεται ότι δεν γίνεται απλή παράθεση της νομοθεσίας αλλά επιχειρείται μία κριτική ανάλυση των διατάξεων αλλά και των τάσεων που διαμορφώνονται διαχρονικά κατά την περίοδο αναφοράς. Παράλληλα γίνεται αναφορά στις πολιτικές ζυμώσεις και στον πολιτικό και νομικό διάλογο που προηγήθηκε ή προκλήθηκε από την εισαγωγή κάθε σημαντικής νομοθετικής καινοτομίας, καθώς και στις κοινωνικές συνθήκες που υπαγόρευαν κάθε φορά τις στρατηγικές επιλογές και τη διαμόρφωση του νομικού πλαισίου της ιθαγένειας.

Για την επιλογή των υπό εξέταση χωρών ελήφθησαν υπόψη δύο κύριοι παράγοντες: η ομοιογένεια και η αντιπροσωπευτικότητα. Πιο συγκεκριμένα, για την εξασφάλιση της ομοιογένειας αποφασίστηκε η επιλογή των χωρών να είναι μέσα από τα 15 πρώτα κράτη - μέλη της ΕΕ, καθώς παρουσιάζουν, καταρχήν, μεγαλύτερη εσωτερική συνοχή ως προς το θέμα της ιθαγένειας. Αυτό συμβαίνει κυρίως για δύο λόγους. Πρώτον, επειδή αποτελούν, κατά κανόνα, χώρες υποδοχής μεταναστών και ως εκ τούτου αντιμετωπίζουν παρόμοιες πιέσεις και προκλήσεις σε θέματα μεταναστευτικής πολιτικής. Ο δεύτερος λόγος είναι ότι παρουσιάζουν μια μακρά πορεία δράσης στο κοινό θεσμικό και νομικό πλαίσιο της ΕΕ και προσπάθειας σύγκλισης και εναρμόνισης με αυτό.

Από την άλλη πλευρά, μέσα στο κοινό αυτό πλαίσιο δράσης, υφίσταται ένα ικανοποιητικό εύρος διαφοροποίησης και αντίθεσης στις ακολουθούμενες πολιτικές και τις πρακτικές των κρατών - μελών, που προσφέρεται για εξέταση, ανάλυση και σύγκριση. Έγινε επίσης προσπάθεια επιλογής ενός αντιπροσωπευτικού δείγματος αυτών των αντιθέσεων και των διαφορετικών προσεγγίσεων της κάθε χώρας σε θέματα χορήγησης ιθαγένειας. Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιήθηκε ο Δείκτης

Πολιτικής Ιθαγένειας (Citizenship Policy Index) του M.M. Howard,⁷² ο οποίος κατατάσσει τα κράτη – μέλη της Ευρώπης των 15, ανάλογα με την πολιτική χορήγησης ιθαγένειας σε «αυστηρά», «μεσαία» και «φιλελεύθερα». Ειδικότερα, επιλέχθηκε μία χώρα από την κάθε κατηγορία (αυστηρή – Αυστρία, μεσαία – Σουηδία, φιλελεύθερη – Γαλλία), ενώ επιλέχθηκαν άλλες δύο χώρες (Γερμανία και Ελλάδα) που ενώ θεωρούνταν παραδοσιακά «αυστηρές», σημείωσαν σημαντικές νομοθετικές μεταρρυθμίσεις και τάσεις φιλελευθεροποίησης κατά την εξεταζόμενη περίοδο (2000 και 2010, αντίστοιχα).

Τέλος επισημαίνεται ότι δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην περίπτωση της Ελλάδας, καθώς αποτελεί μια περίπτωση χώρας όπου μόλις πρόσφατα ξεκίνησε (2010) και ολοκληρώθηκε (2015) μια σημαντική νομοθετική μεταρρύθμιση του Δικαίου Ιθαγένειας και η οποία παρουσιάζει, κατά τη γνώμη μας, ιδιαίτερο νομικό και πολιτικό ενδιαφέρον.

⁷² Howard 2006, σελ. 447-448

6.1. Χορήγηση Ιθαγένειας στην Ελλάδα

Λέγοντας κτήση της ελληνικής ιθαγένειας εννοούμε την κτήση από ένα φυσικό πρόσωπο της ιδιότητας του Έλληνα πολίτη, με όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που συνδέονται με την ιδιότητα αυτή. Η κτήση της ελληνικής ιθαγένειας ρυθμίζεται σήμερα από το Κεφάλαιο Α΄ του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας (Ν. 3284/2004, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει). Το ακολουθούμενο από την Ελλάδα σύστημα κτήσης της ιθαγένειας είναι το δίκαιο του αίματος με κάποιες παρεκκλίσεις που υπαγορεύονται από διάφορους λόγους, όπως θα δούμε στη συνέχεια.

6.1.1. Ιστορική αναδρομή

Ο πρώτος νόμος του σύγχρονου ελληνικού κράτους για την ιθαγένεια δημοσιεύθηκε το 1835 και σηματοδότησε τη μετάβαση προς το δίκαιο του αίματος. Ίσχυσε ως το 1856, οπότε ψηφίστηκε ο Αστικός Νόμος. Οι διατάξεις περί ιθαγένειας του Αστικού Νόμου διατηρήθηκαν σε ισχύ και μετά τη δημοσίευση του Αστικού Κώδικα το 1946, ως τη δημοσίευση του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας το 1955.

Κρίνεται σκόπιμο να γίνει αναφορά σε δύο περιπτώσεις νομοθετημάτων που θεσπίστηκαν πριν το 2000 και είχαν ιδιαίτερο πολιτικό και κοινωνικό αντίκτυπο στην ελληνική κοινωνία. Η πρώτη είναι η ψήφιση του Ν. 1438/1984 (ΦΕΚ Α΄60) «Τροποποίηση Διατάξεων του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας και του Νόμου περί Ληξιαρχικών Πράξεων» και η δεύτερη η ψήφιση του Ν. 2130/1993 (ΦΕΚ Α΄62) «Τροποποίηση και συμπλήρωση διατάξεων της περιφερειακής διοίκησης, του Κώδικα της Ελληνικής Ιθαγένειας κ.λπ.».

Ο Ν. 1438/1984 υπήρξε μία από τις σημαντικότερες έως τώρα τροποποιήσεις στο ελληνικό Δίκαιο Ιθαγένειας. Πρόκειται, σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του νόμου, για την υλοποίηση της συνταγματικής επιταγής περί ισότητας των δύο φύλων⁷³ στο Δίκαιο της ιθαγένειας. Οι βασικές αλλαγές που εισήγαγε ο Νόμος ήταν:⁷⁴

α) Η κτήση της ελληνικής ιθαγένειας γενικεύτηκε σε εκείνους που γεννήθηκαν τόσο από Έλληνα πατέρα όσο και από Ελληνίδα μητέρα. Έως τότε, μόνο τα εκτός γάμου

⁷³ Σύνταγμα της Ελλάδος 1975, άρθρο 4, παρ. 2 «Οι Έλληνες και οι Ελληνίδες έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις»

⁷⁴ Παπασιώτη – Πασιά 2011, σελ. 89, Christopoulos 2013, σελ. 6

τέκνα και τα τέκνα από ανιθαγενή πατέρα μπορούσαν να λάβουν την ελληνική ιθαγένεια από τη μητέρα.

β) Θεσμοθετήθηκε εκτενώς η δυνατότητα να αποκτά την ελληνική ιθαγένεια και εκείνος που από τη γέννησή του σε ελληνικό έδαφος δεν αποκτούσε ιθαγένεια άλλης χώρας ή είναι άγνωστης ιθαγένειας.

γ) Καθιερώθηκε η αρχή της ανεξαρτησίας ή της ατομικότητας της ιθαγένειας στο ελληνικό Δίκαιο. Μέχρι τότε, η επικρατούσα αρχή ήταν αυτή της κτήσης της ιθαγένειας (της γυναίκας) με το γάμο. Ο Νόμος προέβλεπε ότι «ο γάμος δεν έχει ως συνέπεια κτήση ή απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας». Η πρόβλεψη αυτή κατήργησε προηγούμενες διατάξεις σύμφωνα με τις οποίες Ελληνίδα γυναίκα που σύναπτε γάμο με αλλοδαπό έχανε αυτοδικαίως την ελληνική ιθαγένεια, εκτός αν δήλωνε εκ των προτέρων την αντίθετη βούλησή της. Αντίστοιχα, αλλοδαπή γυναίκα που παντρευόταν Έλληνα πολίτη αποκτούσε αυτομάτως την ελληνική ιθαγένεια, εκτός κι αν προηγουμένως δήλωνε την αντίθετη βούλησή της.

δ) Η μείωση του ορίου ηλικίας για όσους επιθυμούσαν να υποβάλλουν αίτηση πολιτογράφησης από τα 21 στα 18 έτη.

Με το Ν. 2130/1993 δόθηκε η δυνατότητα αναγνώρισης της ελληνικής ιθαγένειας από τη στιγμή της γέννησής τους, σε παλιννοστούντες ομογενείς από χώρες της πρώην ΕΣΣΔ οι οποίοι ενέπιπταν στις ρυθμίσεις των Διεθνών Συμβάσεων της Λωζάννης (1923) ή της Άγκυρας (1930), ύστερα από σχετική αίτησή τους και κατά παρέκκλιση των έως τότε ισχύοντων διατάξεων. Το πνεύμα του νόμου ήταν να δοθεί η δυνατότητα επιστροφής στην Ελλάδα, στους Έλληνες Ποντίους ή αλλιώς *παλιννοστούντες* ή *νεοπρόσφυγες*, των οποίων οι πρόγονοι εξαναγκάστηκαν σε φυγή από την Τουρκία πριν τη συνομολόγηση της ανταλλαγής των πληθυσμών. Οι άνθρωποι αυτοί προσέφυγαν στις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ αποκτώντας την αντίστοιχη υπηκοότητα και έτσι δεν μπόρεσαν να υπαχθούν στο καθεστώς του ανταλλάξιμου πληθυσμού.⁷⁵

Η πολιτική αυτή έχει δεχθεί κριτική ότι μόνο κατ' επίφαση ακολουθήθηκε για λόγους παλιννόστησης, αντιθέτως βασίστηκε σε ιδεολογικές και ιστορικές ανακατασκευές και υπηρέτησε πολιτικές σκοπιμότητες. Όπως έχει χαρακτηριστικά γραφεί

⁷⁵ Παπασιώτη –Πασιά Ζ. 2003, σελ. 76, Χριστόπουλος Δ. 2012, σελ. 136

«(α)νάγεται σε ένα φαντασιακό παρελθόν (σ.σ. το 1923) που περισσότερο οικοδόμησε η προσδοκία της εξόδου από τη φτώχεια παρά η προσμονή της επιστροφής στην πατρίδα. [...] Οι άνθρωποι αυτοί δεν έφυγαν ποτέ από την Ελλάδα για να παλιννοστήσουν σε αυτή.».⁷⁶

Επιπλέον, η ευνοϊκή αυτή αντιμετώπιση της συγκεκριμένης κατηγορίας ομογενών σε θέματα πολιτογράφησης, θεωρήθηκε ως διακριτική μεταχείριση έναντι άλλων ελληνικών μειονοτήτων, όπως της αντίστοιχης αλβανικής μειονότητας και δημιούργησε ένα καθεστώς πολλαπλών ταχυτήτων στην ελληνική ομογένεια. Τέλος, εκφράστηκε έντονη αμφισβήτηση για τη διαφάνεια και το αδιάβλητο των διενεργούμενων διαδικασιών πολιτογράφησης και διαπίστωσης της ομογενειακής ιδιότητας ή της ελληνικής καταγωγής των ενδιαφερομένων.⁷⁷

6.1.2. Χορήγηση Ιθαγένειας μετά το 2000

6.1.2.1. Ισχύον πλαίσιο πριν τον Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας του 2004

Κατά την έναρξη του 21^{ου} αιώνα, το ελληνικό Δίκαιο Ιθαγένειας διέπονταν από τον Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας (ΚΕΙ) του 1955 (ΝΔ 3370/1955, ΦΕΚ Α'258), όπως είχε τροποποιηθεί και συμπληρωθεί από μια σειρά μεταγενέστερων διατάξεων.⁷⁸ Σύμφωνα με αυτόν, οι τρόποι κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας μπορούν να διακριθούν σε αυτούς που συναρτώνται με την καταγωγή του προσώπου και σε αυτούς που συναρτώνται με πράξη της πολιτείας, σε συνδυασμό με τη βούληση του προσώπου. Στην πρώτη περίπτωση η κτήση της ιθαγένειας είναι αυτοδίκαιη, κατ' εφαρμογή του δικαίου του αίματος. Ειδικότερα, οι τρόποι που συνδέονται με την καταγωγή είναι:

α) Η γέννηση από Έλληνα πατέρα ή Ελληνίδα μητέρα, και

β) Η αναγνώριση τέκνου γεννημένου εκτός γάμου, ως τέκνου Έλληνα ή Ελληνίδας.

Οι τρόποι που συναρτώνται με πράξη της πολιτείας, σε συνδυασμό με τη βούληση του ατόμου είναι:

α) Η πολιτογράφηση,

⁷⁶ Χριστόπουλος 2012, σελ. 129

⁷⁷ Μπαλτσιώτης 2012, στο Κουζέλης & Χριστόπουλος (επιμ.), σελ. 193, Χριστόπουλος 2012, σελ. 127, Anagnostou 2011, σελ. 13-14.

⁷⁸ Α.Ν. 481/1968 (ΦΕΚ Α'164), Ν. 1438/1984 (ΦΕΚ Α'60), Ν. 1832/1989 (ΦΕΚ Α'54), ΚΥΑ 24755/1990, Ν. 2130/1993 (ΦΕΚ Α'62), Ν. 2307/1995 (ΦΕΚ Α'113), Ν. 2503/1997 (ΦΕΚ Α'107), Ν. 2647/1998 (ΦΕΚ Α'237), Ν. 2623/1998 (ΦΕΚ Α'139)

β) Η, υπό προϋποθέσεις, αναγνώριση ιθαγένειας σε ομογενείς που κατοικούν στην αλλοδαπή, και

γ) Η κατάταξη στις ένοπλες δυνάμεις.

Σημειώνεται ότι στην περίπτωση της πολιτογράφησης, ο Κώδικας προέβλεπε αυτοδίκαιη κτήση της ελληνικής ιθαγένειας ως προς τα ανήλικα και άγαμα τέκνα του πολιτογραφηθέντος. Πρόκειται για εφαρμογή της αρχής της ενιαίας ιθαγένειας των μελών μιας οικογένειας.

Επίσης, ειδικά για πρόσωπα που δεν αποκτούν κατά τη γέννησή τους μια ιθαγένεια, προβλέπεται ότι αποκτούν την ελληνική ιθαγένεια με τη γέννησή τους σε ελληνικό έδαφος. Πρόκειται για τη μοναδική περίπτωση εφαρμογής του συστήματος *ius soli* στην τότε ελληνική νομοθεσία, που υπαγορεύονταν για λόγους αποφυγής δημιουργίας περιπτώσεων ανιθαγένειας.

Ο ΚΕΙ του 1955 ίσχυσε ως το 2004 όπου αντικαταστάθηκε από τον νέο Κώδικα του 2004. Στο μεταξύ όμως, αξίζει να αναφέρουμε τις διατάξεις περί ιθαγένειας που τέθηκαν σε εφαρμογή από το 2000 ως την ψήφιση του νέου Κώδικα.

Με το Ν. 2790/2000 (ΦΕΚ Α'24) «Αποκατάσταση Παλιννοστούντων Ομογενών από την τέως Σοβιετική Ένωση και άλλες διατάξεις»⁷⁹ και με την αριθ. Φ7914/6330/2.3.2000 Εγκύκλιο του Υπουργείου Εσωτερικών «Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας από ομογενείς της πρώην Σοβιετικής Ένωσης» επεκτάθηκε η δυνατότητα κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας, υπό ειδικές διαδικασίες, και σε όσους παλιννοστούντες ομογενείς από τις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ δεν ήταν δυνατόν να υποπέσουν στο ρυθμιστικό καθεστώς των Συμβάσεων της Λωζάννης και της Άγκυρας και επιδιώχθηκε η ομαλή και πλήρης ενσωμάτωσή τους στην ελληνική κοινωνία.⁸⁰ Με τον τρόπο αυτόν, ρυθμίστηκε συνολικά το θέμα της ιθαγένειας της συγκεκριμένης κατηγορίας παλιννοστούντων ομογενών, στο πλαίσιο της πολιτικής της ευνοϊκής μεταχείρισής τους, που είχε ξεκινήσει από τις αρχές της δεκαετίας του

⁷⁹ Στην παρ.1 του άρθρου 1 του Ν.2790/2000 προβλέπεται ότι: «(ο)μογενείς που κατοικούν σε χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης μπορούν να αποκτήσουν την ελληνική ιθαγένεια μετά από σχετική αίτηση προς την Ελληνική Προξενική Αρχή του τόπου κατοικίας τους εφόσον: α) έχουν συμπληρώσει το 18^ο έτος της ηλικίας τους και β) δεν μπορεί να διαπιστωθεί η ελληνική τους ιθαγένεια βάσει των Συνθηκών Άγκυρας και Λωζάννης.» Αντίστοιχα, στην παρ.6 του ίδιου άρθρου ορίζεται ότι: «(τ)α ανήλικα τέκνα του ομογενούς, που αποκτά την ελληνική ιθαγένεια κατά τα ανωτέρω, γίνονται Έλληνες από το χρόνο ορκωμοσίας του γονέα τους και εγγράφονται στα μητρώα αρρένων και στα δημοτολόγια με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας.»

⁸⁰ Παπασιώτη –Πασιά 2011, σελ. 40

1990, με την ψήφιση του Ν. 2130/1993 (βλ. Κεφ. 6.1.1). Ωστόσο, ο νόμος εισήγαγε πιο αυστηρές διαδικασίες αναφορικά με την απόδειξη της ελληνικής καταγωγής, καθώς όριζε τη σύσταση ειδικών επιτροπών στα Προξενεία και στις Περιφέρειες, σε μια προσπάθεια αποτροπής της αυθαιρεσίας κατά την εξακρίβωση της ελληνικής καταγωγής των ενδιαφερομένων.

Η επόμενη νομοθετική ρύθμιση σε θέματα ιθαγένειας επήλθε με τον Ν. 2910/2001 (ΦΕΚ Α' 91) «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της Ελληνικής Ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις». Με τον νόμο αυτόν η ελληνική πολιτεία εισάγει την υποχρεωτική καταβολή παραβόλου 500.000 δρχ. (1.467,35€) με κάθε αίτηση πολιτογράφησης, σε μια προσπάθεια να αποκρούσει το μαζικό κύμα αιτήσεων.⁸¹ Σημειώνεται ότι η αξία του εν λόγω παραβόλου είναι η υψηλότερη που ίσχυε τότε σε όλη την Ευρώπη. Στο ίδιο πνεύμα, καταργείται η προϋπόθεση παραμονής στη χώρα για πέντε χρόνια, μετά την κατάθεση της αίτησης πολιτογράφησης.

Με τον ίδιο νόμο δόθηκε η δυνατότητα ανάκτησης της ελληνικής ιθαγένειας σε Ελληνίδες που την είχαν αποβάλει (πριν την ψήφιση του Ν. 1438/1984) λόγω του γάμου τους με αλλοδαπό, εφόσον δηλώσουν τη σχετική βούλησή τους. Η ρύθμιση αυτή κατήργησε την περιοριστική προθεσμία των δύο ετών (περίπου) που προβλέπονταν από τον ν. 1438/1984, η οποία είχε στερήσει, αναίτια θα λέγαμε, τη δυνατότητα ανάκτησης της απολεσθείσας ιθαγένειας, από μια μερίδα της συγκεκριμένης κατηγορίας γυναικών, που για οποιονδήποτε λόγο δεν είχαν προβεί στις απαιτούμενες διαδικασίες εντός του προβλεπόμενου χρονικού διαστήματος.

Ο παραπάνω νόμος συμπληρώθηκε και τροποποιήθηκε με το Ν. 3013/2002 (ΦΕΚ Α' 102) «Αναβάθμιση της πολιτικής Προστασίας και λοιπές διατάξεις», ο οποίος μεταξύ άλλων, κατήργησε την υποχρέωση κατάθεσης παραβόλου κατά την αίτηση πολιτογράφησης για τους ομογενείς. Η ρύθμιση αυτή εντάσσεται στο γενικότερο πλαίσιο της ευνοϊκής μεταχείρισης των ομογενών από το ελληνικό κράτος σε θέματα πολιτογράφησης, σε σχέση με τους υπόλοιπους αλλοδαπούς. Επίσης, ο Νόμος προέβλεπε τη δυνατότητα ανάκτησης της ελληνικής ιθαγένειας από τέκνα γεννηθέντα από Ελληνίδα μητέρα που την είχαν απολέσει λόγω νομιμοποίησης ή αναγνώρισής τους από αλλοδαπό πατέρα, ύστερα από δήλωση της σχετικής βούλησής τους.

⁸¹ Χριστόπουλος 2012, σελ. 204-205

Ο Ν. 3207/2003 (ΦΕΚ Α'302) «Ρύθμιση θεμάτων Ολυμπιακής Προετοιμασίας και άλλες διατάξεις», εν όψει των Ολυμπιακών Αγώνων «Αθήνα 2004», έδινε τη δυνατότητα σε αθλητές ολυμπιακών αθλημάτων που είχαν συμπληρώσει πενταετή νόμιμη παραμονή στην Ελλάδα κατά την τελευταία δωδεκαετία, να αποκτήσουν την ελληνική ιθαγένεια, εφόσον είχαν δικαίωμα να αγωνιστούν στην αντίστοιχη ελληνική εθνική ομάδα.

6.1.2.2. Ο Κώδικας Ελληνικής Ιθαγένειας του 2004

Ο δεύτερος Κώδικας Ελληνικής Ιθαγένειας (ΚΕΙ) που αντικατέστησε αυτόν του 1955, υιοθετήθηκε το Νοέμβριο του 2004 με το Ν. 3284/2004 (ΦΕΚ Α'217) «Περί κυρώσεως του Κώδικα της Ελληνικής Ιθαγένειας» και είναι σε ισχύ έως σήμερα. Ο ΚΕΙ του 2004 αποτελεί ένα συνεκτικό κείμενο που κάλυψε την επιβεβλημένη ανάγκη συστηματοποίησης και κωδικοποίησης των έως τότε υφιστάμενων κανόνων δικαίου περί ιθαγένειας. Την ανάγκη αυτή δημιούργησαν οι πολυάριθμες τροποποιήσεις και συμπληρώσεις του ΚΕΙ του 1955, κυρίως αναφορικά με θέματα ισότητας των φύλων και μετανάστευσης.

Ωστόσο, πέραν της συστηματοποίησης των έως τότε διάσπαρτων κανόνων, ο νέος ΚΕΙ θεωρείται ότι δεν πραγματοποίησε κάποιο ουσιαστικό άνοιγμα προς την κατεύθυνση του εκσυγχρονισμού του κανονιστικού περιεχομένου των διατάξεων περί ιθαγένειας. Αντίθετα, οι διατάξεις του εξακολούθησαν σε αρκετές περιπτώσεις να αντανakλούν ιστορικούς όρους οι οποίοι είχαν ξεπεραστεί από τη νέα πραγματικότητα που δημιουργήθηκε κυρίως λόγω του μεγάλου κύματος μεταναστευτικών ροών κατά την προηγούμενη εικοσαετία. Επιπλέον, πολλές από τις διατάξεις του δεν ανταποκρίνονταν στις επιταγές ενός σύγχρονου κράτους δικαίου.⁸²

Ειδικότερα, ο ΚΕΙ έχει δεχθεί κριτική ότι δεν άγγιξε καθόλου το φλέγον ζήτημα των χιλιάδων αλλοδαπών που γεννήθηκαν και/ή ζούσαν επί χρόνια στην ελληνική επικράτεια χωρίς να έχουν την ελληνική ιθαγένεια. Αντίθετα ο νομοθέτης συνέχισε την παράδοση της προσήλωσης του ελληνικού Δικαίου Ιθαγένειας στην αρχή του δικαίου του αίματος. Επιπλέον, ο Νόμος αναπαρήγαγε τη διάκριση μεταξύ ομογενών και αλλογενών αλλοδαπών, επιφυλάσσοντας σαφή ευνοϊκή μεταχείριση υπέρ των πρώτων. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι στις προϋποθέσεις πολιτογράφησης απαιτείται,

⁸² Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, 2009, σελ.2

μόνο για τους αλλογενείς, ελάχιστη υποχρεωτική νόμιμη διαμονή στην Ελλάδα επί δέκα έτη κατά την τελευταία δωδεκαετία πριν την υποβολή της αίτησης και επαρκής γνώση της ελληνικής γλώσσας, ιστορίας και πολιτισμού.

Σημειώνεται ότι ο νόμος ψηφίστηκε στο σύνολο από την ελληνική Βουλή, λαμβάνοντας την απόλυτη πλειοψηφία από τα δύο τότε μεγάλα κόμματα (Νέα Δημοκρατία και ΠΑΣΟΚ), χωρίς προηγούμενη διαβούλευση με τους εμπλεκόμενους φορείς.⁸³

Κάποιες από τις ελάχιστες νομοθετικές αλλαγές που έφερε ο νέος Κώδικας ήταν οι εξής:

α) Καθιερώθηκε η υποχρεωτική τριετής νόμιμη παραμονή στη χώρα πριν την αίτηση πολιτογράφησης για τους συζύγους Ελλήνων πολιτών.

β) Καταργήθηκε η διάταξη του προηγούμενου Κώδικα που αναγνώριζε ως Έλληνες τα πρόσωπα που είχαν εγγραφεί στα μητρώα των προξενικών αρχών της Τουρκίας και της Ηνωμένης Αραβικής Δημοκρατίας έως το 1947.

6.1.2.3.Τροποποιήσεις του ΚΕΙ του 2004

6.1.2.3.1. ΠΔ 92/2006 και Ν. 3491/2006

Η πρώτη τροποποίηση του ΚΕΙ του 2004 γίνεται με το ΠΔ 92/2006 (ΦΕΚ Α'95), το οποίο επαναφέρει στη συζήτηση το θέμα των ομογενών. Στο ΠΔ προβλέπεται η σύσταση τριμελούς προξενικής επιτροπής που γνωμοδοτεί για την ιδιότητα του ομογενούς, ύστερα από σχετική διαδικασία εξακρίβωσης. Επίσης, με το άρθρο 18 του Ν. 3491/2006 (ΦΕΚ Α'207) «Ρυθμίσεις θεμάτων ΕΚΔΔΑ και λοιπών θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης», παραπέμπονται τα αιτήματα χορήγησης της ελληνικής ιθαγένειας από άτομα προερχόμενα από χώρες της πρώην ΕΣΣΔ στις αρμόδιες Ειδικές Επιτροπές του Ν. 2790/2000 (βλ. Κεφ. 6.1.2.1). Είναι πλέον ολοφάνερη η μεταστροφή της ανοικτής πολιτικής του ελληνικού κράτους αναφορικά με θέματα πολιτογράφησης και ένταξης της συγκεκριμένης ομάδας ομογενών.

Οι παραπάνω διατάξεις επέφεραν δραστική μείωση των πολιτογραφήσεων ομογενών από την πρώην ΕΣΣΔ, οι οποίες ξεκίνησαν, όπως είδαμε από το 1993. Κατά τη

⁸³ Anagnostou 2011, σελ. 21, Christopoulos 2013, σελ. 9

διάρκεια αυτών των ετών, δηλαδή από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 έως το 2006, εκτιμάται πως περίπου 130.000 πολίτες της πρώην ΕΣΣΔ, κυρίως από τη Γεωργία, το Καζακστάν και την περιοχή της Μαριούπολης Ουκρανίας, απέκτησαν με διάφορες πράξεις την ελληνική ιθαγένεια, ενώ ο αριθμός ξεπερνάει τους 200.000 αν ληφθούν υπόψη και τα μέλη των οικογενειών τους που κατά συνέπεια την απέκτησαν αυτοδικαίως.⁸⁴

6.1.2.3.2. Ο Ν. 3838/2010

Το 2009, με την άνοδο του σοσιαλδημοκρατικού κόμματος (ΠΑΣΟΚ) στην εξουσία, ξεκίνησε η συζήτηση για την ανάγκη χορήγησης ιθαγένειας και σε μη ομογενείς μετανάστες που διαμένουν μακροχρόνια στην Ελλάδα, ως ανταπόκριση στις επιταγές της σύγχρονης πραγματικότητας. Η επακόλουθη ψήφιση του Ν. 3838/2010 (ΦΕΚ Α' 49) «Σύγχρονες διατάξεις για την Ελληνική Ιθαγένεια και την πολιτική συμμετοχή ομογενών και νομίμως διαμενόντων μεταναστών και άλλες ρυθμίσεις», υπήρξε αναμφισβήτητη η πιο σημαντική τομή στο ελληνικό Δίκαιο Ιθαγένειας κατά την εξεταζόμενη περίοδο.

Η νομοθετική αυτή μεταρρύθμιση έφερε σημαντικές αλλαγές στην κτήση ιθαγένειας με τη γέννηση και με πολιτογράφηση ενώ εισήγαγε και έναν εντελώς νέο, για το ελληνικό Δίκαιο, τρόπο κτήσης της ιθαγένειας με *δήλωση και αίτηση*. Αντιθέτως, οι υπόλοιποι τρεις ισχύοντες τρόποι κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας - με αναγνώριση τέκνου εκτός γάμου από Έλληνα πατέρα, με υιοθεσία και με κατάταξη στις ένοπλες δυνάμεις - δεν επηρεάστηκαν από την ψήφιση του Νόμου.⁸⁵ Ειδικότερα, οι τροποποιήσεις του ΚΕΙ με τον Ν. 3838/2010 μπορούν να συνοψισθούν ως εξής:

α) Τροποποιήσεις της κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας με τη γέννηση

Η παρ. 1 του άρθρου 1 του ΚΕΙ παραμένει αμετάβλητη, επαναλαμβάνοντας τον διαχρονικό κανόνα του ελληνικού Δικαίου Ιθαγένειας, σύμφωνα με τον οποίο «(τ)ο τέκνο Έλληνα ή Ελληνίδας αποκτά από τη γέννησή του την Ελληνική Ιθαγένεια». Διατηρείται δηλαδή η αρχή του *ius sanguinis* ως βασικός τρόπος κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας. Το γεγονός και μόνο ότι το τέκνο γεννήθηκε από Έλληνα

⁸⁴ Χριστόπουλος 2012, σελ. 143

⁸⁵ Χριστόπουλος 2012, σελ. 237, Christopoulos 2013, σελ. 11

πατέρα ή μητέρα, οπουδήποτε και αν συνέβη αυτό, είναι αρκετό για να αποκτήσει το εν λόγω τέκνο την ελληνική ιθαγένεια.⁸⁶

Ωστόσο, στην παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου προστίθεται η περίπτωση (α), με την οποία προβλέπεται ότι «(τ)ην Ελληνική Ιθαγένεια αποκτά από τη γέννησή του όποιος γεννιέται σε ελληνικό έδαφος, εφόσον: α. ένας από τους γονείς του έχει γεννηθεί στην Ελλάδα και κατοικεί μόνιμα στη Χώρα από τη γέννησή του». Με τον τρόπο αυτό εισάγεται για πρώτη φορά στο Δίκαιο της Ελληνικής Ιθαγένειας η αρχή του *diplū ius soli*, που αφορά την λεγόμενη *τρίτη γενιά* μεταναστών. Όπως έχει αναφερθεί στο Κεφ. 5.1, σύμφωνα με την αρχή αυτή, η ιθαγένεια αποκτάται αυτοδίκαια από το τέκνο αλλοδαπών που γεννιέται σε μια χώρα, εφόσον τουλάχιστον ένας από τους γονείς έχει γεννηθεί στην εν λόγω χώρα και έκτοτε διαμένει νόμιμα σε αυτή. Η τροποποίηση αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία καθώς η τρίτη γενιά μεταναστών εξισώνεται πλήρως και υποχρεωτικά, αναφορικά με το καθεστώς κτήσης ιθαγένειας, με τους Έλληνες από καταγωγή.

β) Τροποποιήσεις της κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση

Ο νόμος έφερε επίσης δραστικές αλλαγές στον ΚΕΙ σε θέματα πολιτογράφησης, ως προς τα παρακάτω σημεία:

- Χρονική περίοδος διαμονής πριν από την αίτηση πολιτογράφησης

Με τον νέο νόμο μειώνεται από δέκα σε επτά έτη ο απαιτούμενος χρόνος συνεχούς και νόμιμης διαμονής στην Ελλάδα πριν την υποβολή αίτησης πολιτογράφησης. Σε μεταβατική διάταξη προβλέπεται ότι επιτρέπεται η αίτηση πολιτογράφησης σε όσους αλλοδαπούς μπορούν να αποδείξουν πέντε συνεχή έτη παραμονής στη χώρα πριν από τη θέση σε ισχύ του Νόμου. Η αίτησή τους πρέπει να εξεταστεί εντός διετίας.

Για τους πολίτες της ΕΕ, τους συζύγους Ελλήνων πολιτών με τέκνο, τους έχοντες τη γονική μέριμνα τέκνου ελληνικής ιθαγένειας, τους αναγνωρισμένους πολιτικούς πρόσφυγες και τους ανιθαγενείς, ορίζεται ότι αρκεί η προηγούμενη νόμιμη διαμονή τους στην Ελλάδα επί τρία συνεχή έτη.

⁸⁶ Παπασιώτη –Πασιά 2011, σελ. 89

Επίσης, προβλέπεται ότι για τους ομογενείς και για όσους έχουν γεννηθεί και κατοικούν συνεχώς στην Ελλάδα δεν απαιτείται η χρονική προϋπόθεση της επταετούς διαμονής.

Σημειώνεται ότι, ως προς το περιεχόμενο της έννοιας της *συνεχούς διαμονής* του αλλοδαπού στη χώρα, ερμηνεύεται από τη σχετική Εγκύκλιο του Υπουργείου Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης,⁸⁷ ως το κοινωνικό γεγονός ότι ο αλλοδαπός έχει καταστήσει πραγματικά την Ελλάδα το κέντρο των βιοτικών του σχέσεων (επαγγελματικών, οικογενειακών, κοινωνικών κ.λπ.) και όχι το πραγματικό γεγονός της αδιάλειπτης φυσικής του παρουσίας στη χώρα.

- Ουσιαστικές προϋποθέσεις πολιτογράφησης

Με το Ν. 3838/2010 προστέθηκε στο άρθρο 5 του ΚΕΙ «προϋποθέσεις πολιτογράφησης», ένα νέο άρθρο (5Α) που αναφέρεται στις «ουσιαστικές προϋποθέσεις πολιτογράφησης». Με τις προϋποθέσεις αυτές ο νομοθέτης θέλησε, εκτός από την πλήρωση των τυπικών προϋποθέσεων (ενηλικιότητα κατά το χρόνο υποβολής της αίτησης, μη ύπαρξη ποινικού κωλύματος, χρόνος προηγούμενης νόμιμης διαμονής, να μη τελεί υπό απέλαση), να διερευνάται ο βαθμός ένταξης του ενδιαφερόμενου στην ελληνική κοινωνία και η ικανότητα ενεργού πολιτικής συμμετοχής.

Συγκεκριμένα, ως ουσιαστικές προϋποθέσεις ορίζονται: η επαρκής γνώση της ελληνικής γλώσσας ώστε να εκπληρώνονται οι υποχρεώσεις που απορρέουν από την ιδιότητα του Έλληνα πολίτη, η ομαλή ένταξη στην οικονομική και κοινωνική ζωή της χώρας και η δυνατότητα ενεργού και ουσιαστικής συμμετοχής στην πολιτική ζωή της χώρας, με σεβασμό στις θεμελιώδεις αρχές που τη διέπουν.

Για τη διακρίβωση της συνδρομής των ως άνω ουσιαστικών προϋποθέσεων γνωμοδοτεί, ύστερα από συνέντευξη με τον υποψήφιο, η Επιτροπή Πολιτογράφησης (συστήνεται σύμφωνα με το άρθρο 12 του αναθεωρημένου ΚΕΙ), η οποία μπορεί να διεξάγει για το σκοπό αυτό και ειδική δοκιμασία (τεστ). Στην προσπάθειά του ο νομοθέτης να συμβάλλει σε μια όσο το δυνατόν πιο αντικειμενική, βασισμένη σε κριτήρια και δικαιολογημένη διαπίστωση της ομαλής ένταξης του αιτούντος στην οικονομική και κοινωνική ζωή της χώρας, παραθέτει έναν λεπτομερή κατάλογο

⁸⁷ Εγκύκλιος ΑΠ: Φ130181/29365/8/28.5.2010 «Τροποποίηση του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας»

στοιχείων τα οποία θα πρέπει να συνεκτιμώνται από την Επιτροπή κατά την αξιολόγηση. Τα στοιχεία αυτά είναι:

(η) εξοικείωση με την Ελληνική ιστορία και τον Ελληνικό πολιτισμό, η επαγγελματική και εν γένει οικονομική δραστηριότητά του, τυχόν δημόσιες ή κοινωφελείς δραστηριότητές του, ενδεχόμενη φοίτησή του σε ελληνικούς εκπαιδευτικούς φορείς, η συμμετοχή του σε κοινωνικές οργανώσεις ή συλλογικούς φορείς μέλη των οποίων είναι Έλληνες πολίτες, τυχόν συγγενικός του δεσμός και εξ αγχιστείας με Έλληνα πολίτη, η εκ μέρους του σταθερή εκπλήρωση των φορολογικών του υποχρεώσεων, καθώς και των υποχρεώσεων του προς οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης, η κατά κυριότητα κτήση ακινήτου για κατοικία και η εν γένει περιουσιακή του κατάσταση.

Αντίστοιχα, για τη δυνατότητα συμμετοχής στην πολιτική ζωή προβλέπεται ότι θα πρέπει να συνεκτιμώνται τα εξής:

(η) επαρκής εξοικείωση με τους θεσμούς του πολιτεύματος της Ελληνικής Δημοκρατίας και την πολιτική ζωή της Χώρας και η βασική γνώση της Ελληνικής πολιτικής ιστορίας, ιδίως της σύγχρονης. Ειδική βαρύτητα στην εκτίμηση περί υιοθέτησης της Ελληνικής πολιτικής ταυτότητας έχουν η συμμετοχή σε συλλογικούς φορείς, πολιτικές ενώσεις ή σωματεία όπου συμμετέχουν και Έλληνες πολίτες, καθώς και η προηγούμενη συμμετοχή στις εκλογές της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης.

Περαιτέρω, το Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης εξέδωσε ειδική εγκύκλιο⁸⁸ που παρείχε λεπτομερείς οδηγίες και κατευθύνσεις στις ανά τόπους Επιτροπές Πολιτογράφησης, σχετικά με τη διαπίστωση της συνδρομής των τριών ουσιαστικών προϋποθέσεων του Νόμου, κατά τη διαδικασία της συνέντευξης. Με τον τρόπο αυτό θεσμοποιούνται για πρώτη φορά κάποια, κατά το δυνατόν, αντικειμενικά κριτήρια για το αν ο ενδιαφερόμενος αλλοδαπός μπορεί να πληροί τις ουσιαστικές προϋποθέσεις που κρίνει αναγκαίες η δημόσια διοίκηση για την κτήση της ελληνικής ιθαγένειας.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Νόμος κατήργησε προηγούμενη διάταξη του ΚΕΙ που όριζε ως κριτήριο πολιτογράφησης το «ήθος και την προσωπικότητα» του αιτούντος, το οποίο άφηνε στη διοίκηση μεγάλο περιθώριο υποκειμενικής αυθαιρεσίας. Σε γενικές γραμμές, μπορούμε να πούμε ότι η εισαγωγή των παραπάνω διατάξεων καθιστούν την κτήση της ελληνικής ιθαγένειας ενδεχομένως δυσκολότερη σε σχέση με το προηγούμενο καθεστώς, αλλά ταυτόχρονα πιο αντικειμενική και αξιοκρατική.⁸⁹

- Προθεσμίες διεκπεραίωσης της αίτησης πολιτογράφησης

Τέθηκε γενική προθεσμία διεκπεραίωσης της αίτησης πολιτογράφησης, συνολικά ένα έτος. Επιπλέον, προβλέπονται ειδικότερες προθεσμίες, ως εξής: έξι μήνες από την

⁸⁸ ΑΠ: Φ130181/39910/10/2.8.2010 «Συνδρομή ουσιαστικών προϋποθέσεων στη διαδικασία πολιτογράφησης»

⁸⁹ Χριστόπουλος 2012, σελ. 259

κατάθεση της αίτησης στην Περιφέρεια μέχρι την κλήση σε συνέντευξη ενώπιον της Επιτροπής Πολιτογράφησης. Τέσσερις μήνες από την κλήση για συνέντευξη ως την υποβολή της εισήγησης της Επιτροπής προς τον Υπουργό και δύο μήνες για την έκδοση της σχετικής απόφασης και τη δημοσίευσή της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Τέθηκε επίσης προθεσμία επί της αίτησης καθορισμού ιθαγένειας, η οποία ορίστηκε σε δεκαοκτώ μήνες από την υποβολή της.

Η εισαγωγή των διατάξεων αυτών έβαλε τέλος σε μια μακρά παράδοση του ελληνικού Δικαίου Ιθαγένειας που εξαιρούσε τα θέματα πολιτογράφησης από τις προθεσμίες του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας,⁹⁰ πρακτική η οποία χαρακτηρίζεται από την αιτιολογική έκθεση του Νόμου, ως «απαράδεκτη για το κράτος δικαίου πηγή διαρκούς και συστηματικής κακοδιοίκησης». Πράγματι, το προηγούμενο νομικό καθεστώς είχε επιτρέψει στη διοίκηση να κρατά στα αρχεία της αδιακπεραίωτες αιτήσεις πολιτογράφησης επί σειρά ετών.

- Αιτιολογία της απόφασης πολιτογράφησης

Με το άρθρο 6 εισάγεται για πρώτη φορά η υποχρέωση της Διοίκησης να αιτιολογεί όλες της αποφάσεις, θετικές ή αρνητικές, επί αιτημάτων πολιτογράφησης. Καταργήθηκε έτσι η προηγούμενη διάταξη του ΚΕΙ σύμφωνα με την οποία η απόφαση πολιτογράφησης ήταν στην απόλυτη διακριτική ευχέρεια του Υπουργού Εσωτερικών, χωρίς να δίνεται καμία αιτιολόγηση σε περίπτωση απόρριψης. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 8 παρ. 2 του ΚΕΙ ορίζεται πλέον ότι «(η) απόφαση επί αίτησης πολιτογράφησης αιτιολογείται κατά τις διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας».

Η πρόβλεψη αυτή είναι ενδεικτική της βούλησης του νομοθέτη να εδραιώσει την αρχή του κράτους δικαίου και την αρχή της διαφάνειας στις σχέσεις κράτους – πολιτών.⁹¹ Η αιτιολογική έκθεση του Νόμου είναι αποκαλυπτική ως προς την πρόθεση αυτή. Αναφέρεται σχετικά:

(η) επιλογή αυτή συνιστά τομή σε σχέση με το υφιστάμενο καθεστώς του αναιτιολόγητου χαρακτήρα των σχετικών αποφάσεων και συνάδει με την πρακτική της συντριπτικής πλειοψηφίας των κρατών – μελών της Ε.Ε.. Γνώμονας είναι οι επιταγές της αρχής του κράτους δικαίου και στόχος η αποφυγή αδιαφανών και πελατειακών πρακτικών κατά την απονομή της

⁹⁰ Το άρθρο 31 του ΚΕΙ του 2004 προέβλεπε ότι: «(ο)ι προθεσμίες του άρθρου 4 του Ν. 2690/1999 δεν ισχύουν για υποθέσεις που αφορούν κτήση, αναγνώριση, απώλεια και ανάκτηση της Ελληνικής Ιθαγένειας».

⁹¹ Παπασιώτη – Πασιά 2011, σελ. 135

Ελληνικής Ιθαγένειας, η οποία μπορεί να καλλιεργηθεί από την παντελώς ανεξέλεγκτη και κατά βούληση άσκηση της σχετικής αρμοδιότητας του Υπουργού Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης.

Μία άλλη σημαντική παράμετρος της ρύθμισης αυτής, είναι ότι η υποχρέωση αιτιολόγησης των αποφάσεων πολιτογράφησης συνεπάγεται και υπαγωγή των αποφάσεων αυτών στο δικαστικό έλεγχο. Έως το 2010 η δικαστική προστασία των αιτούντων την πολιτογράφηση ήταν εξαιρετικά περιορισμένη, καθώς το ΣτΕ, μέσα από τη σχετική νομολογία του, έκανε δεκτό το γεγονός ότι η διοίκηση αφίσταται της αιτιολόγησης για λόγους εξυπηρέτησης των εθνικών συμφερόντων. Από τη στιγμή όμως που σε απόφαση της διοίκησης γίνεται αναφορά στους λόγους για τους οποίους το κράτος αρνείται την πολιτογράφηση, οι λόγοι που επικαλούνται θα πρέπει να είναι νόμιμοι και ως εκ τούτου υπάγονται στον έλεγχο νομιμότητας των ακυρωτικών Δικαστηρίων. Το γεγονός αυτό αλλάζει δραστικά τα νομολογιακά δεδομένα σχετικά με την κτήση της ιθαγένειας στην Ελλάδα.⁹²

Εντούτοις, η νομοθετική αυτή καινοτομία προκάλεσε αντιδράσεις στη Βουλή των Ελλήνων, με το επιχείρημα ότι δεν είναι δυνατή η πλήρης αιτιολόγηση μιας πράξης η οποία συνιστά αρμοδιότητα του κράτους κυριαρχικού χαρακτήρα. Στον αντίποδα αυτής της άποψης, η σχετική νομολογία του ΕΔΔΑ έχει διαμορφώσει ένα πλαίσιο αρχών, σύμφωνα με το οποίο οι πράξεις κυριαρχικού χαρακτήρα οφείλουν να συνοδεύονται από εγγυήσεις του κράτους δικαίου. Υπό αυτό το πρίσμα, οι σχετικές διατάξεις του Ν.3838/2010 ακολουθούν τις αρχές αυτές, αντιμετωπίζοντας τον αλλοδαπό όχι με όρους κυριαρχικών προνομίων του κράτους αλλά δικαιωμάτων και δικαιοκρατικών εγγυήσεων.⁹³

- Παράβολο

Το παράβολο που συνοδεύει την αίτηση πολιτογράφησης μειώνεται στα 700€ από τα 1.460€ που ίσχυε έως τότε. Για την επανυποβολή αίτησης το παράβολο περιορίζεται στα 200€. Ομογενείς, πρόσφυγες, ανιθαγενείς και πολίτες της ΕΕ οφείλουν να καταβάλλουν παράβολο ποσού 100€. Επιπλέον, προβλέπεται κατάθεση παραβόλου και με την κτήση με δήλωση, ποσού 100€.

⁹² Χριστόπουλος 2012, σελ. 233

⁹³ Παπαστυλιανός 2010α, σελ. 887

- Αποκέντρωση της διαδικασίας πολιτογράφησης

Η διαδικασία εξέτασης των αιτημάτων πολιτογράφησης περιέρχεται στη δικαιοδοσία των Περιφερειών όπου ιδρύονται αντίστοιχα Επιτροπές Πολιτογράφησης. Εντούτοις, η απόφαση για την πολιτογράφηση αλλοδαπού παραμένει στον Υπουργό Εσωτερικών, προκειμένου «...να τονισθεί ότι η απονομή της ιθαγένειας αποτελεί θεμελιώδη λειτουργία του κεντρικού πυρήνα του κράτους...».⁹⁴

Επιπλέον, καθιερώνεται η υποχρέωση των Περιφερειών για αποστολή στο Υπουργείο, σε ετήσια βάση, στατιστικών στοιχείων που αφορούν την κτήση και απώλεια ιθαγένειας και τα οποία περιλαμβάνουν φύλο, οικογενειακή κατάσταση, ηλικία, τόπο κατοικίας, διάρκεια διαμονής στην Ελλάδα, νομική βάση κτήσης ιθαγένειας και προηγούμενη ιθαγένεια. Σκοπός είναι να μπορούν οι διάφοροι θεσμοί και οι ενδιαφερόμενοι να έχουν σαφή εικόνα και γνώση για τα πραγματικά δεδομένα και αποτελέσματα από την εφαρμογή των διαδικασιών κτήσης και απώλειας ιθαγένειας.

Στις παραπάνω νομοθετικές προβλέψεις οδήγησαν η ανάγκη αποσυμφόρησης των αρμόδιων κεντρικών υπηρεσιών του Υπουργείου Εσωτερικών και η σχεδόν παντελής έλλειψη στατιστικών στοιχείων για την πολιτογράφηση στην Ελλάδα.

γ) Εισαγωγή του τρόπου κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας με δήλωση

Με την προσθήκη στον ΚΕΙ του άρθρου 1Α, εισάγεται ένας εντελώς νέος, για τα ελληνικά δεδομένα, τρόπος κτήσης της ιθαγένειας: με τη γέννηση του αλλοδαπού στην Ελλάδα ή τη φοίτηση σε ελληνικό σχολείο και σχετική αίτηση των γονέων του ή του ίδιου.

Ειδικότερα, στην παρ. 1 αυτού, ορίζεται ότι το τέκνο που γεννιέται και συνεχίζει να ζει στην Ελλάδα από αλλοδαπούς γονείς που και οι δύο διαμένουν νόμιμα και μόνιμα στη χώρα επί πέντε συνεχή έτη αποκτά από τη γέννησή του την ελληνική ιθαγένεια, με κοινή δήλωση των γονέων του και αίτηση εγγραφής στο δημοτολόγιο, μέσα σε τρία έτη από τη γέννηση. Η εν λόγω ρύθμιση δίνει τη δυνατότητα στη λεγόμενη *δεύτερη γενιά* μεταναστών, δηλαδή τα γεννημένα στην Ελλάδα παιδιά των μεταναστών, να αποκτήσουν την ελληνική ιθαγένεια από τη γέννησή τους ή μετά τη

⁹⁴ Παπασιώτη – Πασιά 2011, σελ. 134

γέννηση και πριν την ενηλικίωσή τους, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις του Νόμου.

Στην παρ. 2 του ίδιου άρθρου, προβλέπεται ότι το τέκνο αλλοδαπών που έχει ολοκληρώσει επιτυχώς την παρακολούθηση έξι τουλάχιστον τάξεων ελληνικού σχολείου στην Ελλάδα και κατοικεί μόνιμα και νόμιμα στη χώρα, αποκτά την ελληνική ιθαγένεια με τη συμπλήρωση του ανωτέρω χρόνου φοίτησης, με κοινή δήλωση των γονέων του και αίτηση εγγραφής στο δημοτολόγιο. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η νόμιμη και μόνιμη διαμονή των γονέων στη χώρα δυνάμει σχετικού νόμιμου τίτλου σε ισχύ. Με τη διάταξη αυτή επιτρέπεται η πρόσβαση στην ελληνική ιθαγένεια στη λεγόμενη *μιάμιση γενιά*, δηλαδή τα παιδιά μεταναστών που δεν γεννήθηκαν αλλά μεγάλωσαν και ανατράφηκαν στην Ελλάδα, και συμμετείχαν επαρκώς στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Στην παρ. 4 του άρθρου 1Α λαμβάνεται μέριμνα για την περίπτωση τέκνου μονογονεϊκής οικογένειας ή τέκνου δικαιούχου διεθνούς προστασίας, ενώ στην παρ. 5 προσδιορίζεται η ακολουθητέα διαδικασία για την απόκτηση της ελληνικής ιθαγένειας με τους ως άνω τρόπους. Τέλος, σύμφωνα με την παρ. 6, εφόσον η δήλωση και αίτηση δεν υποβλήθηκε από κοινού από τους γονείς μέχρι την ενηλικίωσή του, το τέκνο μπορεί να αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια με δήλωσή του, εντός προθεσμίας τριών ετών από την συμπλήρωση του 18^{ου} έτους της ηλικίας του.

Η μόνη αρνητική προϋπόθεση που συνοδεύει τον νέο αυτόν τρόπο κτήσης ιθαγένειας με δήλωση και αίτηση είναι η συνδρομή ποινικού κωλύματος ή λόγων δημόσιας και εθνικής ασφάλειας.

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του Νόμου, το σκεπτικό της εισαγωγής των καινοτόμων αυτών ρυθμίσεων στο Δίκαιο της Ελληνικής Ιθαγένειας είναι:

[...] η διασφάλιση της ομαλής ανάπτυξης των εν λόγω ανηλίκων τέκνων αλλοδαπών κατά τρόπο που να εγγυάται με βέλτιστα αποτελέσματα την ανάδειξή τους, σύμφωνα και με το άρθρο 16 παράγραφος 2 του Συντάγματος, σε χρηστούς πολίτες, ώστε να αποτραπεί το ενδεχόμενο μελλοντικών ρηγμάτων στη κοινωνική συνοχή του πληθυσμού της χώρας.

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι η ψήφιση του Ν. 3838/2010 είναι η πρώτη ουσιαστική προσπάθεια εκσυγχρονισμού και φιλελευθεροποίησης του Δικαίου της

Ελληνικής Ιθαγένειας κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Η προσπάθεια αυτή επιχειρείται σε δύο επίπεδα: πρώτον, στη μερική απεξάρτηση της ιδιότητας του πολίτη από το δίκαιο του αίματος, δίνοντας τη δυνατότητα στους μετανάστες που ζουν μακροχρόνια και νόμιμα στην Ελλάδα και κυρίως στα παιδιά τους που γεννήθηκαν στη χώρα, να αποκτήσουν την ελληνική ιθαγένεια. Όπως αναφέρει ο Παπαστυλιανός:⁹⁵

«(οι νέες ρυθμίσεις, [...], συνιστούν μια απομάκρυνση από τις αρχές που διέπουν το *jus sanguinis*, ενώ δεν ταυτίζονται απόλυτα και με τις αρχές του *jus soli*. Προσεγγίζουν τις αρχές που διέπουν το υπόδειγμα του *jus nexi* στο οποίο καθοριστικό στοιχείο είναι η παρουσία σε συγκεκριμένο τόπο και οι συμβιωτικές σχέσεις που αναπτύσσονται στη σφαίρα της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής ζωής».

Δεύτερον, στην αποκατάσταση της αρχής του κράτους δικαίου σε θέματα πολιτογράφησης. Αυτό επιτυγχάνεται κυρίως μέσω της αιτιολόγησης των αποφάσεων πολιτογράφησης, της υποχρέωσης της διοίκησης να απαντήσει εντός ορισμένου χρόνου και του εξορθολογισμού των κριτηρίων στα οποία βασίζεται η κρίση των αρμόδιων οργάνων για την αποδοχή ή μη του αιτήματος. Εξάλλου, υποστηρίζεται⁹⁶ ότι το βασικό πρόβλημα του καθεστώτος χορήγησης της ελληνικής ιθαγένειας μέχρι το 2010 δεν ήταν η αυστηρότητα των κανόνων του και ο μη φιλελεύθερος χαρακτήρας του αλλά η *αυθαιρεσία*. Αυτό που κυρίως άλλαξε με τη νομοθετική μεταρρύθμιση του 2010 ήταν ότι πλέον το ελληνικό κράτος θέτει την κυριαρχική του αρμοδιότητα σε θέματα ιθαγένειας υπό ένα καθεστώς κανόνων.

6.1.2.3.3. Η Απόφαση 350/2011 του Δ' Τμήματος ΣτΕ και η Απόφαση του ΣτΕ (ολομ.) 460/2013

Λίγους μήνες μετά τη θέση σε ισχύ του Ν. 3838/2010 κατατέθηκε αίτηση ακύρωσης ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣτΕ) για μια σειρά από διατάξεις του εν λόγω Νόμου.

Με την αριθ. 350/2011 Απόφαση, το Δ' Τμήμα του ΣτΕ έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι αντίκεινται στο ελληνικό Σύνταγμα και συγκεκριμένα στα άρθρα 1 παρ. 2 & 3 και 4 παρ. 3, οι διατάξεις του Ν. 3838/2010 (άρθ. 1 με το οποίο προστίθεται στον ΚΕΙ το άρθ. 1Α) που αφορούν το νέο τρόπο κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας με τη γέννηση του αλλοδαπού στην Ελλάδα ή τη φοίτηση σε ελληνικό σχολείο και τη σχετική

⁹⁵ Παπαστυλιανός 2010β, σελ. 16

⁹⁶ Χριστόπουλος 2012, σελ. 224

δήλωση των γονέων ή του ίδιου. Το ζήτημα παραπέμφθηκε στην Ολομέλεια του ΣτΕ, προκειμένου να επιλυθεί σύμφωνα με το άρθ. 100 παρ. 5 του Συντάγματος.

Τα βασικά σημεία που χαρακτηρίζουν την Απόφαση του Δ' Τμήματος του ΣτΕ μπορούν να συνοψισθούν ως εξής:

α) Προσδίδεται στην έννοια του έθνους κανονιστικό περιεχόμενο και διαφοροποιείται από την έννοια του λαού.

β) Το δίκαιο του αίματος ανάγεται σε συνταγματική αρχή, καθώς υποστηρίζεται ότι τα άρθρα 1 παρ.2 & 3 του Συντάγματος ορίζουν ως μόνο αποδεκτό τρόπο κτήσης της ιθαγένειας μέσω γέννησης, το δίκαιο του αίματος.

γ) Θεωρείται ότι με τον Ν.3838/2010 εισάγεται ένας αυθαίρετος και αντίθετος με το Σύνταγμα τρόπος κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας, που αφορά, δυνάμει, απροσδιόριστα μεγάλο αριθμό αλλοδαπών (αθρόα πολιτογράφηση) και ο οποίος στηρίζεται σε αμιγώς τυπικά κριτήρια, χωρίς εξατομικευμένη (in concreto) κρίση από τη Διοίκηση για το αν συντρέχουν οι ουσιαστικές προϋποθέσεις του δεσμού του αιτούντος την πολιτογράφηση με το ελληνικό έθνος, δηλαδή την «εκ μέρους του εθελούσια αποδοχή των αξιών που συνάπτονται προς τον ελληνισμό και την εντεύθεν απόκτηση ελληνικής εθνικής συνείδησης». Ο ενήλικος αλλοδαπός που πολιτογραφείται έχει την ευκαιρία μέσω της συνέντευξης και των τεστ ενσωμάτωσης, να αποδείξει τον «γνήσιο δεσμό του προς το ελληνικό έθνος». Αντιθέτως, για το ΣτΕ, η ανηλικότητα των τέκνων αλλοδαπού και η αυτοδίκαιη απόκτηση της ιθαγένειας, υπό τις προϋποθέσεις της νόμιμης και μόνιμης διαμονής των γονέων τους, της μονομερούς δήλωσης και της φοίτησης στην ελληνική εκπαίδευση, συνιστούν ανεπαρκή κριτήρια για την βεβαίωση του βουλευτικού στοιχείου ένταξης στον ελληνισμό και μη αξιολογήσιμα από τα διοικητικά όργανα σε σχέση με το βασικό κριτήριο της εθνικής συνείδησης.

Η παραπάνω Απόφαση προκάλεσε ποικίλες αντιδράσεις και πυροδότησε έναν έντονο διάλογο στους νομικούς κύκλους αλλά και στην ευρύτερη κοινωνία.⁹⁷ Παρακάτω παραθέτουμε μια σύντομη αναφορά της βασικής επιχειρηματολογίας που αναπτύχθηκε κατά της Απόφασης του ΣτΕ.

⁹⁷ Επιχειρήματα κατά της Απόφασης 350/2011 ΣτΕ διατυπώνονται στα: Κουτσούκος 2011, σελ. 77-84, Παπαστυλιανός 2011α σελ. 71-75, Τσολάκου 2012, σελ. 1-7, Χριστόπουλος 2012, σελ. 262-267, Χρυσόγονος 2011, σελ. 103-108. Επιχειρήματα υπέρ της Απόφασης διατυπώνονται στο Δικαίος 2012, σελ. 1-53.

Διατυπώθηκε η άποψη ότι με την εν λόγω Απόφαση του ΣτΕ, επιχειρείται να δοθεί στην έννοια του έθνους κανονιστικό περιεχόμενο, το οποίο υπερισχύει της λαϊκής βούλησης και της λαϊκής κυριαρχίας, καθώς το Δικαστήριο δέχεται ότι η έννοια του έθνους υπάρχει πάνω από τη βούληση του νομοθετικού σώματος που αντιπροσωπεύει το λαό.

Η Απόφαση του ΣτΕ επιχειρεί με αναγωγή στην ιστορική βούληση του συντακτικού νομοθέτη (όπως εκφράστηκε από στις συζητήσεις της Βουλής για τη διάταξη του άρθρου 1 παρ. 2 & 3 του Συντάγματος) να θεμελιώσει έναν συλλογισμό σύμφωνα με τον οποίο σκοπός του συντακτικού νομοθέτη ήταν η μέριμνα για τη συνέχεια του έθνους νοούμενου ως μιας υπεριστορικής οντότητας που προσδιορίζεται με όρους καταγωγής, η οποία επιβάλλει την αποκλειστική ρύθμιση της κτήσης της ιθαγένειας μέσω γέννησης με βάση το δίκαιο του αίματος. Ωστόσο, η σχετική συζήτηση που αφορά τον προσδιορισμό του όρου Έλληνας στο άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος, δεν παραπέμπει στην καταγωγή του προσώπου αλλά στον νομικό δεσμό που αποκτά με το ελληνικό κράτος λόγω της κτήσης της ιθαγένειας. Συνεπώς, παραπέμπει στην έννοια του λαού *lato sensu* (δηλαδή όσων θεωρούνται Έλληνες πολίτες με βάση την ιθαγένειά τους) και όχι του έθνους με την πολιτισμική έννοια του όρου, όπως επιχειρείται να παρουσιαστεί στην Απόφαση.⁹⁸

Επίσης υποστηρίχθηκε ότι το Δικαστήριο δεν έλαβε υπόψη ότι ο καθορισμός των προσόντων των Ελλήνων πολιτών μέσω της ιθαγένειας επαφίεται στον κοινό νομοθέτη και δεν καθορίζεται από το ίδιο το Σύνταγμα, καθώς στο α' εδάφιο του άρθρου 4 παρ. 3 ορίζεται ότι «Έλληνες πολίτες είναι όσοι έχουν τα προσόντα που ορίζει ο νόμος». Το Σύνταγμα περιλαμβάνει σαφή διάταξη μόνο για την απώλεια της ιθαγένειας, γεγονός που σημαίνει ότι ο συντακτικός νομοθέτης προσδιορίζει με εξαιρετικό και αποκλειστικό χαρακτήρα μόνο τις προϋποθέσεις αφαίρεσης της ελληνικής ιθαγένειας, ενώ τις προϋποθέσεις κτήσης της, τις εναποθέτει στον κοινό νομοθέτη.⁹⁹

Ως προς τον χαρακτηρισμό του τρόπου κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας με τον Ν. 3838/2010 ως «αθρόα πολιτογράφηση» από το Δ' Τμήμα του ΣτΕ, εκφράστηκε η άποψη ότι ο χαρακτηρισμός αυτός παραγνωρίζει ότι στην περίπτωση της αθρόας

⁹⁸ Παπαστευλιανός 2011α, σελ. 73-74

⁹⁹ Παπαστευλιανός 2011α, σελ. 71, Χριστόπουλος 2012, σελ. 267, Χρυσόγονος 2011, σελ. 105

πολιτογράφησης η μεταβολή της ιθαγένειας γίνεται αυτοδίκαια, συνήθως μετά από προσαρτήσεις, ομαδικές μεταναστεύσεις ή ανταλλαγή πληθυσμών, και δεν είναι προϊόν εκδήλωσης της ελεύθερης βούλησης του ενδιαφερόμενου. Συνοδεύεται δε από την υποχρέωση μετακίνησης εκτός των ορίων της χώρας όσων δεν επιθυμούν να διατηρήσουν την αυτοδικαίως αποκτηθείσα ιθαγένεια. Ο τρόπος όμως κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας που προβλέπει ο Ν. 3838/2010 διαφοροποιείται σημαντικά από την έννοια της αθρόας πολιτογράφησης, καθώς προϋποθέτει την εκ μέρους του ενδιαφερόμενου εκδήλωση της βούλησής του να γίνει Έλληνας πολίτης με την υποβολή σχετικής δήλωσης. Επίσης προϋποθέτει την εξέταση πλήρωσης ορισμένων τυπικών προϋποθέσεων (χρόνος νόμιμης διαμονής του αιτούντος ή της οικογένειάς του, φοίτηση σε ελληνικό σχολείο επί ορισμένο χρόνο και ανυπαρξία καταδίκης για ορισμένα ποινικά αδικήματα).¹⁰⁰

Εν τέλει, η Ολομέλεια του ΣτΕ, με την αριθ. 460/2013 Απόφασή της, η οποία δημοσιεύθηκε το Φεβρουάριο του 2013, έκανε δεκτή την κρινόμενη αίτηση ακύρωσης, κρίνοντας ως αντισυνταγματικές τις διατάξεις των άρθρων 1 παρ. 1,2,6 και 24 του Ν. 3838/2010 σχετικά με την κτήση της ελληνικής ιθαγένειας λόγω γέννησης ή φοίτησης από τα τέκνα αλλοδαπών.

Ειδικότερα, όπως αναφέρεται στην Απόφαση, η πλειοψηφία των Δικαστών δέχεται ότι αν και η ελληνική ιθαγένεια αποκτάται σύμφωνα με τη βασική αρχή του *ius sanguinis*, μπορεί κατ' απόκλιση και υπό προϋποθέσεις να αποκτηθεί και βάσει της αρχής του *ius soli*. Ως εκ τούτου ο εθνικός νομοθέτης στο πλαίσιο της εξουσίας που του δίνει το Σύνταγμα, μπορεί να καθορίσει, ανάλογα με τις εκάστοτε πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες, αυστηρότερο ή χαλαρότερο τρόπο κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας. Βασικά αξιολογικά κριτήρια θα πρέπει να είναι η διαφύλαξη της διαχρονικής ενότητας και του πολιτιστικού υπόβαθρου του ελληνικού κράτους και του έθνους και ο σεβασμός στην ιστορία, τη γλώσσα και τις παραδόσεις που μεταβιβάζονται από γενιά σε γενιά με τη βοήθεια της οικογένειας και της εκπαίδευσης. Επιπλέον, θα πρέπει να αναζητηθεί ο ουσιαστικός δεσμός του αλλοδαπού με το ελληνικό κράτος και την ελληνική κοινωνία, όπως ορίζουν τα τυπικά και ουσιαστικά κριτήρια του νόμου.

¹⁰⁰ Παπαστυλιανός 2011α, σελ. 74, Τσολάκου 2012, σελ. 2, Χρυσόγονος 2011, σελ. 107

Το Δικαστήριο κατά πλειοψηφία αποφάνθηκε ότι ο νομοθέτης χρησιμοποίησε τυπικά και επισφαλή κριτήρια στις διατάξεις περί κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας με τη γέννηση τέκνου από αλλοδαπούς γονείς που κατοικούν επί μακρόν στην Ελλάδα ή με την εξαιτη φοίτηση σε ελληνικό σχολείο, εφόσον δεν εξασφάλισε προηγουμένως την ουσιαστική ένταξη στην ελληνική κοινωνία των αλλοδαπών που υποβάλλουν αίτηση για την κτήση της ελληνικής ιθαγένειας για τους ίδιους ή τα παιδιά τους. Το κριτήριο της πενταετούς διαμονής των γονέων κρίνεται ως επισφαλές διότι δεν περιλαμβάνει μόνο αυτούς που επέλεξαν την Ελλάδα ως τόπο προορισμού για διαμονή και εργασία, αλλά και αυτούς που ενώ είχαν εισέλθει παράνομα στη χώρα, διέμειναν επίσης παράνομα για άγνωστα χρονικά διαστήματα και νομιμοποιήθηκαν δυνάμει διατάξεων νόμων που θεσμοθετήθηκαν προκειμένου να επιλύσουν το χρόνιο πρόβλημα της παράνομης μετανάστευσης.

Επιπλέον, κρίθηκε ότι από μόνη της η εξαιτη φοίτηση σε ελληνικό σχολείο δεν τεκμηριώνει την ουσιαστική ένταξη των τέκνων των αλλοδαπών στη ελληνική κοινωνία, διότι η χρονική διάρκεια εκπαίδευσης υπολείπεται της εννεαετούς φοίτησης που απαιτεί το Σύνταγμα για την εκπαίδευση των παιδιών των Ελλήνων, που άλλωστε πλεονεκτούν έναντι των αλλοδαπών σε θέματα γλώσσας και εξοικείωσης με το κοινωνικό περιβάλλον. Παράλληλα, τονίζεται ότι το χρονικό αυτό διάστημα δεν προϋποθέτει την κοινωνική ένταξη των γονέων που εκπροσωπούν τους ανηλίκους.¹⁰¹

6.1.2.3.4. Ο Ν. 4251/2014

Με την ψήφιση του Ν. 4251/2014 (ΦΕΚ Α' 80) «Κώδικας Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης και λοιπές διατάξεις» επήλθαν αλλαγές στον ΚΕΙ, οι οποίες αφορούσαν:

α) την κατάργηση της υποχρέωσης υποβολής δήλωσης πολιτογράφησης από τους ομογενείς αλλοδαπούς, μη κατόχους Ειδικού Δελτίου Ταυτότητας Αλλοδαπού (ΕΔΤΟ) στο δήμο διαμονής τους. Συνεπώς, πλέον όλοι οι ομογενείς (κάτοχοι και μη κάτοχοι ΕΔΤΟ) υποβάλλουν την αίτηση πολιτογράφησης απευθείας στην αρμόδια Διεύθυνση της Αποκεντρωμένης Διοίκησης της χώρας.

¹⁰¹ Σταυρουλάκη 2013, σελ. 68-69

β) την κατάργηση της ορκωμοσίας, κατά την πολιτογράφηση, για τους ομογενείς κατόχους ΕΔΤΟ. Η κτήση της ελληνικής ιθαγένειας γίνεται με τη δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, περίληψη της απόφασης πολιτογράφησης με την οποία έγινε δεκτό το αίτημα.

6.1.2.3.5. Ο Ν. 4332/2015

Η αντίδραση της ελληνικής Πολιτείας στην έκδοση της 460/2013 Απόφασης της Ολομέλειας του ΣτΕ ήταν η εκ νέου τροποποίηση του ΚΕΙ με την ψήφιση του Ν. 4332/2015 (ΦΕΚ Α'76) «Τροποποίηση διατάξεων του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας κ.λ.π.». Ακολούθως, εκδόθηκε η διευκρινιστική Εγκύκλιος αριθ. 29 ΑΠ: Φ.130181/18258/25.8.2015 «Τροποποίηση διατάξεων Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας (Ν. 4332/2015)» του Υπουργείου Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης. Με τον τρόπο αυτό ρυθμίστηκε η εκκρεμότητα που δημιουργήθηκε με την έκδοση της ως άνω Απόφασης, σχετικά με τη δυνατότητα κτήσης ιθαγένειας σε τέκνα αλλοδαπών που γεννιούνται και φοιτούν σε ελληνικά σχολεία στην Ελλάδα, καθώς και σε αλλοδαπούς που έχουν αποφοιτήσει από ελληνικά σχολεία στην Ελλάδα ή από σχολές ΑΕΙ ή ΤΕΙ της χώρας. Λόγος της ρύθμισης, όπως μας πληροφορεί η αιτιολογική έκθεση του Νόμου, είναι «η αναγκαιότητα διασφάλισης της ομαλής ανάπτυξης και ένταξης στην Ελληνική κοινωνία των αλλοδαπών παιδιών που γεννήθηκαν ή μεγάλωσαν στην Ελλάδα».

Ο Νόμος αντικατέστησε το άρθρο 1Α του ΚΕΙ «με δήλωση και αίτηση, λόγω γέννησης και φοίτησης σε σχολείο στην Ελλάδα» που είχε εισαχθεί με το Ν.3838/2010, ρυθμίζοντας εκ νέου τις προϋποθέσεις που πρέπει να συντρέχουν προκειμένου τα ανήλικα τέκνα αλλοδαπών που γεννιούνται στην Ελλάδα να θεμελιώνουν δικαίωμα κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας. Επίσης, προστέθηκε στον ΚΕΙ το άρθρο 1Β «με δήλωση και αίτηση, λόγω φοίτησης σε σχολείο στην Ελλάδα», στο οποίο ορίζονται οι προϋποθέσεις για τη θεμελίωση δικαιώματος απόκτησης της ελληνικής ιθαγένειας από τον ανήλικο ή ενήλικο αλλοδαπό ο οποίος έχει λάβει την ελληνική παιδεία φοιτώντας σε ελληνικά σχολεία και ανώτερα ή ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας.

Ειδικότερα, στο άρθρο 1Α του ΚΕΙ προβλέπεται πλέον ότι τέκνο αλλοδαπών που γεννιέται στην Ελλάδα θεμελιώνει δικαίωμα κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας, εφόσον πληρούνται σωρευτικά οι εξής προϋποθέσεις:

α) έχει εγγραφεί στην πρώτη τάξη ελληνικού σχολείου πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα και κατά το χρόνο υποβολής της δήλωσης - αίτησης για την κτήση της ιθαγένειας εξακολουθεί να φοιτά συνεχόμενα σε ελληνικό σχολείο.

β) Ο ένας τουλάχιστον γονέας έχει συμπληρώσει πενταετή συνεχή νόμιμη διαμονή στην Ελλάδα πριν τη γέννηση του τέκνου. Αν το τέκνο έχει γεννηθεί πριν από τη συμπλήρωση της πενταετίας, ο ένας τουλάχιστον γονέας θα πρέπει να διαμένει νόμιμα στη χώρα τουλάχιστον επί δέκα συνεχή έτη.

γ) Οι γονείς διαμένουν νόμιμα στην Ελλάδα κατά την υποβολή της δήλωσης - αίτησης για την κτήση της ιθαγένειας και ένας τουλάχιστον εξ αυτών κατέχει έναν από τους κάτωθι τίτλους διαμονής:

- i. Άδεια επί μακρόν διαμένοντος
- ii. Άδεια διαμονής αόριστης διάρκειας ή δεκαετούς διάρκειας
- iii. Έγγραφο πιστοποίησης μόνιμης διαμονής πολίτη της ΕΕ
- iv. Τίτλο διαμονής αναγνωρισμένου πολιτικού πρόσφυγα ή καθεστώως επικουρικής προστασίας ή τίτλο διαμονής ανιθαγενούς
- v. Ειδικό δελτίο ταυτότητας ομογενούς συνοδευόμενο από τίτλο νόμιμης διαμονής ομογενούς
- vi. Άδεια διαμονής δεύτερης γενιάς
- vii. Δελτίο μόνιμης διαμονής μέλους Έλληνα πολίτη ή πολίτη της ΕΕ.

δ) Το τέκνο είναι ανήλικο κατά το χρόνο υποβολής της δήλωσης - αίτησης των γονέων του.

Η κτήση της ελληνικής ιθαγένειας δεν γίνεται αυτοδικαίως αλλά απαιτείται υποβολή κοινής δήλωσης - αίτησης από τους γονείς τέκνου, στην αρμόδια υπηρεσία της Αποκεντρωμένης Διοίκησης και απόφαση του Συντονιστή της. Μαζί με την αίτηση υποβάλλονται τα προβλεπόμενα δικαιολογητικά και παράβολο 100€.

Με τη συνδρομή των ως άνω αντικειμενικών κριτηρίων πιστοποιείται, κατά τους συντάκτες του Νόμου, ένας επαρκής ουσιαστικός δεσμός τόσο των γονέων όσο και του ίδιου του τέκνου με την ελληνική κοινωνία, ικανός να διασφαλίσει την επίτευξη

του σκοπού της ομαλής ενσωμάτωσής τους στην οικονομική και κοινωνική ζωή της χώρας.¹⁰²

Επίσης, με την προσθήκη στον ΚΕΙ του άρθρου 1Β «με δήλωση και αίτηση, λόγω φοίτησης σε σχολείο στην Ελλάδα», ρυθμίζονται δύο περιπτώσεις κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας:

α) Από ανήλικο αλλοδαπό που κατοικεί μόνιμα και νόμιμα στην Ελλάδα, λόγω φοίτησης σε ελληνικό σχολείο και επιτυχούς ολοκλήρωσης της παρακολούθησης είτε εννέα τάξεων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είτε έξι τάξεων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

β) Από ενήλικο αλλοδαπό που κατοικεί μόνιμα και νόμιμα στην Ελλάδα και έχει απολυτήριο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και πτυχίο ελληνικού ΑΕΙ ή ΤΕΙ.

Και σε αυτές τις περιπτώσεις, η κτήση της ελληνικής ιθαγένειας δεν γίνεται αυτοδικαίως αλλά απαιτείται υποβολή δήλωσης – αίτησης από τον ίδιο τον, ανήλικο ή ενήλικο κατά περίπτωση, αλλοδαπό στην αρμόδια υπηρεσία της Αποκεντρωμένης Διοίκησης και απόφαση του Συντονιστή της. Μαζί με την αίτηση υποβάλλονται τα προβλεπόμενα δικαιολογητικά και παράβολο 100€. Η αίτηση απορρίπτεται αν υπάρχει ποινικό κώλυμα ή λόγοι δημόσιας ή εθνικής ασφάλειας.

Σε περίπτωση που η αίτηση – δήλωση της περίπτωσης (α) δεν υποβλήθηκε από τον αλλοδαπό όσο ήταν ανήλικος, του δίνεται η δυνατότητα να υποβάλει αίτηση μέχρι τη συμπλήρωση του 21^{ου} έτους της ηλικίας του, εφόσον εξακολουθεί να διαμένει νόμιμα και μόνιμα στην Ελλάδα. Κατά τον ίδιο τρόπο, λαμβάνεται μέριμνα και για το ενδεχόμενο η θεμελίωση του δικαιώματος κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας λόγω φοίτησης σε ελληνικό σχολείο να τοποθετείται χρονικά μετά την ενηλικίωση του τέκνου και έως την ηλικία των 23 ετών.

Η αίτηση - δήλωση της περίπτωσης (β) υποβάλλεται από τον αλλοδαπό εντός αποκλειστικής προθεσμίας τριών ετών από την αποφοίτησή του.

Τέλος, προβλέπεται ότι τα τέκνα αλλοδαπού που αποκτά την ελληνική ιθαγένεια με τους τρόπους που προβλέπονται στο άρθρο 1Β, καθίστανται Έλληνες πολίτες αυτοδίκαια, εφόσον είναι ανήλικα και άγαμα.¹⁰³

¹⁰² Αιτιολογική Έκθεση, σελ. 2

Οι ρυθμίσεις του άρθρου 1Β επιτρέπουν την κτήση της ελληνικής ιθαγένειας στη λεγόμενη μιάμιση γενιά μεταναστών, βάσει του τυπικού κριτηρίου της νόμιμης παραμονής στη χώρα σε συνδυασμό με το ουσιαστικό κριτήριο της συμμετοχής στην ελληνική εκπαίδευση, ως βασικό μηχανισμό ενσωμάτωσης, ούτως ώστε να τεκμηριώνεται ο γνήσιος δεσμός του αλλοδαπού προς την ελληνική κοινωνία.¹⁰⁴

Τέλος, ο νομοθέτης στο άρθρο 19 του ΚΕΙ προβλέπει τη δυνατότητα αποβολής της ελληνικής ιθαγένειας από τα τέκνα αλλοδαπών που την απέκτησαν όσο ήταν ανήλικα, χωρίς να εκφράσουν ίδια δήλωση βουλήσεως.

Με τον Ν. 4332/2015 ολοκληρώθηκε η μεταρρύθμιση του ελληνικού Δικαίου Ιθαγένειας που ξεκίνησε από το 2010, με σκοπό τον εκσυγχρονισμό και τη σύγκλιση των διατάξεων που διέπουν την ιθαγένεια, με αυτές των προηγμένων ευρωπαϊκών κρατών. Στο Παράρτημα παρατίθεται ο ΚΕΙ του 2004, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα.

¹⁰³ Σπυριδάκης 2015, σελ. 139-175, Σταυρουλάκη 2015, σελ. 66-68, Christopoulos 2015, σελ. 1-2

¹⁰⁴ Αιτιολογική Έκθεση, σελ. 3

6.2. Χορήγηση Ιθαγένειας στην Αυστρία

6.2.1. Γενικά

Η Αυστρία αποτελεί μια από τις ελάχιστες εξαιρέσεις μεταξύ των 15 κρατών – μελών της ΕΕ, της οποίας η νομοθεσία περί ιθαγένειας βασίζεται αποκλειστικά στην αρχή του *ius sanguinis*. Επίσης, είναι μία από τις λίγες χώρες των 15 της ΕΕ που εξακολουθεί να εφαρμόζει την αρχή της μίας ιθαγένειας, καθώς η διπλή ιθαγένεια, πλην κάποιων εξαιρέσεων, απαγορεύεται. Τέλος, έχει αναμφίβολα θεσπίσει ιδιαίτερα αυστηρούς και περιοριστικούς κανόνες για την πολιτογράφηση αλλοδαπών. Παραδοσιακά, η πολιτογράφηση αντιμετωπίζεται από το αυστριακό κράτος ως το «τελευταίο στάδιο ενσωμάτωσης» και σε καμία περίπτωση ως μέσο ένταξης και ενσωμάτωσης των αλλοδαπών. Το ισχύον καθεστώς της αυστριακής ιθαγένειας διέπεται από το Νόμο περί Ιθαγένειας του 1985 (Staatsbürgerschaftsgesetz 1985, BGBl. 311/1985), όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει.

6.2.2. Νομικοπολιτικές εξελίξεις από το 2000

Από το 2000 έχουν σημειωθεί τροποποιήσεις του Νόμου του 1985, κατά τα έτη 2005, 2009, 2011 και 2013, οι οποίες – με εξαίρεση τον Νόμο του 2013 - κινήθηκαν κυρίως προς την κατεύθυνση περαιτέρω αυστηροποίησης των προϋποθέσεων πολιτογράφησης.

Η κυβέρνηση συνεργασίας μεταξύ του λαϊκιστικού δεξιού κόμματος FPÖ και του συντηρητικού κόμματος ÖPV το 2000, σηματοδότησε μια εποχή περαιτέρω αυστηροποίησης του ήδη περιοριστικού πλαισίου χορήγησης της αυστριακής ιθαγένειας. Ειδικότερα, με το Νόμο που ψηφίστηκε το 2005 και τέθηκε σε εφαρμογή το 2006 (BGBl. I 37/2006), επήλθαν οι εξής τροποποιήσεις:

- Ορίστηκε ότι τα τέκνα αλλοδαπών που γεννιούνται στην Αυστρία θεμελιώνουν έννομη αξίωση για απονομή ιθαγένειας, με μείωση του απαιτούμενου χρόνου νόμιμης διαμονής στα έξι χρόνια αντί για δέκα. Παρατηρείται ότι με τη διάταξη αυτή εισάγεται ένα στοιχείο *ius soli*, καθίσταται πάραυτα εξαιρετικά ασθενές, καθώς κατά τα λοιπά, και για τα άτομα αυτά πρέπει να πληρούνται οι γενικές προϋποθέσεις πολιτογράφησης που ισχύουν για τους υπόλοιπους αλλοδαπούς.
- Πέραν της υποχρεωτικής δεκαετούς νόμιμης και συνεχούς διαμονής στην Αυστρία ως γενική προϋπόθεση πολιτογράφησης, ο ενδιαφερόμενος θα πρέπει να κατέχει και μόνιμη άδεια παραμονής για διάστημα τουλάχιστον πέντε ετών πριν την κατάθεση

της αίτησης πολιτογράφησης. Για όσους αδυνατούν να λάβουν μόνιμη άδεια παραμονής, ορίστηκε ότι μπορούν να πολιτογραφηθούν με την πάροδο τριάντα ετών ή δεκαπέντε, σε περίπτωση που επιδείξουν εξαιρετική ικανότητα ενσωμάτωσης.

- Αυστηροποιήθηκαν οι προϋποθέσεις για την απονομή ιθαγένειας σε αλλοδαπούς που παντρεύονται Αυστριακούς πολίτες. Ειδικότερα, αυξήθηκε το ελάχιστο απαιτούμενο χρονικό διάστημα διαμονής του αλλοδαπού στην Αυστρία, καθώς και η ελάχιστη απαιτούμενη διάρκεια του γάμου.
- Στις γενικές προϋποθέσεις πολιτογράφησης προστέθηκε η επιτυχής συμμετοχή του υποψηφίου στο «τεστ ιθαγένειας», μια γραπτή εξέταση με τη μορφή ερωτήσεων πολλαπλής επιλογής για την αξιολόγηση βασικών γνώσεων σχετικά με το πολιτικό σύστημα, την ιστορία του αυστριακού κράτους και το ομόσπονδο κρατίδιο στο οποίο υποβάλλεται η αίτηση.
- Άλλαξε ο τρόπος απόδειξης της επαρκούς γνώσης της γερμανικής γλώσσας, καθώς κατέστη υποχρεωτική η κατάθεση πιστοποιητικού γλωσσομάθειας σε επίπεδο A2 κατά το Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τις γλώσσες (ΚΕΠΑ). Έως τότε η αξιολόγηση της γλωσσικής επάρκειας γινόταν από την αρμόδια υπηρεσία, κατά την κρίση της, χωρίς να προσδιορίζεται το ελάχιστο επίπεδο επάρκειας.
- Η προϋπόθεση λευκού ποινικού μητρώου επεκτάθηκε σε μικρότερα αδικήματα και διοικητικές παραβάσεις.
- Καταργήθηκε η ρήτρα εξαίρεσης για άτομα που δεν είναι ικανά να συντηρηθούν με ίδια μέσα.
- Καταργήθηκε η δυνατότητα πολιτογράφησης σε έξι αντί για δέκα χρόνια, σε περιπτώσεις που ο ενδιαφερόμενος μπορεί να αποδείξει την εξαιρετικά καλή ενσωμάτωσή του στην αυστριακή κοινωνία.

Το 2008 καταργήθηκε με νόμο η διάταξη που προέβλεπε την απονομή της αυστριακής ιθαγένειας σε αλλοδαπούς που προσλαμβάνονται ως καθηγητές σε αυστριακά πανεπιστήμια ή κολλέγια και που δεν προέρχονται από χώρες των οποίων οι πολίτες απολάμβαναν τα ίδια εργασιακά δικαιώματα με τους Αυστριακούς πολίτες, κατ' εφαρμογή διεθνών συνθηκών.

Ο Ν. 122/2009 εισήγαγε τη δυνατότητα διενέργειας εξετάσεων ανάλυσης DNA για εξακρίβωση της βιολογικής συγγένειας και της ηλικίας σε περιπτώσεις που είναι αμφισβητήσιμη η δηλούμενη ανηλικότητα ή η συγγένεια από κάποιον αιτούντα. Επιπλέον, ο Νόμος προέβλεπε την εξαίρεση από το τεστ ιθαγένειας για άτομα που έχουν φοιτήσει σε αυστριακό σχολείο. Επίσης, την ίδια χρονιά, με το Ν. 135/2009 εξισώθηκαν, ως προς τα δικαιώματα πολιτογράφησης, τα επισήμως δηλωμένα ομόφυλα ζευγάρια με τα παντρεμένα ετερόφυλα ζευγάρια.

Με το Ν. 38/2011 το απαιτούμενο επίπεδο γνώσης της γερμανικής γλώσσας αυξήθηκε από Α2 σε Β1 με βάση το ΚΕΠΑ.

Η αυστηρή πολιτική της Αυστρίας σε θέματα χορήγησης ιθαγένειας και το υψηλό ποσοστό απόρριψης αιτημάτων πολιτογράφησης προκάλεσαν αντιδράσεις από τον αυστριακό Συνήγορο του Πολίτη και από διάφορες ΜΚΟ, με αποτέλεσμα να ξεκινήσει ένας δημόσιος διάλογος για την ανάγκη αναθεώρησης του πλαισίου για την ιθαγένεια. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τις πιέσεις από το Συνταγματικό Δικαστήριο της Αυστρίας και το ΕΔΔΑ, οδήγησαν στην ψήφιση του Ν. 136/2013.

Με το Ν. 136/2013 δόθηκε πρόσβαση στην ιθαγένεια από τη γέννηση και στα εκτός γάμου τέκνα που έχουν Αυστριακό πατέρα (*ius sanguinis ex patre*). Επίσης, λήφθηκε μέριμνα για το υπερβολικά υψηλό απαιτούμενο ελάχιστο εισόδημα ως προϋπόθεση πολιτογράφησης, εξαιρώντας από την προϋπόθεση αυτή άτομα που είναι σε μόνιμη βάση ανίκανα να αποκτήσουν επαρκές εισόδημα για λόγους ανωτέρας βίας. Οι ρυθμίσεις αυτές ήταν αποτέλεσμα σχετικών καταδικαστικών Αποφάσεων από το ΕΔΔΑ και από το Συνταγματικό Δικαστήριο της Αυστρίας και όχι μέρος μιας πολιτικής φιλελευθεροποίησης του Δικαίου Ιθαγένειας.

Επανεισήχθη η πρόβλεψη για δυνατότητα πολιτογράφησης σε έξι αντί για δέκα χρόνια, σε περιπτώσεις που ο ενδιαφερόμενος μπορεί να αποδείξει την εξαιρετικά καλή ενσωμάτωσή του στην αυστριακή κοινωνία, η οποία είχε καταργηθεί με το Νόμο του 2006. Ορίστηκαν επίσης συγκεκριμένα κριτήρια για την αξιολόγηση της «καλής ενσωμάτωσης».

Τέλος, προβλέφθηκε ότι άτομα που «έχουν μεταχειριστεί εσφαλμένα από τις δημόσιες αρχές ως Αυστριακοί πολίτες» μπορούν, υπό προϋποθέσεις, να αποκτήσουν την αυστριακή ιθαγένεια μέσω δήλωσης.

Παρά τις ελαστικότερες ρυθμίσεις που εισήγαγε ο νέος νόμος, έχει υποστεί κριτική ότι δεν άγγιξε ουσιαστικά ζητήματα, όπως η άρση της απαγόρευσης της διπλής ιθαγένειας, η ανάγκη αποτελεσματικότερης αντιμετώπισης του φαινομένου της ανιθαγένειας, το θέμα της εφαρμογής της αρχής του *ius soli* σε κάποιες περιπτώσεις και το υψηλό κόστος της αίτησης πολιτογράφησης. Επίσης, θα συμπληρώναμε ότι μπορούν να χαρακτηριστούν ως επιφανειακές οι προβλέψεις για τη χαλάρωση του κριτηρίου του εισοδήματος, καθώς οι νέες ρυθμίσεις αφορούν στην πράξη μια πολύ μικρή κατηγορία αλλοδαπών, ενώ εν γένει το εισοδηματικό κριτήριο εξακολουθεί να είναι ιδιαίτερος αυστηρό.¹⁰⁵

6.2.3. Ισχύον πλαίσιο

Το ισχύον καθεστώς της αυστριακής ιθαγένειας διέπεται από το Νόμο περί Ιθαγένειας του 1985 (Staatsbürgerschaftsgesetz 1985, BGBl. 311/1985), όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει. Με βάση αυτόν, η κτήση της αυστριακής ιθαγένειας μπορεί να γίνει αυτόματα με τη γέννηση ή μετά τη γέννηση. Η κτήση της ιθαγένειας μετά τη γέννηση γίνεται με πολιτογράφηση, με επέκταση ή με δήλωση. Η δε πολιτογράφηση μπορεί πραγματοποιηθεί με δύο τρόπους, βάσει έννομης αξίωσης ή βάσει διακριτικής ευχέρειας.

α) Κτήση της αυστριακής ιθαγένειας με τη γέννηση

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η απονομή ιθαγένειας στην Αυστρία βασίζεται στην αρχή του δικαίου του αίματος. Τα τέκνα που γεννιούνται εντός γάμου αποκτούν αυτόματα την αυστριακή ιθαγένεια, αν ένας από τους γονείς του είναι Αυστριακός πολίτης ή σε πρότερη της στιγμής γέννησης του παιδιού αποδήμησε φέροντας την ιδιότητα του Αυστριακού πολίτη. Η αυτόματη απόδοση της ιθαγένειας σε τέκνα Αυστριακών είναι ανεξάρτητη του τόπου γέννησης αυτών και κατοικίας των γονέων τους, κανόνας που βρίσκει εφαρμογή και στην περίπτωση γέννησης, διαμονής ή κατοικίας στο εξωτερικό.

Τα τέκνα εκτός γάμου αποκτούν αυτόματα την αυστριακή ιθαγένεια αν τη φέρει η μητέρα τους τη στιγμή της γέννησής τους, ανεξάρτητα από τον τόπο γέννησης ή την ιθαγένεια του πατέρα. Αν τη φέρει μόνο ο πατέρας, το τέκνο που γεννήθηκε μετά τον Αύγουστο του 2013, αποκτά την αυστριακή ιθαγένεια μόνο αν αυτός προβεί σε αναγνώρισή του πριν τη γέννηση ή μέσα σε διάστημα οκτώ εβδομάδων από τη

¹⁰⁵ Joppke 2008, σελ. 141-142, Stern & Valchars 2013, σελ. 15-20

γέννηση. Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις τα τέκνα αυτά θα πρέπει να κάνουν αίτηση πολιτογράφησης –υπό ευνοϊκότερους όρους - έως την ηλικία των δεκατεσσάρων ετών. Στην περίπτωση που ο ένας γονέας είναι αλλοδαπός και στη χώρα καταγωγής του ισχύει το δίκαιο του αίματος, τότε το παιδί αποκτά διπλή ιθαγένεια, χωρίς την υποχρέωση επιλογής μίας εκ των δύο με την ενηλικίωσή του.

β) Κτήση της αυστριακής ιθαγένειας με πολιτογράφηση

ι. Πολιτογράφηση βάσει έννομης αξίωσης

Στην περίπτωση στοιχειοθέτησης έννομης αξίωσης, το αίτημα πολιτογράφησης μπορεί να απορριφθεί μόνο αν συντρέχει νομικό κώλυμα, όπως καταδίκες ή σοβαρές διοικητικές παραβάσεις. Για να θεμελιώνει κάποιος αξίωση πολιτογράφησης θα πρέπει να πληροί τις γενικές προϋποθέσεις πολιτογράφησης πλέον κάποιων πρόσθετων προϋποθέσεων. Στις γενικές προϋποθέσεις πολιτογράφησης, με βάση τον αυστριακό Νόμο περί Ιθαγένειας, περιλαμβάνονται:

- Ελάχιστη χρονική διάρκεια δεκαετούς νόμιμης και συνεχούς διαμονής στην Αυστρία. Για να θεωρείται συνεχής η διαμονή, ο υποψήφιος δεν θα πρέπει να έχει διανύσει πάνω από το 20% της απαιτούμενης χρονικής διάρκειας στο εξωτερικό. Επιπλέον, ο υποψήφιος θα πρέπει να είναι κάτοχος μόνιμης άδειας εγκατάστασης τουλάχιστον για πέντε έτη πριν την κατάθεση της αίτησης.
- Απουσία δικαστικής καταδίκης ή εκκρεμούς δίωξης του υποψηφίου από δικαστήριο της Αυστρίας ή του εξωτερικού για ποινικά αδικήματα από πρόθεση, σοβαρές διοικητικές ή οικονομικές παραβάσεις ή άλλες παραβάσεις που επισύρουν φυλάκιση περισσότερων των τριών μηνών.
- Δεν έχει ανακληθεί η άδεια παραμονής του υποψηφίου και δεν εκκρεμεί διαδικασία άρσης αυτής.
- Δεν έχει εκδοθεί απόφαση απέλασης για τον υποψήφιο κατά τους τελευταίους δώδεκα μήνες σε κάποια από τις χώρες του ΕΟΧ ή την Ελβετία.
- Ο υποψήφιος δεν σχετίζεται με εξτρεμιστικές ή τρομοκρατικές ομάδες.
- Ο υποψήφιος διάκειται θετικά προς την Αυστρία και δεν αποτελεί απειλή για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια, τα διεθνή συμφέροντα ή κάθε άλλο δημόσιο συμφέρον της χώρας.

- Η χορήγηση της ιθαγένειας δεν θα έχει αρνητικό αντίκτυπο στις διεθνείς σχέσεις της Αυστρίας.
- Ο υποψήφιος δεν σχετίζεται με ξένο κράτος με τρόπο που θα μπορούσε να βλάψει τα συμφέροντα ή τη φήμη της Αυστρίας.
- Ικανότητα αυτοσυντήρησης (μέσω σταθερών και τακτικών εισοδημάτων από περιουσία, εισόδημα, δημόσιες ή άλλες ασφαλιστικές παροχές των τελευταίων κατά μέσο όρο τριών χρόνων) χωρίς προσφυγή στο δημόσιο σύστημα πρόνοιας, εκτός αν συντρέχουν αντικειμενικοί λόγοι δυσκολίας (πχ ιατρικοί λόγοι).
- Αποδέσμευση του υποψηφίου από την ξένη υπηκοότητα που φέρει, στο πλαίσιο του εύλογου και δυνατού.
- Βασικές γνώσεις του υποψηφίου σχετικά με το πολιτικό σύστημα και την ιστορία της Αυστρίας και του ομόσπονδου κρατιδίου στο οποίο υποβάλλεται η αίτηση πολιτογράφησης. Η απόδειξη των γνώσεων αυτών γίνεται μέσω του τεστ ιθαγένειας, μίας γραπτής εξέτασης με τη μορφή ερωτήσεων πολλαπλής επιλογής. Από την υποχρέωση αυτή απαλλάσσονται οι Αυστριακοί πολιτικοί πρόσφυγες, οι ανήλικοι κάτω των 14 ετών, όσοι έχουν φοιτήσει σε αυστριακό σχολείο, οι ηλικιωμένοι και όσοι αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα υγείας.
- Επαρκής γνώση της γερμανικής γλώσσας, η οποία θα πρέπει να είναι σε επίπεδο B1 κατά το ΚΕΠΑ. Η επάρκεια αποδεικνύεται με επίσημο πιστοποιητικό από αναγνωρισμένο φορέα ή εναλλακτικά με την απόδειξη συμμετοχής του υποψηφίου σε «συμφωνία ένταξης» με παρακολούθηση τουλάχιστον 300 ωρών μαθημάτων γερμανικής γλώσσας. Σημειώνεται ότι η συμμετοχή του αλλοδαπού σε συμφωνία ένταξης είναι από το 2005 υποχρεωτική,¹⁰⁶ προκειμένου να του χορηγηθεί άδεια μόνιμης διαμονής. Από την υποχρέωση απόδειξης γνώσης της γλώσσας εξαιρούνται οι επιβίωσαντες από το Ολοκαύτωμα και οι Αυστριακοί πολιτικοί πρόσφυγες, όσοι μιλούν τη γερμανική ως μητρική γλώσσα, οι ανήλικοι που είτε δεν έχουν συμπληρώσει την απαιτούμενη ηλικία για ένταξη στην υποχρεωτική εκπαίδευση είτε φοιτούν σε αυστριακό δημοτικό σχολείο, οι ηλικιωμένοι και όσοι αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα υγείας. Ανήλικοι που φοιτούν σε αυστριακό σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης μπορούν επίσης να εξαιρεθούν, εφόσον έχουν λάβει θετικό βαθμό στο μάθημα της γερμανικής γλώσσας.

¹⁰⁶ Βάσει του Νόμου για τη Διαμονή και Εγκατάσταση.

Οι πρόσθετες προϋποθέσεις για τη θεμελίωση έννομης αξίωσης πολιτογράφησης είναι οι εξής:

- Ελάχιστη τριαντακονταετή συνεχή διαμονή στην Αυστρία ή
- Ελάχιστη νόμιμη και συνεχή δεκαπενταετή διαμονή στην Αυστρία, με απόδειξη συνεχούς προσωπικής και επαγγελματικής ένταξης ή
- Ελάχιστη νόμιμη και συνεχή εξαετή διαμονή στην Αυστρία και εφόσον συντρέχει τουλάχιστον μία από τις εξής περιπτώσεις: α) ο αιτών/ η αιτούσα είναι παντεμένος/η με Αυστριακό πολίτη και συγκατοικεί μαζί του για περίοδο τουλάχιστον πέντε ετών, β) του έχει χορηγηθεί πολιτικό άσυλο, γ) είναι πολίτης χώρας του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου, δ) έχει γεννηθεί στην Αυστρία, ε) έχει επιτύχει εξαιρετικές επιδόσεις και μεγάλα επιτεύγματα στον επιστημονικό, οικονομικό, καλλιτεχνικό ή αθλητικό τομέα και στ) μπορεί να αποδείξει την εξαιρετικά καλή ενσωμάτωσή του στην αυστριακή κοινωνία, βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων.

Έννομη αξίωση επανάκτησης της αυστριακής ιθαγένειας παρέχεται σε πρώην πολίτες, οι οποίοι απώλεσαν την ιθαγένεια με κάποιο τρόπο, εξαιρουμένης της αφαίρεσης, και πριν αποκτήσουν πλήρη δικαιοπρακτική ικανότητα. Όταν δε την αποκτήσουν, και σε χρονικό διάστημα δύο χρόνων, μπορούν να υποβάλλουν αίτηση θεμελιώνοντας σχετική έννομη αξίωση. Ίδια αξίωση γεννάται με αίτηση όσων έχασαν την αυστριακή ιθαγένεια λόγω γάμου με αλλοδαπό και την καταθέτουν εντός δύο ετών μετά τη λύση του γάμου. Και στις δύο αυτές περιπτώσεις πρέπει να συντρέχουν στο πρόσωπο του αιτούντος οι προαναφερθείσες γενικές προϋποθέσεις και δη εκείνη της δεκαετούς διαμονής στην Αυστρία. Η επέκταση της ιθαγένειας σε συζύγους και τέκνα αποτελεί έννομη αξίωση κάθε πολιτογραφημένου.

ii. Πολιτογράφηση βάσει διακριτικής ευχέρειας

Στην περίπτωση που πληρούνται οι γενικές προϋποθέσεις αλλά όχι και εκείνες που θεμελιώνουν έννομη αξίωση απονομής ιθαγένειας, τίθεται στη διακριτική ευχέρεια των αρμόδιων αρχών να αποφασίσουν θετικά ή αρνητικά για την πολιτογράφηση του αιτούντος. Ως καθοριστικό στοιχείο ορίζεται η γενική συμπεριφορά του υποψηφίου ενόψει του γενικού καλού, των δημόσιων συμφερόντων και ο βαθμός ενσωμάτωσής του στην αυστριακή κοινωνία. Η συμμετοχή του υποψηφίου στην κοινωνική,

οικονομική και πολιτιστική ζωή της Αυστρίας, καθώς και η αποδοχή εκ μέρους του των βασικών αρχών ενός ευρωπαϊκού δημοκρατικού κράτους λαμβάνονται υπόψη. Η επαγγελματική ή οδική δεοντολογική και νόμιμη αντίστοιχα συμπεριφορά μπορούν να αποτελέσουν κριτήρια αξιολόγησης. Σε κάθε περίπτωση πάντως οι αρχές οφείλουν να αιτιολογούν τις βασιζόμενες στη διακριτική ευχέρεια αποφάσεις τους.

γ) Κτήση της αυστριακής ιθαγένειας με επέκταση πολιτογράφησης

Είναι δυνατή η επέκταση της αυστριακής ιθαγένειας σε μέλη της οικογένειας πολιτογραφηθέντος αλλοδαπού υπό τις κάτωθι προϋποθέσεις:

- Να μην έχουν καταστεί αλλοδαποί κατόπιν αφαίρεσης της αυστριακής ιθαγένειας.
- Στον αλλοδαπό σύζυγο που κατοικεί τουλάχιστον έξι χρόνια συνεχώς και βάσει νόμιμου τίτλου στην Αυστρία, ενώ ο γάμος του με Αυστριακό πολίτη, με τον οποίο και διάγει κοινό βίο, υφίσταται τα τελευταία πέντε χρόνια τουλάχιστον. Από το 2009 η εν λόγω διάταξη εφαρμόζεται και για ομόφυλα ζευγάρια που έχουν συνάψει σύμφωνο ελεύθερης συμβίωσης.
- Σε ανήλικα ανύπανδρα τέκνα. Εξαίρεση στην ανηλικότητα αποτελεί μόνο η περίπτωση ενήλικων συνοικούντων τέκνων που είναι ανάπηρα και ανάκανα να ζήσουν αυτοδύναμα, γεγονός που πιστοποιείται με ιατρική βεβαίωση από εθνικό δημόσιο νοσοκομείο.
- Στα εντός γάμου τέκνα του αλλοδαπού συζύγου.
- Στα εκτός γάμου τέκνα της συζύγου.
- Στα εκτός γάμου τέκνα του συζύγου, των οποίων την πατρότητα έχει αναγνωρίσει και έχει αναλάβει την επιμέλεια και ανατροφή τους.
- Τα τέκνα που συνοδεύουν τον αλλοδαπό και των οποίων έχει αναλάβει την επιμέλεια.

Η ανηλικότητα, η απουσία γάμου και η έλλειψη προηγούμενης αφαίρεσης της ιθαγένειας, αποτελούν αναγκαίες προϋποθέσεις για την επέκταση της ιθαγένειας στα τέκνα. Τη στιγμή της υποβολής της αίτησης για την επέκταση τόσο ο/η σύζυγος όσο και τα τέκνα πρέπει να είναι κάτοχοι νόμιμου τίτλου διαμονής.

δ) Κτήση της αυστριακής ιθαγένειας με δήλωση/ επανάκτηση

Ανιθαγενείς κάτοικοι της Αυστρίας και πρώην Αυστριακοί πολίτες που αναγκάστηκαν κατόπιν δίωξης ή βάσιμου φόβου δίωξης για λόγους ρατσιστικούς ή πολιτικούς να εγκαταλείψουν την χώρα πριν την 9η Μαΐου 1945 και με την απόκτηση κατόπιν της υπηκοότητας ενός των διάδοχων κρατών της πρώην αυστριακής – ουγγρικής Μοναρχίας να χάσουν την αυστριακή, μπορούν να επανακτήσουν την τελευταία με δήλωση. Η ρήξη με τον προηγούμενο νομικό δεσμό με την ξένη χώρα και η απόδειξη εξασφάλισης των προς το ζην δεν απαιτούνται, ενώ απαλλάσσονται από την καταβολή παραβόλου.

Επιπλέον, με δήλωση, και υπό προϋποθέσεις, μπορούν να αποκτήσουν την αυστριακή ιθαγένεια άτομα που έχουν εσφαλμένα μεταχειριστεί από τις δημόσιες αρχές ως Αυστριακοί πολίτες επί τουλάχιστον δεκαπέντε έτη. Η δήλωση μπορεί να υποβληθεί εντός εξαμήνου από τη διαπίστωση της «εσφαλμένης μεταχείρισης».¹⁰⁷

6.2.4. Διαδικασία πολιτογράφησης

Αρμόδιο υπουργείο σε ζητήματα πολιτογράφησης είναι το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Εσωτερικών. Κατά τόπο αρμοδιότητα για την παραλαβή αιτήσεων ή έκδοση βεβαιώσεων και αντιγράφων έχει η κυβέρνηση του κάθε κρατιδίου, όπου βρίσκεται η κατοικία του αλλοδαπού. Ειδικότερα, διεκπεραιωτική και αποφασιστική αρμοδιότητα έχει η Κοινότητα (*Gemeinde*) όπου βρίσκεται η κύρια κατοικία του αλλοδαπού. Σε αυτήν τηρούνται αρχεία με στοιχεία των πολιτογραφηθέντων αλλοδαπών. Η διαδικασία θα πρέπει να ολοκληρωθεί μέσα σε 6 μήνες από την υποβολή της αίτησης.

Οι υποψήφιοι μπορούν να προσβάλλουν την απόφαση των τοπικών αρχών ασκώντας έφεση στο Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο εντός έξι εβδομάδων από την έκδοση της απόφασης. Το Δικαστήριο μπορεί είτε να κυρώσει είτε να επιβεβαιώσει την απόφαση των τοπικών αρχών. Σε περίπτωση που μια απόφαση ακυρώνεται, παραπέμπεται ξανά η υπόθεση προς επανεξέταση στην αρμόδια Κοινότητα, η οποία δεσμεύεται από τη δικαστική απόφαση.

Το ύψος των δαπανών για την απόκτηση της αυστριακής ιθαγένειας ποικίλλει. Υπάρχει ένα γενικό ομοσπονδιακό διοικητικό παράβολο ποσού 110€ που συνοδεύεται από ένα δεύτερο ειδικό ομοσπονδιακό παράβολο και ένα πρόσθετο

¹⁰⁷ Πατρικουνάκου 2010, σελ. 13-15 & 20-25, Çinar & Waldrauch 2006, στο R. Bauböck et al (επιμ.), σελ.29-34, Stern & Valchars 2013, σελ. 18-31

παράβολο του κρατιδίου όπου υποβάλλεται η αίτηση. Το ύψος του ειδικού ομοσπονδιακού παραβόλου εξαρτάται από τον τρόπο πολιτογράφησης (με έννομη αξίωση ή με διακριτική ευχέρεια), ενώ το παράβολο κάθε κρατιδίου ποικίλει και προσδιορίζεται από το ίδιο το κρατίδιο (βλ. αναλυτικότερα Κεφ. 7.2). Στα παραπάνω κόστη μπορεί να προστίθενται και διάφορα έξοδα έκδοσης πιστοποιητικών, προκαταρκτικών αποφάσεων, μεταφράσεων, εξετάσεων γλώσσας κτλ.

Τέλος, προβλέπεται ότι ο αλλοδαπός που αποκτά την αυστριακή ιθαγένεια θα πρέπει να δώσει όρκο για πίστη στο κράτος, σεβασμό στους νόμους και στις δημοκρατικές αρχές.¹⁰⁸

¹⁰⁸ Stern & Valchars 2013, σελ. 31

6.3. Χορήγηση Ιθαγένειας στη Γαλλία

6.3.1. Γενικά

Το 1804 τέθηκε σε ισχύ ο γαλλικός Αστικός Κώδικας, ο οποίος εισήγαγε την αρχή του *ius sanguinis* στο Δίκαιο της Γαλλικής Ιθαγένειας. Από τότε και σχεδόν καθ' όλη τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα, η αρχή αυτή, η οποία διαδόθηκε και στην υπόλοιπη Ευρώπη, αποτέλεσε το βασικό τρόπο κτήσης της γαλλικής ιθαγένειας. Ωστόσο, η Γαλλία υπήρξε και η πρώτη χώρα που προς το τέλος του 19^{ου} αιώνα εισήγαγε στο Δίκαιό της την αρχή του διπλού *ius soli*, η οποία αναφέρεται και ως «η καρδιά του γαλλικού Δικαίου Ιθαγένειας». Ειδικότερα, το 1889 θεσπίστηκε με νόμο η υποχρεωτική κτήση της γαλλικής ιθαγένειας για την τρίτη γενιά μεταναστών, εκείνων δηλαδή που οι παππούδες τους είχαν μεταναστεύσει στη Γαλλία και οι γονείς τους είχαν γεννηθεί εκεί. Αυτό έγινε σε μια προσπάθεια του γαλλικού κράτους να αντιμετωπίσει το γεγονός ότι οι μετανάστες αυτοί και οι απόγονοί τους δεν επιθυμούσαν να αποκτήσουν τη γαλλική ιθαγένεια για να μην υπηρετήσουν τη στρατιωτική τους θητεία.

Με το Νόμο του 1889 ουσιαστικά παγιώθηκαν οι βασικές αρχές του Δικαίου της Ιθαγένειας στη Γαλλία, όπως ισχύουν σήμερα. Έκτοτε, το Δίκαιο της Γαλλικής Ιθαγένειας έχει υποστεί πολυάριθμες τροποποιήσεις, χωρίς όμως να αλλοιωθούν οι βασικές αρχές που το διέπουν.

6.3.2. Νομικοπολιτικές εξελίξεις από το 2000

Τη δεκαετία του 2000 σημειώθηκε μια τάση αυστηροποίησης των κανόνων πρόσβασης των αλλοδαπών στη γαλλική ιθαγένεια, η οποία εκφράστηκε μέσα από τις τροποποιήσεις που επέφεραν στο γαλλικό Δίκαιο Ιθαγένειας οι διατάξεις των Ν. 2003:1119 και Ν. 2006:911. Η μεταστροφή αυτή της πολιτικής χορήγησης ιθαγένειας και γενικότερα της μεταναστευτικής πολιτικής, ήταν κυρίως αποτέλεσμα της ανόδου στην εξουσία του δεξιού κόμματος το 2002 αλλά και της ευρύτερης συζήτησης που είχε ανοίξει περί αποτυχίας του γαλλικού μοντέλου στην ομαλή ενσωμάτωση των μεταναστών, προερχόμενων κυρίως από ισλαμικές χώρες που ήταν πρώην γαλλικές αποικίες.

Ο Ν. 2003:1119 αυστηροποίησε τις προϋποθέσεις κτήσης ιθαγένειας από αλλοδαπούς που συνάπτουν γάμο με Γάλλο πολίτη, σε μια προσπάθεια περιορισμού του φαινομένου των «λευκών γάμων». Συγκεκριμένα, ο Νόμος καθιέρωσε την

προϋπόθεση παρόδου διετίας (αντί ενός έτους που ίσχυε ως τότε) από την τέλεση του γάμου, προκειμένου να μπορεί ο αλλοδαπός σύζυγος να αξιώσει τη γαλλική ιθαγένεια με δήλωση. Σε περίπτωση που ο/η αλλοδαπός/ή σύζυγος ζει στο εξωτερικό και κατά το χρόνο της δήλωσης δεν μπορεί να αποδείξει τη συνεχή διαμονή στη Γαλλία κατά το προηγούμενο έτος, το χρονικό διάστημα αυξάνεται σε τρία χρόνια. Επιπλέον, ο Νόμος επέβαλε περιορισμούς στη χορήγηση ιθαγένειας με δήλωση, στους ασυνόδευτους αλλοδαπούς ανηλίκους που εισέρχονται στη Γαλλία, οι οποίοι για να αξιώσουν τη γαλλική ιθαγένεια θα πρέπει πλέον να είναι κάτω των 15 ετών και να έχει παρέλθει τριετία από τη στιγμή της εισόδου τους στη χώρα. Τέλος, με τον Νόμο του 2003, προστέθηκε στα κριτήρια για τη διακρίβωση του βαθμού αφομοίωσης του αλλοδαπού στη γαλλική κοινωνία, η γνώση των «υποχρεώσεων και των δικαιωμάτων που απορρέουν από την ιδιότητα του Γάλλου πολίτη».

Ο Ν. 2006:911 αύξησε στα τέσσερα έτη το χρονικό διάστημα που θα πρέπει να παρέλθει από το γάμο, για την κτήση της ιθαγένειας από αλλοδαπούς συζύγους Γάλλων πολιτών. Επίσης, κατήργησε την εξαίρεση από την προϋπόθεση συμπλήρωσης πενταετούς μόνιμης διαμονής στη Γαλλία πριν την υποβολή της αίτησης πολιτογράφησης, που ίσχυε ως τότε για τους αλλοδαπούς από τις πρώην γαλλικές αποικίες και από γαλλόφωνες χώρες. Το αιτιολογικό της ρύθμισης αυτής ήταν ότι το προηγούμενο χαλαρό καθεστώς πολιτογράφησης δημιουργούσε αμφιβολίες για την αποτελεσματική ενσωμάτωση των ανθρώπων αυτών στη γαλλική κοινωνία. Το καθεστώς εξαίρεσης από την πενταετία μόνιμης διαμονής καταργήθηκε επίσης για τον/ τη σύζυγο και τα ενήλικα τέκνα ατόμου που αποκτά τη γαλλική ιθαγένεια.

Ο Ν. 2006:911 εισήγαγε επίσης τη διαδικασία της «τελετής υποδοχής στην ιθαγένεια» για όσους αποκτούν τη γαλλική ιθαγένεια, η οποία λαμβάνει χώρα εντός έξι μηνών από την κτήση της και διοργανώνεται από την αρμόδια Νομαρχία ή από τον Δήμαρχο με εξουσιοδότηση της Νομαρχίας.

Η πολιτική αυστηροποίησης των κριτηρίων κτήσης της γαλλικής ιθαγένειας, κυρίως σε θέματα «αφομοίωσης», συνεχίστηκε και κατά την επόμενη δεκαετία, καθώς με το Ν. 2011:672 εισήχθη το τεστ γνώσεων της ιστορίας και του πολιτισμού της Γαλλίας κατά τη διαδικασία πολιτογράφησης, ενώ το 2012 προβλέφθηκαν πιο αυστηρές

προϋποθέσεις για την απόδειξη γνώσης της γαλλικής γλώσσας.¹⁰⁹ Τέλος, το 2011 επιβλήθηκε η πληρωμή τέλους χαρτοσήμου 55€ με την υποβολή κάθε αίτησης για πολιτογράφηση.

6.3.3. Ισχύον πλαίσιο

Οι διατάξεις που αποτελούν σήμερα το γαλλικό Δίκαιο Ιθαγένειας περιλαμβάνονται στα άρθρα 17 έως 33-2 του γαλλικού Αστικού Κώδικα.¹¹⁰ Σύμφωνα με αυτόν, οι τρόποι κτήσης της γαλλικής ιθαγένειας μπορούν να διακριθούν σε δύο βασικές κατηγορίες: στους τρόπους κτήσης της ιθαγένειας με τη γέννηση και μετά τη γέννηση. Ειδικότερα:

α) Κτήση της γαλλικής ιθαγένειας με τη γέννηση

Τη γαλλική ιθαγένεια αποκτά αυτόματα από τη γέννηση κάθε τέκνο που τουλάχιστον ο ένας από τους γονείς του είναι Γάλλος πολίτης, ανεξάρτητα από τον τόπο γέννησης του τέκνου (αρχή του *ius sanguinis*). Ωστόσο, αν ο ένας μόνο γονέας είναι Γάλλος πολίτης και το τέκνο δεν γεννιέται στη Γαλλία, διατηρεί το δικαίωμα να αποποιηθεί τη γαλλική ιθαγένεια έξι μήνες πριν ή δώδεκα μήνες μετά την ενηλικίωσή του.

Επιπλέον, τη γαλλική ιθαγένεια αποκτούν από τη γέννησή τους όσοι γεννιούνται στη Γαλλία και είναι τέκνα άγνωστων γονέων ή τέκνα ανιθαγενών ή τέκνα αλλοδαπών που η εθνική νομοθεσία τους δεν επιτρέπει τη μετάδοση της ιθαγένειας στο τέκνο (αρχή του *ius soli*).

Επίσης, τη γαλλική ιθαγένεια αποκτά αυτοδικαίως και υποχρεωτικά από τη γέννηση τέκνο που γεννιέται στη Γαλλία από αλλοδαπούς γονείς που έχουν γεννηθεί στη Γαλλία (αρχή του διπλού *ius soli*). Στην περίπτωση που ο ένας μόνο γονέας έχει γεννηθεί στη Γαλλία, το τέκνο αποκτά επίσης τη γαλλική ιθαγένεια από τη γέννησή του, αλλά έχει το δικαίωμα να την αποποιηθεί έξι μήνες πριν ή δώδεκα μήνες μετά την ενηλικίωσή του.

β) Κτήση της γαλλικής ιθαγένειας μετά τη γέννηση

Διακρίνονται οι εξής τρόποι κτήσης της ιθαγένειας μετά τη γέννηση: αυτόματα ή με δήλωση λόγω γέννησης και διαμονής στη Γαλλία, με δήλωση λόγω γάμου, υιοθεσίας

¹⁰⁹ Bertossi & Hajjat 2013, σελ. 14-15 & 27-29, Weil & Spire, στο R. Bauböck et al (επιμ.), σελ.202-206

¹¹⁰ Σημειώνεται ότι με νόμο του 1927 θεσπίστηκε αυτόνομος Κώδικας Γαλλικής Ιθαγένειας, που διαχώριζε το Δίκαιο Ιθαγένειας από τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα. Εντούτοις, με το Ν. 1993: 556 ενσωματώθηκαν ξανά οι κανόνες περί ιθαγένειας στον Αστικό Κώδικα.

κτλ, με απόφαση διακριτικής ευχέρειας της δημόσιας αρχής και με επανάκτηση. Ειδικότερα:

i. Κτήση της γαλλικής ιθαγένειας λόγω γέννησης και διαμονής στη Γαλλία

Αλλοδαπός που γεννήθηκε στη Γαλλία από αλλοδαπούς γονείς αποκτά τη γαλλική ιθαγένεια κατά την ενηλικίωσή του, εφόσον κατά το χρόνο αυτό κατοικεί στη Γαλλία και είχε στη χώρα τη συνήθη διαμονή του για μια περίοδο, συνεχιζόμενη ή μη, τουλάχιστον πέντε ετών από την ηλικία των 11. Επίσης, ανήλικος αλλοδαπός που έχει γεννηθεί στη Γαλλία και κατοικεί σε αυτήν για πέντε τουλάχιστον χρόνια από την ηλικία των 11 ετών, μπορεί να υποβάλλει ο ίδιος δήλωση απόκτησης της γαλλικής ιθαγένειας στο Περιφερειακό Δικαστήριο (Tribunal d' Instance), μόλις συμπληρώσει την ηλικία των 16 ετών. Αντίστοιχα, οι γονείς ανήλικου αλλοδαπού που έχει γεννηθεί στη Γαλλία και κατοικεί σε αυτήν από την ηλικία των οκτώ, μπορούν να ζητήσουν τη γαλλική ιθαγένεια για λογαριασμό του από την ηλικία των δεκατριών ετών και υπό την προϋπόθεση της συγκατάθεσής του. Οι ως άνω περιπτώσεις αποτελούν εφαρμογή της αρχής *ius soli*, σε χρόνο μεταγενέστερο της γέννησης.

ii. Κτήση της γαλλικής ιθαγένειας με δήλωση

Η κτήση της ιθαγένειας με δήλωση μπορεί να γίνει στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- Λόγω γάμου με Γάλλο πολίτη. Στο άρθρο 21-1 του ΑΚ ορίζεται ρητά ότι από το γάμο δεν απορρέει δικαίωμα κτήσης ιθαγένειας. Εντούτοις, ο/η αλλοδαπός/ή σύζυγος Γάλλου πολίτη μπορεί να αξιώσει τη γαλλική ιθαγένεια με την πάροδο τεσσάρων ετών από την ημερομηνία του γάμου. Αυτό μπορεί να γίνει με δήλωση στο Περιφερειακό Δικαστήριο αν ο γάμος έλαβε χώρα στη Γαλλία και στο αρμόδιο Γαλλικό Προξενείο αν ο γάμος έγινε στο εξωτερικό. Ο υπονήφιος θα πρέπει να αποδείξει την επαρκή γνώση της γαλλικής γλώσσας και των υποχρεώσεων που απορρέουν από την ιδιότητα του Γάλλου πολίτη.
- Λόγω υιοθεσίας. Η υιοθεσία τέκνου από Γάλλο πολίτη δεν συνεπάγεται αυτοδίκαιη κτήση της γαλλικής ιθαγένειας, όμως το υιοθετημένο τέκνο μπορεί να αποκτήσει την ιθαγένεια υποβάλλοντας δήλωση έως και την

ενηλικίωσή του και εφόσον κατά το χρόνο της δήλωσης διαμένει στη Γαλλία.

- Ασυνόδευτων ανηλίκων που έχουν περισυλλεχθεί και έχουν ανατραφεί στη Γαλλία από Γάλλο πολίτη για χρονική περίοδο τουλάχιστον πέντε ετών ή έχει ανατεθεί η επιμέλειά τους σε υπηρεσία παιδικής πρόνοιας για χρονική περίοδο τουλάχιστον τριών ετών.
- Ασυνόδευτων ανηλίκων που έχουν περισυλλεχθεί στη Γαλλία και έχουν ανατραφεί υπό συνθήκες που τους επιτρέπουν να λάβουν, για χρονική περίοδο τουλάχιστον πέντε ετών, γαλλική εκπαίδευση σε δημόσιο ή ιδιωτικό εκπαιδευτικό ίδρυμα.

iii. Κτήση της γαλλικής ιθαγένειας με απόφαση διακριτικής ευχέρειας

Στα άρθρα 21-14-1 έως 21-25-1 του ΑΚ ορίζονται οι προϋποθέσεις για να αποκτήσει κάποιος τη γαλλική ιθαγένεια με απόφαση διακριτικής ευχέρειας της αρμόδιας δημόσιας αρχής. Καταρχάς, η γαλλική ιθαγένεια μπορεί να αποδοθεί με πρόταση του Υπουργού Άμυνας, σε κάθε αλλοδαπό που έχει καταταγεί στις γαλλικές ένοπλες δυνάμεις και έχει υποστεί τραυματισμό κατά τη διάρκεια αποστολής ή στρατιωτικής επιχείρησης, ύστερα από αίτησή του. Για όλες τις υπόλοιπες περιπτώσεις, οι προϋποθέσεις για την πολιτογράφηση με απόφαση διακριτικής ευχέρειας είναι οι εξής:

- Η ενηλικιότητα.
- Η συμπλήρωση πενταετούς συνήθους διαμονής στη Γαλλία πριν την υποβολή της αίτησης. Η περίοδος αυτή μπορεί να μειωθεί στα δύο χρόνια εφόσον ο υποψήφιος έχει συμπληρώσει δύο χρόνια φοίτησης σε πανεπιστήμιο ή ανώτερο εκπαιδευτικό ίδρυμα της Γαλλίας ή έχει αποδεδειγμένα παράσχει (ή δύναται να παράσχει) σημαντικές υπηρεσίες στο γαλλικό κράτος, που σχετίζονται με τις ιδιαίτερες ικανότητες και δεξιότητές του. Προβλέπεται επίσης ότι η περίοδος αυτή μπορεί να παρακαμφθεί σε κάποια από τις εξής περιπτώσεις: ο αιτών έχει καταταγεί στις γαλλικές ένοπλες δυνάμεις, έχει προσφέρει εθελοντικά υπηρεσίες στις γαλλικές ή συμμαχικές ένοπλες δυνάμεις σε περίοδο πολέμου, είναι αναγνωρισμένος πρόσφυγας, ανήκει στην «πολιτισμική και γλωσσική γαλλική ενότητα» έχοντας ως μητρική γλώσσα ή ως επίσημη γλώσσα της

χώρας του τη γαλλική. Τέλος, η γαλλική ιθαγένεια μπορεί να αποδοθεί με πρόταση του Υπουργού Εξωτερικών, σε κάθε γαλλόφωνο αλλοδαπό που έχει συμβάλει στη διεθνή επιρροή της Γαλλίας και στην προώθηση των διεθνών οικονομικών της σχέσεων.

- Η μη καταδίκη για εγκλήματα ή αδικήματα που βλάπτουν τα θεμελιώδη συμφέροντα της χώρας ή σχετίζονται με τρομοκρατικές ενέργειες ή για οποιοδήποτε αδίκημα επισύρει ποινή φυλάκισης άνω των έξι μηνών, χωρίς αναστολή.
- Δεν εκκρεμεί εις βάρος του αιτούντος απόφαση απέλασης και δεν του έχει επιβληθεί μέτρο απαγόρευσης εισόδου στη χώρα.
- Η καλή κατάσταση της υγείας του αιτούντος.
- Το εισόδημα του αιτούντος.
- Ένας ικανοποιητικός βαθμός αφομοίωσης (*assimilation*) στη γαλλική κοινωνία. Το κριτήριο αυτό περιλαμβάνει την επαρκή γνώση της γαλλικής γλώσσας, της ιστορίας του πολιτισμού και της κοινωνίας της Γαλλίας, των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων που απορρέουν από την ιδιότητα του Γάλλου πολίτη, καθώς και των βασικών αρχών, αξιών και συμβόλων της Γαλλικής Δημοκρατίας. Η γνώση της γαλλικής γλώσσας αξιολογούνταν ως το 2012 από αρμόδιο υπάλληλο του Γραφείου Πολιτογράφησης, μέσω συνέντευξης. Από την 1/1/2012 τέθηκε σε ισχύ διάταξη νόμου που προβλέπει την υποχρέωση κατάθεσης διπλώματος από αναγνωρισμένο φορέα, με το οποίο πιστοποιείται η γνώση της γαλλικής γλώσσας που αντιστοιχεί στο επίπεδο B1 του Κοινού Ευρωπαϊκού Πλαισίου Αναφοράς. Από το κριτήριο της γλωσσικής επάρκειας εξαιρούνται οι αναγνωρισμένοι πολιτικοί πρόσφυγες, οι ανιθαγενείς που διαμένουν στη χώρα τουλάχιστον δεκαπέντε χρόνια καθώς και οι ηλικιωμένοι άνω των 70 ετών. Η αξιολόγηση της γνώσης των βασικών αρχών, αξιών και συμβόλων της Γαλλικής Δημοκρατίας γίνεται μέσω συνέντευξης, στο τέλος της οποίας ο υποψήφιος θα πρέπει να υπογράψει το Χάρτη των Δικαιωμάτων και των Υποχρεώσεων του Γάλλου Πολίτη.

Σε περίπτωση που ο αιτών την πολιτογράφηση έχει σύζυγο και ανήλικα τέκνα, θα πρέπει να αποδειχθεί και η μόνιμη διαμονή αυτών στη Γαλλία, ειδικά η αίτηση απορρίπτεται.¹¹¹

iv. Κτήση της γαλλικής ιθαγένειας με επανάκτηση

Η επανάκτηση αφορά άτομα που είχαν στο παρελθόν τη γαλλική ιθαγένεια και την έχουν απολέσει. Μπορεί να γίνει είτε με δήλωση είτε με απόφαση διακριτικής ευχέρειας. Δυνατότητα επανάκτησης με δήλωση έχουν κυρίως γυναίκες που απώλεσαν τη γαλλική ιθαγένεια λόγω γάμου με αλλοδαπό. Προϋπόθεση για την επανάκτηση αποτελεί να έχουν αποδεδειγμένα διατηρηθεί δεσμοί (οικογενειακοί, επαγγελματικοί, οικονομικοί κτλ) με τη γαλλική κοινωνία. Στις υπόλοιπες περιπτώσεις η επανάκτηση της ιθαγένειας μπορεί να γίνει μόνο με απόφαση διακριτικής ευχέρειας.

6.3.4. Διαδικασία πολιτογράφησης

Από το 2010 η αρμοδιότητα για θέματα πολιτογράφησης, σε επίπεδο κεντρικής κυβέρνησης, ανήκει στο Υπουργείο Εσωτερικών. Η αίτηση πολιτογράφησης υποβάλλεται από τον αλλοδαπό στο Γραφείο Πολιτογράφησης της αρμόδιας Νομαρχίας (*Préfecture*), συνοδευόμενη από φάκελο δικαιολογητικών και παράβολο ποσού 55€. Η εξέταση της αίτησης πολιτογράφησης και η έκδοση της σχετικής απόφασης διενεργείται από τη Νομαρχία. Ο ΑΚ προβλέπει μέγιστη προθεσμία 18 μηνών για την εξέταση της αίτησης και την έκδοση της απόφασης, η οποία ξεκινά από την κατάθεση των δικαιολογητικών. Σε περίπτωση που η απόφαση είναι θετική, ο φάκελος διαβιβάζεται στην αρμόδια Διεύθυνση του Υπουργείου Εσωτερικών για έγκριση της Απόφασης. Η διαβίβαση θα πρέπει να γίνει εντός έξι μηνών από την παραλαβή της αίτησης. Ο αλλοδαπός αποκτά τη γαλλική ιθαγένεια από την ημέρα δημοσίευσης της απόφασης στην επίσημη εφημερίδα της Κυβέρνησης.

Αν η απόφαση είναι αρνητική η Νομαρχία ενημερώνει απευθείας τον υποψήφιο, ο οποίος μπορεί να ζητήσει από τη Νομαρχία επανεξέταση της αίτησής του (*recours gracieux*). Αν μετά την επανεξέταση η απόφαση είναι εκ νέου αρνητική, ο αιτών διατηρεί το δικαίωμα προσφυγής στο Διοικητικό Δικαστήριο εντός δύο μηνών. Ως εκ τούτου, η Διοίκηση έχει την υποχρέωση να αιτιολογεί γραπτώς κάθε απορριπτική απόφαση αίτησης πολιτογράφησης. Η δικαστική απόφαση μπορεί να προσβληθεί

¹¹¹ Bertossi & Hajjat 2013, σελ. 15-20

ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου και ακολούθως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, τόσο από τον αιτούντα όσο και από το Υπουργείο Εσωτερικών που εξέδωσε την Απόφαση απόρριψης. Τα ακυρωτικά Δικαστήρια μπορούν είτε να επιβεβαιώσουν είτε να ακυρώσουν μια υπουργική απόφαση.

Τέλος, προβλέπεται η διοργάνωση τελετής υποδοχής του πολιτογραφηθέντος, από τη Νομαρχία ή το Δήμαρχο η οποία λαμβάνει χώρα εντός έξι μηνών από την κτήση της, χωρίς όμως να έχει υποχρεωτικό χαρακτήρα.¹¹²

¹¹² Hajjat 2013, σελ. 4-6

6.4. Χορήγηση Ιθαγένειας στη Γερμανία

6.4.1. Γενικά

Το γερμανικό Δίκαιο Ιθαγένειας βασίζεται στο γερμανικό Νόμο για την Ιθαγένεια (Reichs-und Staatsangehörigkeitsgesetz) του 1913, με τον οποίο καθιερώθηκε για πρώτη φορά κοινή γερμανική ιθαγένεια για όλους τους πολίτες των ομόσπονδων κρατών που συνιστούσαν το Γερμανικό Ράιχ του 1870. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας που ιδρύθηκε το 1949, διατήρησε το Νόμο του 1913 ο οποίος, ύστερα από αρκετές τροποποιήσεις, βρίσκεται σε ισχύ έως και σήμερα.

Από το 1913 που τέθηκε σε ισχύ ο ως άνω Νόμος έως και το 2000, διαμορφώθηκε στη Γερμανία μια παράδοση αυστηρής και άκαμπτης εφαρμογής της αρχής του δικαίου του αίματος. Εντούτοις, για λόγους που επέβαλαν οι ιστορικές εξελίξεις και οι κοινωνικές συνθήκες της εποχής, ο Γερμανός νομοθέτης κατά τη νομοθετική μεταρρύθμιση του 1999, προχώρησε σε μια γενναία προσπάθεια φιλελευθεροποίησης του Δικαίου της Γερμανικής Ιθαγένειας εισάγοντας, μεταξύ άλλων, την αρχή του *ius soli*. Έτσι, το γερμανικό Δίκαιο Ιθαγένειας διέπεται σήμερα πρωτίστως από την αρχή του *ius sanguinis*, συμπληρωματικά από την αρχή του *ius soli*, καθώς και από την αρχή της αποφυγής της διπλής ιθαγένειας.

6.4.2. Νομικοπολιτικές εξελίξεις από το 2000

Η δεκαετία του 2000 ξεκίνησε με ριζοσπαστικές αλλαγές στο Δίκαιο της γερμανικής ιθαγένειας, καθώς την 1.1.2000 τέθηκε σε ισχύ ο Νόμος της 15.7.1999 (BGBl 1618) για τη μεταρρύθμιση της νομοθεσίας περί Ιθαγένειας. Σκοπός του Νόμου ήταν η χορήγηση ιθαγένειας στους μετανάστες εργάτες και στους απογόνους δεύτερης και τρίτης γενιάς αυτών, ως βασική προϋπόθεση για την ενσωμάτωσή τους στη γερμανική κοινωνία. Οι σημαντικότερες ρυθμίσεις του Νόμου ήταν:

- Η εισαγωγή της αρχής του *ius soli* για παιδιά που γεννιούνται από 1.1.2000 στη Γερμανία από αλλοδαπούς γονείς, εφόσον ο ένας τουλάχιστον γονέας έχει μόνιμη, συνήθη διαμονή στη Γερμανία για οκτώ έτη και είναι κάτοχος άδειας μόνιμης παραμονής επί τρία έτη. Παράλληλα, προβλέφθηκε και η «υποχρέωση άσκησης του δικαιώματος επιλογής» κατά την ενηλικίωσή του, στην περίπτωση που το τέκνο αποκτά κατά τη γέννησή του και την/τις ιθαγένεια/ες που οι αλλοδαποί γονείς του φέρουν από τις χώρες καταγωγής τους.

- Η ελάχιστη απαιτούμενη διάρκεια μόνιμης συνήθους διαμονής στη Γερμανία για την πολιτογράφηση μειώθηκε στα οκτώ χρόνια από τα δεκαπέντε που ίσχυε ως τότε, υπό την προϋπόθεση της συνδρομής ορισμένων κριτηρίων. Τα κριτήρια αυτά, σε γενικές γραμμές, είναι η κατοχή άδειας παραμονής, η πίστη στο γερμανικό Σύνταγμα και στη δημοκρατική τάξη, η δυνατότητα αυτοσυντήρησης, το λευκό ποινικό μητρώο και η αποποίηση κάθε άλλης προηγούμενης ιθαγένειας.
- Ύστερα από έναν εκτενή και θερμό πολιτικό διάλογο, η αρχή της αποφυγής της διπλής ιθαγένειας διατηρήθηκε, εντούτοις εξαιρέθηκαν από την απαγόρευση κατοχής περισσότερων από μίας ιθαγένειας τα ηλικιωμένα άτομα, περιπτώσεις που η απώλεια κάποιας ιθαγένειας συνεπάγεται οικονομική απώλεια ή απώλεια πολιτικών δικαιωμάτων ή σοβαρά μειονεκτήματα για το άτομο και περιπτώσεις που η αποποίηση της προηγούμενης ιθαγένειας παρουσιάζει ιδιαίτερες δυσκολίες.

Τη νομοθετική μεταρρύθμιση του 1999/2000 ακολούθησε η υπογραφή και προσχώρηση το Φεβρουάριο του 2002 της Γερμανίας στην Ευρωπαϊκή Συνθήκη για την Ιθαγένεια της 6ης Νοεμβρίου 1997 και η αποδοχή με αυτό τον τρόπο των βασικών αρχών της.

Το 2004 ψηφίστηκε ο νέος Νόμος για τη Μετανάστευση (BGBl 1950), ο οποίος συνέδεσε τη νομοθεσία για την ιθαγένεια με τη νομοθεσία για τη μετανάστευση. Ειδικότερα, ο Νόμος προέβλεπε ότι για τη χορήγηση της άδειας διαμονής, η οποία αποτελεί και προϋπόθεση για τη χορήγηση ιθαγένειας, ο ενδιαφερόμενος θα πρέπει υποχρεωτικά να ενταχθεί σε «προγράμματα ενσωμάτωσης». Τα προγράμματα αυτά περιλάμβαναν μαθήματα γερμανικής γλώσσας και βασικών γνώσεων του πολιτικού συστήματος και της ιστορίας της Γερμανίας.

Επιπλέον, ο Νόμος αυστηροποίησε τις προϋποθέσεις πολιτογράφησης ως προς την απόδειξη της ενσωμάτωσης στη γερμανική κοινωνία, ιδίως σε θέματα γλωσσικής επάρκειας. Στο ίδιο πνεύμα, ο Νόμος μείωσε το ελάχιστο απαιτούμενο χρονικό διάστημα μόνιμης διαμονής για την πολιτογράφηση κατά ένα έτος (από τα οκτώ στα επτά), σε όσους αλλοδαπούς είχαν παρακολουθήσει επιτυχώς κάποιο πρόγραμμα ενσωμάτωσης. Η έμφαση που δόθηκε στις προϋποθέσεις ενσωμάτωσης αντανakλά την κρατούσα αντίληψη εκείνης της εποχής, που προωθήθηκε κυρίως από το

Χριστιανοδημοκρατικό κόμμα, σύμφωνα με την οποία η πολιτογράφηση δεν θα πρέπει να αποτελεί μέσο αλλά αποτέλεσμα ενσωμάτωσης.

Από τη άλλη πλευρά, ο Νόμος διέκρινε τις προβλεπόμενες εξαιρέσεις από την προϋπόθεση της ικανότητας αυτοσυντήρησης, εντάσσοντας σε καθεστώς εξαίρεσης περιπτώσεις που η άρνηση της πολιτογράφησης μπορεί να δημιουργήσει ιδιαίτερες δυσκολίες στον υποψήφιο ή να βλάψει το δημόσιο συμφέρον.

Η επόμενη τροποποίηση του νομικού πλαισίου της γερμανικής ιθαγένειας έλαβε χώρα το 2007, με τον Νόμο για την ενσωμάτωση των Οδηγιών της ΕΕ σε θέματα ασύλου και μετανάστευσης (BGBl 1970). Με το Νόμο αυτόν:

- Προβλέφθηκε ότι άτομα που έχουν, εσφαλμένα, τύχει μεταχείρισης από τις δημόσιες αρχές ως Γερμανοί πολίτες επί δώδεκα έτη, μπορούν υπό προϋποθέσεις, να αποκτήσουν τη γερμανική ιθαγένεια.
- Αυστηροποιήθηκε και τυποποιήθηκε για όλα τα ομόσπονδα κρατίδια, ο τρόπος απόδειξης γνώσης της γλωσσικής επάρκειας κατά την πολιτογράφηση, καθώς ορίστηκε η απόδειξη γνώσης της γερμανικής γλώσσας με την κατάθεση πιστοποιητικού που αντιστοιχεί σε επίπεδο B1 του Κοινού Ευρωπαϊκού Πλαισίου Αναφοράς για τις γλώσσες.
- Προκειμένου να δοθούν κίνητρα για την όσο το δυνατόν πιο ουσιαστική ενσωμάτωση των υποψηφίων, δόθηκε η δυνατότητα μείωσης του ελάχιστου απαιτούμενου χρόνου μόνιμης διαμονής από οκτώ σε έξι χρόνια, σε όσους μπορούσαν να αποδείξουν ένα πολύ υψηλό επίπεδο γνώσης της γερμανικής γλώσσας.
- Προστέθηκε στις προϋποθέσεις πολιτογράφησης το τεστ ενσωμάτωσης, μια γραπτή δοκιμασία μέσω της οποίας ο ενδιαφερόμενος θα πρέπει να αποδείξει ότι κατέχει βασικές γνώσεις σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης, το πολιτικό και το κοινωνικό σύστημα της Γερμανίας. Του τεστ ενσωμάτωσης προηγείται συνήθως η παρακολούθηση μαθημάτων ενσωμάτωσης, χωρίς όμως να καθίσταται υποχρεωτική.
- Αυστηροποιήθηκαν ελαφρώς οι προϋποθέσεις σχετικά με την ύπαρξη προηγούμενης καταδίκης του αιτούντος την πολιτογράφηση.

- Καταργήθηκε η ρύθμιση που έδινε τη δυνατότητα στους νέους κάτω από 23 ετών να πολιτογραφηθούν, ακόμα και αν δεν πληρούν τη γενική προϋπόθεση σχετικά με την ικανότητα συντήρησής τους με ίδια μέσα.
- Καταργήθηκε η δυνατότητα υπαγωγής σε ευνοϊκότερη διαδικασία πολιτογράφησης, για τα ενήλικα τέκνα πρώην Γερμανών πολιτών που κατοικούν στο εξωτερικό.
- Άλλαξε το πλαίσιο σχετικά με τη διατήρηση διπλής ιθαγένειας. Συγκεκριμένα, καταργήθηκε ο όρος της αμοιβαιότητας για τη διατήρηση της προηγούμενης ιθαγένειας από υποψηφίους με καταγωγή από άλλα κράτη – μέλη της ΕΕ, λόγω της διοικητικής πολυπλοκότητας και δυσκολίας που δημιουργούσε στην εφαρμογή του. Πλέον όλοι οι πολίτες της ΕΕ και της Ελβετίας έχουν δικαίωμα να αποκτήσουν τη γερμανική ιθαγένεια χωρίς να απαιτείται να αποποιηθούν την προηγούμενη υπηκοότητά τους.
- Θεσπίστηκε η υποχρέωση του πολιτογραφούμενου να δηλώσει προφορικά το σεβασμό του προς το Σύνταγμα και τους νόμους της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και την παράλειψη κάθε βλαπτικής προς αυτήν πράξης, κατά την απονομή του πιστοποιητικού πολιτογράφησης.
- Δημιουργήθηκε βάση δεδομένων για την αποθήκευση και επεξεργασία των αποφάσεων κτήσης και απώλειας ιθαγένειας.

Το 2014, η κυβέρνηση συνεργασίας χριστιανοδημοκρατών, σοσιαλδημοκρατών και χριστιανοκοινωνιστών συμφώνησε στη χαλάρωση του μέτρου της υποχρεωτικής επιλογής ιθαγένειας κατά την ενηλικίωση. Ειδικότερα, ο σχετικός Νόμος (BGBI 1714) προβλέπει κατάργηση της υποχρέωσης επιλογής ιθαγένειας για τα τέκνα μεταναστών που μεγάλωσαν στη Γερμανία. Για να θεωρείται ότι ένα άτομο μεγάλωσε στη Γερμανία, ο Νόμος ορίζει ότι θα πρέπει να συντρέχει κάποια από τις ακόλουθες περιπτώσεις: α) κατοικεί μόνιμα στη Γερμανία επί οκτώ έτη πριν την ηλικία των 21, β) έχει φοιτήσει σε γερμανικό σχολείο για έξι τουλάχιστον έτη, γ) έχει αποφοιτήσει από γερμανικό σχολείο, ή δ) έχει ολοκληρώσει επαγγελματική εκπαίδευση στη Γερμανία. Αν κανένα από τα κριτήρια αυτά δεν ικανοποιείται, ο ενδιαφερόμενος μπορεί να αποδείξει με οποιονδήποτε άλλον αποδεκτό τρόπο το στενό του δεσμό με το γερμανικό κράτος, υπό την προϋπόθεση ότι η παραίτηση από κάποια ιθαγένεια παρουσιάζει εξαιρετική δυσκολία ή μπορεί να βλάψει σοβαρά τα συμφέροντά του. Η υποχρέωση οκταετούς διαμονής των γονέων παρέμεινε ως είχε. Με το νέο Νόμο,

έγινε ακόμα ένα βήμα προς την κατεύθυνση χαλάρωσης της τήρησης της αρχής της μίας ιθαγένειας.¹¹³

6.4.3. Ισχύον πλαίσιο

Σύμφωνα με τον Νόμο περί Ιθαγένειας του 1913, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει, η κτήση της γερμανικής ιθαγένειας μπορεί να γίνει σήμερα με έναν από τους εξής τρόπους: αυτόματα με τη γέννηση, με υιοθεσία, με πολιτογράφηση βάσει έννομης αξίωσης ή βάσει διακριτικής ευχέρειας, με έκδοση πιστοποιητικού επαναπατρισθέντος και με επέκταση.

α) Κτήση της γερμανικής ιθαγένειας με τη γέννηση

Όπως έχει αναφερθεί, στο γερμανικό Δίκαιο υφίστανται και οι δύο βασικοί τρόποι κτήσης της ιθαγένειας με τη γέννηση (*ius sanguinis* και *ius soli*). Σύμφωνα με την πρώτη, ένα παιδί αποκτά αυτόματα με τη γέννησή του τη γερμανική ιθαγένεια αν ο ένας από τους δύο ή και οι δύο γονείς του είναι Γερμανοί. Αν μόνο ο πατέρας φέρει τη γερμανική ιθαγένεια και δεν υφίσταται γάμος με τη μητέρα είναι αναγκαία η αναγνώριση ή διαπίστωση της πατρότητας πριν το παιδί να συμπληρώσει το 23^ο έτος της ηλικίας του. Στην περίπτωση που ο ένας γονέας είναι αλλοδαπός, το παιδί μπορεί να αποκτήσει και την ξένη ιθαγένεια από τον γονέα αυτόν, οπότε και καταλήγει να φέρει πολλαπλή υπηκοότητα.

Συμπληρωματικά, ισχύει από την 1.1.2000 η αρχή του τόπου γέννησης. Σύμφωνα με την αρχή αυτή, ένα παιδί που γεννιέται στη Γερμανία αποκτά αυτόματα τη γερμανική ιθαγένεια, όταν ένας από τους γονείς του διαμένει νόμιμα (με δικαίωμα αορίστου διαμονής ή άδειας βάσει της συμφωνίας ελευθερίας κίνησης και εγκατάστασης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ελβετίας) και συνεχώς στη Γερμανία τα τελευταία οκτώ χρόνια πριν από τη γέννηση του τέκνου. Η αρχή του τόπου γέννησης δεν εφαρμόζεται στην περίπτωση τέκνων αλλοδαπών που γεννήθηκαν πριν την 1.1.2000 (ημερομηνία που τέθηκε σε ισχύ ο Νόμος).

Σε πολλές περιπτώσεις όμως, το τέκνο αποκτά κατά τη γέννησή του και την/τις ιθαγένεια/ες που οι αλλοδαποί γονείς του φέρουν από τις χώρες καταγωγής τους. Σύμφωνα με τη νομοθεσία, το τέκνο που έχει μεγαλώσει στη Γερμανία έχει δικαίωμα να διατηρήσει περισσότερες από μία ιθαγένειες. Αντιθέτως, το τέκνο που δεν έχει

¹¹³ Hailbronner & Farahat 2015, σελ. 7-16, Hailbronner 2006, στο R. Bauböck et al (επιμ.), σελ. 223-227, Hansen 2014, στο Joppke & Morawska (επιμ.), σελ. 94-97

μεγαλώσει στη Γερμανία, με την ενηλικίωσή του και το αργότερο μέχρι τη συμπλήρωση του 23^{ου} έτους της ηλικίας του, υποχρεούται να δηλώσει αν θέλει να διατηρήσει τη γερμανική ή κάποια άλλη από τις ιθαγένειες που φέρει (υποχρέωση άσκησης του δικαιώματος επιλογής - *Optionspflicht*). Για να θεωρείται ότι ένα άτομο μεγάλωσε στη Γερμανία, θα πρέπει να κατοικεί μόνιμα στη Γερμανία επί οκτώ έτη πριν την ηλικία των 21 ή να έχει φοιτήσει σε γερμανικό σχολείο για έξι τουλάχιστον έτη ή να έχει αποφοιτήσει από γερμανικό σχολείο ή να έχει ολοκληρώσει επαγγελματική εκπαίδευση στη Γερμανία. Αν κανένα από τα κριτήρια αυτά δεν ικανοποιείται, ο ενδιαφερόμενος μπορεί να αποδείξει με οποιονδήποτε άλλον αποδεκτό τρόπο το στενό του δεσμό με το γερμανικό κράτος, υπό την προϋπόθεση ότι η παραίτηση από την άλλη ιθαγένεια παρουσιάζει ιδιαίτερες δυσκολίες ή μπορεί να προκαλέσει σοβαρή βλάβη στα συμφέροντά του. Στην περίπτωση αυτή, ο ενδιαφερόμενος θα πρέπει να υποβάλλει σχετική αίτηση. Η απόφαση λαμβάνεται από την αρμόδια διοικητική αρχή, ύστερα από εξατομικευμένη εξέταση κάθε υπόθεσης.

Τέλος, προβλέπεται ότι έκθετο βρέφος που βρίσκεται στην επικράτεια της Γερμανίας αποκτά τη γερμανική ιθαγένεια έως να αποδειχθεί η ιθαγένειά του.

β) Κτήση της γερμανικής ιθαγένειας με υιοθεσία

Τέκνο που υιοθετείται από Γερμανό πολίτη αποκτά αυτομάτως τη γερμανική ιθαγένεια, εφόσον είναι ανήλικο κατά το χρόνο της αίτησης υιοθεσίας. Η διατήρηση δεύτερης ιθαγένειας επιτρέπεται στην περίπτωση αυτή.

γ) Κτήση της γερμανικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση βάσει έννομης αξίωσης

Το Δίκαιο Ιθαγένειας της Γερμανίας αναγνωρίζει έννομη αξίωση πολιτογράφησης σε όσους υποβάλλουν σχετική αίτηση και πληρούν τις γενικές προϋποθέσεις πολιτογράφησης. Οι προϋποθέσεις αυτές είναι οι εξής:

- i. Δικαιοπρακτική ικανότητα του ενδιαφερόμενου.
- ii. Οκτώ χρόνια νόμιμης και συνεχούς διαμονής στη Γερμανία και κατοχή άδειας διαμονής ή άδειας εγκατάστασης ή άσκηση του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας για Ευρωπαϊό πολίτη. Στην περίπτωση επιτυχούς συμμετοχής σε πρόγραμμα ενσωμάτωσης η χρονική διάρκεια προαπαιτούμενης διαμονής μειώνεται στα επτά χρόνια. Αν μάλιστα συντρέχουν εξαιρετικές επιδόσεις ενσωμάτωσης απαιτούνται έξι χρόνια. Στις τελευταίες συγκαταλέγονται η

απόδειξη εξαιρετικά καλής γνώσης της γερμανικής γλώσσας ή η άμισθη δραστηριοποίηση/εθελοντική εργασία σε κοινωνική οργάνωση ή σύλλογο.

- iii. Αναγνώριση και αποδοχή (ομολογία) του ελεύθερου δημοκρατικού πολιτεύματος που κατοχυρώνεται από το Σύνταγμα της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας. Ο υποψήφιος οφείλει να δηλώσει γραπτώς ότι ουδέποτε υποστήριξε ή συμμετείχε σε εχθρικές προς το Σύνταγμα πράξεις, ενάντια στην ύπαρξη ή ασφάλεια του ομοσπονδιακού κράτους ή κάποιου εκ των κρατιδίων του ή με σκοπό την παράνομη παρεμπόδιση του έργου των κρατικών οργάνων ή τη διακύβευση των εξωτερικών συμφερόντων της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας. Προηγούμενες αντισυνταγματικές πεποιθήσεις δεν αποκλείουν την πολιτογράφηση, αν οι αρχές πολιτογράφησης πειστούν (πχ με τη χρήση μαρτύρων) ότι αυτές δεν υφίστανται πλέον.

Επίσης, πριν την παράδοση των εγγράφων πολιτογράφησης, ο υποψήφιος διακηρύττει προφορικά το σεβασμό του προς το Σύνταγμα και τους νόμους της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και την παράλειψη κάθε βλαπτικής προς αυτήν πράξης, ενισχύοντας με αυτόν τον τρόπο την προηγούμενη γραπτή δήλωση.

- iv. Ικανότητα αυτοσυντήρησης και συντήρησης των εξαρτώμενων μελών της οικογένειας του ενδιαφερόμενου χωρίς προσφυγή στο σύστημα κοινωνικής πρόνοιας και λήψη κοινωνικών παροχών/επιδομάτων. Εξαιρούνται οι περιπτώσεις στις οποίες ο αιτών τη λήψη κοινωνικών παροχών δεν φέρει την ευθύνη για την κατάσταση αυτή. Η προσφυγή σε άλλες κοινωνικές παροχές όπως στεγαστικών επιδομάτων ή επιδομάτων σπουδών, δεν εμποδίζει τη γένεση της αξίωσης προς πολιτογράφηση.
- v. Επαρκείς γνώσεις της γερμανικής γλώσσας. Απαιτείται η απόδειξη προφορικών και γραπτών γνώσεων που αντιστοιχούν στο επίπεδο B1 του Κοινού Ευρωπαϊκού Πλαισίου Αναφοράς για τις γλώσσες. Ο υποψήφιος που δεν μπορεί να προσκομίσει πτυχίο ή βεβαίωση φοίτησης και σπουδών σε γερμανόφωνο εκπαιδευτικό ίδρυμα ή σε πρόγραμμα ενσωμάτωσης, θα πρέπει να συμμετάσχει σε εξετάσεις πιστοποίησης γνώσεων γερμανικής γλώσσας. Εξαιρούνται όσοι αδυνατούν να αποκτήσουν τις γνώσεις αυτές λόγω ασθένειας, αναπηρίας ή προχωρημένης ηλικίας (μπορεί να ζητηθεί από τις αρχές ιατρική εξέταση και γνωμάτευση).

- vi. Γνώσεις σχετικά με το πολιτικό και νομικό σύστημα, την κοινωνία καθώς και τις συνθήκες διαβίωσης στη Γερμανία. Το σχετικό τεστ στο οποίο υποβάλλονται οι υποψήφιοι ισχύει από το 2008 και ονομάζεται τεστ ενσωμάτωσης. Περιλαμβάνει ερωτήσεις υπό τη μορφή πολλαπλής επιλογής, σχετικά με τις βασικές αρχές της δημοκρατικής τάξης, όπως η αρχή του κράτους δικαίου, η ισότητα, η ανεκτικότητα και η ανεξιθρησκία. Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν εθελοντικά να συμμετέχουν σε προγράμματα ενσωμάτωσης προκειμένου να προετοιμαστούν για το εν λόγω τεστ. Από τη σχετική εξέταση απαλλάσσονται όσοι αποδεικνύουν τις σχετικές γνώσεις μέσω της εκπαίδευσης που έχουν λάβει (σχολικής ή ανώτερης) στη Γερμανία ή όταν λόγω σωματικής ή πνευματικής ασθένειας, αναπηρίας ή προχωρημένης ηλικίας αδυνατούν να τις αποκτήσουν.
- vii. Απουσία καταδίκης λόγω ποινικού αδικήματος ή επιβολής κάποιου σωφρονιστικού μέτρου λόγω ανικανότητας καταλογισμού. Βέβαια μετά από ένα συγκεκριμένο διάστημα (ανάλογα με τη βαρύτητα) διαγράφονται οι πράξεις από το ποινικό μητρώο, οπότε και καθίσταται πάλι δυνατή η πολιτογράφηση.
- viii. Δεν υφίσταται λόγος απέλασης.
- ix. Αποποίηση ή απώλεια της προηγούμενης ιθαγένειας. Αποτελεί βασική αρχή του γερμανικού Δίκαιου Ιθαγένειας η κατά το δυνατόν αποφυγή της πολλαπλής υπηκοότητας. Γι' αυτό κατά την πολιτογράφηση ο υποψήφιος οφείλει να μη φέρει την παλιά του ιθαγένεια, είτε κατόπιν απώλειας είτε κατόπιν παραίτησης από αυτήν. Η νομοθετική επιλογή της απαγόρευσης αποσκοπεί στην αποφυγή σύγκρουσης καθηκόντων (όπως π.χ. στρατιωτικής θητείας σε καθένα από τα κράτη), νομικών αβεβαιοτήτων Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου και συγκρούσεων ως προς το εφαρμοστέο δίκαιο ή την άσκηση διπλωματικής προστασίας. Ωστόσο, ο Νόμος προβλέπει μια σειρά από περιπτώσεις, στις οποίες γίνεται δεκτή η κατοχή περισσότερων της μίας ιθαγένειας. Οι κυριότερες είναι οι ακόλουθες:
- Ο ενδιαφερόμενος είναι πολίτης της ΕΕ ή της Ελβετίας.
 - Ο ενδιαφερόμενος είναι τέκνο μεταναστών που έχει μεγαλώσει στη Γερμανία.

- Η άλλη χώρα, της οποίας την ιθαγένεια φέρει ο αιτών, είτε δεν προβλέπει στη νομοθεσία της την αποδέσμευση από αυτήν ή την αρνείται, όπως συμβαίνει με πολίτες του Αφγανιστάν, της Αλγερίας, της Συρίας, του Μαρόκο, της Κούβας, του Λιβάνου και της Τυνησίας.
- Δεν επιτυγχάνεται η παραίτηση αν και έχουν καταβληθεί οι απαραίτητες προσπάθειες προς αυτό.

Η επιλογή των ως άνω προϋποθέσεων δεν αποτέλεσε μόνο ελεύθερη επιλογή του νομοθέτη αλλά κυρίως συγκεκριμενοποίηση και νομική αποτύπωση άτυπων προϋποθέσεων που είχαν διαμορφωθεί στο παρελθόν κατά την άσκηση της διακριτικής ευχέρειας της Διοίκησης.

δ) Κτήση της γερμανικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση βάσει διακριτικής ευχέρειας

Στην περίπτωση που δεν πληρούνται σωρευτικά οι προϋποθέσεις για τη θεμελίωση αξίωσης πολιτογράφησης, υπάρχει η δυνατότητα απόκτησης της γερμανικής ιθαγένειας, ύστερα από αίτηση του ενδιαφερόμενου. Η χορήγησή της τότε τίθεται στη διακριτική ευχέρεια των αρμόδιων αρχών, στο πλαίσιο που ορίζουν οι διοικητικές διατάξεις και εφόσον πληρούνται οι εξής ελάχιστες απαιτήσεις:

- Δικαιοπρακτική ικανότητα του υποψηφίου.
- Μη ύπαρξη βάσιμων στοιχείων ότι ο υποψήφιος υποστηρίζει ή συμμετέχει ή υποστήριξε ή συμμετείχε στο παρελθόν σε εχθρικές προς το Σύνταγμα πράξεις, κατά τα προβλεπόμενα στις γενικές προϋποθέσεις για την πολιτογράφηση βάσει έννομης αξίωσης.
- Απουσία καταδίκης για παράνομη πράξη ή επιβολής κάποιου σωφρονιστικού μέτρου λόγω ανικανότητας καταλογισμού.
- Δεν υφίσταται λόγος απέλασης.
- Νόμιμη διαμονή στη Γερμανία.
- Ύπαρξη καταλύματος.
- Ικανότητα αυτοσυντήρησης και συντήρησης τυχόν εξαρτημένων ατόμων, με ίδια μέσα.

Η τρίτη και η έβδομη προϋπόθεση μπορούν να αρθούν όταν συντρέχει δημόσιο συμφέρον ή όταν η μη πολιτογράφηση συνεπάγεται ιδιαίτερες δυσκολίες και

μειονεκτήματα για τον ενδιαφερόμενο (πχ σε άτομα με αναπηρία ή προχωρημένης ηλικίας, άτομα με μακροχρόνια διαμονή στη Γερμανία ή ανυπαίτια άνεργοι).

ε) Κτήση της γερμανικής ιθαγένειας με έκδοση πιστοποιητικού επαναπατρισθέντος

Οι επαναπατρισθέντες (ή παλιννοστούντες) γερμανικής καταγωγής και τα μέλη της οικογένειάς τους λαμβάνουν αυτόματα τη γερμανική ιθαγένεια με την έκδοση πιστοποιητικού Γερμανού επαναπατρισθέντος. Για την απόκτηση αυτού και την αναγνώριση κάποιου ως επαναπατρισθέντα, πρέπει να αποδειχθεί, βάσει του Ομοσπονδιακού Νόμου για τους πρόσφυγες και τους εξόριστους (19.5.1953), η γέννησή του μετά το 1923, η γερμανική του καταγωγή και ουσιαστικός δεσμός με το γερμανικό έθνος, με ενδεικτικό στοιχείο την εκμάθηση της γερμανικής γλώσσας εντός της οικογένειας. Σύμφωνα με τον μεταναστευτικό Νόμο του 2004, οι Γερμανοί επαναπατρισθέντες και οι οικογένειές τους δικαιούνται συμμετοχή σε προγράμματα ενσωμάτωσης και κρατικής υποστήριξης για εκπαίδευση και επαγγελματικό προσανατολισμό.

ζ) Κτήση της γερμανικής ιθαγένειας με επέκταση

Οι σύζυγοι ή οι αναγνωρισμένοι σύντροφοι Γερμανών πολιτών μπορούν να πολιτογραφηθούν εφόσον πληρούν τις προϋποθέσεις που προβλέπονται για την πολιτογράφηση βάσει διακριτικής ευχέρειας και, κατά κανόνα, εφόσον αποποιηθούν ή απολέσουν την προηγούμενη ιθαγένειά τους. Επιπλέον, θα πρέπει να διασφαλίζεται ότι μπορούν να προσαρμοστούν στο γερμανικό τρόπο ζωής και ότι έχουν επαρκή γνώση της γερμανικής γλώσσας.

Επίσης, αναγνωρίζεται το δικαίωμα ανήλικων τέκνων και συζύγων ή αναγνωρισμένων συντρόφων όσων θεμελιώνουν έννομη αξίωση πολιτογράφησης να ζητήσουν να πολιτογραφηθούν από κοινού, εφόσον συντρέχουν και στο πρόσωπό τους οι γενικές προϋποθέσεις πολιτογράφησης. Είναι στη διακριτική ευχέρεια των αρχών να εγκρίνουν την από κοινού πολιτογράφηση αυτών, ακόμα και αν δεν έχουν συμπληρώσει τα οκτώ χρόνια διαμονής. Αυτό μπορεί να συμβεί στην περίπτωση των συζύγων μετά από τρία χρόνια και εφόσον ο γάμος υφίσταται τουλάχιστον δύο χρόνια, ενώ για τα τέκνα που δεν έχουν συμπληρώσει το 16^ο έτος της ηλικίας τους, μετά από τρία χρόνια διαμονής. Για τα τέκνα ισχύουν πιο χαλαρά κριτήρια ως προς

τη γνώση της γερμανικής γλώσσας. Οι σύζυγοι ή αναγνωρισμένοι σύντροφοι δεν μπορούν να εγείρουν αξιώσεις πολιτογράφησης αν δεν συμβιούν πλέον, επίκειται διαζύγιο ή ο γάμος ή η συντροφική σχέση πάσχουν από εικονικότητα.¹¹⁴

6.4.4. Διαδικασία πολιτογράφησης

Την αποκλειστική νομοθετική αρμοδιότητα σε θέματα ιθαγένειας έχει το Ομοσπονδιακό Κοινοβούλιο (*Bundestag*). Αρμόδιο Υπουργείο για θέματα Ιθαγένειας είναι το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Εσωτερικών. Τα κρατίδια αναλαμβάνουν την εκτέλεση των ομοσπονδιακών νόμων και μπορούν, στην έκταση που δεν προβλέπεται από την ισχύουσα νομοθεσία, να συστήσουν αρχές ή να ρυθμίσουν διοικητικές διαδικασίες.

Για την πολιτογράφηση είναι απαραίτητη η κατάθεση σχετικής αίτησης στην αρμόδια αρχή, είτε αυτοπροσώπως αν ο ενδιαφερόμενος έχει συμπληρώσει την ηλικία των δεκαέξι ετών είτε, σε αντίθετη περίπτωση, από τον νόμιμο εκπρόσωπό του. Η αρμόδια αρχή πολιτογράφησης προσδιορίζεται με νόμο σε καθένα από τα δεκαέξι κρατίδια της Ομοσπονδίας.

Σύμφωνα με το γερμανικό Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, οι αιτούντες δύνανται να προσβάλλουν αρνητικές αποφάσεις των αρχών πολιτογράφησης στα Διοικητικά Δικαστήρια. Επίσης μπορούν να ασκήσουν έφεση στο Ομοσπονδιακό Διοικητικό Εφετείο, αν αυτή γίνει αποδεκτή από το Δικαστήριο ή θεμελιωθεί σε έναν από τους λόγους που παρατίθενται στον Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας. Οι δικαστικές αρχές δεν μπορούν να απονείμουν ιθαγένεια, παρά μόνο να αναπέμψουν προς εξέταση το αίτημα στις αρμόδιες αρχές.

Το τέλος για την πολιτογράφηση ανέρχεται στο ποσό των 255€ πλέον 51€ για κάθε ανήλικο τέκνο που υποβάλλει αίτηση μαζί με τους γονείς του. Σε περίπτωση που ο ανήλικος υποβάλλει αίτηση μεμονωμένα πληρώνει το γενικό τέλος των 255€. Περαιτέρω μειώσεις ή απαλλαγή από την καταβολή τέλους μπορούν να πραγματοποιηθούν στη βάση της αρχής της επιείκειας (π.χ. πολύ μικρό εισόδημα ή περισσότερα τέκνα προς συμπολιτογράφηση) ή του δημόσιου συμφέροντος. Είναι στη διακριτική ευχέρεια των κρατιδίων να καθορίσουν τις περιπτώσεις που

¹¹⁴ Νόμος για τη Γερμανική Ιθαγένεια (583 – BGBl. III No. 102-1), άρθρα 3-16 & 29, Πατρικουνάκου 2010, σελ. 15-27, Hailbronner & Farahat 2015, σελ. 16-21

συντρέχουν λόγοι απαλλαγής. Για την επανάκτηση ιθαγένειας από πρώην πολίτες της Γερμανίας δεν υφίστανται τέλη πολιτογράφησης.¹¹⁵

¹¹⁵ Farahat 2013, σελ. 2-8

6.5. Χορήγηση Ιθαγένειας στη Σουηδία

6.5.1. Γενικά

Έως τις αρχές της δεκαετίας του 2000 το καθεστώς κτήσης της ιθαγένειας στη Σουηδία διέπονταν από τον Νόμο 1950:382 για τη Σουηδική Ιθαγένεια, όπως είχε διαμορφωθεί με μια σειρά τροποποιήσεων. Ο Νόμος αυτός, που η ισχύς του διήρκεσε περίπου πενήντα χρόνια, βασίζονταν πρωτίστως στην αρχή του δικαίου του αίματος, αλλά και σε άλλες δύο αρχές, αυτές της αποφυγής των περιπτώσεων ανιθαγένειας και της αποφυγής της διπλής ιθαγένειας.

6.5.2. Νομικοπολιτικές εξελίξεις από το 2000

Στα τέλη της δεκαετίας του 1990, οι κοινωνικές αλλαγές που είχαν επέλθει στη χώρα λόγω της συνεχώς αυξανόμενης διεθνοποίησης της σουηδικής κοινωνίας, της ένταξης στην ΕΕ και της αύξησης της εισροής των μεταναστών, οδήγησαν στην απόφαση αναθεώρησης των διατάξεων περί ιθαγένειας. Έτσι, το 2001 τέθηκε σε ισχύ ο νέος Ν. 2001:82 περί Ιθαγένειας, με σκοπό να εκσυγχρονίσει και να προσαρμόσει τις διατάξεις για την κτήση της ιθαγένειας στις νέες συνθήκες. Ο Νόμος αυτός, έτσι όπως έχει τροποποιηθεί, αποτελεί και το ισχύον πλαίσιο που διέπει την κτήση της ιθαγένειας στη Σουηδία.

Η νομοθετική μεταρρύθμιση του 2001 διατήρησε την αρχή του *ius sanguinis* ως βασική αρχή απόκτησης της σουηδικής ιθαγένειας. Επιπλέον όμως δόθηκε έμφαση στην αρχή της μόνιμης διαμονής, καθώς θεωρήθηκε ότι η μακροχρόνια διαμονή στη χώρα αποτελεί καθοριστικό παράγοντα δημιουργίας ισχυρού δεσμού του ατόμου με τη σουηδική κοινωνία. Η αρχή του *ius soli* εξακολουθεί να μην εφαρμόζεται.

Με το νέο Νόμο καταργήθηκε η αρχή της μίας ιθαγένειας, επομένως επιτρέπεται πλέον, σε κάθε περίπτωση, η διπλή ιθαγένεια σε Σουηδούς πολίτες. Επίσης, εισήχθη ένας νέος τρόπος κτήσης της ιθαγένειας από τέκνα αλλοδαπών που μεγαλώνουν στη Σουηδία: με δήλωση. Οι εν λόγω αλλαγές κινήθηκαν προς την κατεύθυνση ενδυνάμωσης των ατομικών δικαιωμάτων και της φιλελευθεροποίησης του Δικαίου Ιθαγένειας. Πρόθεση των συντακτών του Νόμου ήταν να καταστεί η ιθαγένεια μέσο κοινωνικής συνοχής και ενσωμάτωσης των μεταναστών.

Σημειώνεται ότι η αναθεώρηση του σουηδικού Δικαίου Ιθαγένειας έγινε χωρίς να προκληθεί ιδιαίτερος πολιτικός ή δημόσιος διάλογος, ενώ η διαβούλευση που προηγήθηκε επικεντρώθηκε περισσότερο σε τεχνικά θέματα. Το νομοσχέδιο

ψηφίστηκε από όλα τα κόμματα της σουηδικής Βουλής με μοναδική εξαίρεση το συντηρητικό Κόμμα των Μετριοπαθών (*Moderata samlingspartiet*), το οποίο καταψήφισε το άρθρο που αφορούσε την αποδοχή της διπλής ιθαγένειας.

Το 2006 εισήχθη μια ακόμη ρύθμιση στο σουηδικό Δίκαιο Ιθαγένειας, συνεπής προς την κατεύθυνση φιλελευθεροποίησής του. Ειδικότερα, καταργήθηκε η εξαίρεση της διαδικασίας πολιτογράφησης από το δικαστικό έλεγχο, που ίσχυε έως τότε, σε μια προσπάθεια ενίσχυσης της ασφάλειας δικαίου και της διαφάνειας της διαδικασίας.¹¹⁶

6.5.3. Ισχύον πλαίσιο

Η κτήση της σουηδικής ιθαγένειας μπορεί να γίνει σήμερα με τρεις τρόπους: αυτόματα, με δήλωση και με αίτηση πολιτογράφησης. Ειδικότερα:

α) Αυτόματη κτήση της σουηδικής ιθαγένειας

Το τέκνο Σουηδής μητέρας, αποκτά αυτόματα από τη γέννησή του τη σουηδική ιθαγένεια, ανεξαρτήτως του τρόπου γέννησης του τέκνου. Σε περίπτωση που η μητέρα είναι αλλοδαπή το τέκνο αποκτά αυτόματα τη σουηδική ιθαγένεια από τη γέννηση, εφόσον ο πατέρας είναι Σουηδός πολίτης και το τέκνο γεννιέται στη Σουηδία και εντός γάμου. Αντίστοιχες διατάξεις εισήχθησαν και ισχύουν από το 2005, για την περίπτωση γέννησης τέκνου με τεχνητή γονιμοποίηση, από αλλοδαπή μητέρα που έχει συνάψει γάμο ή σύμφωνο συμβίωσης με Σουηδή γυναίκα.

Σε περίπτωση που ένας Σουηδός παντρεύεται αλλοδαπή γυναίκα με την οποία έχουν αποκτήσει παιδί πριν το γάμο, το τέκνο αποκτά αυτόματα με το γάμο τη σουηδική ιθαγένεια, εφόσον δεν την είχε λάβει με τη γέννησή του και εφόσον είναι άγαμο και ανήλικο. Επιπλέον, προβλέπεται ότι έκθετο τέκνο που βρίσκεται στη Σουηδία αποκτά αυτόματα τη σουηδική ιθαγένεια έως ότου αποδειχθεί η καταγωγή του. Η πρόβλεψη αυτή δεν αποτελεί εφαρμογή της αρχής του *ius soli*, καθώς από τη στιγμή που διακριβωθεί η καταγωγή του τέκνου, υπάγεται σε άλλες διαδικασίες, μη αυτόματης κτήσης της ιθαγένειας.

Τέλος, τη σουηδική ιθαγένεια λαμβάνουν αυτόματα και τα υιοθετημένα τέκνα στη Σουηδία και στις υπόλοιπες Σκανδιναβικές Χώρες, καθώς και σε τρίτες χώρες εφόσον

¹¹⁶ Bernitz 2012, σελ. 7-10, Midtbøen 2015, σελ. 3-5

υπάρχει σχετική απόφαση υιοθεσίας από την τρίτη χώρα που να αναγνωρίζεται ή να είναι κατ' οποιονδήποτε άλλο τρόπο σε ισχύ στη Σουηδία.¹¹⁷

β) Κτήση της σουηδικής ιθαγένειας με δήλωση

Η δήλωση είναι μια απλοποιημένη, επίσημη διαδικασία, μέσω της οποίας μπορεί κάποιος να αποκτήσει τη σουηδική ιθαγένεια αν πληροί κάποιες τυπικές προϋποθέσεις. Όσοι πληρούν τις προϋποθέσεις αυτές θεμελιώνουν το δικαίωμα κτήσης ιθαγένειας και η αίτηση – δήλωσή τους δεν δύναται να απορριφθεί. Τη δήλωση μπορούν να υποβάλλουν:

- i. Παιδιά που δεν απέκτησαν τη σουηδική ιθαγένεια αυτόματα και των οποίων ο πατέρας είναι και ήταν Σουηδός πολίτης κατά τη γέννηση του τέκνου. Στην περίπτωση αυτή η δήλωση μπορεί να γίνει αποκλειστικά από τον πατέρα του τέκνου.
- ii. Παιδιά που μεγάλωσαν στη Σουηδία και κατέχουν άδεια μόνιμης παραμονής. Στην κατηγορία αυτή μπορεί να υπάγονται ανιθαγενείς ανήλικοι που έχουν γεννηθεί στη Σουηδία, ανήλικοι που δεν γεννήθηκαν στη Σουηδία αλλά διαμένουν στη χώρα τουλάχιστον πέντε χρόνια (ή τρία χρόνια αν πρόκειται για ανιθαγενείς) και ενήλικες που δεν έχουν συμπληρώσει την ηλικία των 20 ετών και διαμένουν στη χώρα τουλάχιστον από την ηλικία των δεκατριών ετών (ή των δεκαπέντε αν πρόκειται για ανιθαγενείς).
- iii. Άτομα που απώλεσαν στο παρελθόν τη σουηδική ιθαγένεια και επιθυμούν να την ανακτήσουν. Απαιτείται τα άτομα αυτά να είναι κάτοχοι άδειας μόνιμης παραμονής και να διαμένουν στη Σουηδία δέκα χρόνια πριν την ενηλικίωσή τους και δύο χρόνια πριν την υποβολή της δήλωσης.

Όταν ένας αλλοδαπός αποκτά τη σουηδική ιθαγένεια με δήλωση, τα ανήλικα και άγαμα τέκνα αυτού που κατοικούν στη Σουηδία αποκτούν επίσης τη σουηδική ιθαγένεια, εφόσον ο αλλοδαπός έχει μόνος την επιμέλεια αυτών ή εφόσον έχει από κοινού την επιμέλεια με Σουηδό πολίτη.¹¹⁸

¹¹⁷ Bernitz & Bernitz 2006, στο R. Bauböck et al (επιμ.), σελ.526-527

¹¹⁸ Bernitz & Bernitz 2006, στο R. Bauböck et al (επιμ.), σελ.528

γ) Κτήση της σουηδικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση

Όσοι αλλοδαποί δεν μπορούν να κάνουν χρήση της διαδικασίας της δήλωσης, μπορούν να καταθέσουν αίτηση πολιτογράφησης. Οι γενικές προϋποθέσεις για να μπορεί κάποιος να υποβάλλει αίτηση είναι:

- i. Η απόδειξη της ταυτότητας του αιτούντος με επίσημα έγγραφα.
- ii. Η ενηλικότητα του αιτούντος.
- iii. Η κατοχή άδειας μόνιμης παραμονής.
- iv. Η συνεχής διαμονή στη Σουηδία επί πέντε έτη πριν την υποβολή της αίτησης. Τα έτη περιορίζονται σε τέσσερα για ανιθαγενείς και για αναγνωρισμένους πρόσφυγες και σε δύο για τους πολίτες άλλων Σκανδιναβικών Χωρών.
- v. Η καλή διαγωγή και ειδικότερα, «ο πρότερος έντιμος βίος και η προσδοκία για μια έντιμη ζωή στο μέλλον». Για τη διαπίστωση του κριτηρίου αυτού, η αρμόδια υπηρεσία ζητά πληροφορίες από άλλες αρχές, σχετικά με το αν ο αιτών έχει λάβει δάνεια και αν έχει διαπράξει εγκλήματα στη Σουηδία. Στην περίπτωση που κάποιος έχει διαπράξει έγκλημα στη Σουηδία, δεν χάνει τη δυνατότητα κτήσης της σουηδικής ιθαγένειας αλλά η πολιτογράφησή του υπόκειται σε χρονικούς περιορισμούς, η διάρκεια των οποίων εξαρτάται από την ποινή που έχει εκτίσει.

Εντούτοις, προβλέπεται μια σειρά εξαιρέσεων βάσει των οποίων τα ως άνω κριτήρια δύναται να παρακαμφθούν. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι προϋποθέσεις πολιτογράφησης δεν θεωρούνται ιδιαίτερος αυστηρές στη Σουηδία σε σχέση με άλλες χώρες και μάλιστα παρουσιάζουν διαχρονικά μια τάση χαλάρωσης. Για παράδειγμα, κριτήρια όπως η γνώση της σουηδικής γλώσσας και η δυνατότητα συντήρησης του αιτούντος με ίδια μέσα, έχουν καταργηθεί ήδη από τη δεκαετία του 1970. Επιπλέον, δεν απαιτείται ορκωμοσία του πολιτογραφηθέντος περί πίστης στο σουηδικό κράτος, όπως είθισται σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη.¹¹⁹

6.5.4. Διαδικασία πολιτογράφησης

Η αίτηση πολιτογράφησης μαζί με τα προβλεπόμενα δικαιολογητικά, υποβάλλεται από τον ενδιαφερόμενο στη Σουηδική Επιτροπή Μετανάστευσης (*Migrationverket*), η οποία εξετάζει και λαμβάνει την απόφαση αποδοχής ή μη της αίτησης. Από τη

¹¹⁹ Bernitz 2012, σελ. 10-15, Bernitz 2013, σελ. 3-5, Bernitz & Bernitz 2006, στο R. Bauböck et al (επιμ.), σελ.529

διαδικασία αυτή εξαιρούνται οι πολίτες άλλων Σκανδιναβικών Χωρών, οι οποίοι υποβάλλουν την αίτηση στην αρμόδια αρχή που έχει οριστεί για το σκοπό αυτό στη χώρα που είναι εγγεγραμμένοι πολίτες.

Με την αίτηση πολιτογράφησης πληρώνεται υποχρεωτικά και τέλος 1.500Skr (≈162€). Για τα υιοθετημένα τέκνα το ποσό μειώνεται στις 175 Skr (≈19€). Τα παιδιά και οι νέοι κάτω των 21 ετών που υποβάλουν δήλωση πληρώνουν τέλος 175Skr και οι πολίτες άλλων Σκανδιναβικών Χωρών 475Skr (≈51€). Οι ανιθαγενείς που έχουν αναγνωρισθεί ως πρόσφυγες ή έχουν σουηδικά ταξιδιωτικά έγγραφα απαλλάσσονται από την υποχρέωση πληρωμής τέλους πολιτογράφησης.

Δεν ορίζονται συγκεκριμένα χρονικά όρια για την εξέταση της αίτησης και την έκδοση της απόφασης σε θέματα ιθαγένειας, ωστόσο στη σουηδική νομοθεσία που διέπει τη διοικητική διαδικασία προβλέπεται γενικά η υποχρέωση των αρμόδιων αρχών να εκδίδουν τις σχετικές αποφάσεις «το συντομότερο δυνατόν».

Σε περίπτωση απόρριψης της αίτησής του από την Επιτροπή Μετανάστευσης, ο αιτών έχει δικαίωμα να υποβάλλει ένσταση εντός τριών εβδομάδων από την κοινοποίηση της απόφασης. Η ένσταση εξετάζεται από την Επιτροπή και σε περίπτωση που αυτή εμμένει στην απόφασή της, παραπέμπει την ένσταση στο Δικαστήριο Μετανάστευσης. Η απόφαση του Δικαστηρίου Μετανάστευσης μπορεί επίσης να προσβληθεί ενώπιον του αρμόδιου ακυρωτικού Δικαστηρίου.¹²⁰

¹²⁰ Bernitz 2013, σελ. 2-6

Κεφάλαιο 7: Συγκριτική Ανάλυση των Καθεστώτων Χορήγησης Ιθαγένειας

7.1. Μεθοδολογία

Στο Κεφάλαιο αυτό επιχειρείται μία συγκριτική ανάλυση του καθεστώτος χορήγησης ιθαγένειας των πέντε χωρών της ΕΕ (Ελλάδα, Αυστρία, Γαλλία, Γερμανία, Σουηδία) που αναλύσαμε στο προηγούμενο Κεφάλαιο. Η σύγκριση πραγματοποιείται σε δύο επίπεδα: πρώτον, ως προς τις ομοιότητες και τις διαφορές των πολιτικών και πρακτικών που εφαρμόζουν οι πέντε χώρες κατά τη χορήγηση ιθαγένειας, βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων που έχουν επιλεγεί και δεύτερον, ως προς τις τάσεις φιλελευθεροποίησης ή αυστηροποίησης αυτών των πολιτικών και πρακτικών, κατά την περίοδο 2000-2015.

Επισημαίνεται ότι ο όρος *φιλελευθεροποίηση* στην παρούσα ανάλυση περιορίζεται στις πολιτικές ιθαγένειας και όχι στην ευρύτερη έννοια του πολιτικού φιλελευθερισμού. Με άλλα λόγια, οι όροι *φιλελευθεροποίηση* και *αυστηροποίηση* υποδηλώνουν αν η πολιτική ιθαγένειας μιας χώρας λειτουργεί ως μέσο συμπερίληψης ή αποκλεισμού των μεταναστών.

Η μεθοδολογία βασίστηκε σε προηγούμενες έρευνες του M.M. Howard (2006, 2010), ο οποίος διερεύνησε την τάση φιλελευθεροποίησης ή αυστηροποίησης στο καθεστώς χορήγησης ιθαγένειας των κρατών – μελών της Ευρώπης των 15, από τη δεκαετία του 1980 έως το 2008. Ο Howard χρησιμοποίησε ως κριτήρια για τη μέτρηση της φιλελευθεροποίησης του Δικαίου ιθαγένειας στις υπό εξέταση χώρες: α) την ύπαρξη κανόνων *ius soli*, β) τα ελάχιστα απαιτούμενα χρονικά όρια νόμιμης παραμονής για την αίτηση πολιτογράφησης και γ) την ανοχή έναντι της διπλής ιθαγένειας. Άλλες έρευνες σε ευρωπαϊκό επίπεδο που ελήφθησαν υπόψη ήταν αυτές των Dumbrava (2010), Goodman (2010) και Joppke (2003, 2008).

Στην παρούσα ανάλυση, χρησιμοποιούνται τα κριτήρια του Howard, τροποποιημένα και εμπλουτισμένα ως εξής:

α) Η ύπαρξη κανόνων *ius soli*.

β) Οι προϋποθέσεις ενσωμάτωσης, που κατά τη γνώμη μας μπορούν, ανάλογα με την ακολουθούμενη πολιτική, είτε να διευκολύνουν είτε να αποτελέσουν εμπόδια για την κτήση της ιθαγένειας είναι:

- Η ελάχιστη απαιτούμενη χρονική διάρκεια μόνιμης και νόμιμης διαμονής στη χώρα για την αίτηση πολιτογράφησης.
- Η γνώση της γλώσσας.
- Η γνώση της χώρας.
- Η οικονομική κατάσταση και η δυνατότητα αυτοσυντήρησης.

Σημειώνεται ότι, σε αντίθεση με άλλες έρευνες, συμπεριλαμβάνουμε το χρόνο διαμονής στις προϋποθέσεις ενσωμάτωσης, καθώς θεωρούμε ότι η διάρκεια διαμονής αποτελεί και ουσιαστικό κριτήριο για την ανάπτυξη δεσμών του αλλοδαπού με τη χώρα και την ενσωμάτωσή του σε αυτή.

γ) Οι διαδικασίες πολιτογράφησης που μπορούν, ανάλογα με την ακολουθούμενη πρακτική, είτε να διευκολύνουν είτε να αποτελέσουν εμπόδια για την κτήση της ιθαγένειας και οι οποίες είναι:

- Τα χρονικά όρια εξέτασης της αίτησης πολιτογράφησης και έκδοσης της σχετικής απόφασης.
- Η αιτιολόγηση της απόρριψης της απόφασης.
- Η δυνατότητα προσφυγής του αιτούντος κατά της απόφασης.
- Το οικονομικό κόστος.

δ) Η ανοχή έναντι της διπλής ιθαγένειας.

7.2. Συγκριτική Ανάλυση

7.2.1. Κανόνες ius soli

Στην Ελλάδα το 2010 εισήχθη στο Δίκαιο Ιθαγένειας η αρχή του διπλού ius soli. Ειδικότερα, ο νόμος προβλέπει ότι η ελληνική ιθαγένεια αποκτάται αυτοδίκαια από τέκνο αλλοδαπών που γεννιέται σε ελληνικό έδαφος, εφόσον ένας από τους γονείς του έχει γεννηθεί στην Ελλάδα και έκτοτε κατοικεί μόνιμα στη χώρα. Το γεγονός αυτό υπήρξε μια πολύ σημαντική τομή προς την κατεύθυνση φιλελευθεροποίησης του ελληνικού Δικαίου Ιθαγένειας, το οποίο έως τότε υπήρξε σταθερά προσηλωμένο στην αρχή του δικαίου του αίματος.

Η Αυστρία εφαρμόζει την αρχή του ius soli μόνο για λόγους αποφυγής περιπτώσεων ανιθαγένειας.

Η αρχή του *ius soli* και δη του διπλού *ius soli* αποτελεί μακρά παράδοση του γαλλικού Δικαίου Ιθαγένειας, καθώς η Γαλλία υπήρξε η πρώτη ευρωπαϊκή χώρα που υιοθέτησε την αρχή αυτή. Σύμφωνα με τον γαλλικό ΑΚ, τη γαλλική ιθαγένεια αποκτά αυτοδικαίως και υποχρεωτικά από τη γέννηση τέκνο που γεννιέται στη Γαλλία από αλλοδαπούς γονείς που έχουν γεννηθεί στη Γαλλία (αρχή του διπλού *ius soli*). Στην περίπτωση που ο ένας μόνο γονέας έχει γεννηθεί στη Γαλλία, το τέκνο αποκτά επίσης τη γαλλική ιθαγένεια από τη γέννησή του, αλλά έχει το δικαίωμα να την αποποιηθεί έξι μήνες πριν ή δώδεκα μήνες μετά την ενηλικίωσή του.

Στη Γερμανία η αρχή του εδάφους ισχύει για όσους γεννήθηκαν μετά την 1.1.2000, οπότε και τέθηκε σε ισχύ η νομοθετική μεταρρύθμιση του 1999/2000. Ειδικότερα, προβλέπεται ότι ένα παιδί που γεννιέται στη Γερμανία αποκτά αυτόματα τη γερμανική ιθαγένεια, όταν ένας από τους γονείς του διαμένει νόμιμα (με δικαίωμα αορίστου διαμονής ή άδειας βάσει της συμφωνίας ελευθερίας κίνησης και εγκατάστασης μεταξύ της ΕΕ και της Ελβετίας) και συνεχώς στη Γερμανία τα τελευταία οκτώ χρόνια πριν από τη γέννηση του τέκνου.

Σε πολλές περιπτώσεις όμως, το τέκνο αποκτά κατά τη γέννησή του και την ιθαγένεια που οι αλλοδαποί γονείς του φέρουν από τις χώρες καταγωγής τους. Σύμφωνα με τη νομοθεσία, το τέκνο που έχει μεγαλώσει στη Γερμανία έχει δικαίωμα να διατηρήσει περισσότερες από μία ιθαγένειες. Αντιθέτως, το τέκνο που δεν έχει μεγαλώσει στη Γερμανία, με την ενηλικίωσή του και το αργότερο μέχρι τη συμπλήρωση του 23^{ου} έτους της ηλικίας του, υποχρεούται να δηλώσει αν θέλει να διατηρήσει τη γερμανική ή κάποια άλλη από τις ιθαγένειες που φέρει (υποχρέωση άσκησης του δικαιώματος επιλογής - *Optionspflicht*). Για να θεωρείται ότι ένα άτομο μεγάλωσε στη Γερμανία, θα πρέπει να κατοικεί μόνιμα στη Γερμανία επί οκτώ έτη πριν την ηλικία των 21 ή να έχει φοιτήσει σε γερμανικό σχολείο για έξι τουλάχιστον έτη ή να έχει αποφοιτήσει από γερμανικό σχολείο ή να έχει ολοκληρώσει επαγγελματική εκπαίδευση στη Γερμανία.

Στη Σουηδία η αρχή του *ius soli* δεν εφαρμόζεται, γεγονός που καθιστά το σουηδικό πλαίσιο ως το πιο αυστηρό ως προς το κριτήριο αυτό, μεταξύ των εξεταζόμενων χωρών.

Το Δίκαιο της Ελλάδας, της Αυστρίας και της Γαλλίας λαμβάνει μέριμνα για την αποτροπή του φαινομένου της ανιθαγένειας, επιτρέποντας την αυτόματη κτήση της

ιθαγένειας από τη γέννηση σε τέκνα αγνώστων ή ανιθαγενών γονέων κτλ. Τουναντίον, το σουηδικό και το γερμανικό Δίκαιο Ιθαγένειας προσδίδει την ιθαγένεια μόνο σε έκθετο βρέφος που βρίσκεται στη χώρα και μέχρι να αποδειχθεί η καταγωγή του. Η πρόβλεψη αυτή δεν αποτελεί εφαρμογή της αρχής του *ius soli* καθώς από τη στιγμή που εξακριβωθεί η καταγωγή του υπάγεται σε άλλες διαδικασίες, μη αυτόματης κτήσης της ιθαγένειας.

Συνοψίζοντας μπορούμε να συμπεράνουμε τα εξής:

Απόλυτη και άνευ όρων εφαρμογή της αρχής του *ius soli* δεν υφίσταται σε καμία από τις υπό εξέταση χώρες, υπό την έννοια ότι σε καμία χώρα δεν προβλέπεται ότι κάθε άτομο που γεννιέται στο έδαφός της αποκτά ανεξαιρέτως και αυτοδίκαια την ιθαγένειά της.

Η αρχή του *ius soli* εφαρμόζεται στην Ελλάδα, την Αυστρία και τη Γαλλία για την αποφυγή του φαινομένου της ανιθαγένειας, επιτρέποντας την αυτόματη κτήση της ιθαγένειας από τη γέννηση σε τέκνα αγνώστων ή ανιθαγενών γονέων κτλ.

Στη Γερμανία η αρχή του *ius soli* βρίσκει εφαρμογή, υπό τον όρο της νόμιμης και μόνιμης διαμονής στη χώρα, τουλάχιστον του ενός γονέα, για οκτώ έτη πριν τη γέννηση του τέκνου.

Η αρχή του διπλού *ius soli* εφαρμόζεται παραδοσιακά από τη Γαλλία και μετά το 2010 και από την Ελλάδα. Στη Γαλλία η αρχή αυτή εφαρμόζεται άνευ όρων ενώ στην Ελλάδα υπό την προϋπόθεση της μόνιμης διαμονής στη χώρα μετά τη γέννησή του, τουλάχιστον του ενός γονέα.

Η Αυστρία, όπως προαναφέρθηκε, εφαρμόζει την αρχή του *ius soli* μόνο για λόγους αποφυγής περιπτώσεων ανιθαγένειας, ενώ στη Σουηδία δεν εφαρμόζεται καθόλου η αρχή του *ius soli*.

Τα παραπάνω αποτυπώνονται συνοπτικά στον Πίνακα 1.

Πίνακας 1: Συγκριτική παρουσίαση της εφαρμογής κανόνων *ius soli* κατά την περίοδο 1999 - 2015

Εφαρμογή κανόνων <i>ius soli</i>								
	Απόλυτη εφαρμογή		Εφαρμογή σε ανιθαγενείς		Εφαρμογή υπό όρους		Διπλό <i>ius soli</i>	
	1999	2015	1999	2015	1999	2015	1999	2015
ΑΥΣΤΡΙΑ	Όχι	Όχι	Ναι	Ναι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι
ΓΑΛΛΙΑ	Όχι	Όχι	Ναι	Ναι	Όχι	Όχι	Ναι	Ναι
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Ναι (2000)	Όχι	Όχι
ΕΛΛΑΔΑ	Όχι	Όχι	Ναι	Ναι	Όχι	Όχι	Όχι	Ναι (2010)
ΣΟΥΗΔΙΑ	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι

7.2.2. Προϋποθέσεις ενσωμάτωσης

- **Διάρκεια μόνιμης διαμονής**

Η ελάχιστη απαιτούμενη διάρκεια μόνιμης διαμονής σε μια χώρα πριν την υποβολή της αίτησης, ως γενική προϋπόθεση πολιτογράφησης, αποτελεί βασικό δείκτη εκτίμησης του φιλελεύθερου ή του περιοριστικού χαρακτήρα της πολιτικής της σε θέματα χορήγησης ιθαγένειας. Από τις πέντε υπό εξέταση χώρες, το μικρότερο απαιτούμενο χρονικό διάστημα παρατηρείται στη Γαλλία και στη Σουηδία, όπου ορίζεται στα 5 έτη. Ακολουθούν η Ελλάδα με 7 έτη, η Γερμανία με 8 έτη και η Αυστρία με 10 έτη. Στην Ελλάδα και στη Γερμανία σημειώθηκε, κατά την περίοδο αναφοράς, αξιόλογη φιλελευθεροποίηση ως προς το εν λόγω κριτήριο, καθώς η χρονική διάρκεια στην Ελλάδα μειώθηκε από 10 σε 7 έτη κατά τη μεταρρύθμιση του 2010, ενώ στη Γερμανία από 15 σε 8 έτη με τη μεταρρύθμιση του 1999/2000. Σημειώνεται ότι στα 28 κράτη – μέλη της ΕΕ, το σχετικό εύρος κυμαίνεται από 3 έως 10 έτη,¹²¹ επομένως η πρακτική της Αυστρίας ως προς το κριτήριο αυτό συγκαταλέγεται στις πιο αυστηρές, στο σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών.

Από τη γενική αυτή προϋπόθεση προβλέπονται εξαιρέσεις σε όλες τις υπό εξέταση χώρες. Ειδικότερα, ο ελάχιστος απαιτούμενος χρόνος μόνιμης διαμονής στην Ελλάδα μειώνεται στα 3 έτη για κάποιες κατηγορίες υποψηφίων (πολίτες της ΕΕ, συζύγους Ελλήνων πολιτών με τέκνο, έχοντες την επιμέλεια τέκνου ελληνικής ιθαγένειας,

¹²¹ Baubock et al 2006, σελ.26, Dumbrava 2010, σελ. 14, Vink & De Groot 2010, σελ. 726

πρόσφυγες και ανιθαγενείς). Επιπλέον, οι ομογενείς και όσοι έχουν γεννηθεί και κατοικούν συνεχώς στην Ελλάδα εξαιρούνται από την υποχρέωση εκπλήρωσης της προϋπόθεσης αυτής.

Στην Αυστρία, με νόμο που ισχύει από το 1999, τα έτη μειώνονται σε 6 όταν συντρέχει μία από τις εξής περιπτώσεις: ο/η αιτών/ούσα είναι σύζυγος Αυστριακού πολίτη, είναι αναγνωρισμένος πρόσφυγας, είναι πολίτης χώρας μέλους του ΕΟΧ, έχει γεννηθεί στην Αυστρία, έχει επιτύχει εξαιρετικές επιδόσεις και μεγάλα επιτεύγματα στον επιστημονικό, οικονομικό, καλλιτεχνικό ή αθλητικό τομέα, μπορεί να αποδείξει την εξαιρετικά καλή ενσωμάτωσή του στην αυστριακή κοινωνία.

Στη Γαλλία η περίοδος μειώνεται στα 2 έτη για όσους υποψήφιους έχουν συμπληρώσει δύο χρόνια φοίτησης σε γαλλικό ανώτερο εκπαιδευτικό ίδρυμα ή έχουν παράσχει σημαντικές υπηρεσίες στο γαλλικό κράτος. Εξαιρούνται δε εντελώς από την προϋπόθεση ελάχιστης απαιτούμενης διάρκειας διαμονής όσοι έχουν καταταγεί στις γαλλικές ένοπλες δυνάμεις, οι αναγνωρισμένοι πρόσφυγες, όσοι έχουν ως μητρική γλώσσα τη γαλλική ή προέρχονται από χώρες με επίσημη γλώσσα τη γαλλική και όσοι γαλλόφωνοι αλλοδαποί έχουν συμβάλλει στη διεθνή επιρροή της Γαλλίας και στην προώθηση των διεθνών οικονομικών της σχέσεων.

Αντίστοιχα, στη Γερμανία ο χρόνος μειώνεται σε 7 έτη με την παρακολούθηση προγραμμάτων ενσωμάτωσης και σε 6 αν αποδεικνύεται η εξαιρετικά καλή γνώση της γλώσσας. Επιπλέον, μπορεί να μειωθεί σε τρία έτη για τους συζύγους Γερμανών πολιτών (εφόσον ο γάμος υφίσταται δύο χρόνια) και για τα τέκνα που δεν έχουν συμπληρώσει το 16^ο έτος της ηλικίας τους. Τέλος, στη Σουηδία η χρονική διάρκεια περιορίζεται στα 4 έτη για ανιθαγενείς και πρόσφυγες και στα 2 έτη για τους πολίτες Σκανδιναβικών Χωρών.

Παρατηρείται ότι οι περισσότερες χώρες διευκολύνουν την πολιτογράφηση για συζύγους ημεδαπών, ανήλικα τέκνα, ανιθαγενείς και αναγνωρισμένους πρόσφυγες, ως ανταπόκριση στις δεσμεύσεις που απορρέουν από την υπογραφή της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Ιθαγένεια (άρθρ. 6.4). Οι υπόλοιπες εξαιρέσεις μπορούν να διακριθούν χονδρικά σε δύο κατηγορίες, αυτές που λαμβάνουν υπόψη το βαθμό ενσωμάτωσης (πχ γλώσσα, εκπαίδευση), όπως στην περίπτωση της Αυστρίας, της Γαλλίας και της Γερμανίας και σε αυτές που βασίζονται σε κριτήρια καταγωγής ή

εθνικότητας, όπως στην περίπτωση της Ελλάδας με τους ομογενείς και της Σουηδίας με τους Σκανδιναβούς.

Οι εξαιρέσεις αυτές θα μπορούσαν να εκληφθούν ως χαρακτηριστικό φιλελευθεροποίησης, στο βαθμό όμως που δεν συνιστούν αναιτιολόγητα διακριτική μεταχείριση υπέρ προνομιούχων ομάδων. Για παράδειγμα, η διευκόλυνση από το ελληνικό κράτος της πολιτογράφησης των ομογενών και ιδίως αυτών από τις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ, που σημειώθηκε κατά τα έτη 1993-2006 και οδήγησε σε ραγδαία αύξηση των πολιτογραφήσεων (βλ. Κεφ. 6.1), δεν μπορεί να εννοηθεί ως τάση φιλελευθεροποίησης του Δικαίου Ιθαγένειας. Ο λόγος είναι ότι βασίστηκε αποκλειστικά στο κριτήριο της εθνοτικής καταγωγής και όχι σε πραγματικούς δεσμούς που είχαν αναπτύξει οι άνθρωποι αυτοί με το ελληνικό κράτος, συνιστώντας κατάφορη διακριτική μεταχείριση.

- **Γνώση της γλώσσας**

Στην Ελλάδα αποτελεί ουσιαστική προϋπόθεση πολιτογράφησης «η επαρκής γνώση της ελληνικής γλώσσας» ώστε ο υποψήφιος «να εκπληρώνει τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την ιδιότητα του Έλληνα πολίτη». Για την απόδειξη της γνώσης της γλώσσας δεν απαιτείται προσκόμιση πιστοποιητικών γλωσσομάθειας ούτε υποβάλλεται ο υποψήφιος σε γραπτή δοκιμασία. Η επάρκεια της γνώσης κρίνεται από την αρμόδια Επιτροπή Πολιτογράφησης με τη διαδικασία της συνέντευξης. Με σχετική εγκύκλιο¹²² έχουν δοθεί γενικές κατευθύνσεις στην Επιτροπή για το πώς θα πρέπει να γίνεται η αξιολόγηση της «επαρκούς γνώσης» της γλώσσας. Σύμφωνα με αυτές, θα πρέπει να εξετάζεται γενικά η ικανότητα κατανόησης προφορικού λόγου και η δυνατότητα επικοινωνίας του υποψηφίου, παραπέμποντας στην περιγραφή του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας για το ελάχιστο επίπεδο (Α) επάρκειας της γλώσσας.¹²³ Ενδεικτικά, στην εγκύκλιο αναφέρεται ότι «[...] θεωρείται θετικό να είναι σε θέση ο υποψήφιος να αναπτύξει απόψεις, να περιγράψει και να αφηγηθεί, έστω κι αν υπάρχουν συντακτικά λάθη [...]».

Η επαρκής γνώση της ελληνικής γλώσσας αποτελούσε προϋπόθεση πολιτογράφησης στην Ελλάδα, καθ' όλη την εξεταζόμενη περίοδο, τουλάχιστον για τους αλλογενείς αλλοδαπούς. Κατά τη μεταρρύθμιση του 2010 και κυρίως με τις κατευθυντήριες

¹²² ΑΠ: Φ130181/39910/10/2.8.2010 «Συνδρομή ουσιαστικών προϋποθέσεων στη διαδικασία πολιτογράφησης»

¹²³ Αντιστοιχεί στο επίπεδο μεταξύ Α1 και Α2 του ΚΕΠΑ.

οδηγίες που δόθηκαν με τη σχετική διευκρινιστική εγκύκλιο, περιορίστηκε η διακριτική ευχέρεια της διοίκησης και το στοιχείο υποκειμενικότητας κατά την εξέταση της γλωσσικής επάρκειας των υποψηφίων. Οι ως άνω προβλέψεις κατατάσσουν την ελληνική νομοθεσία στις λιγότερο «απαιτητικές» ως προς την προϋπόθεση της γλωσσικής επάρκειας, σε σχέση με τις άλλες υπό εξέταση χώρες.

Στην Αυστρία η γνώση της γερμανικής γλώσσας αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την πολιτογράφηση. Η επάρκεια της γνώσης θα πρέπει να είναι σε επίπεδο B1 κατά το ΚΕΠΑ και αποδεικνύεται με επίσημο πιστοποιητικό από αναγνωρισμένο φορέα ή εναλλακτικά με την απόδειξη συμμετοχής του υποψηφίου σε «συμφωνία ένταξης» με παρακολούθηση τουλάχιστον 300 ωρών μαθημάτων γερμανικής γλώσσας. Σημειώνεται ότι η συμμετοχή του αλλοδαπού σε συμφωνία ένταξης είναι από το 2005 υποχρεωτική,¹²⁴ προκειμένου να του χορηγηθεί άδεια μόνιμης διαμονής. Από την υποχρέωση απόδειξης γνώσης της γλώσσας εξαιρούνται οι επιβιώσαντες από το Ολοκαύτωμα και οι Αυστριακοί πολιτικοί πρόσφυγες, όσοι μιλούν τη γερμανική ως μητρική γλώσσα, οι ανήλικοι που είτε δεν έχουν συμπληρώσει την απαιτούμενη ηλικία για ένταξη στην υποχρεωτική εκπαίδευση είτε φοιτούν σε αυστριακό δημοτικό σχολείο, οι ηλικιωμένοι και όσοι αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα υγείας. Ανήλικοι που φοιτούν σε αυστριακό σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης μπορούν επίσης να εξαιρεθούν, εφόσον έχουν λάβει θετικό βαθμό στο μάθημα της γερμανικής γλώσσας.

Αν και η επαρκής γνώση της γλώσσας αποτελεί στην Αυστρία απαραίτητη γενική προϋπόθεση πολιτογράφησης καθ' όλη την εξεταζόμενη περίοδο, το 2006 άλλαξε ο τρόπος απόδειξής της, καθώς κατέστη υποχρεωτική η κατάθεση πιστοποιητικού γλωσσομάθειας σε επίπεδο A2 κατά το ΚΕΠΑ. Έως τότε η αξιολόγηση της γλωσσικής επάρκειας γινόταν από την αρμόδια υπηρεσία, κατά την κρίση της, χωρίς να προσδιορίζεται το ελάχιστο επίπεδο επάρκειας. Επίσης, το 2012 το απαιτούμενο επίπεδο γνώσης της γλώσσας αυξήθηκε από A2 σε B1. Παρατηρείται δηλαδή αφενός τυποποίηση και μείωση του βαθμού διακριτικής ευχέρειας της διοίκησης και αφετέρου διαχρονική τάση αυστηροποίησης ως προς το κριτήριο αυτό.

Ομοίως, στη Γαλλία αποτελεί προϋπόθεση πολιτογράφησης η επαρκής γνώση της γαλλικής γλώσσας. Η επάρκειά της αξιολογούνταν ως το 2012 από αρμόδιο

¹²⁴ Βάσει του Νόμου για τη Διαμονή και Εγκατάσταση.

υπάλληλο του Γραφείου Πολιτογράφησης, μέσω συνέντευξης. Το 2012 το πλαίσιο αυστηροποιήθηκε, καθώς τέθηκε σε ισχύ διάταξη νόμου που προβλέπει την υποχρέωση κατάθεσης διπλώματος από αναγνωρισμένο φορέα, με το οποίο πιστοποιείται η γνώση της γαλλικής γλώσσας που αντιστοιχεί στο επίπεδο B1 του ΚΕΠΑ. Από το κριτήριο της γλωσσικής επάρκειας εξαιρούνται οι αναγνωρισμένοι πολιτικοί πρόσφυγες, οι ανιθαγενείς που διαμένουν στη χώρα τουλάχιστον δεκαπέντε χρόνια καθώς και οι ηλικιωμένοι άνω των 70 ετών.

Στη Γερμανία, η προϋπόθεση γνώσης της γερμανικής γλώσσας για την πολιτογράφηση ισχύει από το 2000. Έκτοτε και έως την τροποποίηση του γερμανικού Νόμου για την Ιθαγένεια το 2007, το απαιτούμενο επίπεδο γλωσσικής επάρκειας ήταν ασαφές, με αποτέλεσμα να ερμηνεύεται και να εφαρμόζεται διαφορετικά από τα ομόσπονδα κράτη (*Länder*). Από το 2008, απαιτείται προφορική και γραπτή γνώση της γλώσσας που αντιστοιχεί στο επίπεδο B1 του ΚΕΠΑ. Για την απόδειξη της γλωσσικής επάρκειας, ο υποψήφιος μπορεί να προσκομίσει σχετικό πιστοποιητικό γλωσσομάθειας ή βεβαίωση φοίτησης και σπουδών σε γερμανόφωνο εκπαιδευτικό ίδρυμα ή σε πρόγραμμα ενσωμάτωσης. Σε περίπτωση αδυναμίας προσκόμισης κάποιου από τα ως άνω δικαιολογητικά, ο υποψήφιος θα πρέπει να υποβληθεί σε γραπτές εξετάσεις πιστοποίησης γνώσης της γλώσσας. Εξαιρούνται από την εν λόγω υποχρέωση, όσοι αδυνατούν να αποκτήσουν τις γνώσεις αυτές λόγω ασθένειας, αναπηρίας ή προχωρημένης ηλικίας (άνω των 65). Η έμφαση που δόθηκε από το γερμανικό κράτος στη γνώση της γλώσσας ως βασική προϋπόθεση επιτυχούς ενσωμάτωσης, οδήγησε σε σταδιακή και σταθερή αυστηροποίηση των απαιτήσεων ως προς το κριτήριο αυτό, κατά την εξεταζόμενη περίοδο.

Στη Σουηδία δεν συμπεριλαμβάνεται η γνώση της σουηδικής γλώσσας στις απαραίτητες προϋποθέσεις πολιτογράφησης. Η απαίτηση αυτή καταργήθηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1970. Κατά τη μεταρρύθμιση του σουηδικού Δικαίου Ιθαγένειας, το 2001, η αρμόδια επιτροπή που συστήθηκε για την αξιολόγηση των μέτρων που θα μπορούσαν να ενδυναμώσουν το ρόλο της ιθαγένειας ως μέσο ενσωμάτωσης των μεταναστών, διατύπωσε τη γνώμη ότι η γνώση της γλώσσας αποτελεί κριτήριο που θα μπορούσε να επιδράσει θετικά στην ενσωμάτωση. Εντούτοις, κατέληξε ότι δεν θα πρέπει να καθίσταται υποχρεωτική για την πολιτογράφηση καθώς θα μπορούσε να οδηγήσει σε «ελιτοποίηση» του θεσμού της ιθαγένειας, υπό την έννοια ότι μπορεί να δημιουργήσει συνθήκες ανισότητας μεταξύ των υποψηφίων ή ακόμα και αποκλεισμό

κάποιων από τη δυνατότητα κτήσης της ιθαγένειας.¹²⁵ Το γεγονός αυτό αναδεικνύει τη Σουηδία ως την πιο φιλελεύθερη ως προς το κριτήριο αυτό, σε σχέση με τις άλλες υπό εξέταση χώρες.

- **Γνώση της χώρας**

Στην Ελλάδα, η γνώση της χώρας αξιολογείται ως μέρος της ευρύτερης προϋπόθεσης ενσωμάτωσης στην κοινωνική και πολιτική ζωή της χώρας. Ειδικότερα, στον ΚΕΙ ορίζονται ως ουσιαστικές προϋποθέσεις για τη χορήγηση ιθαγένειας, η ομαλή ένταξη στην κοινωνική ζωή της χώρας και η δυνατότητα ενεργού και ουσιαστικής συμμετοχής στην πολιτική ζωή, με σεβασμό στις θεμελιώδεις αρχές που τη διέπουν. Για τη διακρίβωση της συνδρομής τους, γνωμοδοτεί η αρμόδια κατά Περιφέρεια επιτροπή πολιτογράφησης, η οποία προβλέπεται ότι μπορεί να διεξάγει για το σκοπό αυτό και ειδική δοκιμασία (τεστ). Έως σήμερα η αξιολόγηση γίνεται αποκλειστικά μέσω συνέντευξης με τον υποψήφιο. Η νομοθεσία προσδιορίζει τα στοιχεία που θα πρέπει να συνεκτιμώνται από την επιτροπή κατά την αξιολόγηση της ομαλής ένταξης του αιτούντος στην κοινωνική ζωή της χώρας, τα οποία είναι: η εξοικείωση με την ελληνική ιστορία και τον ελληνικό πολιτισμό, τυχόν δημόσιες ή κοινωφελείς δραστηριότητές του, ενδεχόμενη φοίτησή του σε ελληνικούς εκπαιδευτικούς φορείς, η συμμετοχή του σε κοινωνικές οργανώσεις ή συλλογικούς φορείς μέλη των οποίων είναι Έλληνες πολίτες, τυχόν συγγενικός του δεσμός και εξ αγχιστείας με Έλληνα πολίτη.

Αντίστοιχα, για τη δυνατότητα συμμετοχής στην πολιτική ζωή της χώρας, προβλέπεται ότι θα πρέπει να συνεκτιμώνται η επαρκής εξοικείωση με τους θεσμούς του πολιτεύματος της Ελληνικής Δημοκρατίας και την πολιτική ζωή της χώρας και η βασική γνώση της ελληνικής πολιτικής ιστορίας, ιδίως της σύγχρονης. Ειδική βαρύτητα στην εκτίμηση περί υιοθέτησης της ελληνικής πολιτικής ταυτότητας έχουν η συμμετοχή σε συλλογικούς φορείς, πολιτικές ενώσεις ή σωματεία όπου συμμετέχουν και Έλληνες πολίτες, καθώς και η προηγούμενη συμμετοχή στις εκλογές της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης.

Επισημαίνεται ότι τα στοιχεία αυτά είναι ενδεικτικά και «συνεκτιμώνται» από την αρμόδια επιτροπή, χωρίς να είναι απαραίτητο να ικανοποιούνται στο σύνολό τους και

¹²⁵ Midtbøen 2015, σελ. 4

χωρίς να αποκλείεται η συνεκτίμηση και έτερων παραγόντων. Σε διευκρινιστική εγκύκλιο δίνονται πιο αναλυτικές οδηγίες για τον τρόπο που η επιτροπή θα πρέπει να αξιολογεί τα κριτήρια αυτά. Περαιτέρω, τονίζεται ότι δεν απαιτείται από τον ενδιαφερόμενο να αποκαλύψει τις πολιτικές και φιλοσοφικές του πεποιθήσεις, την κομματική του ταυτότητα, την ιδεολογία του και δεδομένα θρησκευτικής πίστης, και αν, εντούτοις, ο υποψήφιος παρέχει τέτοιες πληροφορίες, δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση να επηρεάσουν την κρίση της επιτροπής. Σημειώνεται ότι η επιτροπή πολιτογράφησης υποχρεούται να συντάσσει πρακτικό στο οποίο θα πρέπει να θεμελιώνεται και να αιτιολογείται ρητώς και ειδικώς η κρίση της στα ως άνω προβλεπόμενα κριτήρια αξιολόγησης.

Οι παραπάνω προϋποθέσεις για την πολιτογράφηση, με τη μορφή αυτή, εντάχθηκαν στο ελληνικό Δίκαιο Ιθαγένειας με τη νομοθετική μεταρρύθμιση του 2010. Έως τότε ο ΚΕΙ (από το 2004) όριζε ότι ο αλλογενής αλλοδαπός θα πρέπει να έχει επαρκή γνώση της ελληνικής ιστορίας και γενικά του ελληνικού πολιτισμού. Είναι φανερό ότι η διάταξη αυτή, η οποία δεν συνοδευόταν από άλλες διευκρινίσεις, άφηνε στη διοίκηση αρκετά μεγαλύτερο περιθώριο διακριτικής ευχέρειας σε σχέση με το υφιστάμενο πλαίσιο.

Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι ρυθμίσεις του 2010 εισήγαγαν για πρώτη φορά κάποια αντικειμενικά - κατά το δυνατόν - κριτήρια για το αν ο ενδιαφερόμενος αλλοδαπός πληροί τις προϋποθέσεις κοινωνικής και πολιτικής ενσωμάτωσης. Οι ρυθμίσεις αυτές κινούνται στη γενικότερη περιοριστική τάση που λαμβάνει χώρα στην Ευρώπη τα τελευταία χρόνια αναφορικά με τις προϋποθέσεις ενσωμάτωσης, χωρίς όμως να φτάνουν στο επίπεδο τυποποίησης άλλων χωρών (πχ Αυστρία, Γερμανία) που έχουν καθιερώσει τα γραπτά τεστ ενσωμάτωσης.

Στην Αυστρία θεσπίστηκε το 2005 το «τεστ ιθαγένειας», μια γραπτή εξέταση με τη μορφή ερωτήσεων πολλαπλής επιλογής για την αξιολόγηση των γνώσεων του αιτούντος την πολιτογράφηση, σχετικά με το πολιτικό σύστημα, την ιστορία του αυστριακού κράτους και του ομόσπονδου κρατιδίου στο οποίο υποβάλλεται η αίτηση. Από την υποχρέωση αυτή απαλλάσσονται οι Αυστριακοί πολιτικοί πρόσφυγες, οι ανήλικοι κάτω των 14 ετών, όσοι έχουν φοιτήσει σε αυστριακό σχολείο, οι ηλικιωμένοι και όσοι αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα υγείας.

Η νομοθεσία προβλέπει ότι οι γνώσεις σχετικά με την ιστορία και το πολιτικό σύστημα αφορούν κυρίως τη δομή και την οργάνωση του αυστριακού κράτους, τους βασικούς θεσμούς και τα θεμελιώδη πολιτικά δικαιώματα όπως τα μέσα δικαστικής προστασίας και το δικαίωμα ψήφου, στο επίπεδο και την έκταση που αυτά διδάσκονται στο μάθημα «ιστορία και κοινωνικές επιστήμες» κατά τη βασική σχολική εκπαίδευση. Οι υποψήφιοι καλούνται να απαντήσουν 18 ερωτήσεις από τις οποίες οι 12 (66%) πρέπει να απαντηθούν σωστά εντός δύο ωρών. Οι εξετάσεις διεξάγονται μία φορά το χρόνο.

Το τεστ ιθαγένειας έχει επανειλημμένως δεχθεί κριτική ότι δεν περιορίζεται σε ερωτήσεις ιστορικού και πολιτικού περιεχομένου αλλά συμπεριλαμβάνονται και ερωτήσεις γεωγραφίας, πολιτισμού, παραδόσεων και άλλων πεδίων που δεν σχετίζονται με την πολιτική δέσμευση και την ενεργό ιδιότητα του πολίτη. Η αναθεώρησή του, που επιχειρήθηκε το 2013 από το Υπουργείο Εσωτερικών, δεν θεωρείται ότι ανταποκρίθηκε επαρκώς στο αίτημα για ένα περισσότερο πολιτικά προσανατολισμένο τεστ.¹²⁶

Η Γαλλία καθιέρωσε από πολύ νωρίς (1927) ως προϋπόθεση πολιτογράφησης, τον βαθμό αφομοίωσης (*assimilation*) του υποψηφίου στη γαλλική κοινωνία. Το 2003 εισήχθη ως κριτήριο για τη διαπίστωση της αφομοίωσης η «επαρκής γνώση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων που απορρέουν από την ιδιότητα του Γάλλου πολίτη». Το 2011 το κριτήριο αυτό αντικατέστησε «η γνώση των βασικών αρχών, αξιών και συμβόλων της Γαλλικής Δημοκρατίας». Η αξιολόγηση των γνώσεων αυτών γίνεται μέσω συνέντευξης, στο τέλος της οποίας ο υποψήφιος θα πρέπει να υπογράψει το Χάρτη των Δικαιωμάτων και των Υποχρεώσεων του Γάλλου Πολίτη.

Στη Γερμανία, από το 2008, αποτελούν προϋπόθεση πολιτογράφησης οι γνώσεις σχετικά με το πολιτικό και κοινωνικό σύστημα, καθώς και τον τρόπο ζωής στη χώρα. Όπως και στην Αυστρία, η αξιολόγηση γίνεται μέσω γραπτής εξέτασης υπό τη μορφή ερωτήσεων πολλαπλής επιλογής, που ονομάζεται «τεστ ενσωμάτωσης». Το τεστ περιλαμβάνει 33 ερωτήσεις επιλεγμένες από έναν κατάλογο συνολικά 310 ερωτήσεων, εκ των οποίων οι 17 (51%) πρέπει να απαντηθούν σωστά εντός μίας ώρας. Οι ερωτήσεις εντάσσονται στους θεματικούς κύκλους «Ζώντας σε μια Δημοκρατία», «Ιστορία και Ευθύνη» και «Άνθρωπος και Κοινωνία» και το

¹²⁶ Goodman 2012, σελ. 28, Stern & Valchars 2013, σελ. 24-25

περιεχόμενό τους έχει να κάνει με τις βασικές αρχές της γερμανικής έννομης τάξης, πολιτισμού και ιστορίας, όπως η δημοκρατική αρχή, η αρχή του κράτους δικαίου, η ισότητα, η ανεκτικότητα και η ανεξιθρησκία. Τρεις ερωτήσεις αφορούν το κρατίδιο όπου είναι εγγεγραμμένη η κύρια κατοικία.

Από τη σχετική εξέταση απαλλάσσονται όσοι αποδεικνύουν τις σχετικές γνώσεις μέσω της εκπαίδευσης που έχουν λάβει (σχολικής ή ανώτερης) στη Γερμανία ή όταν λόγω ασθένειας, αναπηρίας ή προχωρημένης ηλικίας δεν μπορούν να τις αποκτήσουν.

Όπως και στην περίπτωση της Αυστρίας, η εισαγωγή γραπτών εξετάσεων για την απόδειξη των γνώσεων σχετικά με το πολιτικό σύστημα και την ιστορία της χώρας αποτελεί μέρος της ευρύτερης τάσης αυστηροποίησης και τυποποίησης των κριτηρίων ενσωμάτωσης, που έλαβε χώρα στις δύο χώρες κατά την περίοδο αναφοράς.

Στη Σουηδία δεν απαιτείται για την πολιτογράφηση η απόδειξη γνώσεων σχετικά με τη χώρα, θέτοντας, ως προς το κριτήριο αυτό, τα λιγότερα εμπόδια στους υποψήφιους πολιτογράφησης, σε σύγκριση με τις εξεταζόμενες χώρες.

- **Οικονομική κατάσταση - Δυνατότητα αυτοσυντήρησης**

Στον ΚΕΙ αναφέρεται ως ουσιαστική προϋπόθεση πολιτογράφησης η ομαλή ένταξη του υποψηφίου στην οικονομική ζωή της χώρας, κατά την εξέταση της οποίας θα πρέπει να συνεκτιμώνται από την αρμόδια επιτροπή: «η επαγγελματική και εν γένει οικονομική δραστηριότητά του, η εκ μέρους του σταθερή εκπλήρωση των φορολογικών του υποχρεώσεων, καθώς και των υποχρεώσεών του προς οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης, η κατά κυριότητα κτήση ακινήτου για κατοικία και η εν γένει περιουσιακή του κατάσταση». Τα στοιχεία αυτά, όπως προαναφέρθηκε, συνεκτιμώνται και δεν απαιτείται ο υποψήφιος να πληροί κάθε φορά το σύνολο των επιμέρους κριτηρίων.

Στη διευκρινιστική εγκύκλιο αναφέρεται ενδεικτικά ότι θεωρείται επαρκές ατομικό ετήσιο εισόδημα ύψους 8.500€, ενώ επαρκές οικογενειακό θεωρείται το εισόδημα ύψους 8.500€ με προσαύξηση 15% για κάθε επιπλέον μέλος. Επισημαίνεται δε ότι τα ανωτέρω αριθμητικά στοιχεία δηλώνουν απλώς μια τάξη μεγέθους και δεν θα πρέπει να χρησιμοποιούνται ως αποκλειστικό κριτήριο αξιολόγησης της επαγγελματικής και

οικονομικής δραστηριότητας. Διευκρινίζεται επίσης ότι στην έννοια της οικονομικής δραστηριότητας δεν εμπίπτει η είσπραξη προνοιακών επιδομάτων.

Οι εν λόγω διατάξεις εισήχθησαν στον ΚΕΙ κατά τη νομοθετική μεταρρύθμιση του 2010 και μπορούν να θεωρηθούν ως στοιχείο αυστηροποίησης, καθώς προστέθηκε ένας επιπλέον παράγοντας αξιολόγησης κατά την πολιτογράφηση.

Στην Αυστρία ο υποψήφιος θα πρέπει να λαμβάνει σταθερό και τακτικό εισόδημα και να μην έχει λάβει παροχές κοινωνικής πρόνοιας κατά τα τελευταία τρία χρόνια. Το όριο του εισοδήματος έχει οριστεί στα 1.000€ μετά φόρου, περίπου, για ένα άτομο. Από το κριτήριο αυτό εξαιρούνται, από το 2013, όσοι είναι μόνιμα ανάκανοι να αποκτήσουν εισόδημα για λόγους ανωτέρας βίας. Οι λόγοι αυτοί μπορεί να είναι αναπηρία ή χρόνια και σοβαρά προβλήματα υγείας. Ωστόσο, τα εισοδηματικά αυτά κριτήρια θεωρούνται ιδιαίτερος αυστηρά και θέτουν σημαντικά εμπόδια στην πρόσβαση στην αυστριακή ιθαγένεια.

Στη Γαλλία το εισόδημα του υποψηφίου αποτελεί κριτήριο που αξιολογείται κατά την πολιτογράφηση, για το λόγο αυτό ο υποψήφιος θα πρέπει να αποδείξει ότι λαμβάνει σταθερά και τακτικά εισοδήματα.

Στη Γερμανία ο αιτών την πολιτογράφηση θα πρέπει να εξασφαλίζει τα προς το ζην μέσω της προσωπικής του εργασίας (δυνατότητα και ικανότητα αυτοσυντήρησης και συντήρησης των εξαρτώμενων μελών της οικογένειας) χωρίς προσφυγή στο σύστημα κοινωνικής πρόνοιας και λήψη κοινωνικών παροχών/επιδομάτων. Εξαιρούνται οι περιπτώσεις στις οποίες ο αιτών τη λήψη κοινωνικών παροχών δεν φέρει την ευθύνη για την κατάσταση αυτή. Η προσφυγή σε άλλες κοινωνικές παροχές όπως στεγαστικών επιδομάτων ή επιδομάτων σπουδών, δεν εμποδίζει τη γένεση της αξίωσης προς πολιτογράφηση. Τέλος, στη Σουηδία δεν απαιτείται η απόδειξη της ικανότητας συντήρησης του αιτούντος με ίδια οικονομικά μέσα.

Η ύπαρξη ή μη των προϋποθέσεων ενσωμάτωσης σε κάθε μία από τις πέντε υπό εξέταση χώρες απεικονίζεται συνοπτικά στον Πίνακα 2. Παράλληλα, παρουσιάζεται και η διαχρονική εξέλιξη των προϋποθέσεων αυτών κατά την εξεταζόμενη περίοδο, καθώς αντιπαραβάλλεται η ισχύουσα κατάσταση κατά το έτος 1999 με τα ισχύοντα κατά το έτος 2015. Επιπρόσθετα, γίνεται αναφορά στα έτη κατά τα οποία συνέβησαν οι σημαντικότερες αλλαγές σε κάθε κριτήριο.

Πίνακας 2: Συγκριτική παρουσίαση προϋποθέσεων ενσωμάτωσης κατά την περίοδο 1999 - 2015

	Διάρκεια διαμονής (έτη)		Γλώσσα		Γνώση της χώρας		Οικονομική κατάσταση	
	1999	2015	1999	2015	1999	2015	1999	2015
ΑΥΣΤΡΙΑ	10	10	Ναι Επίπεδο: δεν ορίζεται Τρόπος: συνέντευξη	Ναι Επίπεδο: B1* Τρόπος: πιστοποιητικό	Όχι	Ναι (2006) Τρόπος: γραπτή δοκιμασία	Ναι	Ναι
ΓΑΛΛΙΑ	5	5	Ναι Επίπεδο: " επαρκής " Τρόπος: συνέντευξη	Ναι Επίπεδο: B1* Τρόπος: πιστοποιητικό	Όχι	Ναι (2003) Τρόπος: συνέντευξη	Ναι	Ναι
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	15	8 (2000)	Όχι	Ναι (2000) Επίπεδο: B1* Τρόπος: πιστοποιητικό/ γραφτή δοκιμασία	Όχι	Ναι (2008) Τρόπος: γραπτή δοκιμασία	Ναι	Ναι
ΕΛΛΑΔΑ	10	7 (2010)	Όχι	Ναι (2004) Επίπεδο: A1 – A2* Τρόπος: συνέντευξη	Όχι	Ναι (2004) Τρόπος: συνέντευξη	Όχι	Ναι (2010)
ΣΟΥΗΔΙΑ	5	5	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι

*Με βάση το Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς (ΚΕΠΑ) για τις γλώσσες.

7.2.3. Διαδικασίες πολιτογράφησης

- **Χρονικά όρια εξέτασης της αίτησης και έκδοσης απόφασης**

Στην Ελλάδα, έως το 2010 οι διαδικασίες σχετικά με την κτήση, αναγνώριση, απώλεια και ανάκτηση της ελληνικής ιθαγένειας εξαιρούνταν από τις προθεσμίες του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, με αποτέλεσμα να παρατηρούνται συστηματικά πολύ μεγάλες καθυστερήσεις στην έκδοση των σχετικών αποφάσεων. Με το νόμο του 2010 τέθηκε, για πρώτη φορά, γενική προθεσμία διεκπεραίωσης της αίτησης πολιτογράφησης, συνολικά ένα έτος. Επιπλέον, προβλέφθηκαν ειδικότερες προθεσμίες, ως εξής: 6 μήνες από την κατάθεση της αίτησης στην Περιφέρεια μέχρι την κλήση σε συνέντευξη ενώπιον της Επιτροπής Πολιτογράφησης, 4 μήνες από την κλήση για συνέντευξη ως την υποβολή της εισήγησης της Επιτροπής προς τον Υπουργό και 2 μήνες για την έκδοση της σχετικής απόφασης και τη δημοσίευσή της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Στην Αυστρία προβλέπεται ότι οι αρμόδιες αρχές θα πρέπει να προβούν σε ολοκλήρωση της διαδικασίας μέσα σε 6 μήνες από την υποβολή της αίτησης. Στην πράξη ο χρόνος είναι συνήθως μεγαλύτερος, καθώς υπάρχουν καθυστερήσεις στην έκδοση πιστοποιητικών (πχ ποινικού μητρώου), στη διοργάνωση του τεστ ιθαγένειας, στη διαδικασία αποβολής της προηγούμενης ιθαγένειας κτλ. Πάντως αν η διοίκηση υπερβεί το όριο των 6 μηνών ο αιτών διατηρεί το δικαίωμα να απευθυνθεί στο Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο.

Στη Γαλλία ο ΑΚ προβλέπει μέγιστη προθεσμία 18 μηνών για την εξέταση της αίτησης και την έκδοση της απόφασης, η οποία ξεκινά από την κατάθεση των δικαιολογητικών. Σε περίπτωση που η απόφαση είναι θετική, ο φάκελος διαβιβάζεται στην αρμόδια Διεύθυνση του Υπουργείου Εσωτερικών για έγκριση της Απόφασης. Η διαβίβαση θα πρέπει να γίνει εντός 6 μηνών από την παραλαβή της αίτησης.

Στη Γερμανία και στη Σουηδία δεν ορίζονται συγκεκριμένα χρονικά όρια για την εξέταση της αίτησης και την έκδοση της απόφασης σε θέματα ιθαγένειας, εντούτοις δεν παρατηρούνται καθυστερήσεις και φαινόμενα κακών πρακτικών διοίκησης. Στη Γερμανία εξάλλου ο αιτών έχει δικαίωμα να ασκήσει προσφυγή κατά της αρμόδιας αρχής αν δεν έχει εκδοθεί απόφαση μέσα σε διάστημα τριών μηνών.

Στη Σουηδία προβλέπεται γενικά η υποχρέωση των αρμόδιων αρχών να εκδίδουν τις σχετικές αποφάσεις «το συντομότερο δυνατόν». Σύμφωνα με τη Σουηδική Επιτροπή Μετανάστευσης, το διάστημα που απαιτείται για την πολιτογράφηση είναι περίπου ένα έτος από την κατάθεση της αίτησης, ενώ για την κτήση της ιθαγένειας μέσω δήλωσης χρειάζονται περίπου 7 μήνες (σύμφωνα με στοιχεία του 2012).¹²⁷

- **Αιτιολόγηση απόρριψης αιτήματος**

Το 2010 εισήχθη για πρώτη φορά στο Δίκαιο της Ελληνικής Ιθαγένειας η υποχρέωση της διοίκησης να αιτιολογεί όλες τις αποφάσεις επί αιτημάτων πολιτογράφησης, θετικές ή αρνητικές. Καταργήθηκε έτσι το προηγούμενο καθεστώς, σύμφωνα με το οποίο η απόφαση πολιτογράφησης ήταν στην απόλυτη διακριτική ευχέρεια του Υπουργού Εσωτερικών, χωρίς να δίνεται καμία αιτιολόγηση σε περίπτωση απόρριψης. Με τον τρόπο αυτό έγινε μια προσπάθεια ενδυνάμωσης της αρχής του κράτους δικαίου και της αρχής της διαφάνειας στις σχέσεις κράτους – πολιτών, κατά τα πρότυπα των άλλων προηγμένων Ευρωπαϊκών χωρών.

Στις υπόλοιπες χώρες, Αυστρία, Γαλλία, Γερμανία και Σουηδία η αιτιολόγηση των αρνητικών αποφάσεων επί αιτημάτων πολιτογράφησης υπήρξε υποχρεωτική σε όλη την εξεταζόμενη περίοδο.

- **Δυνατότητα προσφυγής κατά της απόφασης**

Αναφορικά με την Ελλάδα, η υποχρέωση αιτιολόγησης των αποφάσεων πολιτογράφησης που καθιερώθηκε το 2010, συνεπάγεται και υπαγωγή των αποφάσεων αυτών στο δικαστικό έλεγχο. Έως τότε η δικαστική προστασία των αιτούντων την πολιτογράφηση ήταν εξαιρετικά περιορισμένη, καθώς το ΣτΕ, μέσα από τη σχετική νομολογία του, έκανε δεκτό το γεγονός ότι η διοίκηση αφίσταται της αιτιολόγησης για λόγους εξυπηρέτησης των εθνικών συμφερόντων. Από τη στιγμή όμως που σε απόφαση της διοίκησης γίνεται αναφορά στους λόγους για τους οποίους το κράτος αρνείται την πολιτογράφηση, οι λόγοι που επικαλούνται θα πρέπει να είναι νόμιμοι και ως εκ τούτου υπάγονται στον έλεγχο νομιμότητας των ακυρωτικών Δικαστηρίων.¹²⁸ Επομένως, σήμερα δίνεται πλέον και στην Ελλάδα η δυνατότητα στον ενδιαφερόμενο να προσφύγει κατά της απόφασης στα ακυρωτικά Δικαστήρια.

¹²⁷ Bernitz 2013, σελ. 6

¹²⁸ Χριστόπουλος 2012, σελ. 233

Στην Αυστρία ο υποψήφιος μπορεί να προσβάλλει την απόφαση των τοπικών αρχών ασκώντας έφεση στο Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο εντός έξι εβδομάδων από την έκδοση της απόφασης. Το Δικαστήριο μπορεί είτε να ακυρώσει είτε να επιβεβαιώσει την απόφασή των τοπικών αρχών. Σε περίπτωση που μια απόφαση ακυρώνεται, παραπέμπεται ξανά η υπόθεση προς επανεξέταση στην αρμόδια Κοινότητα, η οποία δεσμεύεται από τη δικαστική απόφαση.

Στη Γαλλία αν μία απόφαση είναι αρνητική, η Νομαρχία ενημερώνει απευθείας τον υποψήφιο, ο οποίος μπορεί να ζητήσει από τη Νομαρχία επανεξέταση της αίτησής του. Αν μετά την επανεξέταση η απόφαση είναι εκ νέου αρνητική, ο αιτών διατηρεί το δικαίωμα προσφυγής στο Διοικητικό Δικαστήριο εντός δύο μηνών. Η δικαστική απόφαση μπορεί να προσβληθεί ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου και ακολούθως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, τόσο από τον αιτούντα όσο και από το Υπουργείο Εσωτερικών που εξέδωσε την Απόφαση απόρριψης. Τα ακυρωτικά Δικαστήρια μπορούν είτε να επιβεβαιώσουν είτε να ακυρώσουν μια υπουργική απόφαση.

Σύμφωνα με το γερμανικό Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, οι αιτούντες δύνανται να προσβάλλουν αρνητικές αποφάσεις των αρχών πολιτογράφησης στα Διοικητικά Δικαστήρια. Επίσης μπορούν να ασκήσουν έφεση στο Ομοσπονδιακό Διοικητικό Εφετείο, αν αυτή γίνει αποδεκτή από το Δικαστήριο ή θεμελιωθεί σε έναν από τους λόγους που προβλέπονται από τον Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας. Οι δικαστικές αρχές δεν μπορούν να απονείμουν ιθαγένεια, παρά μόνο να αναπέμψουν προς εξέταση το αίτημα στις αρμόδιες αρχές.

Στη Σουηδία, το 2006 καταργήθηκε η εξαίρεση της διαδικασίας πολιτογράφησης από το δικαστικό έλεγχο, που ίσχυε έως τότε, με σκοπό την ενίσχυση της ασφάλειας δικαίου και της διαφάνειας της διαδικασίας. Συνεπώς, σε περίπτωση απόρριψης της αίτησής του από την Επιτροπή Μετανάστευσης, ο αιτών έχει δικαίωμα να υποβάλλει ένσταση εντός τριών εβδομάδων από την κοινοποίηση της απόφασης. Η ένσταση εξετάζεται από την Επιτροπή και σε περίπτωση που αυτή εμμένει στην απόφασή της παραπέμπει την ένσταση στο Δικαστήριο Μετανάστευσης. Η απόφαση του Δικαστηρίου Μετανάστευσης μπορεί επίσης να προσβληθεί ενώπιον του αρμόδιου ακυρωτικού Δικαστηρίου.

- **Κόστος**

Στην Ελλάδα, με νόμο του 2001 εισήχθη η υποχρέωση καταβολής παραβόλου ποσού 1.467,35€ με κάθε αίτηση πολιτογράφησης. Σημειώνεται ότι η αξία του εν λόγω παραβόλου ήταν η υψηλότερη που ίσχυε τότε στην Ευρώπη. Το 2010 το παράβολο μειώθηκε στα 700€, ενώ για την επανυποβολή αίτησης περιορίστηκε στα 200€. Για ομογενείς, πρόσφυγες, ανιθαγενείς και πολίτες της ΕΕ προβλέπεται μειωμένο παράβολο, ποσού 100€. Επιπλέον, προβλέπεται κατάθεση παραβόλου και με τη δήλωση πολιτογράφησης, ποσού 100€.

Στην Αυστρία το ύψος των δαπανών για την απόκτηση της αυστριακής ιθαγένειας ποικίλλει. Υπάρχει ένα γενικό ομοσπονδιακό διοικητικό παράβολο ποσού 110€ που συνοδεύεται από ένα δεύτερο ειδικό ομοσπονδιακό παράβολο και ένα πρόσθετο παράβολο του κρατιδίου όπου υποβάλλεται η αίτηση. Ειδικότερα, για την πολιτογράφηση με έννομη αξίωση, ο δικαιούχος υποχρεούται να καταβάλει ένα ομοσπονδιακό τέλος των 759,70€ καθώς και ένα τέλος κρατιδίου που μπορεί να κυμαίνεται μεταξύ 57,55€ και 1.357€. Για την πολιτογράφηση με διακριτική ευχέρεια το ομοσπονδιακό τέλος διαμορφώνεται σε 976,80€ ενώ το τέλος του κρατιδίου κυμαίνεται μεταξύ 104€ και 1.357€. Για την επέκταση σε ανήλικο τέκνο το ομοσπονδιακό τέλος ανέρχεται σε 217€ ενώ στα κρατίδια το κόστος είναι από μηδενικό έως 210€ για κάθε παιδί. Στα παραπάνω κόστη μπορεί να προστίθενται και διάφορα έξοδα έκδοσης πιστοποιητικών, προκαταρκτικών αποφάσεων, μεταφράσεων, εξετάσεων γλώσσας κτλ. Σε κάθε περίπτωση, το συνολικό κόστος για την πολιτογράφηση στην Αυστρία είναι το υψηλότερο μεταξύ των εξεταζόμενων χωρών.

Στη Γαλλία, το 2001 καταργήθηκε το παράβολο από την αίτηση πολιτογράφησης. Εντούτοις, το 2011 θεσπίστηκε τέλος χαρτοσήμου ποσού 55€ για την αίτηση πολιτογράφησης ή τη δήλωση. Προβλέπεται δυνατότητα απαλλαγής για άτομα με χαμηλό εισόδημα. Παρά τη μεταστροφή αυτή, η Γαλλία εξακολουθεί να παραμένει η χώρα με το χαμηλότερο κόστος πολιτογράφησης εκ των πέντε.

Στη Γερμανία το τέλος για την πολιτογράφηση ανέρχεται στο ποσό των 255€ πλέον 51€ για κάθε ανήλικο τέκνο που υποβάλλει αίτηση μαζί με τους γονείς του. Σε περίπτωση που ο ανήλικος υποβάλλει αίτηση μεμονωμένα πληρώνει το γενικό τέλος των 255€. Περαιτέρω μειώσεις ή απαλλαγή από την καταβολή τέλους μπορούν να

πραγματοποιηθούν στη βάση της αρχής της επιείκειας (π.χ. πολύ μικρό εισόδημα ή περισσότερα τέκνα προς συμπολιτογράφηση) ή του δημόσιου συμφέροντος. Είναι στη διακριτική ευχέρεια των κρατιδίων να καθορίσουν τις περιπτώσεις που συντρέχουν λόγοι απαλλαγής. Για την επανάκτηση ιθαγένειας από πρώην πολίτες της Γερμανίας δεν υφίστανται τέλη πολιτογράφησης.

Στη Σουηδία, με την αίτηση πολιτογράφησης πληρώνεται υποχρεωτικά και τέλος 1.500Skr (≈162€). Για τα υιοθετημένα τέκνα το ποσό μειώνεται στις 175 Skr (≈19€). Τα παιδιά και οι νέοι κάτω των 21 ετών που υποβάλουν δήλωση πληρώνουν τέλος 175Skr και οι πολίτες άλλων Σκανδιναβικών Χωρών 475Skr (≈51€). Οι ανιθαγενείς που έχουν αναγνωρισθεί ως πρόσφυγες ή έχουν σουηδικά ταξιδιωτικά έγγραφα απαλλάσσονται από την υποχρέωση πληρωμής τέλους πολιτογράφησης.¹²⁹

Τα στοιχεία για τις διαδικασίες πολιτογράφησης που ισχύουν σε κάθε μία από τις υπό εξέταση χώρες απεικονίζονται συνοπτικά στον Πίνακα 3. Παράλληλα, αντιπαραβάλλεται η ισχύουσα κατάσταση κατά το έτος 1999 με τα ισχύοντα κατά το έτος 2015. Επιπρόσθετα, γίνεται αναφορά στα έτη κατά τα οποία συνέβησαν οι σημαντικότερες αλλαγές σε κάθε κριτήριο.

¹²⁹ European Migration Network 2015, http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/reports/docs/ad-hoc-queries/ad-hoc-queries-2015.709_be_fees_for_citizenship_wider_dissemination.pdf

Πίνακας 3: Συγκριτική παρουσίαση διαδικασιών πολιτογράφησης κατά την περίοδο 1999 - 2015

	Ανώτατα χρονικά όρια επεξεργασίας αίτησης		Αιτιολόγηση απόφασης		Δυνατότητα προσφυγής		Κόστος	
	1999	2015	1999	2015	1999	2015	1999	2015
ΑΥΣΤΡΙΑ	Ναι	Ναι 6 μήνες	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι Με έννομη αξίωση: 110€ + 759,70€ + (57,55€ έως 1.357€) Με διακριτική ευχέρεια: 110€ + 976,80€ + (104€ έως 1.357€)
ΓΑΛΛΙΑ	Ναι	Ναι 18 μήνες	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι (έως 2001)	Ναι (2011) 55€
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	Όχι	Όχι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι 255€
ΕΛΛΑΔΑ	Όχι	Ναι (2010) 12 μήνες	Όχι	Ναι (2010)	Όχι	Ναι (2010)	Όχι	Ναι (2001) 700€
ΣΟΥΗΔΙΑ	Όχι	Όχι	Ναι	Ναι	Όχι	Ναι (2006)	Ναι	Ναι 1.500 Skr (≈160€)

7.2.4. Ανοχή της διπλής ιθαγένειας

Στην Ελλάδα, τη Γαλλία και τη Σουηδία επιτρέπεται, σε κάθε περίπτωση, η κατοχή περισσότερων από μίας ιθαγένειας. Στη Σουηδία η απαγόρευση της διπλής ιθαγένειας καταργήθηκε με νόμο του 2001. Στην Ελλάδα η αποδοχή της διπλής ιθαγένειας εντάσσεται στο πλαίσιο της πολιτικής διατήρησης δεσμών με τη διασπορά, η οποία ακολουθείται συχνά από χώρες που εξάγουν μετανάστες.

Στην Αυστρία και στη Γερμανία η κατοχή διπλής ιθαγένειας καταρχήν απαγορεύεται. Ωστόσο η γερμανική νομοθεσία προβλέπει μια σειρά από περιπτώσεις στις οποίες γίνεται δεκτή η κατοχή περισσότερων της μίας ιθαγένειας. Οι κυριότερες είναι οι ακόλουθες:

- Ο ενδιαφερόμενος είναι πολίτης της ΕΕ ή της Ελβετίας.
- Ο ενδιαφερόμενος είναι τέκνο μεταναστών που έχει μεγαλώσει στη Γερμανία.
- Η άλλη χώρα, της οποίας την ιθαγένεια φέρει ο αιτών, είτε δεν προβλέπει στη νομοθεσία της την αποδέσμευση από αυτήν ή την αρνείται, όπως συμβαίνει με πολίτες του Αφγανιστάν, της Αλγερίας, της Συρίας, του Μαρόκο, της Κούβας, του Λιβάνου και της Τυνησίας.
- Δεν επιτυγχάνεται η παραίτηση αν και έχουν καταβληθεί οι απαραίτητες προσπάθειες προς αυτό.

Επίσης στη Γερμανία παρατηρείται σταθερή τάση χαλάρωσης της τήρησης της αρχής της μίας ιθαγένειας κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 2006 το 51% των ατόμων που πολιτογραφήθηκαν ως Γερμανοί πολίτες διατήρησαν και την προηγούμενη υπηκοότητά τους.¹³⁰

Τα παραπάνω συνοψίζονται στον Πίνακα 4.

¹³⁰ Dumbrava 2010, σελ.13

Πίνακας 4: Συγκριτική παρουσίαση ανοχής της διπλής ιθαγένειας κατά την περίοδο 1999-2015

Ανοχή διπλής ιθαγένειας		
	1999	2015
ΑΥΣΤΡΙΑ	Όχι	Όχι
ΓΑΛΛΙΑ	Ναι	Ναι
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	Όχι	Όχι
ΕΛΛΑΔΑ	Ναι	Ναι
ΣΟΥΗΔΙΑ	Όχι	Ναι (2001)

Κεφάλαιο 8: Συμπεράσματα

Σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν η εξέταση της διαχρονικής εξέλιξης του καθεστώτος χορήγησης ιθαγένειας σε πέντε κράτη – μέλη της ΕΕ και συγκεκριμένα της Ελλάδας, της Αυστρίας, της Γαλλίας, της Γερμανίας και της Σουηδίας, κατά την περίοδο 2000 – 2015. Επιπλέον επιχειρήθηκε η οριζόντια συγκριτική ανάλυση των καθεστώτων αυτών αλλά και των παρατηρούμενων τάσεων, βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων που είχαν τεθεί.

Αρχικά έγινε περιγραφή του υφιστάμενου καθεστώτος χορήγησης ιθαγένειας σε κάθε χώρα και εξέταση της διαχρονικής τους εξέλιξης κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Σημειώνεται ότι, όπως αναλυτικά αναφέρεται κατά την περιγραφή της μεθοδολογίας, οι υπό εξέταση χώρες επιλέχθηκαν από το σύνολο των Ευρωπαϊκών κρατών, με βάση την ομοιογένεια αλλά και την αντιπροσωπευτικότητα αναφορικά με τις ακολουθούμενες πολιτικές και πρακτικές σε θέματα χορήγησης ιθαγένειας. Συμπερασματικά, το προφίλ των εξεταζόμενων χωρών κατά την αρχή της περιόδου αναφοράς (2000) σε σχέση με το τέλος (2015) θα μπορούσε να σκιαγραφηθεί όπως παρακάτω.

Η Ελλάδα, αποτελούσε μια παραδοσιακά μη φιλελεύθερη χώρα, τόσο λόγω των αυστηρών προϋποθέσεων πολιτογράφησης, όσο και λόγω των ακολουθούμενων διαδικασιών, οι οποίες δημιουργούσαν πρόσθετα εμπόδια για την κτήση της ιθαγένειας. Το καθεστώς χορήγησης ιθαγένειας χαρακτηριζόταν από απεριόριστη διακριτική ευχέρεια της διοίκησης, η οποία μπορεί να άγγιζε τα όρια της αυθαιρεσίας. Η εξαίρεση των αποφάσεων πολιτογράφησης από την υποχρέωση αιτιολόγησής τους, η μη πρόβλεψη χρονικών ορίων για την επεξεργασία των αιτήσεων και η στέρηση της δυνατότητας δικαστικής προστασίας των ενδιαφερόμενων είχαν οδηγήσει σε κακές διοικητικές πρακτικές οι οποίες υπονόμευαν το κράτος δικαίου. Περαιτέρω, το ελληνικό Δίκαιο Ιθαγένειας υπήρξε σταθερά προσκολλημένο στο δίκαιο του αίματος, αντιδρώντας «οχυρωματικά» στο γεγονός ότι η χώρα είχε εδώ και δεκαετίες μετατραπεί σε χώρα υποδοχής μεταναστών.

Το 2015 η εικόνα του ελληνικού Δικαίου Ιθαγένειας έχει αλλάξει δραστικά. Κυρίως με τη νομοθετική μεταρρύθμιση που ξεκίνησε το 2010 και ολοκληρώθηκε το 2015, εισήχθη στον ΚΕΙ η αρχή του διπλού *ius soli*, μειώθηκε ο απαιτούμενος χρόνος μόνιμης διαμονής για την πολιτογράφηση, τέθηκαν προθεσμίες εξέτασης της αίτησης και έκδοσης της απόφασης, επιβλήθηκε η υποχρέωση αιτιολόγησης των αποφάσεων, και τυποποιήθηκε ως έναν βαθμό η διαδικασία της αξιολόγησης των προϋποθέσεων ενσωμάτωσης. Θα μπορούσαμε ίσως να πούμε ότι το πιο σημαντικό στοιχείο της μεταρρύθμισης αυτής ήταν ότι ενισχύθηκε το κράτος δικαίου με τον περιορισμό της διακριτικής ευχέρειας της διοίκησης προς όφελος των κανόνων.

Το Δίκαιο Ιθαγένειας της Αυστρίας περιελάμβανε, κατά την αρχή της εξεταζόμενης περιόδου, ίσως τις πιο αυστηρές διατάξεις μεταξύ των υπό εξέταση χωρών. Χαρακτηριζόταν από έλλειψη κανόνων *ius soli*, αυστηρές προϋποθέσεις πολιτογράφησης, όπως το υψηλό ελάχιστο απαιτούμενο χρονικό διάστημα μόνιμης διαμονής στη χώρα και το υψηλό εισοδηματικό κριτήριο, μη ανοχή της διπλής ιθαγένειας, υψηλό κόστος πολιτογράφησης κτλ. Το 2015 η κατάσταση δεν έχει αλλάξει σημαντικά. Παρατηρήθηκε μια τάση αυστηροποίησης και τυποποίησης των προϋποθέσεων ενσωμάτωσης, με την εισαγωγή του τεστ ιθαγένειας και την αύξηση των απαιτήσεων ως προς την απόδειξη της γνώσης της γλώσσας. Η ελάχιστη χαλάρωση των εισοδηματικών κριτηρίων ως αποτέλεσμα καταδικαστικών αποφάσεων των Δικαστηρίων δεν μπορεί να εκληφθεί ως ένδειξη φιλελευθεροποίησης του πλαισίου.

Η Γαλλία υπήρξε ιστορικά η πιο φιλελεύθερη χώρα μεταξύ των υπό εξέταση χωρών, ως προς την πολιτική χορήγησης ιθαγένειας. Κατά το 2000, το Δίκαιό της προέβλεπε την κτήση της ιθαγένειας με βάση το διπλό *ius soli*, ανοχή στη διπλή υπηκοότητα, χαμηλό ελάχιστο απαιτούμενο διάστημα μόνιμης διαμονής αλλά και, από την άλλη πλευρά, αρκετά μεγάλη διακριτική ευχέρεια της διοίκησης και έμφαση στο βαθμό αφομοίωσης. Στο τέλος της εξεταζόμενης περιόδου, στη Γαλλία δεν παρατηρήθηκαν σημαντικές αλλαγές ως προς τα εξεταζόμενα κριτήρια. Η βασικότερη παρατήρηση έχει να κάνει με την αυστηροποίηση των προϋποθέσεων ενσωμάτωσης και ιδίως αναφορικά με τη γνώση της γλώσσας.

Η Γερμανία υπήρξε μια παραδοσιακά μη φιλελεύθερη χώρα ως προς τις πολιτικές χορήγησης ιθαγένειας, με προσήλωση στο δίκαιο του αίματος, απαγόρευση της

διπλής ιθαγένειας και την υψηλότερη απαιτούμενη χρονική διάρκεια μόνιμης διαμονής, σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες. Εντούτοις κατά την έναρξη της εξεταζόμενης περιόδου είχαν ήδη δημιουργηθεί οι συνθήκες για τις ριζικές αλλαγές που επρόκειτο να φέρει η νομοθετική μεταρρύθμιση του 2000. Το 2015 η Γερμανία διαθέτει στο Δίκαιό της κανόνες *ius soli*, έχει μειώσει σημαντικά τον απαιτούμενο χρόνο μόνιμης διαμονής για την πολιτογράφηση και έχει χαλαρώσει την τήρηση της αρχής της μίας ιθαγένειας, χωρίς εντούτοις να την έχει καταργήσει. Ωστόσο, έχει αυστηροποιήσει και τυποποιήσει τις προϋποθέσεις ενσωμάτωσης με την εισαγωγή του τεστ ενσωμάτωσης και των υψηλότερων απαιτήσεων σε θέματα γλωσσικής επάρκειας. Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η Γερμανία έχει κάνει ίσως τα πιο γενναία βήματα φιλελευθεροποίησης των διατάξεων περί ιθαγένειας, σε σχέση με τις υπό αξιολόγηση χώρες.

Η Σουηδία αποτελούσε κατά το 2000 μία «μεσαία» χώρα ως προς το φιλελεύθερο και ανοιχτό χαρακτήρα του καθεστώτος χορήγησης ιθαγένειας. Παρατηρείται το γεγονός ότι η ακολουθούμενη πολιτική της ήταν αυστηρή σε σχέση με τα κριτήρια της ύπαρξης κανόνων *ius soli* και της ανοχής της διπλής ιθαγένειας, εντούτοις ως προς τις προϋποθέσεις ενσωμάτωσης, δηλαδή την απαιτούμενη διάρκεια διαμονής, τη γνώση της γλώσσας και της χώρας και την οικονομική κατάσταση, οι πολιτικές της υπήρξαν οι πιο φιλελεύθερες μεταξύ των πέντε χωρών. Αναφορικά με τις διαδικασίες πολιτογράφησης, δεν προβλεπόταν χρονική δέσμευση της διοίκησης για την ολοκλήρωση της διαδικασίας, ούτε δυνατότητα προσφυγής του υποψηφίου κατά της απόφασης. Το 2015 η Σουηδία έχει καταργήσει την απαγόρευση της διπλής ιθαγένειας, εντούτοις δεν έχει εισάγει κανένα στοιχείο *ius soli* στο Δίκαιό της. Επίσης προβλέπονται πλέον ανώτατα χρονικά όρια εξέτασης των αιτήσεων και δυνατότητα προσφυγής του αιτούντος κατά της απόφασης. Ως προς τις προϋποθέσεις ενσωμάτωσης, η Σουηδία εξακολουθεί να ακολουθεί την πιο φιλελεύθερη πολιτική συγκρινόμενη με τις υπόλοιπες χώρες, θέτοντας τα λιγότερα εμπόδια σε όποιον επιθυμεί να αποκτήσει τη σουηδική ιθαγένεια μέσω πολιτογράφησης. Παρά το γεγονός ότι η Σουηδία δεν εφαρμόζει καθόλου την αρχή του *ius soli*, το καθεστώς χορήγησης της σουηδικής ιθαγένειας μπορεί δικαίως να καταταχθεί στα πιο φιλελεύθερα μεταξύ των εξεταζόμενων χωρών.

Συνοψίζοντας, μπορούμε να πούμε ότι η Ελλάδα και η Γερμανία αποτελούσαν παραδοσιακά βαθιά συντηρητικές χώρες ως προς την πολιτική χορήγησης ιθαγένειας,

καθώς στην αρχή της εξεταζόμενης περιόδου το Δίκαιό τους ήταν προσηλωμένο στην αρχή του δικαίου του αίματος και απαιτούσαν αυστηρές προϋποθέσεις ενσωμάτωσης. Επιπλέον η Γερμανία απαγόρευε τη διπλή ιθαγένεια, ενώ η Ελλάδα εφαρμόζε διοικητικές διαδικασίες και πρακτικές οι οποίες δεν ανταποκρίνονταν στις επιταγές ενός σύγχρονου δημοκρατικού κράτους δικαίου. Ωστόσο, οι δύο χώρες προχώρησαν, κατά την εξεταζόμενη περίοδο, σε βαθιές τομές στο Δίκαιο Ιθαγένειάς τους, επιδεικνύοντας τις εντονότερες τάσεις φιλελευθεροποίησης μεταξύ των πέντε υπό εξέταση χωρών.

Η Γαλλία υπήρξε ιστορικά και κατά την έναρξη της περιόδου αναφοράς, η χώρα με το πιο φιλελεύθερο Δίκαιο Ιθαγένειας μεταξύ των πέντε χωρών, ωστόσο κατά την εν λόγω περίοδο παρατηρήθηκαν τάσεις αυστηροποίησης, κυρίως αναφορικά με τις προϋποθέσεις ενσωμάτωσης. Η Αυστρία παρέμεινε η χώρα με τις πιο αυστηρές διατάξεις περί χορήγησης ιθαγένειας, προωθώντας κατά την εξεταζόμενη περίοδο μικρής σημασίας αλλαγές, είτε προς την κατεύθυνση αυστηροποίησης είτε φιλελευθεροποίησης. Τέλος, η Σουηδία, μια παραδοσιακά «μεσαία» χώρα ως προς τον φιλελεύθερο και ανοιχτό χαρακτήρα του καθεστώτος χορήγησης ιθαγένειας, προχώρησε κατά την περίοδο αναφοράς σε περαιτέρω φιλελευθεροποίηση των σχετικών διατάξεων, γεγονός που την καθιστά ως μια από τις πιο φιλελεύθερες μεταξύ των υπό σύγκριση χωρών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ

Ελληνική Βιβλιογραφία

Βιβλία

Αριστοτέλης, 1975, *Πολιτικά* (μτφρ. Παρίτσης Ν.), Πάπυρος, Αθήνα.

Βάλληνδης, Π. 1943, *Δίκαιον ιθαγενείας*, Αθήνα.

Βάλληνδης, Π. 1957, *Δίκαιον ιθαγενείας κατά τον Κώδικα της Ελληνικής Ιθαγενείας του 1955 (μαθήματα ιδιωτικού διεθνούς δικαίου κατά τας παραδόσεις του ακαδημαϊκού έτους 1955-56)*, Αθήνα.

Βρέλλη – Βροντάκη, Α. & Παπαθωμάς, Α. 2010, *Δίκαιο Ιθαγένειας*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Δημούλης, Δ. & Lunardi, S. 2012, «Η ιδιότητα του πολίτη ως πολλαπλός αποκλεισμός. Συγκριτικές παρατηρήσεις», στο Γ. Κουζέλης & Δ. Χριστόπουλος (επιμ.), *Ιδιότητα του Πολίτη. Πολιτικός λόγος, ιστορία και κανόνες σε συγκριτικές προοπτικές*, Πατάκη, Αθήνα.

Γραμμένος, Σ. 2005, *Το Δίκαιο της Ελληνικής Ιθαγένειας*, Καραναστάση, Αθήνα.

Κουζέλης, Γ. & Χριστόπουλος, Δ. (επιμ.) 2012, *Ιδιότητα του Πολίτη. Πολιτικός λόγος, ιστορία και κανόνες σε συγκριτικές προοπτικές*, Πατάκη, Αθήνα.

Κρίσπη – Νικολετοπούλου, Ε. 1965, *Η Ιθαγένεια. Γενική Θεωρία – Συγκριτικόν Δίκαιον*, Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα.

Μπαλτσιώτης, Α. 2012, «Η ιθαγένεια ως μέσο συμπερίληψης και αποκλεισμού στα μεταοθωμανικά Βαλκάνια: Συγκρίνοντας τις περιπτώσεις της Βουλγαρίας, της Ελλάδας και της Τουρκίας», στο Γ. Κουζέλης & Δ. Χριστόπουλος (επιμ.), *Ιδιότητα του Πολίτη. Πολιτικός λόγος, ιστορία και κανόνες σε συγκριτικές προοπτικές*, Πατάκη, Αθήνα.

Μπεντερμάχερ – Γερούσης, Α. 1976, *Ελληνικόν Δίκαιον Ιθαγένειας*, Π. Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη – Αθήνα.

Παπασιώτη – Πασιά, Ζ. 2011, *Δίκαιο Ιθαγένειας: Γενικές Αρχές του Δικαίου Ιθαγένειας, Ελληνικό Δίκαιο Ιθαγένειας, Κείμενα*, Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 8^η έκδοση.

Παπασιώτη – Πασιά, Ζ. 2007, *Δίκαιο Καταστάσεως Αλλοδαπών*, Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη.

Παπασιώτη – Πασιά, Ζ. 2003, *Δίκαιο Ιθαγένειας: Γενικές Αρχές του Δικαίου Ιθαγένειας, Ελληνικό Δίκαιο Ιθαγένειας, Κείμενα*, Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 6^η έκδοση.

Σπανού, Κ. 2000, *Διοίκηση, Πολίτες και Δημοκρατία*, Παπαζήση, Αθήνα.

Σπυριδάκης, Ι. Σ. 2015, *Ελληνική Ιθαγένεια: συστηματική και κατ' άρθρο ερμηνεία του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας*, Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα.

Σπυριδάκης, Μ.Ι. 2007, *Ελληνική Ιθαγένεια*, Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα.

Τάκης, Α. 2012, «Ξένοι για πάντα: Κυριαρχία, δικαιώματα και ιδιότητα του πολίτη», στο Γ. Κουζέλης & Δ. Χριστόπουλος (επιμ.), *Ιδιότητα του Πολίτη. Πολιτικός λόγος, ιστορία και κανόνες σε συγκριτικές προοπτικές*, Πατάκη, Αθήνα.

Τσαπόγας, Μ. & Χριστόπουλος, Δ. 2004, *Τα Δικαιώματα στην Ελλάδα 1953 – 2003. Από το τέλος του εμφυλίου στο τέλος της μεταπολίτευσης*, Καστανιώτη, Αθήνα.

Χριστόπουλος, Δ. 2012, *Ποιός είναι Έλληνας Πολίτης; Το Καθεστώς Ιθαγένειας από την Ίδρυση του Ελληνικού Κράτους ως τις αρχές του 21^{ου} Αιώνα*, Βιβλιόραμα, Αθήνα.

Χριστόπουλος, Δ. 2012 «Η πολιτική κοινότητα ως όριο: δημοψήφισμα για ιθαγένεια στους μετανάστες;», στο Γ. Κουζέλης & Δ. Χριστόπουλος (επιμ.), *Ιδιότητα του Πολίτη. Πολιτικός λόγος, ιστορία και κανόνες σε συγκριτικές προοπτικές*, Πατάκη, Αθήνα.

Χρονόπουλος, Δ. 2007, *Συγκριτικές Ιδιαιτερότητες της Ελληνικής Νομοθεσίας. Η Μεταρρύθμιση της Μεταναστευτικής Πολιτικής*, Παπαζήση, Αθήνα.

Χρυσόγονος, Κ. 2006, *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Goodman, S. 2012, Προϋποθέσεις και εξετάσεις ενσωμάτωσης στην Ευρώπη: μια συγκριτική οπτική», στο Γ. Κουζέλης & Δ. Χριστόπουλος (επιμ.), *Ιδιότητα του Πολίτη. Πολιτικός λόγος, ιστορία και κανόνες σε συγκριτικές προοπτικές*, Πατάκη, Αθήνα.

Επιστημονικά άρθρα

- Δίκαιος, Ε. 2012, «Τα συνταγματικά όρια απονομής ιθαγένειας και εκλογικών δικαιωμάτων σε αλλοδαπούς», *Διοικητική Δίκη* 1/2012, σελ. 1-53
- Κουτσούκος, Ι. 2011, «Η ιθαγένεια, το Έθνος και το κράτος δικαίου», *Εφημερίδα Διοικητικού Δικαίου* 1/2011, σελ. 79-84
- Παπαδοπούλου, Τ. 2015, «Η ιθαγένεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Έννοια, εξελίξεις και προκλήσεις», *Επιθεώρηση Μεταναστευτικού Δικαίου* 1/2015, σελ. 17-23
- Παπασιώτη – Πασιά, Ζ. 2009, «Το δικαίωμα στην Ιθαγένεια κατά το Σύνταγμα της Ελλάδας», *Αρμενόπουλος* 6/2009, σελ. 813-832
- Παπαστυλιανός, Χ. 2010, «Οι αλλαγές ως προς την κτήση της Ελληνικής Ιθαγένειας και το καθεστώς πολιτογράφησης υπό το πρίσμα της πρόσφατης νομολογίας του ΕΔΔΑ», *Εφημερίδα Διοικητικού Δικαίου* 6/2010, σελ. 883-887
- Παπαστυλιανός, Χ. 2010, «Προς μια αλλαγή παραδείγματος σχετικά με την κτήση της Ελληνικής Ιθαγένειας, την πολιτική συμμετοχή των αλλοδαπών και την ιδιότητα του πολίτη», *Εφημερίδα Διοικητικού Δικαίου* 1/2010, σελ. 11-17
- Παπαστυλιανός, Χ. 2011, «Τα συνταγματικά όρια του νομοθέτη ως προς την κτήση της ιθαγένειας και τα πολιτικά δικαιώματα των αλλοδαπών», *Εφημερίδα Διοικητικού Δικαίου* 1/2011, σελ. 71-76
- Παπαστυλιανός, Χ. 2011, «Η απονομή και αφαίρεση ιθαγένειας ως κυριαρχικό «δικαίωμα» του κράτους στον ευρωπαϊκό συνταγματικό χώρο: Οι πρόσφατες νομολογιακές εξελίξεις», <http://www.constitutionalism.gr/1891-i-aponomi-kai-afairesi-itageneias-ws-kyriarhiko-di/>
- Παπαστυλιανός, Χ. 2009, «Ιδιότητα του πολίτη και αλλοδαποί: ο αλλοδαπός ως υποκείμενο δικαιωμάτων στην ελληνική έννομη τάξη», *Εφημερίδα Διοικητικού Δικαίου* 6/2009, σελ. 859-870
- Σταυρουλάκη, Ε. 2013, «Ιθαγένεια τέκνων αλλοδαπών – Δικαίωμα εκλέγειν και εκλέγεσθαι των αλλοδαπών στις δημοτικές εκλογές. Η Απόφαση ΣτΕ Ολ 460/2013», *Συνήγορος*, τ. 96/2013, σελ. 68-69
- Σταυρουλάκη, Ε. 2015, «Επισκόπηση βασικών τροποποιήσεων του Κώδικα Μετανάστευσης και του Κώδικα Ιθαγένειας με τον Ν. 4332/2015», *Συνήγορος*, τ. 110/2015, σελ. 66-70
- Τσολάκου, Ε. 2011, «Η ελληνική ιθαγένεια μεταξύ εθνικής ενσωμάτωσης και πολιτικής ένταξης», <http://www.constitutionalism.gr/2012-i-elliniki-itageneia-metaxy-etnikis-enswmatwsis-ka/>

Χριστόπουλος, Δ. 2004, «Περιπέτειες της ελληνικής ιθαγένειας: Ποιος (δεν) έχει τα «προσόντα» να είναι Έλληνας;», *Θέσεις* - τριμηνιαία επιθεώρηση, εκδόσεις Νήσος, τ. 87, Απρίλιος – Ιούνιος 2004, http://theseis.com/index.php?option=com_content&task=view&id=851&Itemid=29

Χρυσόγονος, Κ. 2011, «Το δίκαιο του αίματος και η πολιτική συμμετοχή αλλοδαπών στην τοπική αυτοδιοίκηση. Παρατηρήσεις στη ΣτΕ 350/2011», *Θεωρία & Πράξη Διοικητικού Δικαίου*, τ. 1/2011, σελ. 103-113

Εργασίες

Πατρικουνάκου, Σ. 2010, «Σύγκριση μεταξύ καθεστώτων απονομής ιθαγένειας στην Ε.Ε. και αντιστοιχία σε μοντέλα υποδοχής μεταναστών», Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης & Αυτοδιοίκησης, Εθνική Σχολή Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Αθήνα. http://www.ekdd.gr/ekdda/files/ergasies_esta/T3/029/10225.pdf

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Βιβλία

Arendt, H. 1967, *The Origins of Totalitarianism*, George Allen & Unwin, London.

Armstrong Kelly, G. 1995, 'Who Needs a Theory of Citizenship?', στο R. Beiner (επιμ.), *Theorizing Citizenship*, State University of New York Press, New York.

Beiner, R. (επιμ.) 1995, *Theorizing Citizenship*, State University of New York Press, New York.

Bellamy, R. 2008, *Citizenship. A very Short Introduction*, Oxford University Press, New York.

Bauböck, R.; Ersboll, E.; Waldrauch, H. & Groenendijk K. 2006, *Acquisition and Loss of Nationality. Policies and Trends in 15 European States, vol. I Comparative Analysis*, Amsterdam University Press, Amsterdam.

Bauböck, R.; Groenendijk, K.; Ersboll, E. & Waldrauch, H. (επιμ.) 2006, *Acquisition and Loss of Nationality. Policies and Trends in 15 European States, vol. II Country Analyses*, Amsterdam University Press, Amsterdam.

Brubaker, R. 1996, *Citizenship and Nationhood in France and Germany*, Harvard University Press, Cambridge MA.

Crouch, C.; Eder, K. & Tambini, D. (επιμ.) 2001, *Citizenship, Markets, and the State*, Oxford University Press, New York.

Delanty, G. 2000, *Citizenship in a Global Age. Society, Culture, Politics.*, Open University Press, Philadelphia.

- Habermas, J. 1994, 'Citizenship and National Identity', στο R. Beiner (επιμ.) 1995, *Theorizing Citizenship*, State University of New York Press, New York και στο B.V. Steenbergen (επιμ.), *The Condition of Citizenship*, SAGE Publications, London.
- Hansen, R. 2014, 'Citizenship and Integration in Europe', στο C. Joppke & E. Morawska (επιμ.), *Toward Assimilation and Citizenship: Immigrants in Liberal Nation States*, Palgrave Macmillan, London.
- Heater, D. 1999, *What is Citizenship?*, Polity Press, Cambridge.
- Joppke, C. & Morawska, E. (επιμ.) 2014, *Toward Assimilation and Citizenship: Immigrants in Liberal Nation States*, Palgrave Macmillan, London.
- Kymlicka, W. & Wayne, N. 1995, 'Return of the Citizen: A Survey of Recent Work on Citizenship Theory' στο R. Beiner (επιμ.), *Theorizing Citizenship*, State University of New York Press, New York.
- Marshall, T.H. 1950, *Citizenship and Social Class and other essays*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Oliver, D. & Heater, D. 1994, *The Foundations of Citizenship*, Harvester Wheatsheaf, London.
- Procacci, G. 2001, 'Poor Citizens: Social Citizenship versus Individualization of Welfare', στο C. Crouch; K. Eder & D. Tambini (επιμ.), *Citizenship, Markets, and the State*, Oxford University Press, New York.
- Rosenblum, N. (επιμ.) 1989, *Liberalism and the Moral Life*, Harvard University Press, Cambridge MA.
- Steenbergen, B.V. (επιμ.) 1994, *The Condition of Citizenship*, SAGE Publications, London.
- Steenbergen, B.V. 1994, 'Towards a Global Ecological Citizenship', στο B.V. Steenbergen (επιμ.), *The Condition of Citizenship*, SAGE Publications, London.
- Taylor, C. 1989, 'Cross purposes: The liberal – communitarian debate', στο N. Rosenblum (επιμ.), *Liberalism and the Moral Life*, Harvard University Press, Cambridge MA.
- Turner, B. (επιμ.) 1993, *Citizenship and Social Theory*, SAGE Publications, London.

Επιστημονικά άρθρα και εκθέσεις

Anagnostou, D. 2011, 'Citizenship Policy Making in Mediterranean EU States: Greece', European University Institute, RSCAS, EUDO Citizenship Observatory
<http://eudo-citizenship.eu/docs/EUDOCComp-Greece.pdf>

Bauböck, R.; Honohan, I.; Huddleston, T.; Hutcheson, D.; Shaw, J. & Vink, M.P. 2013, 'Access to citizenship and its impact on immigrant integration. European summary and standards', European University Institute, RSCAS, EUDO Citizenship Observatory
http://eudo-citizenship.eu/images/acit/acit_report_eu%20level%20summary.pdf

Bernitz, H. 2013, 'Naturalisation Procedures for Immigrants. Sweden', European University Institute, RSCAS, EUDO Citizenship Observatory
http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/29799/NPR_2013_36-Sweden.pdf?sequence=1

Bernitz, H. 2012 (Rev.), 'Country Report: Sweden, European University Institute, RSCAS, EUDO Citizenship Observatory
<http://eudo-citizenship.eu/admin/?p=file&appl=countryProfiles&f=Sweden.pdf>

Bertossi, C., Hajjat, A. 2013 (Rev.), 'Country Report: France, European University Institute, RSCAS, EUDO Citizenship Observatory
<http://eudo-citizenship.eu/admin/?p=file&appl=countryProfiles&f=France.pdf>

Christopoulos, D. 2015, 'The 2015 reform of the Greek Nationality Code in brief', EUDO Citizenship Observatory
<http://eudo-citizenship.eu/admin/?p=file&appl=countryProfiles&f=The%202015%20reform%20of%20the%20Greek%20Nationality%20Code%20in%20brief.pdf>

Christopoulos, D. 2013 (Rev.), 'Country Report: Greece', European University Institute, RSCAS, EUDO Citizenship Observatory
<http://eudo-citizenship.eu/admin/?p=file&appl=countryProfiles&f=Greece.pdf>

Dumbrava, C. 2010, 'How illiberal are citizenship rules in European Union Countries?', European University Institute Working Papers, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, EUDO Citizenship Observatory
http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/14114/RSCAS_2010_50.corr.pdf?sequence=3

Farahat, A. 2013, 'Naturalisation Procedures for Immigrants. Germany', European University Institute, RSCAS, EUDO Citizenship Observatory
http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/29783/NPR_2013_06-Germany.pdf?sequence=1

Goodman, S. 2010, 'Integration Requirements for Integration's Sake? Identifying, Categorizing and Comparing Civic Integration Policies', 2010a, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, Vol. 36, No.5, σελ. 753-772

Goodman, S. 2010, 'Naturalization Policies in Europe: Exploring Patterns of Inclusion and Exclusion', Comparative Report 2010/7, European University Institute, RSCAS, EUDO Citizenship Observatory
<http://eudo-citizenship.eu/docs/7-Naturalisation%20Policies%20in%20Europe.pdf>

Hailbronner, K., Farahat, A. 2015 (Rev.), 'Country Report on Citizenship Law: Germany', European University Institute, RSCAS, EUDO Citizenship Observatory
[http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/34478/EUDO CIT 2015 02-Germany.pdf?sequence=1](http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/34478/EUDO_CIT_2015_02-Germany.pdf?sequence=1)

Hajjat, A. 2013, 'Naturalisation Procedures for Immigrants. France', European University Institute, RSCAS, EUDO Citizenship Observatory
[http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/29782/NPR 2013 03-CITIMP-France.pdf?sequence=1](http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/29782/NPR_2013_03-CITIMP-France.pdf?sequence=1)

Honohan, I. 2010, 'The Theory and Politics of Ius Soli', European University Institute, RSCAS, EUDO Citizenship Observatory
<http://eudo-citizenship.eu/docs/IusSoli.pdf>

Howard, M.M. 2010, 'The Impact of the Far Right on Citizenship Policy in Europe: Explaining Continuity and Change', *Journal on Ethnic and Migration Studies*, Vol.36, No.5, σελ. 735-751

Howard, M.M. 2006, 'Comparative Citizenship: An Agenda for Cross – National Research', *Perspectives on Politics*, Vol.4, No.3, σελ. 443-455

Joppke, C. 2008, 'Comparative Citizenship: A Restrictive Turn in Europe?', *Journal of Law and Ethics of Human Rights*, Vol.2, No.1, σελ.1-22.

Joppke, C. 2003, 'Citizenship Between De and Re-Ethnicization', Russell Sage Foundation, Working Paper 204
[https://www.russellsage.org/sites/all/files/u4/Joppke Citizenship%20Between%20De-%20and%20Re-Ethnicization.pdf](https://www.russellsage.org/sites/all/files/u4/Joppke_Citizenship%20Between%20De-%20and%20Re-Ethnicization.pdf)

Midtbøen, A. 2015, 'Citizenship, integration and the quest for social cohesion: nationality reform in the Scandinavian countries', *Comparative Migration Studies*
<http://comparativemigrationstudies.springeropen.com/articles/10.1007/s40878-015-0002-y>

Turner, B. 1990, 'Outline of a Theory of Citizenship', *Sociology*, Vol. 24, No.2 σελ. 189-217

Stern, J., Valchars, G. 2013 (Rev.), 'Country Report: Austria', European University Institute, RSCAS, EUDO Citizenship Observatory

<http://eudo-citizenship.eu/admin/?p=file&appl=countryProfiles&f=2013-28-Austria.pdf>

Stern, J., Valchars, G. 2013, 'Naturalisation Procedures for Immigrants. Austria', European University Institute, RSCAS, EUDO Citizenship Observatory
http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/29773/NPR_2013_04-CITIMP-Austria.pdf?sequence=1

Δικτυακοί τόποι

Βουλή των Ελλήνων
<http://www.parliament.gr>

Εθνικό Τυπογραφείο
<http://www.et.gr>

Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου
<http://www.hlhr.gr>

Θέσεις – Τριμηνιαία Επιθεώρηση
www.theseis.com

Όμιλος «Αριστόβουλος Μάνεσης»
<http://www.constitutionalism.gr>

Ομοσπονδιακό Γραφείο για τη Μετανάστευση και τους Πρόσφυγες
<http://www.bamf.de/>

Ομοσπονδιακό Υπουργείο Εσωτερικών της Αυστρίας
<http://www.bmi.gv.at/>

Ομοσπονδιακό Υπουργείο Εσωτερικών της Γερμανίας
<http://www.bmi.de/>

Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης
<http://www.ypes.gr/el/>

Υπουργείο Εσωτερικών της Γαλλίας
<http://www.interieur.gouv.fr/>

EUR – Lex πρόσβαση στο δίκαιο της ΕΕ
<http://eur-lex.europa.eu/>

European Forum for Migration Studies
<http://www.efms.uni-bamberg.de/>

European Union Democracy Observatory on Citizenship
<http://eudo-citizenship.eu>

LawNet
<http://www.lawnet.gr>

Legifrance - Δημόσια Υπηρεσία για τη δημοσίευση νομικών κειμένων
<http://www.legifrance.gouv.fr>

Migrationverket – The Swedish Migration Agency
<http://www.migrationsverket.se/>

NOMOS Βάσεις Νομικών Δεδομένων
<https://lawdb.intrasoftnet.com/nomos>

Russell Sage Foundation
<http://www.russellsage.org/>

SpringerOpen
<http://www.springeropen.com/>

Νομικά κείμενα

Ελληνική νομοθεσία, κανονιστικές πράξεις, διοικητικά έγγραφα, νομολογία

Σύνταγμα της Ελλάδας (Άρθρα: 4 παρ.3, 105 παρ.1, 111 παρ.5-6)

Αστικός Κώδικας (Άρθρα 29-31)

N. 4332/2015 (ΦΕΚ Α' 76) «Τροποποίηση διατάξεων Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας - Τροποποίηση του Ν. 4521/2014 για την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στις οδηγίες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 2011/98/ΕΕ, κ.λπ.»

N. 4251/2014 (ΦΕΚ Α' 80) «Κώδικας Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης και λοιπές διατάξεις»

N. 3838/2010 (ΦΕΚ Α' 49) «Σύγχρονες διατάξεις για την Ελληνική Ιθαγένεια και την πολιτική συμμετοχή ομογενών και νομίμως διαμενόντων μεταναστών και άλλες ρυθμίσεις»

N. 3491/2006 (ΦΕΚ Α' 207) «Ρυθμίσεις θεμάτων ΕΚΔΔΑ και λοιπών θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης»

N. 3386/2005 (ΦΕΚ Α' 212) «Για την είσοδο, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην ελληνική επικράτεια»

N. 3284/2004 (ΦΕΚ Α' 217) «Περί Κυρώσεως του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας»

N. 3207/2003 (ΦΕΚ Α' 302) «Ρύθμιση θεμάτων Ολυμπιακής Προετοιμασίας και άλλες διατάξεις»

N. 3013/2002 (ΦΕΚ Α' 102) «Αναβάθμιση της πολιτικής Προστασίας και λοιπές διατάξεις»

Ν. 2910/2001 (ΦΕΚ Α'91) «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της Ελληνικής Ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις»

Ν. 2790/2000 (ΦΕΚ Α'24) «Αποκατάσταση Παλιννοστούντων Ομογενών από την τέως Σοβιετική Ένωση και άλλες διατάξεις»

ΝΔ 3370/1955 (ΦΕΚ Α'258) «Κώδικας Ελληνικής Ιθαγένειας»

ΥΑ αριθ. Φ. 130181/23198/10/20.4.2010 (ΦΕΚ Β'562) «Καθορισμός δικαιολογητικών που πρέπει να συνοδεύουν τη δήλωση και αίτηση εγγραφής στο Δημοτολόγιο, λόγω γέννησης ή φοίτησης σε σχολείο στην Ελλάδα, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 1Α του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας»

Εγκύκλιος αριθ. 29 ΑΠ: Φ.130181/18258/25.8.2015 «Τροποποίηση διατάξεων Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας (Ν. 4332/2015)», Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης, Γ.Γ. Πληθυσμού και Κοινωνικής Συνοχής

Εγκύκλιος αριθ. 11 ΑΠ: Φ.130181/10322/16.4.2014 «Τροποποιήσεις Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας (Ν. 4251/2014)», Υπ. Εσωτερικών, Γ.Γ. Πληθυσμού και Κοινωνικής Συνοχής

Εγκύκλιος ΑΠ: Φ.822115/18303/9.7.2013 «Παροχή διευκρινίσεων σχετικά με τον εννοιολογικό προσδιορισμό των όρων Ιθαγένεια και Εθνικότητα», Υπ. Εσωτερικών, Γ.Γ. Πληθυσμού και Κοινωνικής Συνοχής

Εγκύκλιος αριθ. 28 ΑΠ: Φ.130181/12265/31.3.2011 «Θέματα Ιθαγένειας – Διευκρινίσεις αναφορικά με την εφαρμογή του ν. 3838/2010», Υπ. Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, Γ.Γ. Πληθυσμού και Κοινωνικής Συνοχής

Εγκύκλιος αριθ. 8 ΑΠ: Φ130181/29365/8/28.5.2010 «Τροποποίηση του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας», Υπ. Εσωτερικών Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, Γ.Γ. Μεταναστευτικής Πολιτικής

Εγκύκλιος αριθ.13 ΑΠ: Φ130181/39910/10/2.8.2010 «Συνδρομή ουσιαστικών προϋποθέσεων στη διαδικασία πολιτογράφησης», Υπ. Εσωτερικών Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, Γ.Γ. Μεταναστευτικής Πολιτικής

Εγκύκλιος ΑΠ: Φ.7914/6330/2.3.2000 «Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας από ομογενείς της πρώην Σοβιετικής Ένωσης», Υπουργείο Εσωτερικών

Πρόταση σχεδίου νόμου «Κώδικας Ελληνικής Ιθαγένειας», 2009, Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Σύγχρονες διατάξεις για την Ελληνική Ιθαγένεια και την πολιτική συμμετοχή ομογενών και νομίμως διαμενόντων μεταναστών και άλλες ρυθμίσεις»

Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Τροποποίηση διατάξεων Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας – Ενσωμάτωση στην ελληνική έννομη τάξη των Οδηγιών 2011/98/ΕΕ και 2014/36/ΕΕ και άλλες διατάξεις»

Απόφαση Συμβουλίου Επικρατείας (Ολομ.) 460/2013 «Ιθαγένεια τέκνων αλλοδαπών και δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι των αλλοδαπών στις δημοτικές εκλογές»

Απόφαση Δ' Τμήματος Συμβουλίου Επικρατείας 350/2011

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΚΩΔΙΚΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ

ΚΩΔΙΚΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ¹³¹ (Όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

ΚΤΗΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ

Ι. Αυτοδίκαια, με τη γέννηση

Άρθρο 1

1. Το τέκνο Έλληνα ή Ελληνίδας αποκτά από τη γέννηση του την Ελληνική Ιθαγένεια.

2. Την Ελληνική Ιθαγένεια αποκτά από τη γέννηση του όποιος γεννιέται σε ελληνικό έδαφος, εφόσον:

α. ένας από τους γονείς του έχει γεννηθεί στην Ελλάδα και κατοικεί μόνιμα στη Χώρα από τη γέννηση του ή

β. δεν αποκτά αλλοδαπή ιθαγένεια με τη γέννηση του ούτε μπορεί να αποκτήσει τέτοια με σχετική δήλωση των γονέων του στις οικείες αλλοδαπές αρχές, αν το δικαίο της ιθαγένειας των γονέων του απαιτεί την υποβολή παρόμοιας δήλωσης, ή

γ. είναι άγνωστης ιθαγένειας, εφόσον η αδυναμία διαπίστωσης της τυχόν αποκτώμενης με τη γέννηση αλλοδαπής ιθαγένειας δεν οφείλεται σε άρνηση συνεργασίας γονέα.

Άρθρο 1Α

Με δήλωση και αίτηση, λόγω γέννησης και φοίτησης σε σχολείο στην Ελλάδα

1. Τέκνο αλλοδαπών που γεννιέται στην Ελλάδα θεμελιώνει δικαίωμα κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας υπό τις εξής προϋποθέσεις:

α) Της εγγραφής του στην Α΄ τάξη ελληνικού σχολείου της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και της συνέχισης παρακολούθησης ελληνικού σχολείου κατά το χρόνο υποβολής της δήλωσης - αίτησης της παραγράφου 2.

β) Της προηγούμενης συνεχούς νόμιμης διαμονής του ενός εκ των γονέων του επί πέντε τουλάχιστον έτη πριν από τη γέννησή του. Αν το τέκνο γεννήθηκε πριν τη συμπλήρωση της ως άνω πενταετούς διαμονής, το δικαίωμα κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας θεμελιώνεται με τη συμπλήρωση δεκαετούς συνεχούς νόμιμης διαμονής του γονέα.

¹³¹ Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών NOMOS, <https://lawdb.intrasoftnet.com/nomos>

γ) Της νόμιμης διαμονής των γονέων του και της κατοχής από έναν τουλάχιστον εξ αυτών ενός εκ των κατωτέρω τίτλων διαμονής κατά το χρόνο υποβολής της δήλωσης - αίτησης της παραγράφου 4:

γα) άδειας επί μακρόν διαμένοντος, κατ' εφαρμογή των διατάξεων του Π.δ. 150/2006 (Α' 160) ή άδεια διαμονής επί μακρόν διαμένοντος σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 7 του άρθρου 40 του Ν. 3731/2008 (Α' 26) ή άδεια διαμονής που προβλέπεται στο άρθρο 89 του Ν. 4251/2014 (Α' 80), όπως ισχύει,

γβ) άδειας διαμονής αόριστης διάρκειας ή δεκαετούς διάρκειας σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 2910/2001 (Α' 91), της παρ. 2 του άρθρου 91 του Ν. 3386/2005 (Α' 212), της παρ. 1 του άρθρου 39 του Ν. 3731/2008 (Α' 263) και του άρθρου 138 του Ν. 4251/2014 (Α' 80), όπως ισχύουν,

γγ) εγγράφου πιστοποίησης μόνιμης διαμονής πολίτη της Ε.Ε. με βάση τις διατάξεις του Π.δ. 106/2007 (Α' 135),

γδ) τίτλου διαμονής αναγνωρισμένου πολιτικού πρόσφυγα ή καθεστώτος επικουρικής προστασίας, σύμφωνα με τις διατάξεις των προεδρικών διαταγμάτων 61/1999 (Α' 63), 96/2008 (Α' 152), 114/2010 (Α' 195) και 113/2013 (Α' 146), όπως ισχύουν, ή τίτλο διαμονής ανιθαγενούς,

γε) ειδικού δελτίου ταυτότητας ομογενούς (Ε.Δ.Τ.Ο.) συνοδευομένου από ισχύουσα άδεια διαμονής ενιαίου τύπου (Α.Δ.Ε.Τ.) ή άλλον τίτλο νόμιμης διαμονής ομογενούς,

γστ) άδειας διαμονής δεύτερης γενιάς σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 108 του Ν. 4251/2014 (Α' 80), γζ) δελτίου μόνιμης διαμονής μέλους οικογένειας Έλληνα ή πολίτη της Ε.Ε.

Με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης μπορεί να τροποποιούνται, αντικαθίστανται ή καταργούνται οι τίτλοι οριστικής διαμονής που αναφέρονται ανωτέρω και να προστίθενται νέοι τίτλοι νόμιμης διαμονής.

2. α. Για την κτήση της ελληνικής ιθαγένειας κατ' εφαρμογή της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου υποβάλλεται κοινή δήλωση-αίτηση από τους γονείς του τέκνου.

Η δήλωση-αίτηση κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας, καθώς και τα σχετικά δικαιολογητικά υποβάλλονται στην αρμόδια υπηρεσία της Αποκεντρωμένης Διοίκησης στη χωρική αρμοδιότητα της οποίας υπάγεται ο δήμος της διαμονής των αιτούντων.

β. Τη δήλωση-αίτηση της προηγούμενης παραγράφου του παρόντος άρθρου υποβάλλει στην περίπτωση τέκνου μονογονεϊκής οικογένειας ή τέκνου δικαιούχου διεθνούς προστασίας (αναγνωρισμένου πρόσφυγα, προσώπου που έχει υπαχθεί σε καθεστώς επικουρικής προστασίας ή ανιθαγενούς), ο εναπομείνας γονέας ή αυτός στον οποίο έχει ανατεθεί η επιμέλεια του ανηλίκου, εφόσον συντρέχουν στο πρόσωπό του οι λοιπές σχετικές προϋποθέσεις. Σε περιπτώσεις ασυνόδευτων ανηλίκων τη δήλωση-αίτηση υποβάλλει ο επίτροπος ή ο εκπρόσωπος του ανηλίκου που έχει νόμιμα ορισθεί.

3. Ο Συντονιστής της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, εντός έξι (6) μηνών από την υποβολή της δήλωσης- αίτησης της παραγράφου 2 του παρόντος άρθρου, με απόφασή του, περίληψη της οποίας δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εντέλλεται τον οικείο δήμο να εγγράψει τον ανήλικο αλλοδαπό, στο δημοτολόγιό του. Η ελληνική ιθαγένεια αποκτάται από τη δημοσίευση της σχετικής περίληψης.

4. Δεν συνιστούν κατά την έννοια του παρόντος άρθρου τίτλο νόμιμης διαμονής δελτία, βεβαιώσεις υποβολής δικαιολογητικών ή άλλα έγγραφα που επιτρέπουν την προσωρινή διαμονή του κατόχου τους μέχρι την κρίση του αιτήματός του από την αρμόδια διοικητική ή δικαστική αρχή ή την ολοκλήρωση της εκκρεμούς διοικητικής διαδικασίας.

5. Τα στοιχεία ταυτότητας του ανήλικου αλλοδαπού, καθώς και η ύπαρξη της συγγενικής σχέσης του ανήλικου για τον οποίο υποβάλλεται δήλωση - αίτηση κτήσης ιθαγένειας από τους γονείς του, αποδεικνύονται από ληξιαρχική πράξη γέννησης της ημεδαπής και από τα σχετικά δικαιολογητικά που πιστοποιούν τη συγγενική σχέση.

Με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης μπορεί να προστίθενται, καταργούνται ή τροποποιούνται τα αναγκαία έγγραφα για την υποβολή των δηλώσεων - αιτήσεων κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας του παρόντος άρθρου.

6. Για την υποβολή των προβλεπόμενων στο παρόν άρθρο δηλώσεων-αιτήσεων κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας καταβάλλεται παράβολο ύψους εκατό (100) ευρώ.

Άρθρο 1B

Με δήλωση και αίτηση, λόγω φοίτησης σε σχολείο στην Ελλάδα

1. Ανήλικος αλλοδαπός που κατοικεί μόνιμα και νόμιμα στην Ελλάδα θεμελιώνει δικαίωμα κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας λόγω φοίτησης σε ελληνικό σχολείο, εφόσον έχει ολοκληρώσει επιτυχώς την παρακολούθηση είτε εννέα τάξεων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είτε έξι τάξεων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η φοίτηση στο νηπιαγωγείο δεν προσμετράται. Η επιτυχής ολοκλήρωση της απαιτούμενης φοίτησης αποδεικνύεται με σχετική βεβαίωση της αρμόδιας αρχής.

2. Αλλοδαπός που κατοικεί μόνιμα και νόμιμα στην Ελλάδα και είναι απόφοιτος Τμήματος ή Σχολής ελληνικού ΑΕΙ ή ΤΕΙ θεμελιώνει δικαίωμα κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας εφόσον διαθέτει απολυτήριο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ελληνικού σχολείου στην Ελλάδα. Η δήλωση-αίτηση της παραγράφου 3 υποβάλλεται εντός αποκλειστικής προθεσμίας τριών (3) ετών από την ημερομηνία αποφοίτησης από Τμήμα ή Σχολή ελληνικού ΑΕΙ ή ΤΕΙ.

3. Για την κτήση της ελληνικής ιθαγένειας κατ' εφαρμογή των παραγράφων 1 και 2 του παρόντος άρθρου υποβάλλεται σχετική δήλωση-αίτηση από τον ίδιο τον αλλοδαπό.

Η δήλωση-αίτηση κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας, καθώς και τα σχετικά δικαιολογητικά υποβάλλονται στην αρμόδια υπηρεσία της Αποκεντρωμένης

Διοίκησης στη χωρική αρμοδιότητα της οποίας υπάγεται ο δήμος της διαμονής του αιτούντα.

4. α. Ο Συντονιστής της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, εντός έξι (6) μηνών από την υποβολή της δήλωσης-αίτησης κατ' εφαρμογή της διατάξεως της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου, με απόφασή του, περίληψη της οποίας δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εντέλλεται τον οικείο δήμο να εγγράψει τον ανήλικο αλλοδαπό, στο δημοτολόγιό του. Η ελληνική ιθαγένεια αποκτάται από τη δημοσίευση της σχετικής περίληψης.

β. Ο Συντονιστής της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, εντός ενός (1) έτους από την υποβολή της δήλωσης- αίτησης κατ' εφαρμογή της διατάξεως της παραγράφου 2 του παρόντος άρθρου, με απόφασή του, περίληψη της οποίας δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εντέλλεται τον οικείο δήμο να εγγράψει τον ενήλικο αλλοδαπό, στο δημοτολόγιό του. Η ελληνική ιθαγένεια αποκτάται από τη δημοσίευση της σχετικής περίληψης.

Η αίτηση απορρίπτεται αν συντρέχει ποινικό κώλυμα, κατά την περίπτωση β' της παραγράφου 1 του άρθρου 5 ή λόγοι δημόσιας ή εθνικής ασφάλειας κατά το άρθρο 5B. Η διερεύνηση της συνδρομής των αρνητικών προϋποθέσεων του προηγούμενου εδαφίου διενεργείται με ανάλογη εφαρμογή της προβλεπόμενης στην παράγραφο 2 του άρθρου 7 διαδικασίας και εντός προθεσμίας έξι (6) μηνών. Η σχετική διαδικασία και προθεσμίες αναστέλλονται σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 31.

5. α. Στην περίπτωση που η δήλωση-αίτηση κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας, που προβλέπεται κατ' εφαρμογή της διατάξεως της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου, δεν υποβλήθηκε από τον ανήλικο αλλοδαπό, ο αλλοδαπός που εξακολουθεί να διαμένει νόμιμα και μόνιμα στην Ελλάδα υποβάλλει τη σχετική δήλωση- αίτηση στην αρμόδια υπηρεσία της Αποκεντρωμένης Διοίκησης στην οποία υπάγεται διοικητικά ο δήμος της διαμονής του, μέχρι τη συμπλήρωση του 21ου έτους της ηλικίας του.

β. Στην περίπτωση που η κτήση ιθαγένειας λόγω φοίτησης, κατ' εφαρμογή της διατάξεως της παραγράφου 2 του παρόντος άρθρου, θεμελιώνεται χρονικά μετά την ενηλικίωση του τέκνου και μέχρι την ηλικία των 23 ετών, ο ενήλικος αλλοδαπός που εξακολουθεί να διαμένει νόμιμα και μόνιμα στην Ελλάδα υποβάλλει τη σχετική δήλωση-αίτηση στην αρμόδια υπηρεσία της Αποκεντρωμένης Διοίκησης στην οποία υπάγεται διοικητικά ο δήμος της διαμονής του, εντός αποκλειστικής προθεσμίας τριών ετών από την ημερομηνία συμπλήρωσης εννέα τάξεων ελληνικού σχολείου ή των έξι τάξεων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

γ. Στις ανωτέρω περιπτώσεις ακολουθείται αναλόγως η διαδικασία της διάταξης της παραγράφου 4β του παρόντος άρθρου. Η ελληνική ιθαγένεια αποκτάται και στις περιπτώσεις αυτές από την ημερομηνία δημοσίευσης της περίληψης της απόφασης του Συντονιστή της Αποκεντρωμένης Διοίκησης στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

6. Τέκνο αλλοδαπού, ο οποίος αποκτά την ελληνική ιθαγένεια κατά τις διατάξεις του παρόντος άρθρου καθίσταται Έλληνας χωρίς άλλη διατύπωση, αν κατά την ημερομηνία κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας από τον γονέα του είναι ανήλικο και άγαμο.

7. Δεν συνιστούν κατά την έννοια του παρόντος άρθρου τίτλο νόμιμης διαμονής δελτία, βεβαιώσεις υποβολής δικαιολογητικών ή άλλα έγγραφα που επιτρέπουν την προσωρινή διαμονή του κατόχου τους μέχρι την κρίση του αιτήματός του από την αρμόδια διοικητική ή δικαστική αρχή ή την ολοκλήρωση της εκκρεμούς διοικητικής διαδικασίας.

8. Τα στοιχεία ταυτότητας του αιτούντος ενήλικου ή του ανήλικου αλλοδαπού αποδεικνύονται από ληξιαρχική πράξη γέννησης της ημεδαπής είτε από πιστοποιητικό γέννησης ή άλλο ισοδύναμο έγγραφο πιστοποίησης του ληξιαρχικού συμβάντος της γέννησής του, που εκδίδουν οι αρμόδιες αρχές του κράτους προέλευσής του.

Αν ο αλλοδαπός είναι δικαιούχος διεθνούς προστασίας ως πολιτικός πρόσφυγας ή έχει υπαχθεί σε καθεστώς επικουρικής προστασίας ή είναι ανιθαγενής και αδυνατεί να προσκομίσει πιστοποιητικό γέννησής του, αρκεί η πράξη αναγνώρισής του ως πολιτικού πρόσφυγα, υπαγωγής του στο καθεστώς επικουρικής προστασίας ή το οικείο δελτίο ανιθαγενούς αντίστοιχα.

Με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης μπορεί να προστίθενται, καταργούνται ή τροποποιούνται τα αναγκαία έγγραφα για την υποβολή των δηλώσεων-αιτήσεων κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας του παρόντος άρθρου.

9. Ο αιτών δύναται με υπεύθυνη δήλωση που συνοδεύει τη σχετική αίτηση-δήλωση να προβεί σε εξελληνισμό των ονοματεπωνυμικών του στοιχείων.

10. Για την υποβολή των προβλεπόμενων στο παρόν άρθρο δηλώσεων-αιτήσεων κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας καταβάλλεται παράβολο ύψους εκατό (100) ευρώ.

II. Με αναγνώριση.

Άρθρο 2

Αλλοδαπός που γεννήθηκε χωρίς γάμο των γονέων του και αναγνωρίστηκε νόμιμα ως τέκνο Έλληνα, έτσι ώστε να εξομοιώνεται πλήρως με γνήσιο τέκνο του πατέρα του, γίνεται Έλληνας από την αναγνώριση, αν κατά το χρόνο αυτόν είναι ανήλικος.

III. Με υιοθεσία.

Άρθρο 3

Αλλοδαπός, που υιοθετήθηκε πριν την ενηλικίωσή του ως τέκνο Έλληνα ή Ελληνίδα, γίνεται Έλληνας από το χρόνο της υιοθεσίας.

IV. Με κατάταξη στις ένοπλες δυνάμεις.

Άρθρο 4

1. Ομογενείς αλλοδαποί εισαγόμενοι στις στρατιωτικές σχολές αξιωματικών ή υπαξιωματικών των ενόπλων δυνάμεων ή κατατασσόμενοι στις ένοπλες δυνάμεις ως εθελοντές, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, αποκτούν αυτοδίκαια την Ελληνική Ιθαγένεια από την εισαγωγή τους στις σχολές ή από την κατάταξή τους.
2. Ομογενείς αλλοδαποί κατατασσόμενοι ως εθελοντές σε καιρό επιστράτευσης ή πολέμου σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία μπορούν να αποκτήσουν την Ελληνική Ιθαγένεια με αίτησή τους στον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας χωρίς άλλη διατύπωση.
3. Όσοι από τους αναφερόμενους στην προηγούμενη παράγραφο αποκτούν βαθμό αξιωματικού, μονίμου ή εφέδρου, αποκτούν αυτοδίκαια την Ελληνική Ιθαγένεια.
4. Ο στρατιωτικός όρκος που δίδεται από τους ομογενείς των παραγράφων 1, 2 και 3 αναπληρώνει τον όρκο του Έλληνα πολίτη.
5. Τα τέκνα των ομογενών που αποκτούν την Ελληνική Ιθαγένεια σύμφωνα με τις προηγούμενες παραγράφους γίνονται Έλληνες από το ίδιο χρονικό σημείο, ύστερα από αίτηση του γονέα τους προς τον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας, αν κατά το χρόνο υποβολής της εν λόγω αίτησης είναι ανήλικα και άγαμα.

V. Με πολιτογράφηση.

Άρθρο 5

Τυπικές προϋποθέσεις πολιτογράφησης

1. Ο αλλοδαπός που επιθυμεί να γίνει Έλληνας πολίτης με πολιτογράφηση πρέπει:

α. Να είναι ενήλικος κατά το χρόνο της υποβολής της δήλωσης πολιτογράφησης.

β. Να μην έχει καταδικασθεί αμετάκλητα για αδίκημα που τέλεσε εκ δόλου, κατά την τελευταία δεκαετία πριν από την υποβολή της αίτησης πολιτογράφησης, σε ποινή στερητική της ελευθερίας τουλάχιστον ενός έτους ή τουλάχιστον έξι μηνών και ανεξαρτήτως χρόνου έκδοσης της καταδικαστικής απόφασης, για εγκλήματα προσβολών του πολιτεύματος, προδοσίας της Χώρας, ανθρωποκτονίας από πρόθεση και επικίνδυνης σωματικής βλάβης, εγκλήματα σχετικά με την εμπορία και τη διακίνηση ναρκωτικών, τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, διεθνή οικονομικά εγκλήματα, εγκλήματα με χρήση μέσων υψηλής τεχνολογίας, εγκλήματα περί το νόμισμα, εγκλήματα σχετικά με την εμπορία παιδιών, την παιδική πορνεία και την παιδική πορνογραφία (ν. 3625/2007, ΦΕΚ 290 Α) εγκλήματα συγκρότησης ή ένταξης ως μέλους σε εγκληματική οργάνωση κατά την έννοια του άρθρου 187 του Ποινικού Κώδικα και εγκλήματα του άρθρου 187 Α του Ποινικού Κώδικα, αντίστασης κατά της αρχής, αρπαγής ανηλίκων, κατά της γενετήσιας ελευθερίας και οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής, κλοπής, ληστείας, απάτης, υπεξαίρεσης, εκβίασης, τοκογλυφίας, του νόμου περί μεσαζόντων, πλαστογραφίας, ψευδούς βεβαίωσης, υφαρπαγής ψευδούς βεβαίωσης, συκοφαντικής δυσφήμισης, λαθρεμπορίας, εγκλήματα που αφορούν τα όπλα, αρχαιότητες, την

προώθηση μεταναστών που στερούνται τίτλου παραμονής στο εσωτερικό της Χώρας ή τη διευκόλυνση μεταφοράς ή προώθησης τους ή της εξασφάλισης καταλύματος σε αυτούς για απόκρυψη.

Ποινική καταδίκη αλλοδαπού, κατά τα ανωτέρω, που επιβλήθηκε με αναστολή εκτέλεσης της ποινής, εξακολουθεί να συνιστά κώλυμα προς απόκτηση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση, ακόμα και εάν παρέλθει ο χρόνος της αναστολής, χωρίς αυτή να αρθεί ή να ανακληθεί.

γ. Να μην τελεί υπό απέλαση ή άλλη εκκρεμότητα του καθεστώτος νόμιμης παραμονής του στη Χώρα.

δ. Να διαμένει στην Ελλάδα νόμιμα για επτά συνεχή έτη πριν από την υποβολή της αίτησης πολιτογράφησης. Στο χρόνο νόμιμης παραμονής δεν προσμετράται ο χρόνος που διάνυσε ο αλλοδαπός στην Ελλάδα ως διπλωματικός ή διοικητικός υπάλληλος ξένης Χώρας. Για τους κατόχους ιθαγένειας κρατών - μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τους συζύγους Έλληνα ή Ελληνίδας με τέκνο, όσους έχουν τη γονική μέριμνα τέκνου Ελληνικής Ιθαγένειας, εφόσον αυτή δεν αποκτήθηκε σύμφωνα με το άρθρο 1Α παρ. 2, τους αναγνωρισμένους πολιτικούς πρόσφυγες και ανιθαγενείς αρκεί η προηγούμενη νόμιμη διαμονή αυτών στην Ελλάδα επί μια τουλάχιστον συνεχή τριετία. Για τους συζύγους Ελλήνων διπλωματικών υπαλλήλων προσμετράται για τη συμπλήρωση του παραπάνω χρόνου και ο χρόνος παραμονής τους στο εξωτερικό λόγω της υπηρεσίας των Ελλήνων συζύγων τους, εφόσον έχουν συμπληρώσει, οποτεδήποτε, ένα έτος διαμονής στην Ελλάδα. Για τους ομογενείς και για όσους έχουν γεννηθεί και κατοικούν συνεχώς στην Ελλάδα δεν απαιτείται η χρονική προϋπόθεση της επταετούς διαμονής.

ε. Να κατέχει έναν από τους παρακάτω τίτλους νόμιμης διαμονής:

αα) άδεια επί μακρόν διαμένοντος, κατ' εφαρμογή των διατάξεων του π.δ. 150/2006 (ΦΕΚ 160 Α),

αβ) βεβαίωση ή άλλον τίτλο διαμονής που χορηγείται σε πολίτες κρατών - μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή των χωρών ΕΖΕΣ, με βάση τις διατάξεις του π.δ. 106/2007 (ΦΕΚ 135 Α').

αγ) δελτίο ή άλλον τίτλο διαμονής που χορηγείται σε μέλη οικογένειας Έλληνα πολίτη ή πολίτη κράτους - μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή σε γονείς ανηλίκου ημεδαπού, κατ' εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 61, 63 και 94 του ν. 3386/2005,

αδ) δελτίο αναγνωρισμένου πολιτικού πρόσφυγα ή καθεστώως επικουρικής προστασίας ή μέλους οικογένειας κατόχου τέτοιου δελτίου, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που έχουν χορηγηθεί, σύμφωνα με τις διατάξεις του προϊσχύσαντος π.δ/τος 61/1999 (ΦΕΚ 63 Α), καθώς και των προεδρικών διαταγμάτων 90/2008 (ΦΕΚ 138 Α), 96/2008 (ΦΕΚ 152 Α), 167/2008 (ΦΕΚ 223 Α) και 81/2009 (ΦΕΚ 99 Α), όπως έχουν τροποποιηθεί και ισχύουν,

αε) ταξιδιωτικά έγγραφα ή ειδικό δελτίο που έχουν χορηγηθεί από ημεδαπή αρχή, σύμφωνα με τις διατάξεις της Διεθνούς Σύμβασης της Νέας Υόρκης, περί του καθεστώτος των ανιθαγενών, η οποία έχει κυρωθεί με το ν. 139/1975 (ΦΕΚ 176 Α),

αστ) δελτίο ή άλλον τίτλο διαμονής ομογενούς κάθε τύπου, εκτός από Ειδικό Δελτίο Ταυτότητας Ομογενούς.

αζ) άδεια διαμονής δεύτερης γενιάς, κατ' εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 108 του Ν. 4251/2014 (ΦΕΚ 80 Α').

2. Με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών μπορεί να τροποποιούνται, αντικαθίστανται ή καταργούνται τίτλοι οριστικής διαμονής που αναφέρονται στο υπό στοιχείο ε της προηγούμενης παραγράφου και να προστίθενται νέοι τίτλοι νόμιμης διαμονής.

Άρθρο 5Α

Ουσιαστικές προϋποθέσεις πολιτογράφησης

1. Ο αλλοδαπός που επιθυμεί να γίνει Έλληνας πολίτης με πολιτογράφηση πρέπει, πέραν των προϋποθέσεων του προηγούμενου άρθρου:

α. Να γνωρίζει επαρκώς την Ελληνική γλώσσα, ώστε να εκπληρώνει τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την ιδιότητα του Έλληνα πολίτη.

β. Να έχει ενταχθεί ομαλά στην οικονομική και κοινωνική ζωή της Χώρας. Για τη διακρίβωση της ομαλής ένταξης του αιτούντος στην Ελληνική κοινωνία συνεκτιμώνται ιδίως τα εξής στοιχεία: η εξοικείωση με την Ελληνική ιστορία και τον Ελληνικό πολιτισμό, η επαγγελματική και εν γένει οικονομική δραστηριότητα του, τυχόν δημόσιες ή κοινωφελείς δραστηριότητες του, ενδεχόμενη φοίτηση του σε ελληνικούς εκπαιδευτικούς φορείς, η συμμετοχή του σε κοινωνικές οργανώσεις ή συλλογικούς φορείς μέλη των οποίων είναι Έλληνες πολίτες, τυχόν συγγενικός του δεσμός και εξ αγχιστείας με Έλληνα πολίτη, η εκ μέρους του σταθερή εκπλήρωση των φορολογικών του υποχρεώσεων, καθώς και των υποχρεώσεων του προς οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης, η κατά κυριότητα κτήση ακινήτου για κατοικία και η εν γένει περιουσιακή του κατάσταση.

γ. Να έχει τη δυνατότητα να συμμετέχει ενεργά και ουσιαστικά στην πολιτική ζωή της Χώρας, σεβόμενος τις θεμελιώδεις αρχές οι οποίες τη διέπουν. Για τη δυνατότητα συμμετοχής στην πολιτική ζωή συνεκτιμώνται ιδίως τα εξής στοιχεία: η επαρκής εξοικείωση με τους θεσμούς του πολιτεύματος της Ελληνικής Δημοκρατίας και την πολιτική ζωή της Χώρας και η βασική γνώση της Ελληνικής πολιτικής ιστορίας, ιδίως της σύγχρονης. Ειδική βαρύτητα στην εκτίμηση περί υιοθέτησης της Ελληνικής πολιτικής ταυτότητας έχουν η συμμετοχή σε συλλογικούς φορείς, πολιτικές ενώσεις ή σωματεία όπου συμμετέχουν και Έλληνες πολίτες, καθώς και η προηγούμενη συμμετοχή στις εκλογές της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης.

2. Για τη συνδρομή των προϋποθέσεων που προβλέπονται στην προηγούμενη παράγραφο γνωμοδοτεί η Επιτροπή Πολιτογράφησης, η οποία συνιστάται με το άρθρο 12.

3. Για τη διακρίβωση της συνδρομής επί μέρους ουσιαστικών προϋποθέσεων της παραγράφου 1 η κρίση της αρμόδιας Επιτροπής Πολιτογράφησης στηρίζεται και σε ειδική δοκιμασία (τεστ) που η Επιτροπή μπορεί να διεξάγει. Οι προδιαγραφές της ειδικής δοκιμασίας και κάθε άλλο θέμα σχετικά με την οργάνωση και το περιεχόμενο της ρυθμίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων.

Άρθρο 5B Λόγοι ασφαλείας

Στο πρόσωπο του αλλοδαπού που επιθυμεί να γίνει Έλληνας πολίτης δεν θα πρέπει να συντρέχουν λόγοι δημόσιας ή εθνικής ασφάλειας. Σχετικά με τη συνδρομή τέτοιων λόγων στο πρόσωπο του αιτούντος παρέχουν γνώμη οι αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη με τη διαδικασία που ορίζεται παρακάτω στο άρθρο 7.»

Άρθρο 6 Δικαιολογητικά πολιτογράφησης

1. Ο αλλοδαπός που επιθυμεί να πολιτογραφηθεί ως Έλληνας, υποβάλλει δήλωση στο δήμο της μόνιμης διαμονής του και αίτηση πολιτογράφησης στις υπηρεσίες της Περιφέρειας στην οποία υπάγεται ο δήμος.

«Από την υποχρέωση υποβολής δήλωσης πολιτογράφησης εξαιρούνται οι ομογενείς αλλοδαποί.»

2. Η δήλωση πολιτογράφησης γίνεται ενώπιον του δημάρχου με την παρουσία δύο Ελλήνων πολιτών ως μαρτύρων. Η δήλωση καταχωρείται σε ειδικό πρωτόκολλο και αντίγραφο της χορηγείται στον δηλώσαντα μαζί με έντυπο αίτησης όπου αναγράφονται όλες οι προϋποθέσεις κτήσης Ελληνικής Ιθαγένειας με πολιτογράφηση.

3. Η αίτηση πολιτογράφησης απευθύνεται προς τον Υπουργό Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και συνοδεύεται από:

α. Αντίγραφο της δήλωσης πολιτογράφησης.

β. Αντίγραφο διαβατηρίου, ταξιδιωτικού εγγράφου ή άλλου αποδεικτικού ταυτοπροσωπίας.

γ. Έναν από τους αναφερόμενους, υπό στοιχείο ε' του άρθρου 5 του παρόντος, τίτλους νόμιμης διαμονής σε ισχύ.

δ. Πιστοποιητικό γέννησης ή άλλο ισοδύναμο πιστοποιητικό που προβλέπεται από τη νομοθεσία της Χώρας πρώτης ιθαγένειας. Αν ο αλλοδαπός είναι δικαιούχος διεθνούς προστασίας ως πολιτικός πρόσφυγας ή έχει υπαχθεί σε καθεστώς επικουρικής προστασίας ή είναι Ανιθαγενής και αδυνατεί να προσκομίσει πιστοποιητικό γέννησης, αρκεί η πράξη αναγνώρισης του ως πολιτικού πρόσφυγα, υπαγωγής του στο καθεστώς επικουρικής προστασίας ή το οικείο δελτίο ανιθαγενούς, αντίστοιχα. Αν ο αλλοδαπός έχει γεννηθεί στην Ελλάδα, αρκεί η ληξιαρχική πράξη γέννησης. Αν ο αλλοδαπός αδυνατεί αντικειμενικά να κατέχει διαβατήριο, κατά την έννοια της

παραγράφου 1 εδάφιο γ' του άρθρου 84 του ν. 3386/2005, αρκεί η άδεια διαμονής που χορηγείται στις περιπτώσεις αυτές σύμφωνα με την προαναφερόμενη διάταξη.

ε. Εκκαθαριστικό σημείωμα ή αντίγραφο δήλωσης φορολογίας εισοδήματος του τελευταίου οικονομικού έτους, στ. Αριθμό μητρώου κοινωνικής ασφάλισης (Α.Μ.Κ.Α.).

ζ. Παράβολο επτακοσίων (700) ευρώ. Για την επανυποβολή αίτησης πολιτογράφησης το οφειλόμενο παράβολο περιορίζεται στα διακόσια (200) ευρώ. Ομογενείς, κάτοχοι ιθαγένειας κράτους - μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και αναγνωρισμένοι πολιτικοί πρόσφυγες και ανιθαγενείς οφείλουν με κάθε αίτηση τους να καταβάλλουν παράβολο ύψους εκατό (100) ευρώ.

Άρθρο 7

Διαδικασία πολιτογράφησης

1. Η αρμόδια για θέματα ιθαγένειας υπηρεσία της Περιφέρειας ελέγχει την πληρότητα του φακέλου και τη συνδρομή των τυπικών προϋποθέσεων που προβλέπονται στο άρθρο 5. Αν αυτές δεν συντρέχουν, ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας απορρίπτει την αίτηση.

2. Εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 5 του παρόντος, η αρμόδια υπηρεσία της Περιφέρειας αναζητεί αυτεπαγγέλτως πιστοποιητικό ποινικού μητρώου για δικαστική χρήση και πιστοποιητικό μη απέλασης και απευθύνει, μέσω της αστυνομικής αρχής του τόπου διαμονής του αιτούντος, ερώτημα προς τις αρμόδιες υπηρεσίες ασφαλείας του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη, αν συντρέχουν στο πρόσωπο του αιτούντος λόγοι δημόσιας ή εθνικής ασφάλειας για την απόρριψη του αιτήματος. Οι υπηρεσίες ασφαλείας υποχρεούνται να απαντήσουν μέσα σε προθεσμία τεσσάρων μηνών, μπορούν όμως, σε κάθε περίπτωση, να διαβιβάσουν τη γνώμη τους απευθείας προς τον Υπουργό Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας. Η παράλειψη των υπηρεσιών ασφαλείας να αποστείλουν εγκαίρως γνώμη δεν κωλύει την έκδοση της απόφασης του Υπουργού.

3. Αν παρέλθει άπρακτη η προθεσμία της προηγούμενης παραγράφου, η αίτηση πολιτογράφησης διαβιβάζεται προς την Επιτροπή Πολιτογράφησης και εξετάζεται χωρίς τη γνώμη αυτή. Παραλλήλως, η αρμόδια υπηρεσία της Περιφέρειας καλεί τον αλλοδαπό σε συνέντευξη, σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο, ενώπιον της Επιτροπής Πολιτογράφησης. Με την ίδια πρόσκληση ο αλλοδαπός καλείται να προσκομίσει στην Επιτροπή Πολιτογράφησης στοιχεία που πιστοποιούν ότι γνωρίζει την Ελληνική γλώσσα, καθώς και όσα άλλα στοιχεία κρίνει ο ίδιος χρήσιμα για να τεκμηριώσουν ότι συντρέχουν στο πρόσωπο του οι ουσιαστικές προϋποθέσεις της πολιτογράφησης.

4. Η κλήση του αλλοδαπού αιτούντος σε συνέντευξη γίνεται με απόδειξη. Μη εμφάνιση του δικαιολογείται μόνο για λόγους αντικειμενικής αδυναμίας. Σε περίπτωση αδικαιολόγητης μη εμφάνισης, η αίτηση πολιτογράφησης απορρίπτεται από τον Υπουργό.

5. Η Επιτροπή μπορεί να διεξάγει ειδική δοκιμασία (τεστ), σύμφωνα με τους ειδικότερους όρους της κοινής υπουργικής απόφασης που προβλέπεται στην παράγραφο 3 του άρθρου 5Α.

6. Η Επιτροπή Πολιτογράφησης συντάσσει αναλυτικό πρακτικό στο οποίο αναφέρονται τα ερωτήματα που υπέβαλε και οι σχετικές απαντήσεις των προσώπων που παρουσιάστηκαν ενώπιον της για συνέντευξη. Στη συνέχεια, εισήγηση της Επιτροπής Πολιτογράφησης, συνοδευόμενη από το πρακτικό και τον πλήρη φάκελο της υπόθεσης, διαβιβάζεται στο Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και κοινοποιείται στον αιτούντα, ο οποίος έχει το δικαίωμα να διατυπώσει εγγράφως αντιρρήσεις σχετικά με το περιεχόμενο της ενώπιον του Συμβουλίου Ιθαγένειας μέσα σε αποκλειστική προθεσμία δεκαπέντε ημερών. Δεν κοινοποιούνται στον ενδιαφερόμενο αναλυτικές κρίσεις και πραγματικά περιστατικά και στοιχεία που αφορούν ζητήματα δημόσιας ή εθνικής ασφάλειας που τυχόν περιέχονται στο σώμα της εισήγησης.

7. Σε περίπτωση αμφιβολιών του ως προς την ορθότητα της περιεχόμενης στην εισήγηση της Επιτροπής Πολιτογράφησης αξιολόγησης, ο Υπουργός Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης μπορεί να παραπέμπει την υπόθεση για διατύπωση γνώμης στο Συμβούλιο Ιθαγένειας που προβλέπεται στο άρθρο 28.

8. Οι ομογενείς αλλοδαποί που είναι κάτοχοι τίτλου διαμονής ομογενούς δεν καλούνται σε συνέντευξη ενώπιον της οικείας Επιτροπής Πολιτογράφησης, ο Υπουργός Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης αποφασίζει χωρίς προηγούμενη γνώμη αυτής, πλην των περιπτώσεων εκείνων για τις οποίες αυτός παραπέμπει το σχετικό φάκελο στην Επιτροπή για τη διενέργεια συνέντευξης και τη διατύπωση γνώμης. Την υπόθεση παραπέμπει ο Υπουργός ιδίως όταν ανακύπτουν αμφιβολίες αν το πρόσωπο που επιδιώκει να πολιτογραφηθεί υπό την ιδιότητα του ομογενούς πληροί τις ουσιαστικές προϋποθέσεις πολιτογράφησης.

Άρθρο 8

Απόφαση πολιτογράφησης - Αιτιολόγηση

1. Η πολιτογράφηση γίνεται με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

2. Η απόφαση επί αίτησης πολιτογράφησης αιτιολογείται κατά τις διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας.

3. Υποβολή νέας αίτησης για πολιτογράφηση επιτρέπεται μετά την παρέλευση έτους από την απόρριψη της προηγούμενης.»

Άρθρο 9

Ορκωμοσία.

1. Η Ελληνική Ιθαγένεια αποκτάται με την ορκωμοσία του αλλοδαπού, που πρέπει να γίνει μέσα σε ένα έτος από τη δημοσίευση της απόφασης πολιτογράφησης στην

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Η απόφαση πολιτογράφησης ανακαλείται, αν ο όρκος δεν δοθεί μέσα στην ετήσια προθεσμία.

2. Ο όρκος που δίδεται έχει ως εξής: «Ορκίζομαι να φυλάττω πίστη στην Πατρίδα, υπακοή στο Σύνταγμα και τους νόμους του κράτους και να εκπληρώνω ευσυνείδητα τα καθήκοντά μου ως Έλληνας πολίτης».

3. Ο όρκος δίδεται ενώπιον του Γενικού Γραμματέα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης ή εφόσον πρόκειται για ομογενή που διαμένει στο εξωτερικό ενώπιον του οικείου Έλληνα Προξένου. Για την ορκωμοσία συντάσσεται σχετικό πρακτικό.

4. Τον όρκο του παρόντος άρθρου δίδει και όποιος αποκτά την Ελληνική Ιθαγένεια με δήλωση μετά την ενηλικίωση του κατά το άρθρο 1Α του παρόντος Κώδικα, μέσα σε ένα έτος από τη δήλωση αυτή.

Άρθρο 10

Πολιτογράφηση ομογενών που διαμένουν στο εξωτερικό.

1. Η αίτηση πολιτογράφησης ομογενών που διαμένουν στο εξωτερικό υποβάλλεται στον Έλληνα Πρόξενο του τόπου κατοικίας τους, ο οποίος τη διαβιβάζει στο Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης με έκθεσή του, στην οποία περιλαμβάνονται απαραίτητως στοιχεία που τεκμηριώνουν την ιδιότητα του αιτούντος ως ομογενούς.

Μαζί με την αίτηση υποβάλλονται και τα εξής:

α. Δήλωση πολιτογράφησης, η οποία γίνεται ενώπιον του Προξένου, παρουσία δύο Ελλήνων πολιτών ως μαρτύρων.

β. Αντίγραφο διαβατηρίου ή άλλου ταξιδιωτικού εγγράφου.

γ. Πιστοποιητικό γέννησης ή, σε περίπτωση ανυπαρξίας τούτου, πιστοποιητικό βάπτισης και

δ. Πιστοποιητικό ποινικού μητρώου των αλλοδαπών αρχών.

2. Η αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, ύστερα από εξέταση των στοιχείων του φακέλου του ομογενούς και τη γνώμη του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης για θέματα που αφορούν τη δημόσια τάξη και ασφάλεια, εισηγείται στον Υπουργό Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης την αποδοχή ή μη του αιτήματος για πολιτογράφηση.

Οι αρμόδιες αστυνομικές αρχές του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη υποχρεούνται να διατυπώσουν την παραπάνω γνώμη για θέματα που αφορούν στη δημόσια τάξη και ασφάλεια της χώρας μέσα σε προθεσμία τεσσάρων μηνών. Η παράλειψη των αρμόδιων αστυνομικών αρχών να αποστείλουν εγκαίρως γνώμη δεν κωλύει την έκδοση της απόφασης του Υπουργού.

3. Οι διατάξεις των άρθρων 8 και 9 εφαρμόζονται και για την πολιτογράφηση του παρόντος άρθρου.

Άρθρο 11

Κτήση Ελληνικής Ιθαγένειας από τέκνα πολιτογραφημένου.

Τα τέκνα του αλλοδαπού ή της αλλοδαπής που πολιτογραφείται γίνονται Έλληνες, χωρίς άλλη διατύπωση, αν κατά την πολιτογράφηση είναι ανήλικα και άγαμα.

Άρθρο 12

Επιτροπή Πολιτογράφησης

1α. Συνιστάται Επιτροπή Πολιτογράφησης σε καθεμία από τις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις: i) Θεσσαλίας - Στερεάς Ελλάδας, ii) Ηπείρου - Δυτικής Μακεδονίας, iii) Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίου και iv) Κρήτης.

β. Στην Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αττικής συνιστώνται: i) Επιτροπή Πολιτογράφησης με τοπική αρμοδιότητα στο Δήμο Αθηναίων, ii) Επιτροπή Πολιτογράφησης με τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα του Κεντρικού Τομέα πλην του Δήμου Αθηναίων και στις Περιφερειακές Ενότητες Νοτίου, Βορείου και Δυτικού Τομέα, iii) Επιτροπή Πολιτογράφησης με τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Ανατολικής Αττικής και iv) Επιτροπή Πολιτογράφησης με τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δυτικής Αττικής, Πειραιά και Νήσων.

γ. Στην Αποκεντρωμένη Διοίκηση Μακεδονίας - Θράκης συνιστώνται: i) Επιτροπή Πολιτογράφησης με τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Θεσσαλονίκης, ii) Επιτροπή Πολιτογράφησης με τοπική αρμοδιότητα στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας πλην της Περιφερειακής Ενότητας Θεσσαλονίκης και iii) Επιτροπή Πολιτογράφησης με τοπική αρμοδιότητα στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης.

δ. Στην Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αιγαίου συνιστώνται: i) Επιτροπή Πολιτογράφησης με τοπική αρμοδιότητα στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου και ii) Επιτροπή Πολιτογράφησης με τοπική αρμοδιότητα στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου.

2. Οι Επιτροπές Πολιτογράφησης της προηγούμενης παραγράφου αποτελούνται από:

α. Τον προϊστάμενο της οικείας αρμόδιας για θέματα Αστικής Κατάστασης Διεύθυνσης της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, ως Πρόεδρο.

β. Ένα μέλος Δ.Ε.Π. Ανώτατου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος, που εδρεύει εντός των ορίων της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης ή πλησιέστερα στην έδρα αυτής, στο γνωστικό αντικείμενο της Κοινωνιολογίας, της Ψυχολογίας ή συγγενών κλάδων κοινωνικών ή ανθρωπιστικών επιστημών. Το μέλος και τον αναπληρωτή του υποδεικνύει το αρμόδιο όργανο διοίκησης του οικείου ΑΕΙ.

γ. Τον προϊστάμενο του Τμήματος Πολιτογράφησης της οικείας αρμόδιας για θέματα Αστικής Κατάστασης Διεύθυνσης της Αποκεντρωμένης Διοίκησης.

δ. Εκπρόσωπο του Συμβουλίου της παρ. ΙΧ του άρθρου 280 του ν. 3852/2010 της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, ο οποίος ορίζεται μαζί με τον αναπληρωτή του με πλειοψηφία δύο τρίτων. Σε περίπτωση που το Συμβούλιο παραλείψει να ορίσει εκπρόσωπο του μέσα σε προθεσμία τριών μηνών από την ημερομηνία αποστολής της σχετικής πρόσκλησης για ορισμό εκπροσώπου, αντ' αυτού ορίζεται ως μέλος της Επιτροπής, με πλήρη θητεία, ο προϊστάμενος του Τμήματος Ιθαγένειας της οικείας αρμόδιας για θέματα Αστικής Κατάστασης Διεύθυνσης της Αποκεντρωμένης Διοίκησης.

ε. Μέλος που υποδεικνύει μαζί με τον αναπληρωτή του σύμφωνα με τον κανονισμό λειτουργίας της η Εθνική Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

3. Οι Επιτροπές του παρόντος άρθρου συγκροτούνται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης και λειτουργούν στην έδρα της οικείας αρμόδιας για θέματα Αστικής Κατάστασης Διεύθυνσης της Αποκεντρωμένης Διοίκησης. Με την ίδια απόφαση ορίζονται οι αναπληρωτές του Προέδρου και των μελών της Επιτροπής, που υποδεικνύονται με τον ίδιο τρόπο, καθώς και υπάλληλος της οικείας κάθε φορά αρμόδιας για θέματα Αστικής Κατάστασης Διεύθυνσης της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, ο οποίος θα ασκεί χρέη γραμματέα της Επιτροπής, μαζί με τον αναπληρωτή του.

4. Η θητεία των μελών της Επιτροπής Πολιτογράφησης είναι διετής.

5. Με απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Οικονομικών καθορίζεται η αμοιβή του Προέδρου, των μελών και του γραμματέα της Επιτροπής."

6. Με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μπορεί να προβλέπεται η σύσταση και άλλων Επιτροπών Πολιτογράφησης. Με την εν λόγω υπουργική απόφαση προσδιορίζεται η τοπική αρμοδιότητα, η σύνθεση και η θητεία των Επιτροπών αυτών.

Άρθρο 13

Τιμητική πολιτογράφηση.

Με Προεδρικό Διάταγμα, που εκδίδεται ύστερα από αιτιολογημένη πρόταση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, μπορεί να πολιτογραφηθεί Έλληνας, χωρίς να συντρέχουν οι προϋποθέσεις της παραγράφου 2 του άρθρου 5 και των άρθρων 6, 7 και 8, αλλοδαπός που προσέφερε στην Ελλάδα εξαιρετικές υπηρεσίες ή του οποίου η πολιτογράφηση μπορεί να εξυπηρετήσει εξαιρετικό συμφέρον της χώρας.

VI. Ειδικές περιπτώσεις κτήσης ιθαγένειας.

Άρθρο 14

1. Τέκνο που γεννήθηκε πριν από την 8.5.1984 από μητέρα Ελληνίδα κατά το χρόνο του τοκετού ή της τέλεσης του γάμου από τον οποίο γεννήθηκε το τέκνο, γίνεται Έλληνας, αν δηλώσει τη σχετική βούλησή του στον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας ή στην Ελληνική Προξενική Αρχή του τόπου της κατοικίας του ή της διαμονής του.

2. Τέκνο που γεννήθηκε από Έλληνα πατέρα και αλλοδαπή μητέρα πριν από την ισχύ του Ν. 1250/1982 (16.7. 1982), εφόσον θεωρείται γνήσιο σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 7 παράγραφος 3 του ανωτέρω νόμου, γίνεται Έλληνας, αν δηλώσει τη σχετική βούλησή του στον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας ή στην Ελληνική Προξενική Αρχή του τόπου της κατοικίας του ή της διαμονής του.

3. Η κτήση της Ελληνικής Ιθαγένειας στις περιπτώσεις των προηγούμενων παραγράφων διαπιστώνεται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας.

4. Τα τέκνα αυτών που αποκτούν την Ελληνική Ιθαγένεια, σύμφωνα με το παρόν άρθρο, γίνονται Έλληνες χωρίς άλλη διατύπωση, αν κατά την ημερομηνία της δήλωσης είναι ανήλικα και άγαμα.

Άρθρο 15

1. Ομογενείς που κατοικούν σε χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης μπορούν να αποκτήσουν την Ελληνική Ιθαγένεια μετά από σχετική αίτηση προς την Ελληνική Προξενική Αρχή του τόπου κατοικίας τους εφόσον: α) Είναι ενήλικοι και β) Δεν μπορεί να διαπιστωθεί η Ελληνική τους Ιθαγένεια βάσει των Συνθηκών Άγκυρας και Λωζάννης.

2. Την Ελληνική Ιθαγένεια αποκτά ο ομογενής, εφόσον δεν συντρέχουν οι αρνητικές προϋποθέσεις της περ. β' της παραγράφου 1 του άρθρου 5 του παρόντος νόμου, με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Για την ιδιότητα του ως ομογενή γνωμοδοτεί τριμελής επιτροπή, η οποία αποτελείται από τον Έλληνα Πρόξενο, ως πρόεδρο, και δύο μέλη. Τα μέλη της επιτροπής ορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εξωτερικών, ενώ η αμοιβή των μελών της καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Εξωτερικών. Οι οριζόμενοι ως μέλη της επιτροπής πρέπει να είναι Έλληνες πολίτες. Για τη διακρίβωση της ιδιότητας του ομογενούς η ανωτέρω επιτροπή καλεί τον ενδιαφερόμενο σε συνέντευξη και συνεκτιμά οποιαδήποτε στοιχεία προσκομίσει ο τελευταίος, από τα οποία μπορεί να συναχθεί η ιδιότητά του αυτή.

3. Η αίτηση με τα υποβληθέντα στοιχεία και τη γνωμοδότηση της Επιτροπής της προηγούμενης παραγράφου για την ιδιότητα του αιτούντος ως ομογενούς διαβιβάζονται από την αρμόδια Προξενική Αρχή στην οικεία Περιφέρεια, προκειμένου να εκδοθεί η απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας. Πριν από την έκδοση της απόφασης του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας για τη χορήγηση της Ελληνικής Ιθαγένειας, γνωμοδοτούν ειδικές επιτροπές που συγκροτούνται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Εξωτερικών και Δημόσιας Τάξης, η οποία

δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Με την ίδια κοινή υπουργική απόφαση καθορίζεται ο αριθμός των επιτροπών, η αμοιβή των μελών τους και του γραμματέα τους, η τοπική αρμοδιότητα και ο τρόπος λειτουργίας τους. Με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, μετά από πρόταση των συναρμοδίων Υπουργείων, ορίζονται τα μέλη των ειδικών επιτροπών. Ένα από τα μέλη για κάθε ειδική επιτροπή ορίζεται υποχρεωτικά από την αντιπροσωπευτικότερη οργάνωση των ομογενών της Περιφέρειας. Σε περίπτωση αδυναμίας προσδιορισμού της αντιπροσωπευτικότερης οργάνωσης ορίζεται ως μέλος της Επιτροπής εκπρόσωπος που προτείνεται από το Προεδρείο του Συμβουλίου Απόδημου Ελληνισμού.

Έργο των ανωτέρω ειδικών επιτροπών είναι, με βάση τα διαβιβασθέντα στοιχεία από την οικεία Προξενική Αρχή, η πρόσθετη γνωμοδότηση για την ιδιότητα ως ομογενών αυτών που ζητούν την Ελληνική Ιθαγένεια. Για τη διαμόρφωση της γνώμης τους οι εν λόγω επιτροπές συνεκτιμούν και τη συνέντευξη που δόθηκε στην τριμελή επιτροπή της προηγούμενης παραγράφου.

4. Η Ελληνική Ιθαγένεια αποκτάται με τη δόση του όρκου από τον ομογενή. Ο όρκος δίδεται εντός έτους από τη δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της απόφασης του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας, ενώπιον του Έλληνα Προξένου ή του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας. Ο τύπος του όρκου έχει ως εξής: «Ορκίζομαι να φυλάττω πίστη στην Πατρίδα, υπακοή στο Σύνταγμα και στους νόμους και να εκπληρώνω ευσυνειδήτητα τα καθήκοντά μου ως Έλληνας πολίτης». Για την ορκωμοσία συντάσσεται σχετικό πρωτόκολλο.

Μετά τη δόση του όρκου από τον ομογενή, τα ανήλικα και άγαμα τέκνα του γίνονται Έλληνες από το ίδιο χρονικό σημείο και μαζί με το γονέα τους εγγράφονται στα μητρώα αρρένων και τα δημοτολόγια δήμου ή κοινότητας που επιθυμεί ο γονέας, με βάση τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στην ανωτέρω απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας. Όσα από τα στοιχεία αυτά δεν καλύπτονται από την παραπάνω απόφαση συμπληρώνονται με την προσκόμιση οποιουδήποτε πρόσφορου αποδεικτικού στοιχείου.

5. Με την αίτηση για την κτήση της ελληνικής ιθαγένειας ο ενδιαφερόμενος μπορεί να ζητήσει και τον εξελληνισμό του ονόματος και του επωνύμου του, αν αυτά είχαν μεταβληθεί ή αλλοιωθεί στη χώρα από την οποία προέρχεται. Στην περίπτωση αυτή, εφόσον ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας συμφωνεί με τον ενδιαφερόμενο ως προς τον τρόπο αποδόσεως στην ελληνική γλώσσα του ονόματος και του επωνύμου του, με την απόφαση του, διατάσσει την εγγραφή στο δημοτολόγιο με το εξελληνισμένο κατά τα ανωτέρω ονοματεπώνυμο. Με τις ίδιες ως άνω προϋποθέσεις γίνεται και ο εξελληνισμός του ονοματεπώνυμου των ανήλικων τέκνων του αιτούντος, τα οποία αποκτούν την ελληνική ιθαγένεια κατά τις διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου του παρόντος άρθρου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

ΑΠΩΛΕΙΑ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ

Ι. Λόγω κτήσης αλλοδαπής ιθαγένειας.

Άρθρο 16

1. Αποβάλλει την Ελληνική Ιθαγένεια, μετά από άδεια του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, όποιος: α) Απέκτησε με τη βούλησή του αλλοδαπή ιθαγένεια, ή β) Ανέλαβε δημόσια υπηρεσία σε αλλοδαπό κράτος, εφόσον η ανάληψη της υπηρεσίας αυτής συνεπάγεται κτήση της ιθαγένειας του εν λόγω κράτους. Η άδεια δύναται για εξαιρετικούς λόγους να παρέχεται και μετά την κτήση της αλλοδαπής ιθαγένειας, οπότε η αποβολή της Ελληνικής Ιθαγένειας επέρχεται από την παροχή της άδειας.

2. Αποβάλλει επίσης την Ελληνική Ιθαγένεια όποιος έχει αποκτήσει και αλλοδαπή ιθαγένεια, εφόσον γίνει δεκτή από τον πιο πάνω Υπουργό αίτησή του περί αποβολής της Ελληνικής Ιθαγένειας. Στην περίπτωση αυτή η αποβολή της Ελληνικής Ιθαγένειας επέρχεται από την αποδοχή της αίτησης.

3. Η κατά την παρ. 1 άδεια παρέχεται και η κατά την παρ. 2 αποδοχή της αιτήσεως γίνεται μετά από γνώμη του Συμβουλίου Ιθαγένειας. Δεν δύναται να παρασχεθεί η άδεια ή να γίνει δεκτή αίτηση, εάν ο αιτών υπέχει ή καθυστερεί στρατιωτική υποχρέωση ή διώκεται για κακούργημα ή πλημμέλημα.

II. Λόγω εκπτώσεως.

Άρθρο 17

1. Μπορεί να κηρυχθεί έκπτωτος της ελληνικής ιθαγένειας:

α. Όποιος ανέλαβε δημόσια υπηρεσία σε αλλοδαπό κράτος και, μετά από πρόσκληση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης προς αυτόν να απόσχει εντός οριζόμενης προθεσμίας από την υπηρεσία αυτή, ως αντίθετη προς τα συμφέροντα της χώρας, εμμένει σε αυτή, και

β. Όποιος κατά τη διαμονή του στην αλλοδαπή ενήργησε προς όφελος αλλοδαπού κράτους πράξεις ασυμβίβαστες προς την ιδιότητα του Έλληνα και αντίθετες προς τα συμφέροντα της Ελλάδας.

γ. Αλλοδαπός, ο οποίος απέκτησε την ελληνική ιθαγένεια, λόγω της ιδιότητας του ως δοκίμου ή μοναχού στο Άγιο Όρος, εφόσον εγκατέλειψε, αποδεδειγμένα, τη μονή της εγκαταβίωσής του, καθώς και την Ιερά Κοινότητα του Αγίου Όρους.

2. Η κατά την προηγούμενη παράγραφο έκπτωση απαγγέλλεται με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, μετά από αιτιολογημένη σύμφωνη γνώμη του Συμβουλίου Ιθαγένειας, η δε απώλεια της ιθαγένειας επέρχεται από τη δημοσίευση της απόφασης αυτής στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

3. Η κατά το άρθρο αυτό κήρυξη κάποιου ως εκπτώτου της Ελληνικής Ιθαγένειας ενεργεί ατομικά και δεν επηρεάζει την ιθαγένειά του, της συζύγου και των ανήλικων ή ενήλικων τέκνων του.

III. Λόγω δήλωσης αποποίησης.

Άρθρο 18

Επιτρέπεται η αποποίηση της ελληνικής ιθαγένειας, εφόσον ο ενδιαφερόμενος είναι ενήλικος, δηλώνει ότι έχει παύσει να υφίσταται πλέον γνήσιος δεσμός του με τη Χώρα και διαμένει στην αλλοδαπή. Για την αποποίηση υποβάλλονται δήλωση ενώπιον του Έλληνα προξένου του τόπου διαμονής του ενδιαφερομένου και αίτηση προς τον Υπουργό Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης. Η αποδοχή της αίτησης γίνεται ύστερα από σύμφωνη γνώμη του Συμβουλίου Ιθαγένειας, με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Ο χρόνος απώλειας της ιθαγένειας ανατρέχει στο χρόνο αποδοχής της αίτησης.

IV. Απώλεια της Ελληνικής Ιθαγένειας που αποκτήθηκε από τέκνα αλλοδαπών με δήλωση ή πολιτογράφηση των γονέων τους.

Άρθρο 19

1. Τέκνο αλλοδαπού που κατέστη Έλληνας ενώ ήταν ανήλικο, αποβάλλει την ελληνική ιθαγένεια, υποβάλλοντας σχετική δήλωση και αίτηση στον δήμο του οποίου είναι δημότης ή αν κατοικεί στην αλλοδαπή, στην ελληνική προξενική αρχή του τόπου κατοικίας του, μέσα σε προθεσμία ενός έτους από την ενηλικίωσή του. Αντίγραφο της δήλωσης και αίτησης διαβιβάζεται στην αρμόδια υπηρεσία της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης.

2. Για την αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας εκδίδεται, μέσα σε ένα μήνα απόφαση του Συντονιστή της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, με την οποία η αίτηση γίνεται δεκτή. Περίληψη της απόφασης δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

3. Η αίτηση δεν γίνεται αποδεκτή, εφόσον δια της αποδοχής της ο αιτών καθίσταται ανιθαγενής.

V. Λόγω υιοθεσίας από αλλοδαπό.

Άρθρο 20

Έλληνας που υιοθετήθηκε πριν από την ενηλικίωσή του ως τέκνο αλλοδαπού, δύναται μετά από αίτηση του υιοθετήσαντος, εάν αποκτά την ιθαγένεια αυτού, να αποβάλει την Ελληνική ιθαγένεια με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, ο οποίος εκτιμά τις ειδικές συνθήκες, μετά από γνώμη του Συμβουλίου Ιθαγένειας. Η αίτηση δεν μπορεί να γίνει δεκτή, εάν ο υιοθετηθείς υπέχει ή καθυστερεί στρατιωτική υποχρέωση ή διώκεται για κακούργημα ή πλημμέλημα.

VI. Απώλεια με δήλωση λόγω γάμου με Έλληνα.

Άρθρο 21

Αλλοδαπή που απέκτησε την Ελληνική ιθαγένεια λόγω του γάμου της με Έλληνα και διατηρεί αλλοδαπή ιθαγένεια, αποβάλλει την Ελληνική ιθαγένεια, αν δηλώσει τη σχετική βούλησή της στον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας ή στην Ελληνική Προξενική Αρχή του τόπου της κατοικίας της ή της διαμονής της. Για την αποβολή της Ελληνικής ιθαγένειας εκδίδεται διαπιστωτική απόφαση του Γενικού Γραμματέα της οικείας Περιφέρειας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

ΑΝΑΚΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ

Άρθρο 22

Ελληνίδα που απέβαλε την Ελληνική ιθαγένεια λόγω του γάμου της με αλλοδαπό την ανακτά, αν δηλώσει τη σχετική βούλησή της στον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας ή στην Ελληνική Προξενική Αρχή του τόπου της κατοικίας της ή της διαμονής της.

Άρθρο 23

Τέκνο που γεννήθηκε από Ελληνίδα μητέρα και απώλεσε την Ελληνική ιθαγένεια, λόγω νομιμοποίησης ή αναγνώρισης από αλλοδαπό πατέρα, την ανακτά, αν δηλώσει τη σχετική βούλησή του στον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας ή στην Ελληνική Προξενική Αρχή του τόπου κατοικίας του ή διαμονής του. Τα τέκνα αυτών που αποκτούν την Ελληνική ιθαγένεια, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου αυτού, γίνονται Έλληνες, αν κατά την ημερομηνία της δήλωσης είναι ανήλικα και άγαμα.

Άρθρο 24

Η ανάκτηση της Ελληνικής ιθαγένειας στις περιπτώσεις των προηγούμενων άρθρων διαπιστώνεται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της οικείας Περιφέρειας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΕΠΙ ΘΕΜΑΤΩΝ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΟΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ

Άρθρο 25

Αρμόδια όργανα.

1. Όλα τα θέματα της ιθαγένειας υπάγονται στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.

2. Με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της οικείας Περιφέρειας διαπιστώνεται η κτήση ή μη της Ελληνικής ιθαγένειας προσώπων που ζητούν να καθορισθεί η ιθαγένειά τους, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος Κώδικα, καθώς και με τις προϊσχύουσες αυτού σχετικές διατάξεις και τις διεθνείς συμβάσεις και συνθήκες.

Περίληψη των αποφάσεων που αφορούν την κτήση της ελληνικής ιθαγένειας δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

3. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Οικονομικών και γνώμη του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας, μπορεί να συνιστώνται διευθύνσεις ιθαγένειας σε κάθε Περιφέρεια και τμήματα ιθαγένειας ανά νομό της Περιφέρειας ως υπηρεσίες αυτής. Με το ίδιο διάταγμα καθορίζεται η έδρα τους, η διάρθρωση των οργανικών μονάδων τους και η κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ τους, ο αριθμός και τα προσόντα του προσωπικού τους, καθώς και οι κλάδοι από τους οποίους επιλέγονται οι προϊστάμενοι των μονάδων τους και ρυθμίζεται κάθε συναφές θέμα. Ειδικά στις Περιφέρειες Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας μπορεί να συνιστώνται μέχρι τρεις και δύο αντίστοιχα διευθύνσεις, των οποίων η κατά τόπον αρμοδιότητα καθορίζεται με το ίδιο προεδρικό διάταγμα.

4. Κάθε έτος οι Περιφέρειες αποστέλλουν στο Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης στατιστικά στοιχεία όσον αφορά τη με οποιαδήποτε βάση κτήση και απώλεια ιθαγένειας που εμπίπτει στο πεδίο των αρμοδιοτήτων τους. Τα στοιχεία αυτά συγκεντρώνονται μέχρι το τέλος Μαρτίου του επόμενου έτους, δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα του Υπουργείου και περιλαμβάνουν:

- α. ημερομηνία γέννησης,
- β. φύλο,
- γ. οικογενειακή κατάσταση,
- δ. τόπο κατοικίας,
- ε. διάρκεια διαμονής στην Ελλάδα,
- στ. νομική βάση κτήσης,
- ζ. προηγούμενη ιθαγένεια.

Άρθρο 26

Δικαιοδοσία επί αμφισβήτησεων ιθαγένειας.

Ο Υπουργός Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης είναι αποκλειστικά αρμόδιος να αποφαινεται για κάθε αμφισβήτηση ιθαγένειας, μετά από αιτιολογημένη σύμφωνη γνώμη του Συμβουλίου Ιθαγένειας. Η απόφαση δημοσιεύεται σε περίληψη στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και κοινοποιείται στον ενδιαφερόμενο.

Άρθρο 27

Πιστοποιητικά Ελληνικής Ιθαγένειας.

1. Ο Δήμαρχος και ο Πρόεδρος Κοινότητας εκδίδουν πιστοποιητικά της Ελληνικής ιθαγένειας των δημοτών βάσει του δημοτολογίου, στα οποία αναφέρεται και η νομική βάση κτήσης της ιθαγένειας.

2. Τα ανωτέρω πιστοποιητικά αποδεικνύουν την Ελληνική Ιθαγένεια μέχρι να αποδειχθεί το αντίθετο.

Άρθρο 28

Συμβούλιο Ιθαγένειας

1. Το Συμβούλιο Ιθαγένειας

α. αποφαινείται:

αα) επί αντιρρήσεων που υποβάλλουν αιτούντες αλλοδαποί κατά της εισήγησης Επιτροπής Πολιτογράφησης ή

αβ) για υπόθεση που παραπέμπει σε αυτό ο Υπουργός για τη διατύπωση γνώμης επί της εισήγησης Επιτροπής Πολιτογράφησης,

β. γνωμοδοτεί για θέματα ιθαγένειας κατά τις κείμενες διατάξεις.

2. Το Συμβούλιο Ιθαγένειας συγκροτείται με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και αποτελείται από:

α. ένα επίτιμο μέλος του Συμβουλίου της Επικρατείας, ως Πρόεδρο,

β. τον Γενικό Γραμματέα Μεταναστευτικής Πολιτικής του Υπουργείου Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης,

γ. έναν Νομικό Σύμβουλο του Κράτους,

δ. έναν καθηγητή ή αναπληρωτή καθηγητή του Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου, καθώς και έναν καθηγητή ή αναπληρωτή καθηγητή του Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου ή του Συνταγματικού Δικαίου, ημεδαπού Ανώτατου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος,

ε. τον Προϊστάμενο της Διεύθυνσης Ιθαγένειας του Υπουργείου Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης.

Τα μέλη του Συμβουλίου που απουσιάζουν ή κωλύονται αναπληρώνονται από τους οριζόμενους ή τους νόμιμους αναπληρωτές τους.

3. Στο Συμβούλιο μετέχει χωρίς ψήφο, ως εισηγητής, και ο Προϊστάμενος του αρμόδιου Τμήματος της Διεύθυνσης Ιθαγένειας του Υπουργείου Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, τον οποίο αναπληρώνει ο νόμιμος αναπληρωτής του.

4. Για τη λειτουργία του Συμβουλίου Ιθαγένειας εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 13-15 του ν. 2690/1999 (ΦΕΚ 45Α').

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΛΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 29

Όπου στη νομοθεσία γίνεται χρήση του όρου «αλλοδαπός», ως αλλοδαπός θεωρείται, εφόσον δεν προκύπτει το αντίθετο και ο Ανιθαγενής.

Άρθρο 30

Ο γάμος δεν έχει ως συνέπεια κτήση ή απώλεια της Ελληνικής Ιθαγένειας.

Άρθρο 31

Προθεσμίες

1. Για την πολιτογράφηση τίθενται οι εξής ειδικές προθεσμίες από την υποβολή της αίτησης:

α. Έξι μήνες από την κατάθεση στην Περιφέρεια της αίτησης πολιτογράφησης μέχρι την κλήση του ενδιαφερομένου σε συνέντευξη ενώπιον της Επιτροπής Πολιτογράφησης. Εντός του διαστήματος αυτού οφείλει η αρμόδια υπηρεσία της Περιφέρειας να αναζητήσει αυτεπαγγέλτως τα δικαιολογητικά που αναφέρονται στο εδάφιο α' της παραγράφου 2 του άρθρου 7, καθώς και τη γνώμη των αρμόδιων υπηρεσιών ασφαλείας του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη. Αν η αίτηση δεν είναι πλήρης, η προθεσμία αρχίζει από τη συμπλήρωση του οικείου φακέλου ή την επανυποβολή πλήρους της αίτησης. Τυχόν καθυστέρηση της αποστολής των αυτεπαγγέλτως αναζητηθέντων δικαιολογητικών δεν αναστέλλει την περαιτέρω εξέταση του φακέλου.

β. Τέσσερις μήνες από την κλήση του αιτούντος για συνέντευξη έως και την υποβολή της εισήγησης της Επιτροπής προς τον Υπουργό Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης.

γ. Δύο μήνες για την έκδοση της σχετικής υπουργικής απόφασης και τη δημοσίευση της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

2. Επί αίτησης καθορισμού ιθαγένειας τίθεται προθεσμία δεκαοκτώ μηνών από την υποβολή της αίτησης μέχρι την έκδοση απόφασης.

3. Αν η υπόθεση δεν μπορεί να διεκπεραιωθεί μέσα στις παραπάνω προθεσμίες, η αρμόδια υπηρεσία γνωστοποιεί εγγράφως στον ενδιαφερόμενο τους λόγους της καθυστέρησης. Το σχετικό έγγραφο κοινοποιείται και στον Υπουργό Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, που μπορεί να παραγγέλλει την κατά προτεραιότητα ολοκλήρωση της διαδικασίας μέσα στην προβλεπόμενη προθεσμία.

4. Τις παραπάνω προθεσμίες, καθώς και την εν γένει διαδικασία της πολιτογράφησης αναστέλλουν εκκρεμείς ποινικές δίκες για αδικήματα που επισύρουν ποινή στερητική

της ελευθερίας ανώτερης του έτους, καθώς και για λοιπά αδικήματα, η καταδίκη για τα οποία συνιστά κώλυμα πολιτογράφησης. Ανασταλτικό αποτέλεσμα έχει επίσης η υποβολή αντιρρήσεων από τον αιτούντα ενώπιον του Συμβουλίου Ιθαγένειας, καθώς και η παραπομπή της υπόθεσης σε αυτό από τον Υπουργό.

Άρθρο 32

Με Προεδρικά Διατάγματα καθορίζονται:

1. α) Τα σχετικά με την απόδειξη των λόγων έκπτωσης της Ελληνικής Ιθαγένειας κατά τις διατάξεις του άρθρου 17 και η αντίστοιχη διαδικασία.

β) Κάθε αναγκαία για την εκτέλεση αυτού του Κώδικα λεπτομέρεια.

2. Προϋφιστάμενα διατάγματα εξακολουθούν να ισχύουν μέχρι την έκδοση των διαταγμάτων της προηγούμενης παραγράφου, εφόσον το περιεχόμενό τους δεν αντιβαίνει στις διατάξεις του παρόντος.

«3. Τα δικαιολογητικά που πρέπει να συνοδεύουν τη δήλωση και αίτηση εγγραφής στο δημοτολόγιο που προβλέπεται στο άρθρο 1Α του παρόντος Κώδικα, καθώς και κάθε άλλο, σχετικό θέμα για την εκτέλεση των διατάξεων αυτού καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης.»

Άρθρο 33

Εκκρεμείς κατά την έναρξη ισχύος του Κώδικα αυτού αιτήσεις πολιτογράφησης που συνοδεύονται από τα προβλεπόμενα δικαιολογητικά εξετάζονται σύμφωνα με τις προϊσχύουσες διατάξεις.

Άρθρο 34

Καταργούμενες διατάξεις.

Καταργείται το Ν.Δ. 3370/1955 «Περί κυρώσεως του Κώδικος Ελληνικής Ιθαγένειας» (ΦΕΚ 258/Α'), όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε μεταγενέστερα, καθώς και κάθε άλλη διάταξη της ισχύουσας νομοθεσίας, η οποία είτε είναι αντίθετη με τις διατάξεις του Κώδικα αυτού είτε αφορά σε θέμα που ρυθμίζεται από αυτόν.

Άρθρο 35

Διατηρούμενες διατάξεις.

Διατηρούνται σε ισχύ: α) Το άρθρο 40 του Ν. 1832/1989 «Τροποποίηση και συμπλήρωση της νομοθεσίας για την τοπική αυτοδιοίκηση, την αποκέντρωση και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 54/Α'), β) Η παρ. 11 του άρθρου 1 του Ν. 2790/ 2000 «Αποκατάσταση των παλιννοστούντων ομογενών από την τέως Σοβιετική Ένωση και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 24 Α'), γ) Τα άρθρα 59 παρ. 1 περ. β' και 76 παρ. 6 του Ν. 2910/2001 «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 91/Α'), και

δ) Το άρθρο 8 παρ. 5 του Ν. 3146/2003 «Οργάνωση και άσκηση εκλογικού δικαιώματος των ετεροδημοτών και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 125 Α').